

פ ר ו ט ו ק ו ל

ישיבה י"ט/של"ו של הממשלה
י"ז בטבת תשל"ו - 21.12.75

(בשעה 09:00, ובשעה 17:00)

נכחו חברים:

י. רבין - יו"ר, א. אוזן, י. אלון, י. בורג, ח. בר-לב,
מ. ברעם, י. גלילי, ג. האוזנר, ש. הלל, ז. המר, א. ידלין,
ג. יעקבי, א. עופר, ש. פרס, מ. קול, י. רבינוביץ, ש. רוזן,
י. רפאל, ו. שם-טוב

נעדר חסר:

ח.י. צדוק (בתו"ל)

מ. זנבר - נגיד בנק ישראל (בסעיף 289)
ג. אבנר - מזכיר הממשלה
א. בן-זאב - משרד האוצר (בסעיף 289)
תא"ל א. בראון - לשכת שר הבטחון
ח. בראון - לשכת שר החוץ
מ. ברונז - משרד האוצר (בסעיף 289)
א. גפני - המנהל הכללי משרד האוצר (בסעיף 289)
א. דברת - משרד האוצר (בסעיף 289)
מ. דיין - לשכת שר האוצר (בסעיף 289)
פ. זוסמן - המנהל הכללי, משרד הבטחון (בסעיף 289)
א. חסין - לשכת שר החוץ
י. טל - עוזר שר הבטחון (לסעיף 289)
ד. כוכב - משרד הבטחון (בסעיף 289)
א. מזרחי - לשכת ראש הממשלה
מ. נוידרפר - משרד האוצר (בסעיף 289)
י. ניצן - נציב שירות המדינה (בסעיף 289)
ע. ערן - המנהל הכללי, משרד ראש הממשלה
תא"ל א. פורן - מזכיר צבאי לראש הממשלה
מ. פלבר - משרד האוצר (בסעיף 289)
ח. שטסל - משרד האוצר (בסעיף 289)
ש. שירן - משרד האוצר (בסעיף 289)
א. שפר - בנק ישראל (בסעיף 289)
סא"ל א. תהלה - לשכת שר הבטחון

סדר-היום:

285. עניינים מדיניים ובטחוניים
286. ביקור שר הבטחון בארצות-הברית
287. עניינים מדיניים
288. סודי עבודת הממשלה
289. המדיניות הכלכלית-חברתית והצעת התקציב לשנת 1976 - המשך הדיון
290. הרחבת שטח המחנה מסעדה לצרכים צבאיים
291. הצטרפות לאמנה בדבר שימורם של אוצרות החי בדרום מזרח האוקיינוס האטלנטי
292. מינוי לשירות החוץ

285. עניינים מדיניים ובטחוניים

ראש הממשלה י. רבין:

נתחיל באינפורמציה. אבקש שלא תהיה דליפה של הדברים שאמסור. הם היו נושאי-אינפורמציה או מגעים שלא דיווחתי עליהם בשעתם.

הנושא הראשון קשור בפנייה של שגריר ארצות-הברית לשיחה אתי ביום א' לפני שבועיים, ביום 7 בדצמבר. כזכור, נדחתה אז ישיבת הממשלה לאחר הצהרים. השגריר הופיע אצלי בהמשך לשיחה שהיתה לנו שלושה ימים קודם-לכן. הוא הביע מורת-רוח של ממשלת ארצות-הברית, בעיקר הנמקה, מהחלטתנו להעלות את ארבעה המאחזים ברמת-הגולן. אבל ציין יחד עם זה שארצות-הברית לא תאמר מלה על-כך בפומבי, כלומר גם אם היא תישאל על דעתה, לא תביע אותה ולא תתן ביטוי לגישתה זו. יחד עם זה היא רואה צורך להעביר גישה זו אלי. ואכן ארצות-הברית נהגה כך.

מאחר שזה היה בדרג של מזכיר המדינה על דעת הנשיא, לא היתה דליפה. תארתי לי שאם אדווח על כך פה, כן תהיה על כך דליפה, העדפתי שדווקא בתקופה זו לא יבוא הדבר לידי ביטוי. ועובדה היא, שעברו שבועיים מאז שנמסר לי הדבר ודליפה לא היתה והאמריקאים לא הגיבו, וגם כאשר נשאלו, לא נתנו ביטוי למה שהם חושבים ומעריכים ומצאו לנכון למסור לי.

הדבר השני היה חמור יותר. היתה זו פנייה לעיכוב כל התיישבות בשטחים. כזכור זה היה בדיוק לפני הישיבה שבה דנו בעניין סבסטיה. הודעתי לשגריר שאם הוא מוסר לי את ההודעה הזאת פורמלית, אני אהיה חייב לדווח על-כך לממשלה ואני משוכנע שהמסקנה של הממשלה תהיה חמורה ביותר, ולכן אני מבקש ממנו לקחת את הפנייה האמריקאית בחזרה. אני מותיר לו שתי ברירות: או שאני אדווח על-כך לממשלה ואז אמליץ לקבל החלטות שוודאי לא תהיינה

תואמות את המגמה האמריקאית או שארצות-הברית תקח את הפנייה הזאת חזרה.

שאל, האם אוכל לתת לו איזו שהן הבטחות ASSURANCES בענייני התיישבות. אמרתי: לא תקבל ממני שום הבטחה בענייני התיישבות. הוא היה נבוך. אמר: מה זאת אומרת כאילו לא הייתי פה? לי יש שדר של מזכיר המדינה על דעת הנשיא. מה אתה אומר לי לקחת את הכל חזרה? אמרתי לו: אדוני השגריר, יש לך ברירה; אתה אינך יכול להחליט בשם מזכיר המדינה והנשיא, אבל אתה יכול להעביר להם את הפנייה TO RECONSIDER את עצם הגשת הפנייה ולקחת אותה חזרה. אני יכול לומר לך רק שני דברים: לא בישיבה של היום (שהיתה ביום ראשון אחר הצהרים לפני שבועיים) ולא בישיבה הקרובה שלאחריה (שכבר עברנו אותה) לא נדון בנושא התיישבות חדשה. יותר מאמירה זו לא אוכל לומר לך דבר ואין שום הבטחה שלא נתישב.

היתה זאת שיחה ארוכה. הוא אמר: טוב, אתה מבקש,

אני אנסה.

אחרי יומיים הוא הודיע לי שממשלת ארצות-הברית

לקחה את כל הפנייה חזרה.

מה שסוכם בינינו היה שאת הבעת מורת-הרוח בענין רמת-הגולן קיבלתי - זה היה כבר פוסט פקטום - ביחס לכל מה שקשור בעתיד, אין שום פנייה של ארצות-הברית. הוא מודיע לי רשמית שכל מה שאמר הוא לא אמר, הוא לוקח הכל חזרה. איני רוצה לומר שבדיונים שאני אנהל, הנושא לא יעלה. הודעתי לו שיעביר למזכיר המדינה ולנשיא שיש שתי אפשרויות: אם יש פנייה כזאת, אני חייב להביא אותה בנושא אופרטיבי לממשלה. הדרך למנוע דיון אופרטיבי בממשלה היא שהם לוקחים את פנייתם על כל משמעויותיה חזרה. קיבלתי הודעה רשמית שהפנייה לא היתה ושהיא הוחזרה.

בכוונה לא דיווחתי לממשלה על שני הנושאים האלה.
אין אני רוצה לומר שהם לא היו בהכרחי BACK OF MY MIND כאשר טיפלנו בענין
סבסטיה.

שר המסחר והתעשייה ח. בר-לב:

אמרת שהפניות היו מנומקות. מה היה המיוחד
להנמקות האלה? אמנם אני מתאר לעצמי מה יכלו להיות ההנמקות האלה.

ראש הממשלה י. רבין:

בהקשר לרמת-הגולן אמר שהם אינם מקבלים את
נימוקינו. היתה לי שיחה אתו קודם-לכן ביום החמישי, בזמן הכנס של המנהיגים
היהודיים אחרי החלטת הממשלה שבוע קודם-לכן על המאחזים. הסברתי לו את
הנימוקים, כפי שאני רואה אותם, מדוע כן להעלות את המאחזים. הוא הסביר את
הנימוקים שלהם. השגריר טון אמר שמזכיר המדינה IS DISTURBED ואינו מקבל את
פירוש של ראש הממשלה. היפוכו של דבר. וכאן קרא לפני את הדברים דלהלן:

"FAR FROM HAVING THIS EFFECT, ACTIONS SUCH AS THIS TEND TO SOLIDIFY ARAB
WORLD. IN ADDITION WE ARE CONVINCED THAT CONTRARY IS TRUE: AUTHORIZATION
FOR NEW SETTLEMENTS ADDS CREDIBILITY TO SYRIAN ARGUMENT THAT ISRAEL WILL
COROLLARY SEIZE EVERY OPPORTUNITY TO AVOID MOVING FORWARD IN NEGOTIATIONS.
STATEMENT TO MOVE TO THIS LINE OF ARGUMENT IS THAT U.S. IS INSINCERE IN ITS
DELAYING TACTICS. . PROCESS FORWARD AND IS IN FACT SUPPORTIVE OF ISRAELI
EVIDENCE PRODUCED TO "PROVE" THIS ARGUMENT IS U.S
FAILURE TO PREVENT, OR AT LEAST TO EXPRESS DISAPPROVAL OF ISRAELI
SETTLEMENT ACTIVITIES IN OCCUPIED TERRITORY".

(פעולות מסוג זה מביאות לאיחודו של העולם הערבי. בנוסף לזה אנחנו משוכנעים שההיפך הוא הנכון. אישור ישובים חדשים נותן אמינות לטיעון הסודי שישראל תנצל כל הזדמנות מלנוע קדימה במשא-ומתן. במקביל לקו זה של הטיעון הוא, שארצות-הברית היא בלתי-כנה במאמציה המוצהרים להניע קדימה את התהליך והיא בעצם מסייעת לטקטיקת-ההשהיה הישראלית, והעדות המובאת להוכיח את קו הטיעון, הן כלפי ישראל ובעיקר כלפי ארצות-הברית, זהו הכשלון האמריקאי למנוע או לפחות לבטא אי-הסכמה מהפעילות ההתיישבותית הישראלית).

הנושא הזה הוא רגיש. ביסודו של דבר כתוצאה מהוויכוח יצאנו כך בענין רמת-הגולן שהם ביטאו מורת-רוח, אבל לא אמרו מלה בענין זה בפומבי. את הפתיחה הפומבית יכולים רק אנחנו לעשות, קרי הפורום הזה. מי ששש לזה - ידליף.

בנושא השני היתה רתיעה אמריקאית. לא אומר שמעולם לא תמכו בנושא, אבל ארצות-הברית נהגה שתיקה בענייני ההתיישבות וההתנחלות. היה נסיון כזה, והם לקחו אותו חזרה. אלא אם כן הענין יתפרסם כתוצאה מדברת והדלפה של חברי הממשלה. שבועיים איש לא הדליף את הדבר לא פה ולא בארצות-הברית. בכל-זאת יש גבול כמה זמן יכול אני לעצור אינפורמציה מידיעת חברי הממשלה.

הנושא השלישי, שאני רוצה לדרוש עליו: העברתי שדר לנשיא, שאם איני טועה הגיע אליו ביום חמישי. הייתי מעוניין שיגיע אליו לפני שיחתה של גולדה מאיר גם עם הנשיא וגם עם מזכיר המדינה. משום שלפי הערכתי הבעיה העומדת לפנינו היום היא מה שהצגתי בכל התקופה האחרונה בשיבות הממשלה: חיזוק העמידה האמריקאית לקראת דיוני מועצת הבטחון בשני נושאים מרכזיים, שבעניינם כינינו לבינם היתה הבנה זה שמונה שנים: מהו הבסיס למשא-ומתן על הסכם כולל? וכן העקרון של תהליך המשא-ומתן על הבסיס הזה. והבעיה היתה, להבטיח -

ואני רואה בזה את המאמץ המדיני המרכזי בזמן הקרוב, בדצמבר ובינואר, וכל היתר הם בעיני דברים משניים - ליצור את התהליך הזה ולא להיגרר לטקטיקה של פתיחת הנושא הפלסטיני. יש בעיה של יחסי ציבור, אבל הבעיה המדינית היא כפי שהגדרתי. זוהי חמצית המאבק. העניין הפלסטיני הוא אינסטרומנטלי וזוהי המטרה הסובייטית-סורית, והם משתמשים בזה ומעלים את הנושא הפלסטיני, המטרה שלהם היא לחזור למה שהאמריקאים פעם נכנעו, למשא-ומתן בינמפעמתי כתחליף למשא-ומתן בין הצדדים. ולכן כל הרואה את המהלכים הסובייטיים, כולל ההודעה של היום, מה שהם חשיבו אתמול לאמריקאים זהו או ג'נבה עם אש"ף, כדי לשבור את האמריקאים ולא רק אותנו, או דיון במועצת הבטחון, שהמטרה העיקרית שלו היא מועצת הבטחון או כניעה אמריקאית בענייני אש"ף.

המטרה הראשונה היא לדעתי להבטיח את הנושא לקראת דיוני מועצת הבטחון, להבטיח עמידה אמריקאית חזקה בשני הנושאים האלה, ועוד: להבטיח שהמחויבות האמריקאית בעניין שילובו של אש"ף לכל תהליך של משא-ומתן יישאר על בסיס העמדה האמריקאית והסכם ההבנה האמריקאי-ישראלי בעקבות הסדר הביניים. כי ברגע שיש עמידה אמריקאית במועצת-הבטחון על שני העקרונות, כולל נכונות להטלת וטו וברגע שהאמריקאים דבקים בנוסחתם בעניין אש"ף, הם גם אינם יכולים להסכים לשיתופו של אש"ף בג'נבה. כל הדיבורים שאש"ף ישנה את עמדתו, אלה הם לדעתי דיבורים שאין להם כל אחיזה במציאות, ואיש בר-סמך אפילו בממשל ארצות-הברית איננו טוען שאש"ף הולך לשנות את עמדתו. הרוסים כנראה ניסו להשפיע על עראפת לשלם איזה מס-שפתיים ולא הצליחו.

ולכן ראיתי חשיבות בעיקר בשלב זה, כפי שהסברתי לממשלה באחת הישיבות, לרכז את המאמצים נושא זה במגע ישראל עם ארצות-הברית. המאמץ עד מועצת הבטחון בנושא יחסי ארצות-הברית ישראל צריך להיות להבטיח את עמודי הבנין ובעצם את היסודות. הגדרתי את זה לשגריר ולנשיא. אני רואה את הנושאים האלה כעמודי-התווך של ההבנה האמריקאית-ישראלית זה שמונה שנים.

הייתי משוכנע שגולדה מאיר בשיחות שלה עם הנשיא ועם מזכיר המדינה תחזק את הנקודות האלה חזק בעל מעצמות רצינית. ואני יודע שהיא עשתה זאת. ואני יודע שהיא יצאה בהרגשה טובה משיחות לגבי הנושאים האלה. אנחנו יודעים שבנראה חלק מתכלית שליחותו של אטרטון הוא לא - כמו שכותבים עתונאים ישראלים - להפעיל לחץ על ישראל, אלא אם כן העתונאים רוצים להזמין לחץ כזה, אלא המגמה היא להבהיר גם בדמשק שארצות-הברית לא תסטה מהעקרונות האלה. אני מתאר לי שיגידו גם לנו כמה דברים.

יש לי היסוד להניח שגם האמריקאים מבינים שסביב שני היסודות האלה פלוס התוספת בעניין אש"ף יהיה המבחן למעמדם ולמאמציהם מאז ימי מלחמת יום הכיפורים ושם לא יעמדו במערכה זו הם יאבדו גם את מצרים ולא רק את ישראל.

חשדור הוא קצת ארוך, מכיל שלושה עמודים.

הבהרתי לנשיא דבר אחד: מהו בסיס ההחלטות, ובמידה ותהיה סטייה ישירה או עקיפה מהבסיס להסכם הכולל, שהוא החלטה 242 והחלטה 338, בין בשינוי נוסח ובין באימוץ החלטות נוספות או אחרות של העצרת או של מועצת הבטחון, שמשנות את תוכנן הקיים של החלטות 242 ו-338, ובמידה שיש סטייה מהעקרון שגל בסיס החלטות אלה בתהליך משא-ומתן צריכים להגיע להסכם - רואה ישראל את עצמה חופשית להתחייבויותיה בתחום זה, כלומר, בתחום ההחלטות הללו והמשמעות מהן.

ולפי הערכתי מבלי שישאל תהיה מוכנה להיאבק - ולהיאבק זה לא לדבר במועצת הבטחון, כל החושב שמועצת הבטחון מישוו משכנע את מישוו, חי באחת האשליות הגדולות ביותר; המעצמות של המאבק היא להבהיר, אבל להבהיר בצורה אמינה, מה שממשל משינוי, שאתה נאבק למנוע אותו או מה שאתה רוצה להשיג על-ידי החלטה כזו או אחרת.

כמובן שהבעתי כבר בשדר זה את הנכונות הישראלית על בסיס מכתב-הזימון של מזכיר האו"ם לבוא לג'נבה. היום מסתבר לדעתי שזה אינו שייך לדיון. כאשר יהיה דיון אני חושב שאפשר יהיה לומר שכל האלטרנטיבה שקראנו לה ג'נבה לא היתה קיימת. סוריה לא הביעה מעולם נכונות ללכת לג'נבה. סוריה לא באה לדיון הראשון של ג'נבה בדצמבר 1973. ואיני חושב שבכלל היתה קיימת אלטרנטיבה שעשה ג'נבה.

שד התיירות מ. קול:

כלפי הסורים.

ראש הממשלה י. רבין:

אינני חושב שכלי הסורים היו המצרים והירדנים באים לג'נבה. בדצמבר 1973 באו הירדנים לג'נבה. איני יכול להוכיח שהאלטרנטיבה היא לוויכוח על הסדר ביניים או ג'נבה. היום אנחנו רואים שהמדיניות הסורית היא למנוע כינוס ג'נבה. ובתנאים של אז בלי הסדר ביניים האפשרות הזאת היתה עוד יותר קלה. זה היה מביא לחיזוק החזית הערבית ולא לפיצולה.

אבל זהו ויכוח היפוטתי ואיני רוצה לעסוק בו.

אני רואה את המאמץ העיקרי המדיני במערכת היחסים בין ישראל וארצות-הברית היום בנושא הזה. לפי הידיעות שיש בידי אני שמח לציין שגם הנשיא ובעיקר קיסינג'ר וגם מחלקת-המדינה מבינים את העניין בצורה החדה והבהירה ביותר. לא הייתי רוצה להתחייב - ואיני מציע לאיש מאתנו להתחייב בעניין זה - מה תעשה אמריקה, אם כי לפי דבריהם הם יעמדו על שתי נקודות אלה וכמובן ימשיכו להיות דבקים בניסוחם לגביהם, אותו ניסוח שקראתי בפעם שעברה של קיסינג'ר, שארצות-הברית לא תנהל משא-ומתן עם אש"ף ולא תבקש את ישראל לנהל

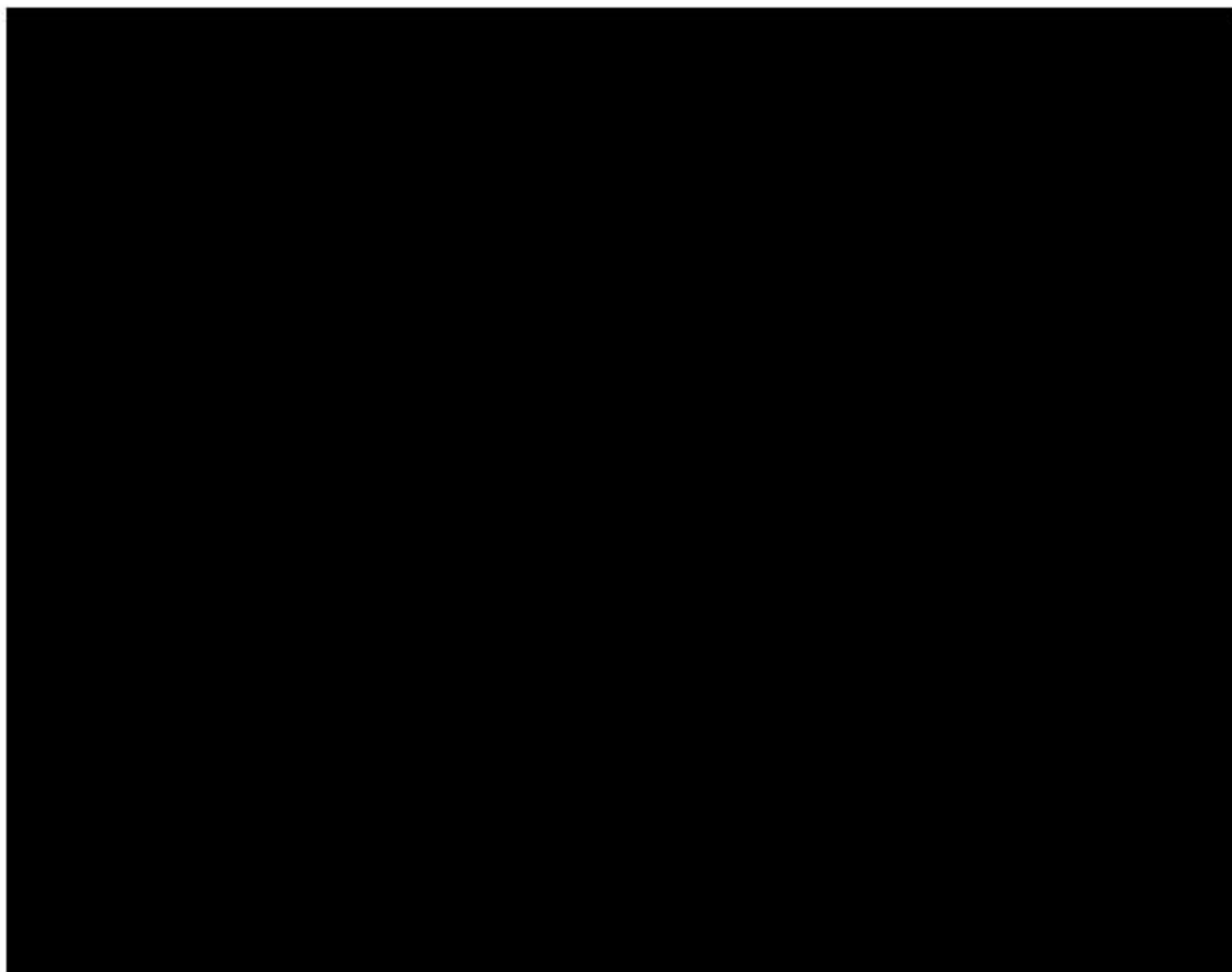
משא-ומתן עם אש"ף כל עוד לא יחול שינוי באש"ף, ואין שום אינדיקציה למישהו ששינוי כזה עומד להתרחש.

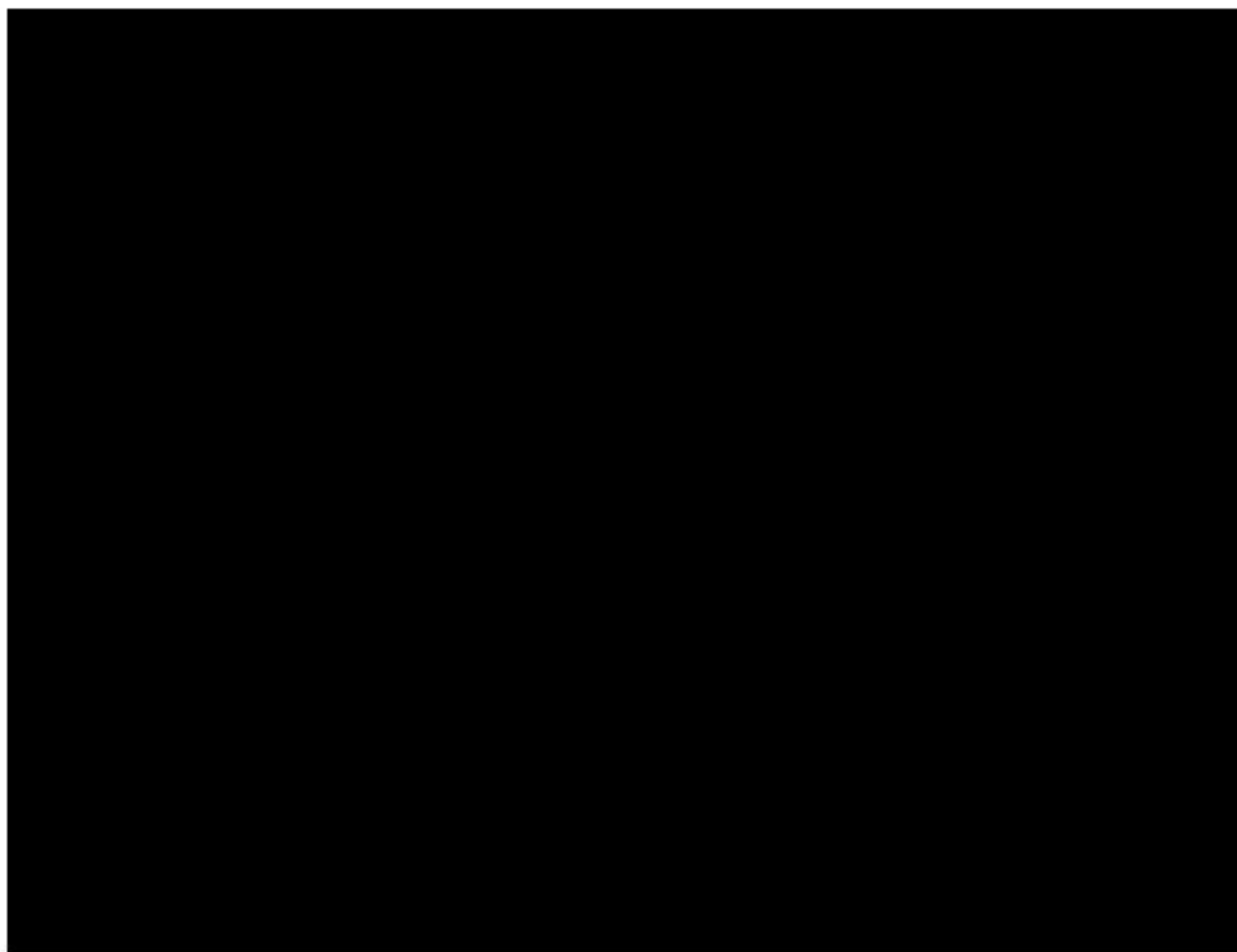
בזה אני רואה את הכעיה המרכזית העומדת בפנינו ובפני ארצות-הברית. אני מאמין שאם יהיה ברור לאמריקאים שאנחנו עומדים על-כך גם הם יעמדו. מבחינתם הם פיצלו לפי דעתי בחבונה את הדיון על הארכת מנדט אנדו"ף מהדיון העקרוני. הם רואים בזה הישג. אמנם לדעתי הם שילמו בעד זה מחיר גדול מדי. אבל ביסודו של דבר הם פיצלו את הדיון.

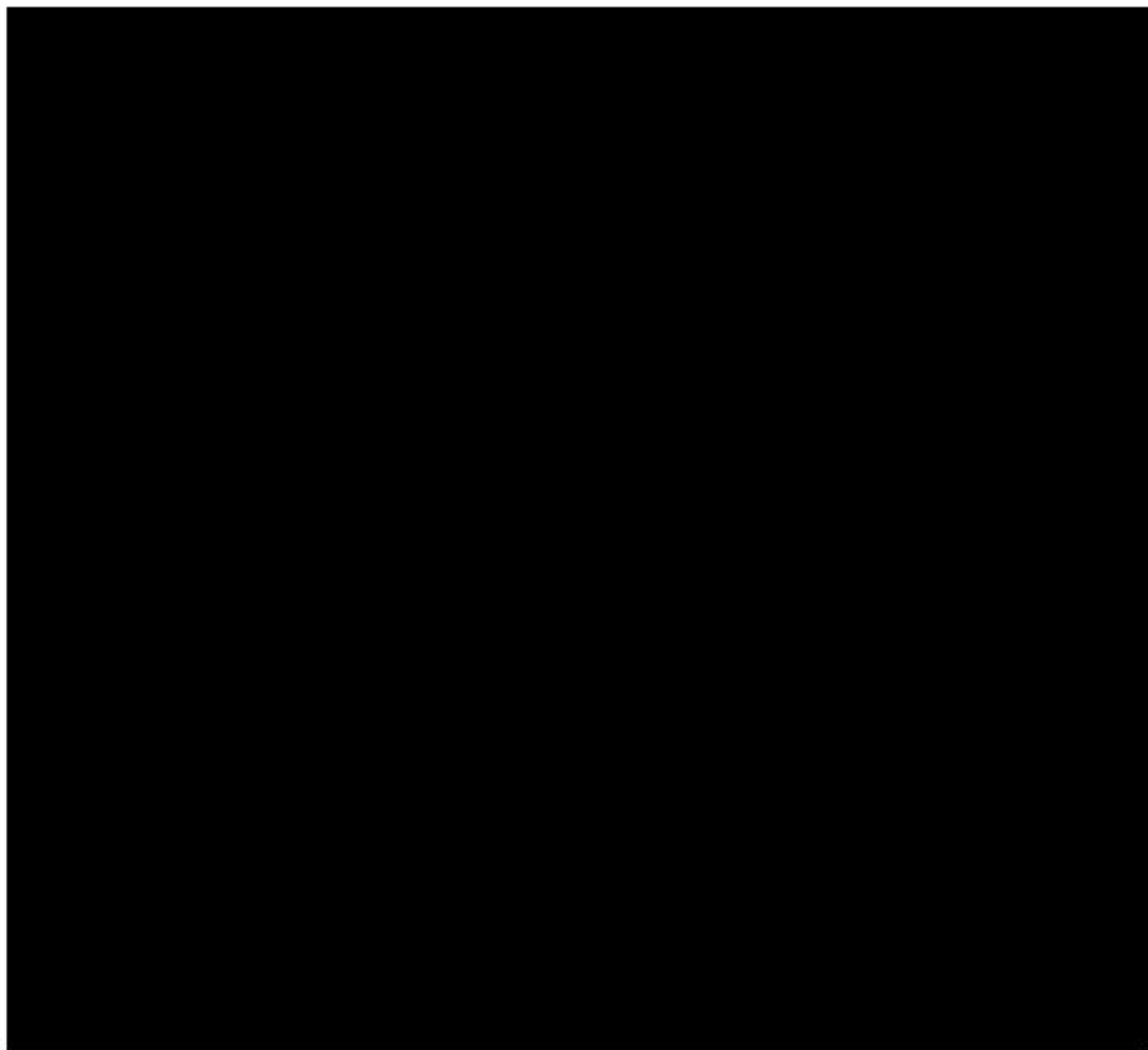
אמרתי בפעם שעברה: ארצות-הברית לא תיטול על עצמה אחריות להטלת וטו שמשמעותו דרדור המצב הצבאי, אולי עד כדי מלחמה. ועל-ידי פיצול הטיפול בהארכת מנדט אנדו"ף ובין הנושא העקרוני הזה במועצת הבטחון יש להם האפשרות להטיל וטו בלי שהדבר מתייב אבטומטית נשיאה באחריות הפוליטית והמוסרית על מהלך המדודר את המצב למלחמה.

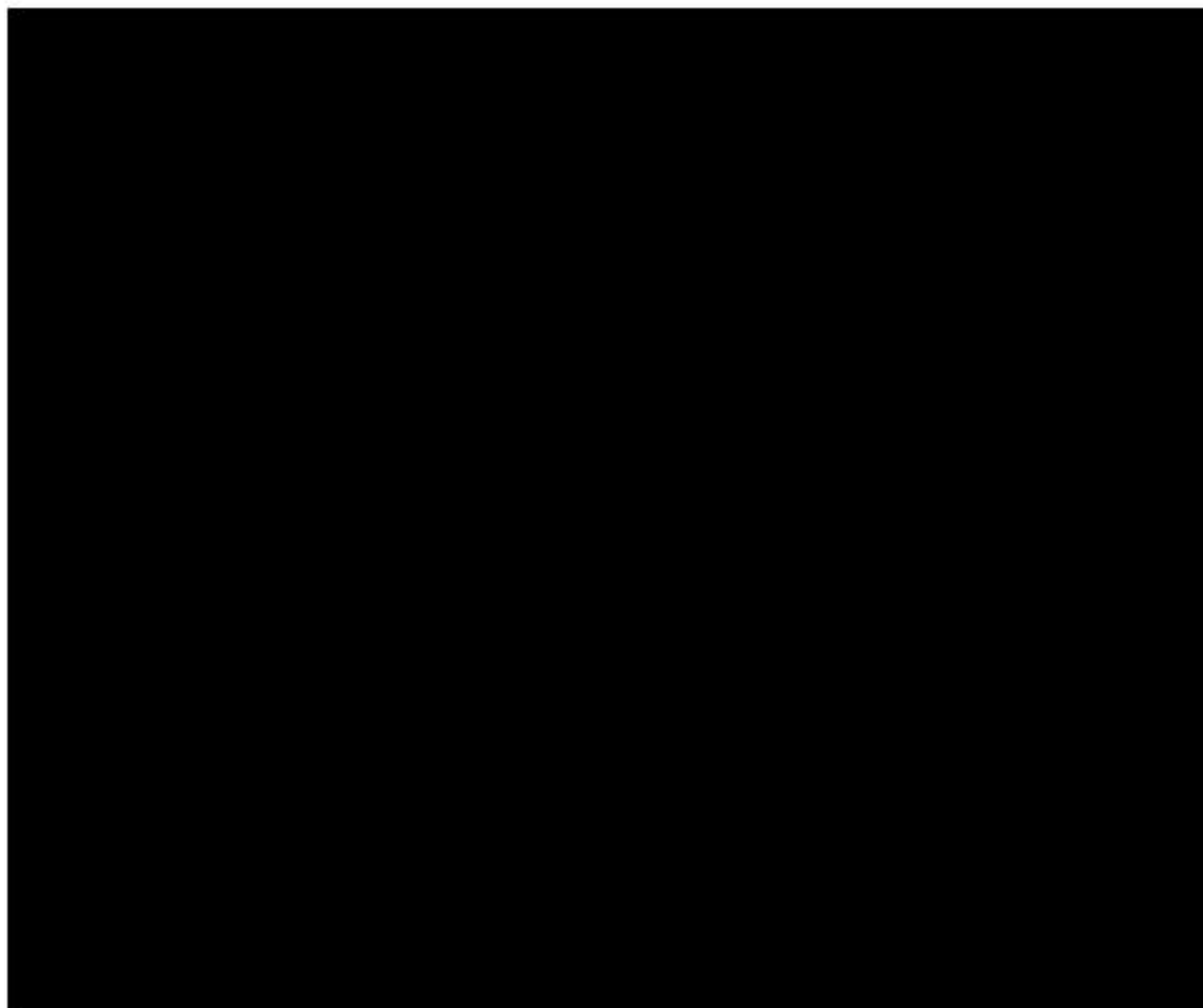
[REDACTED]

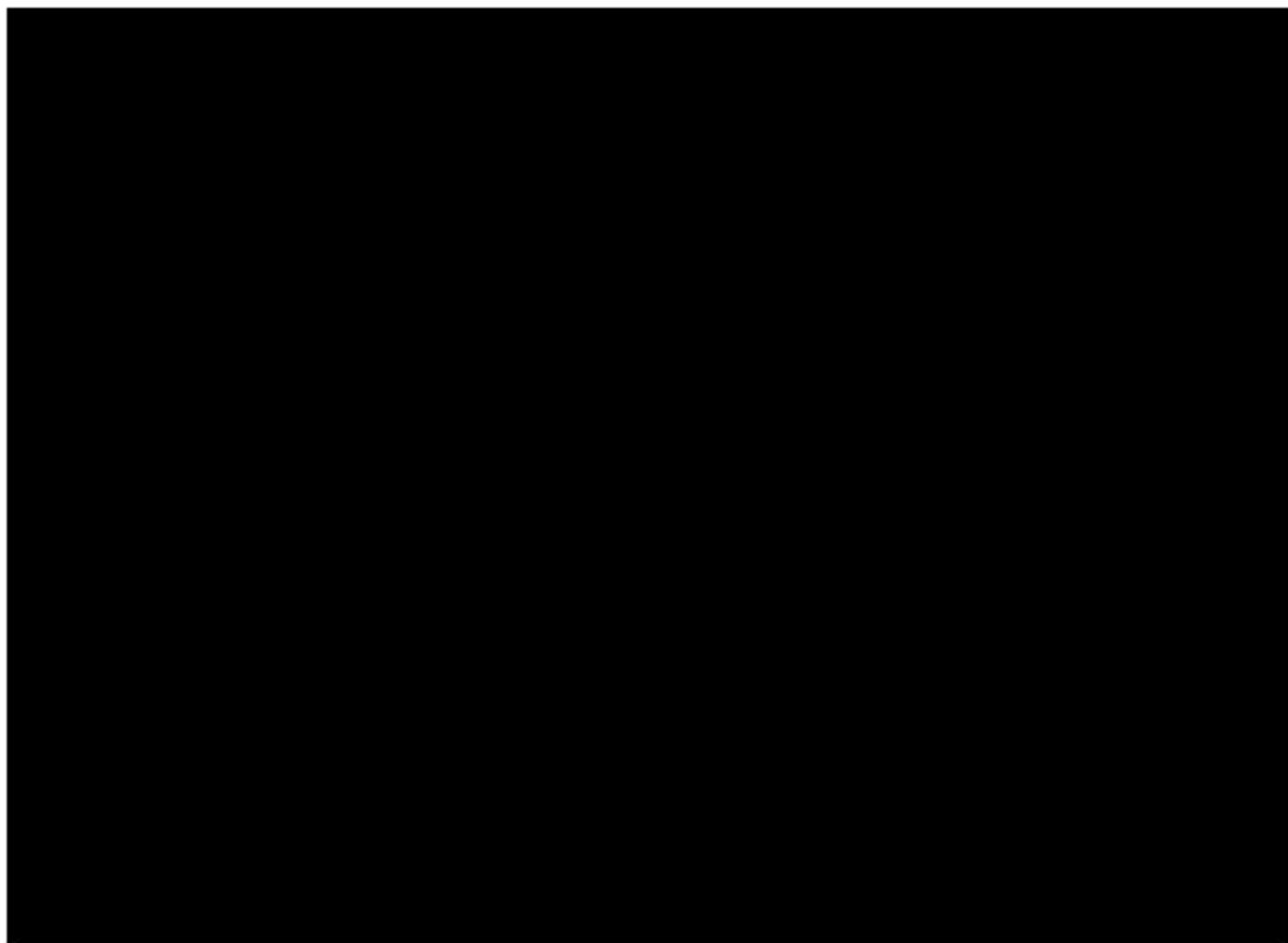
[REDACTED]

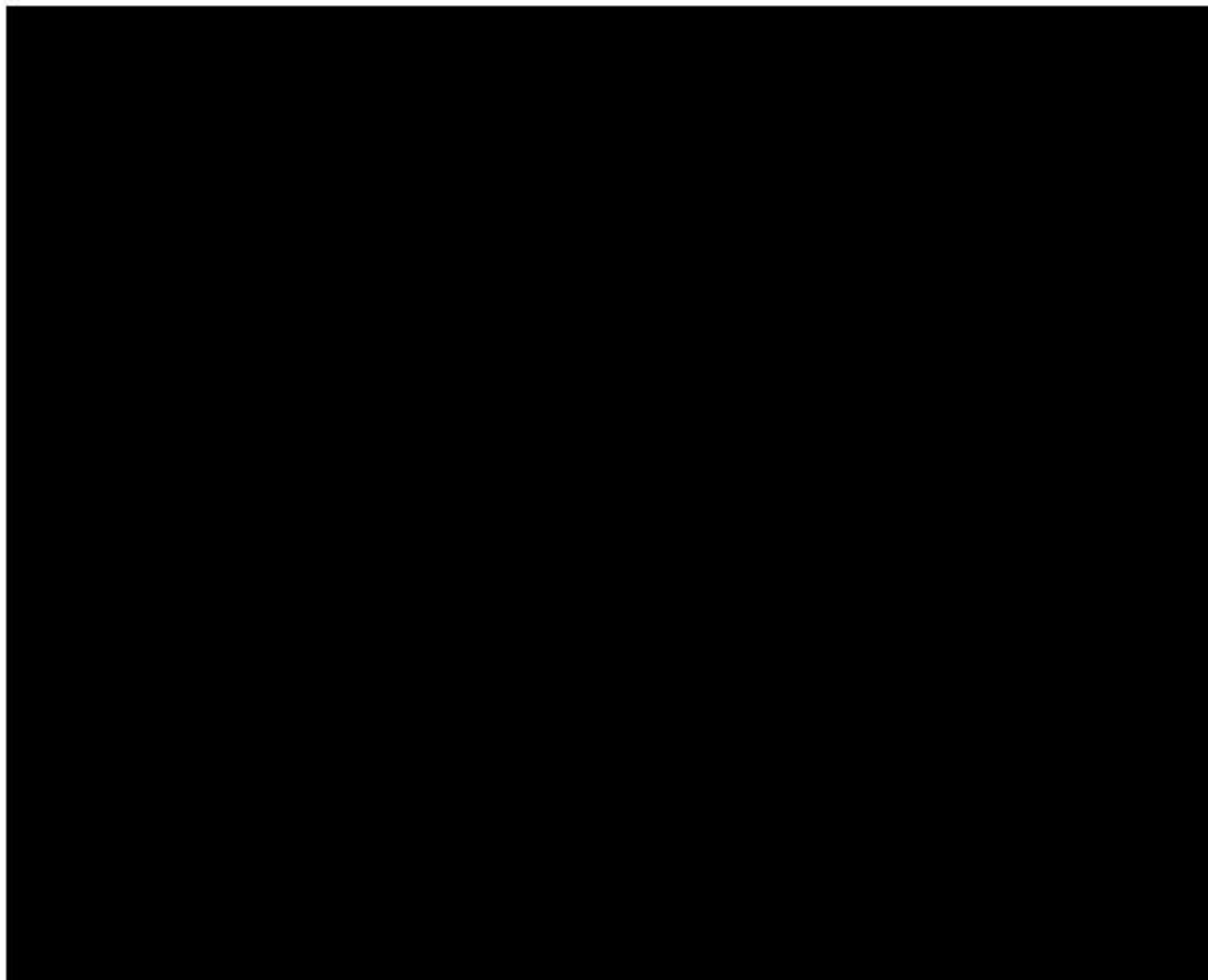

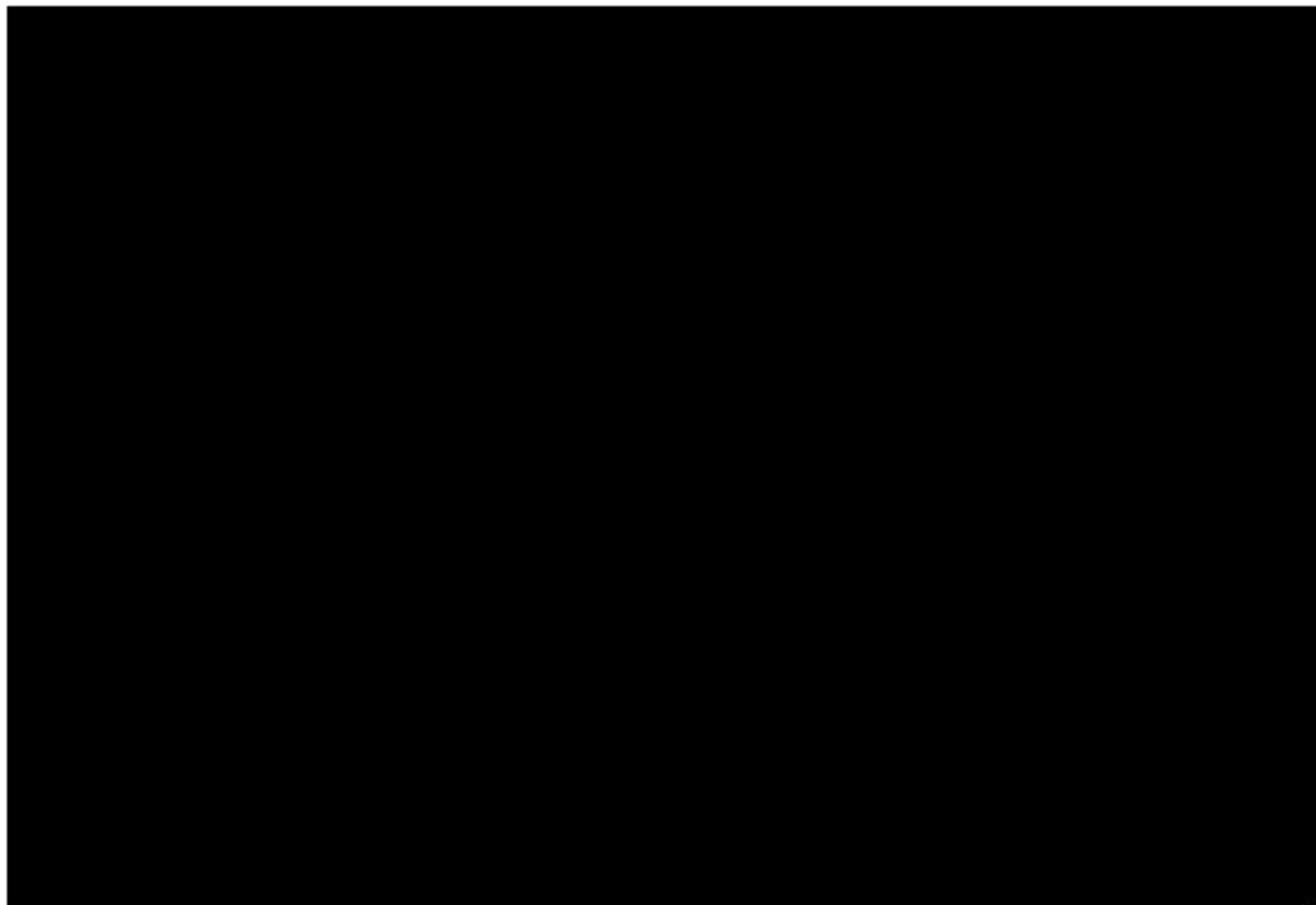

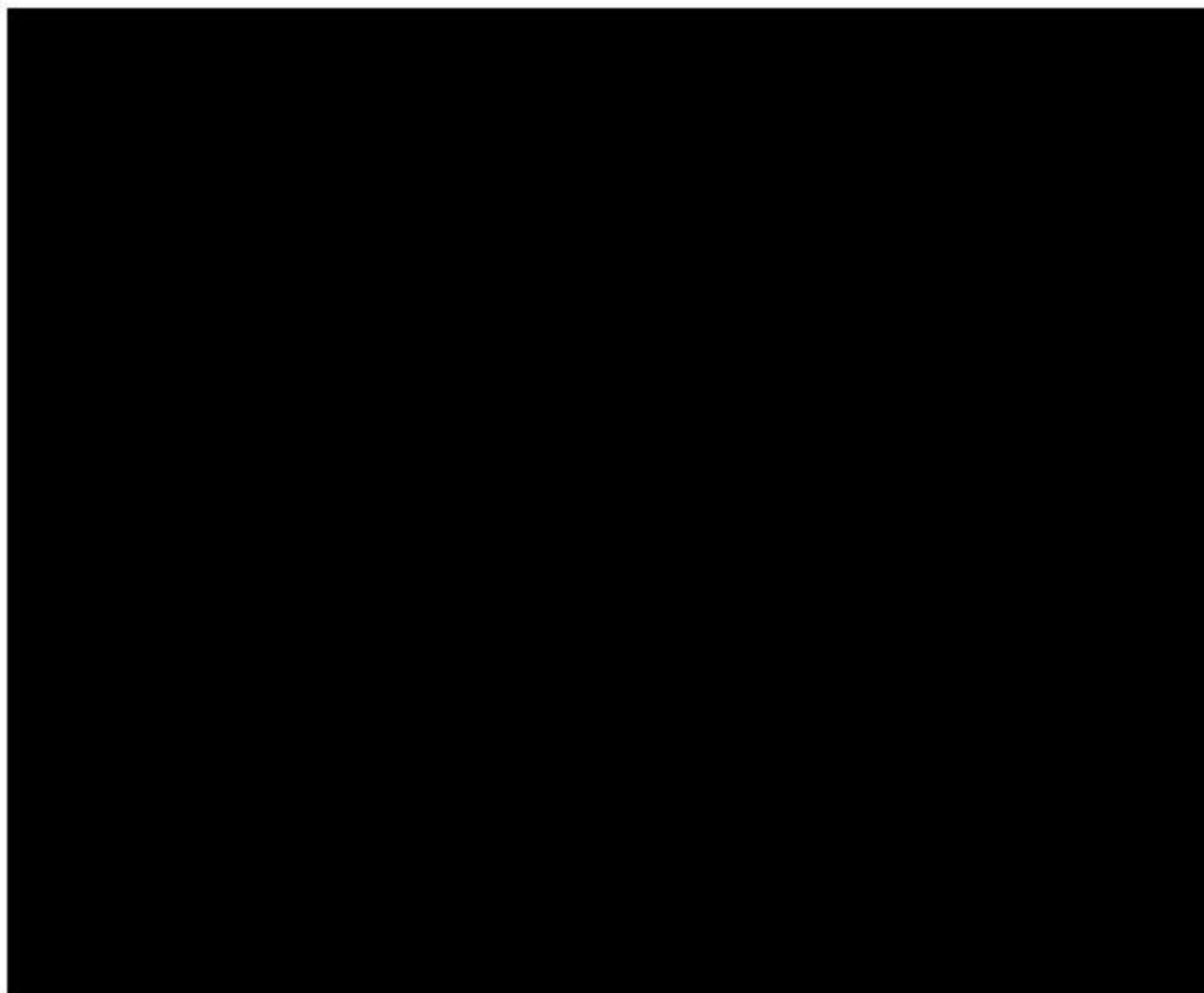

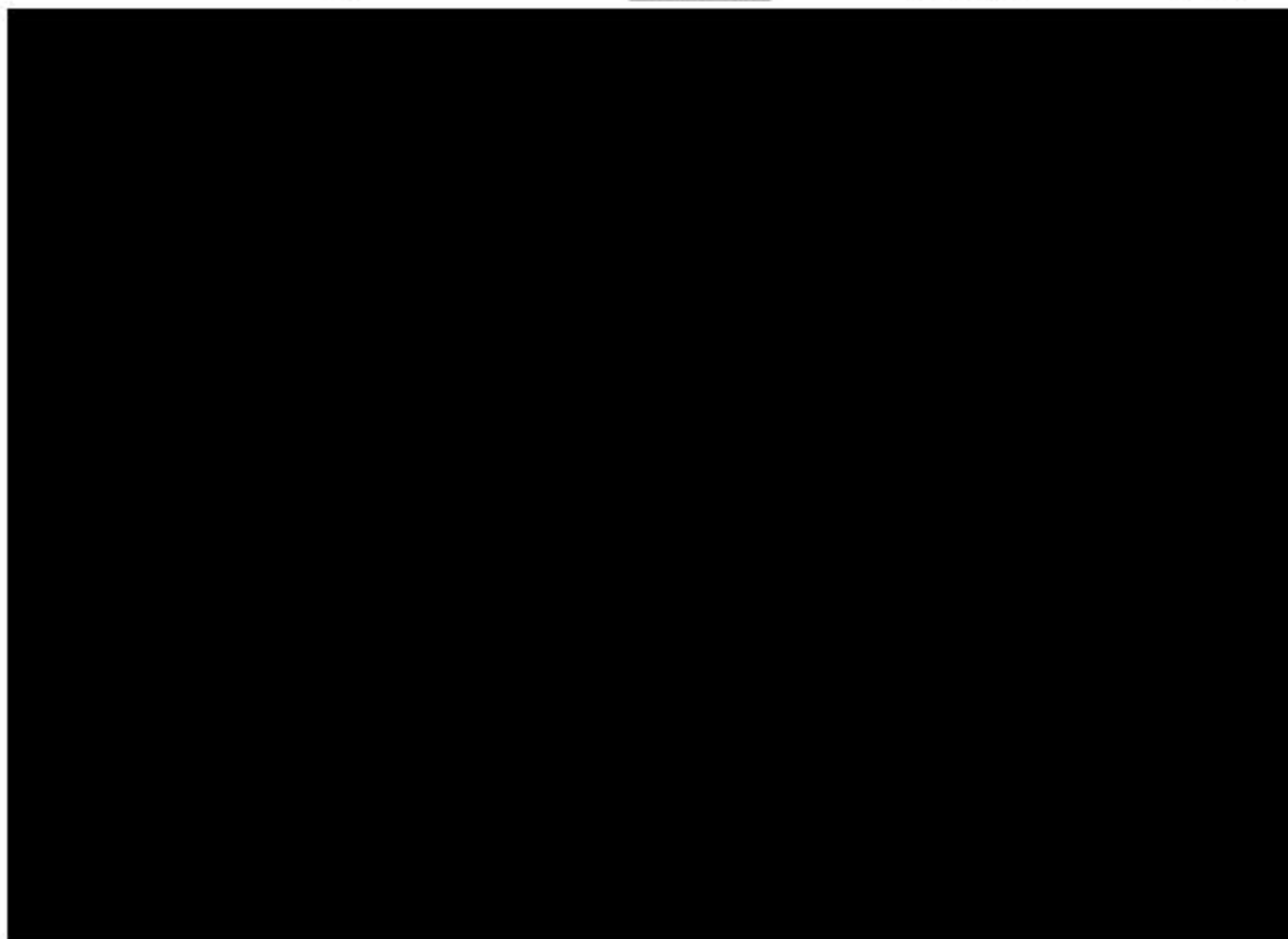

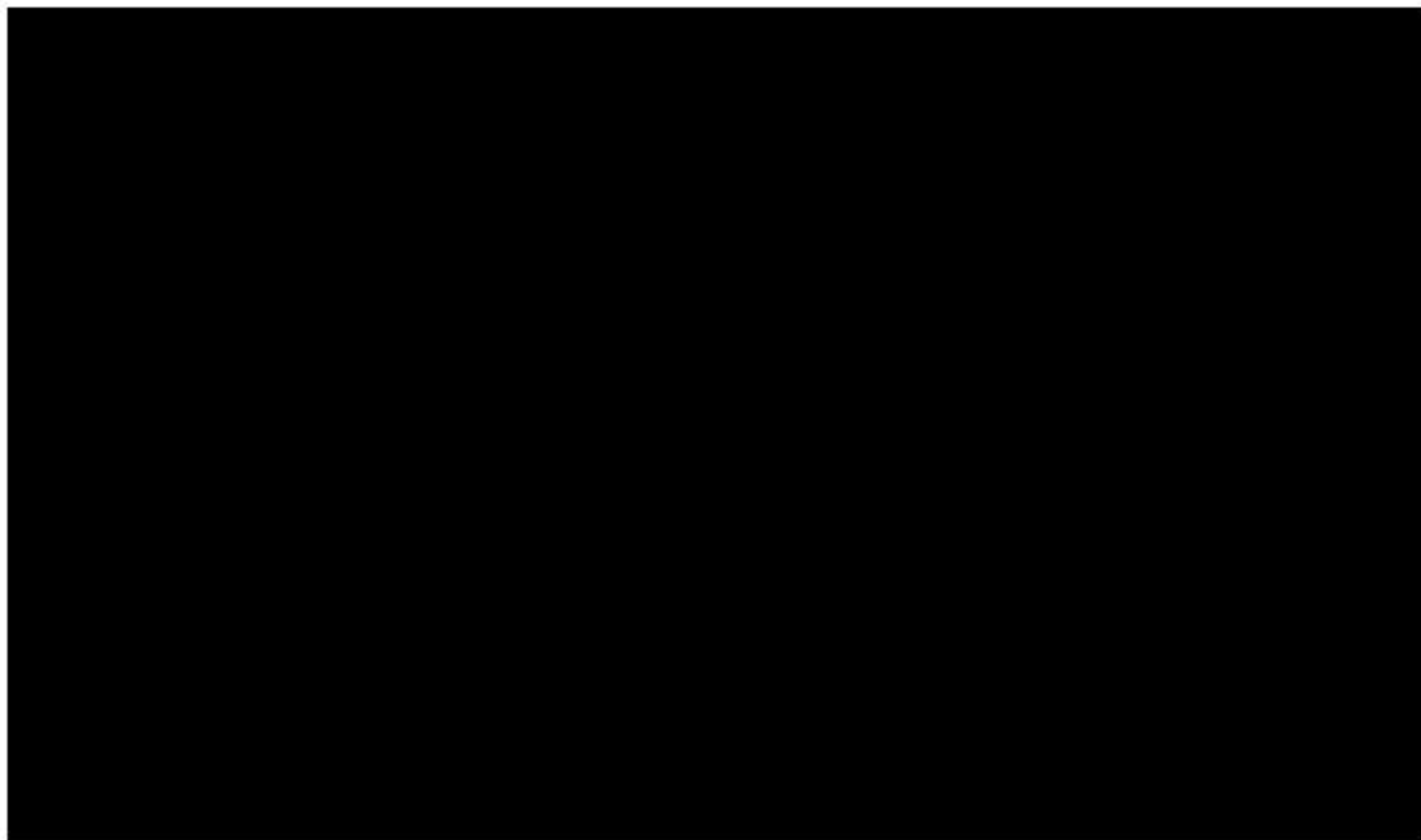

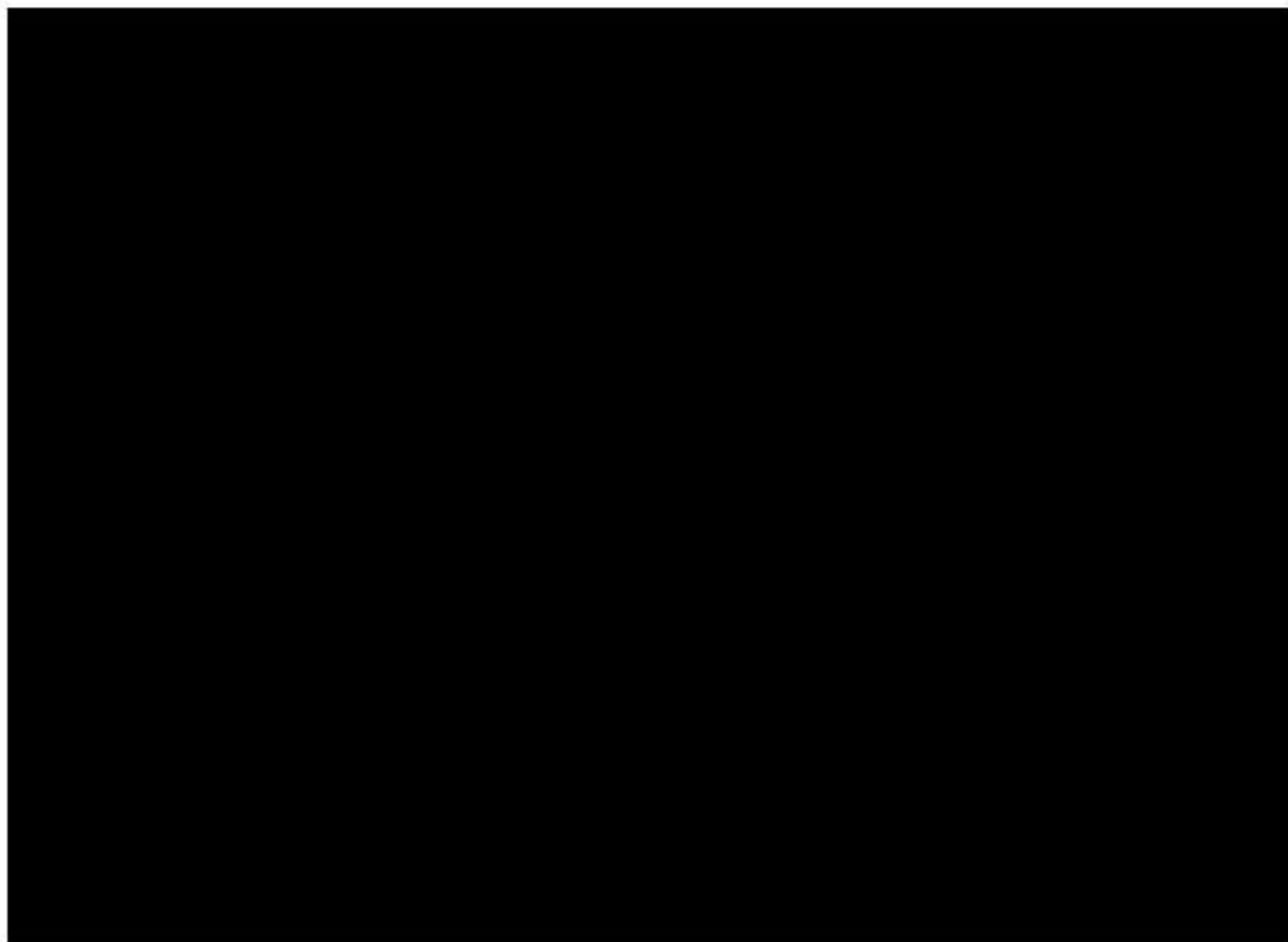

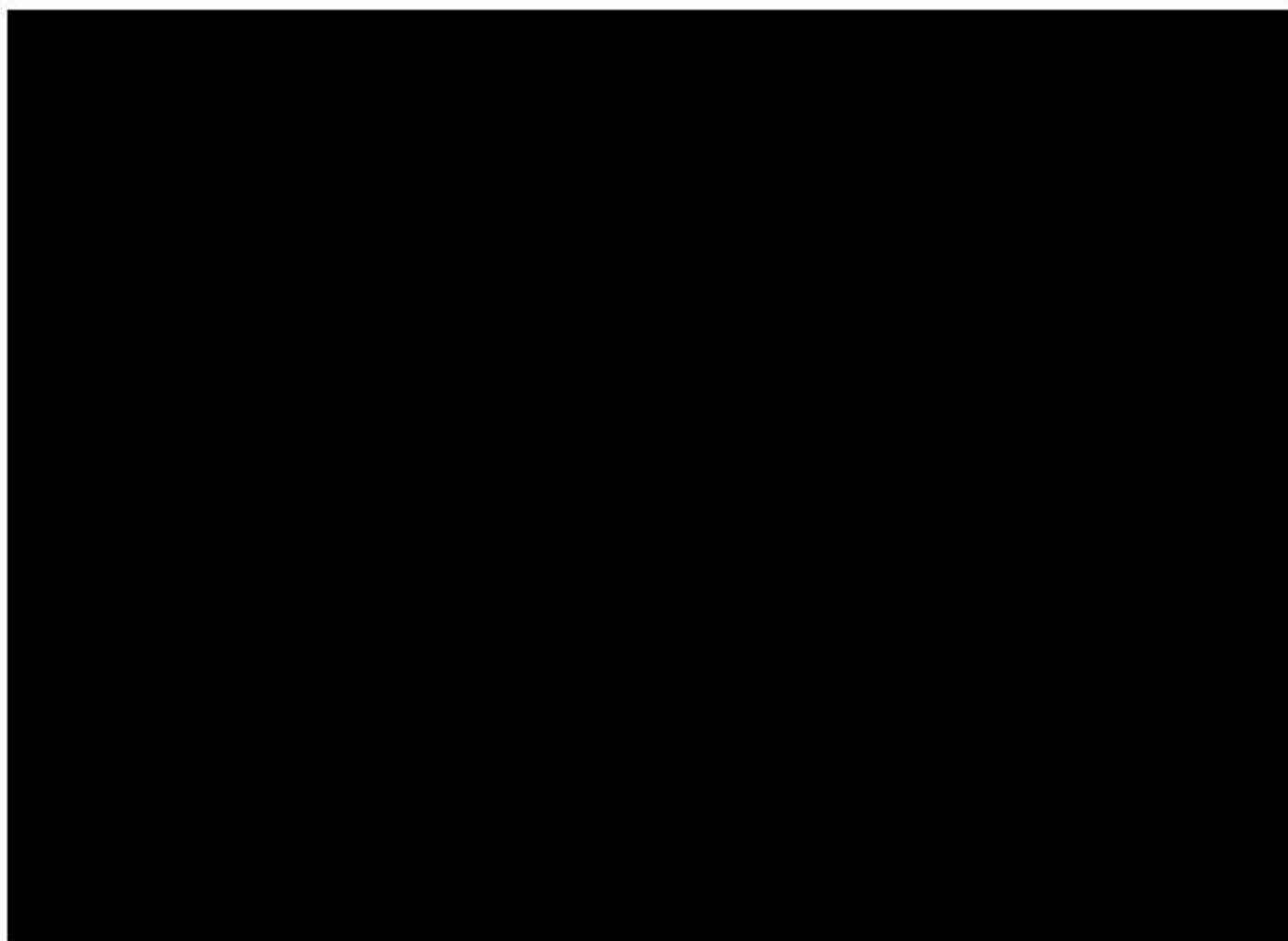

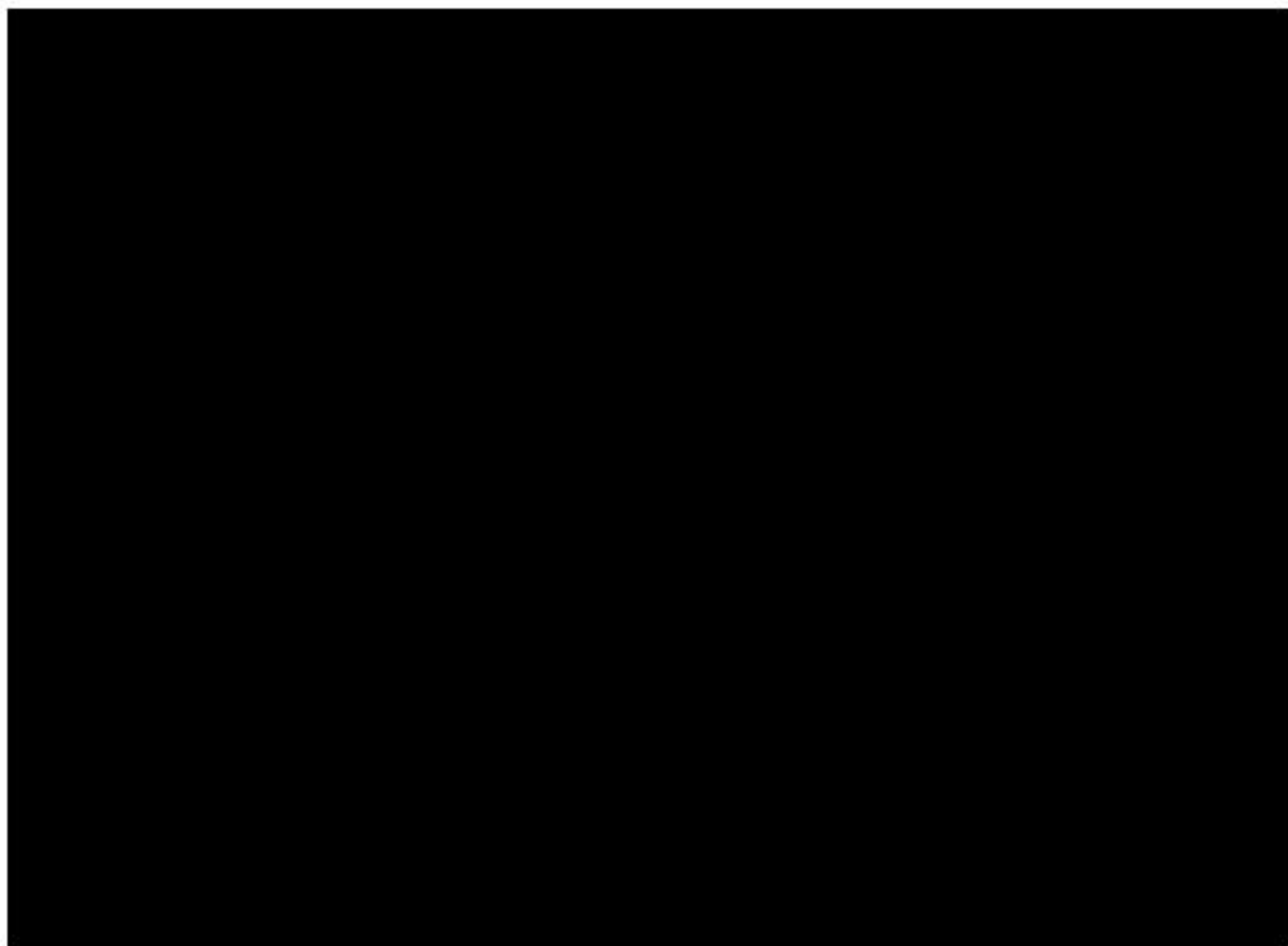

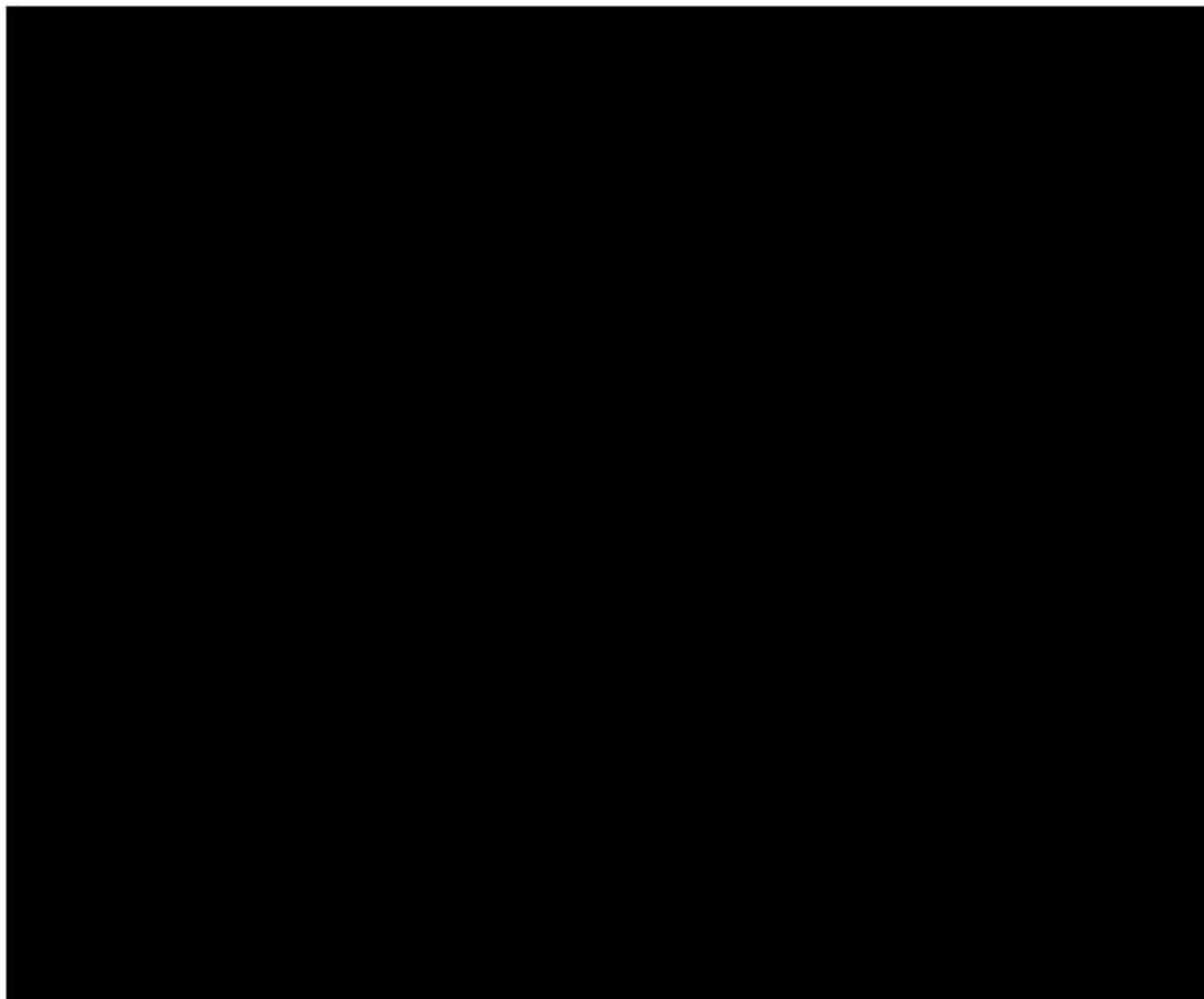

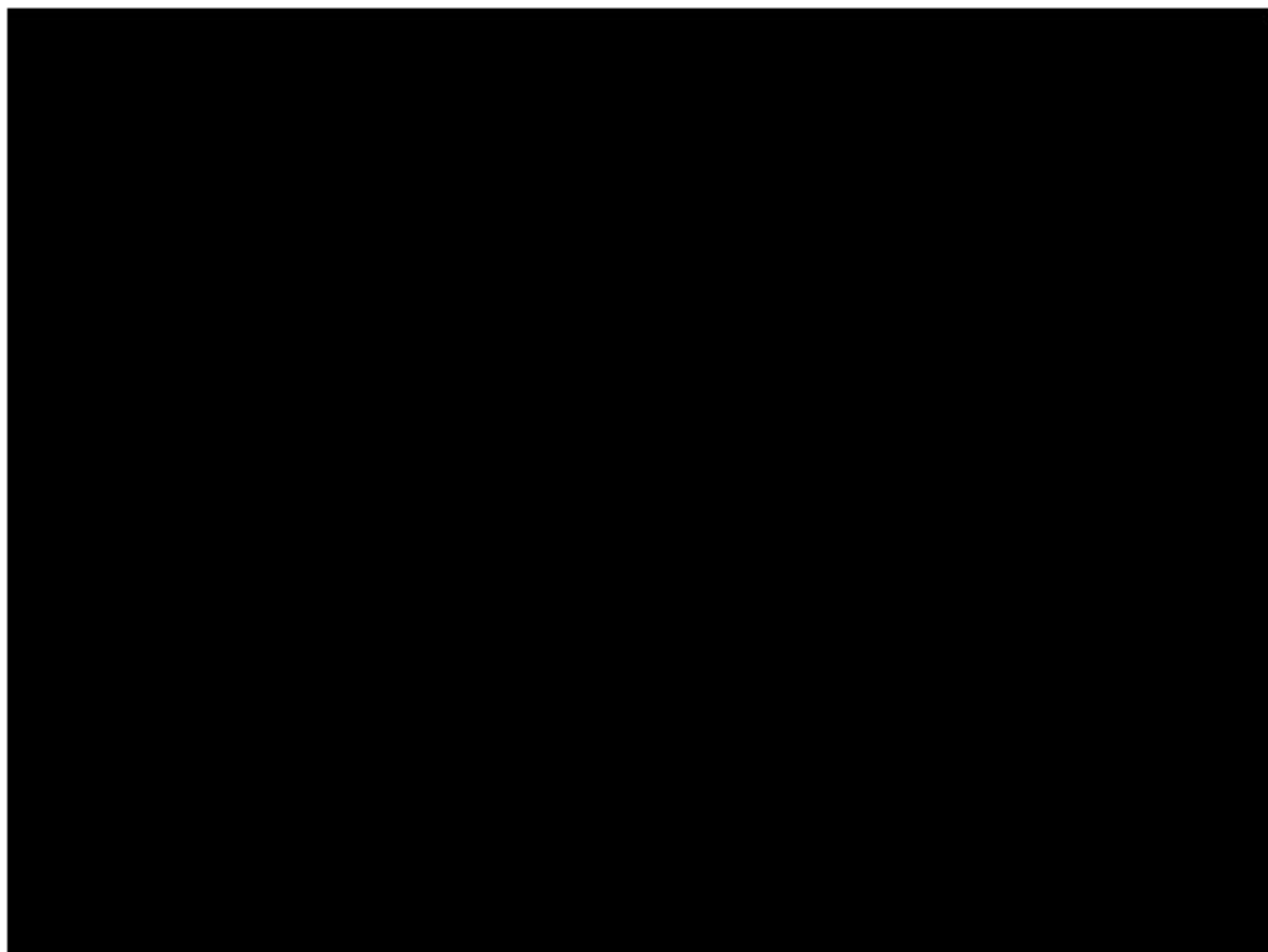

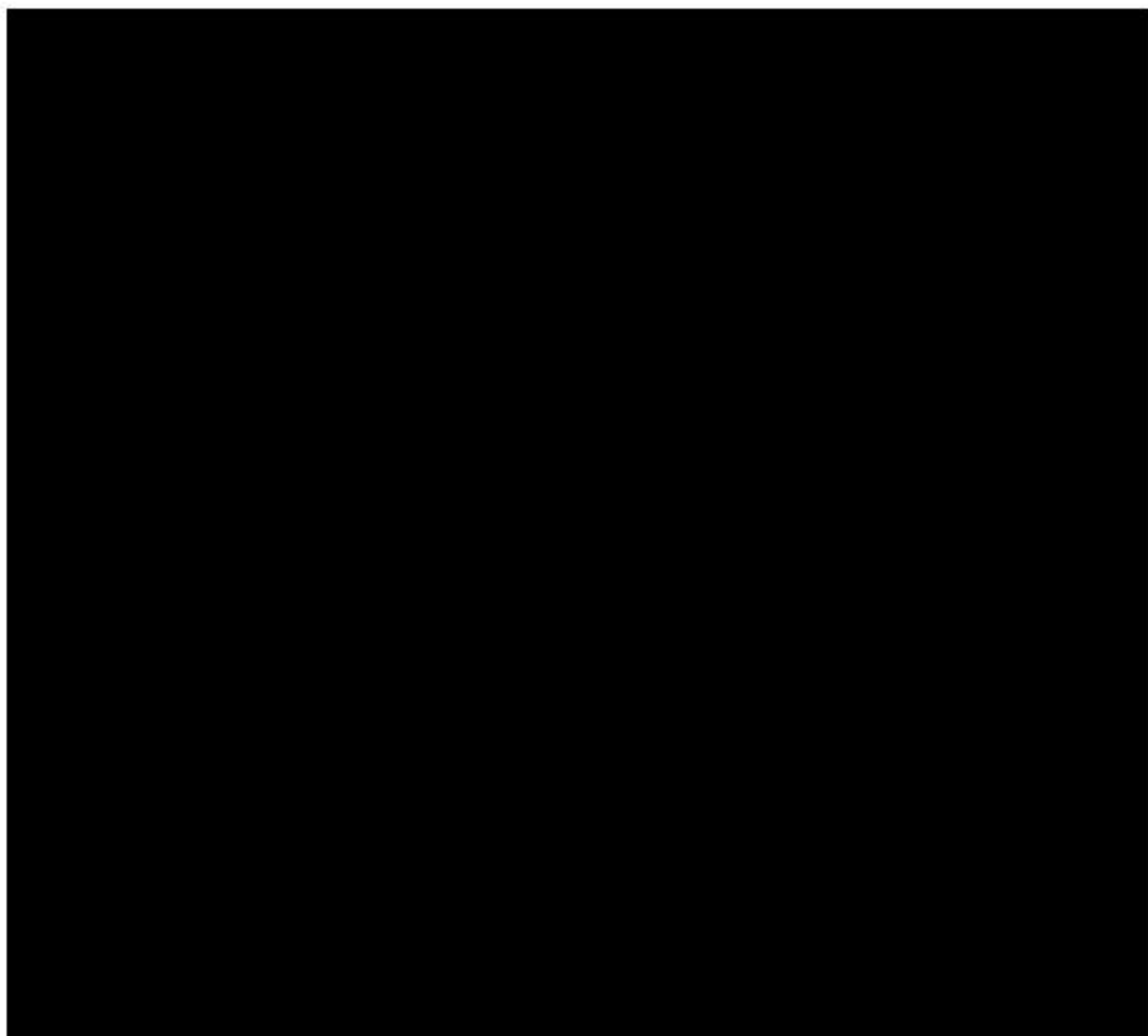

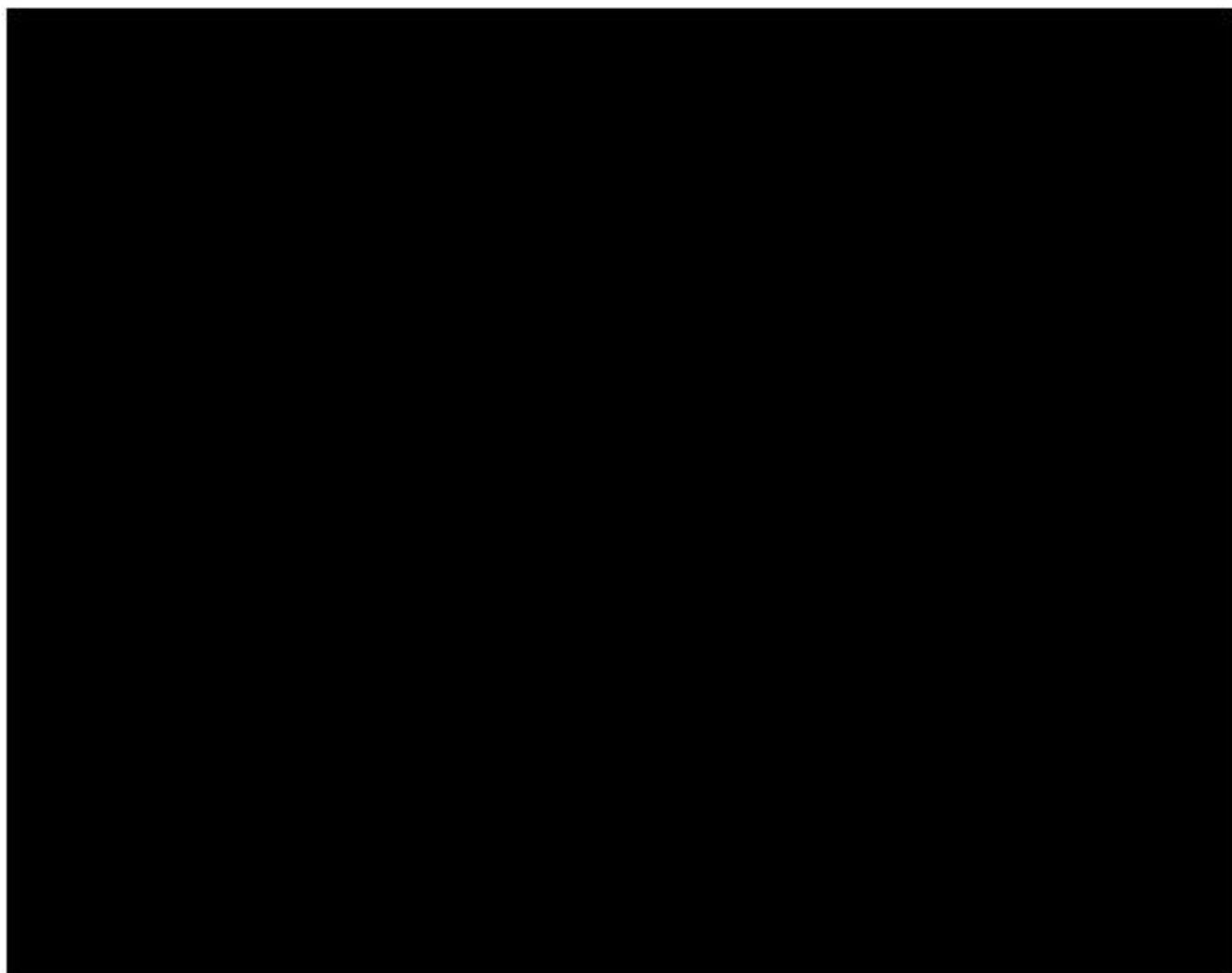

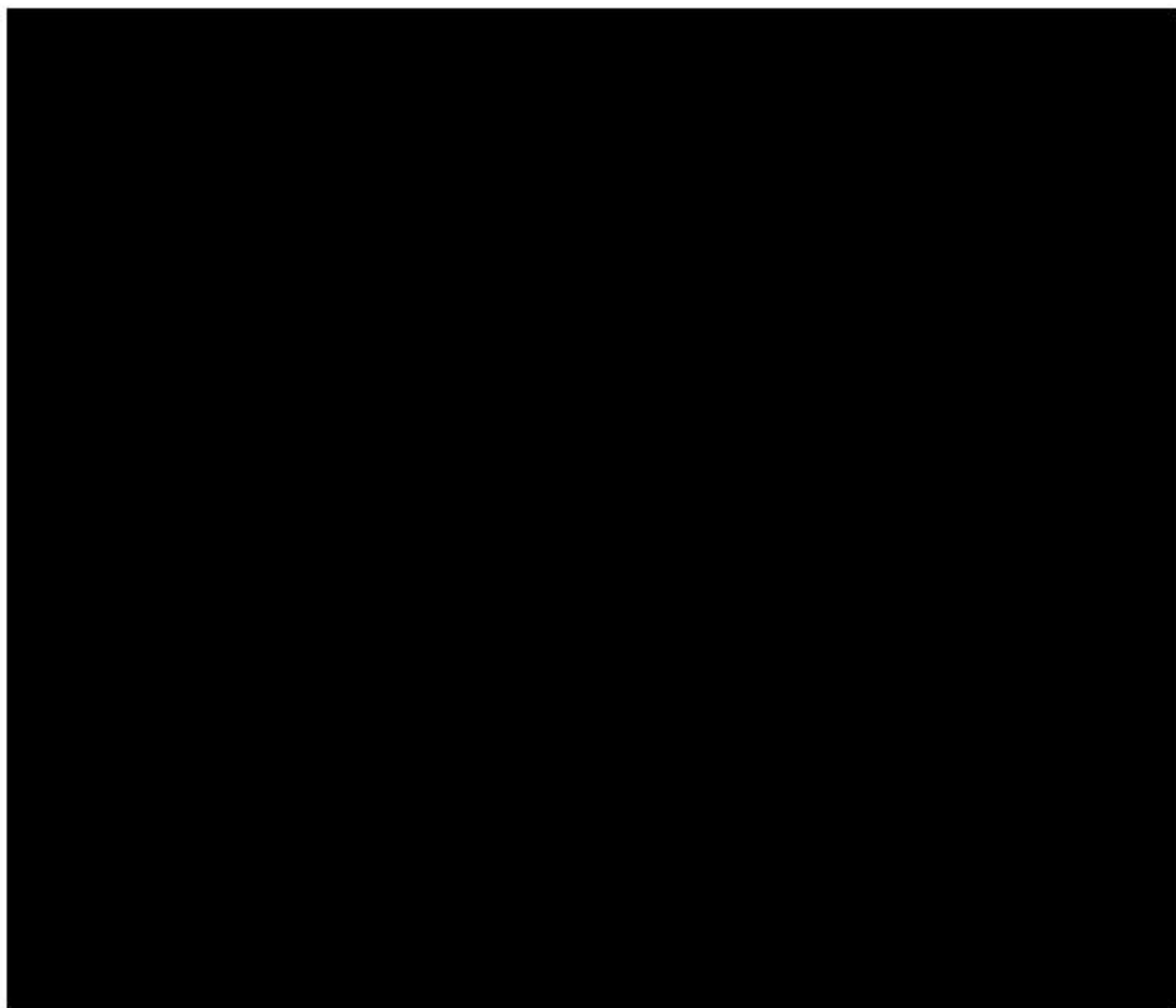

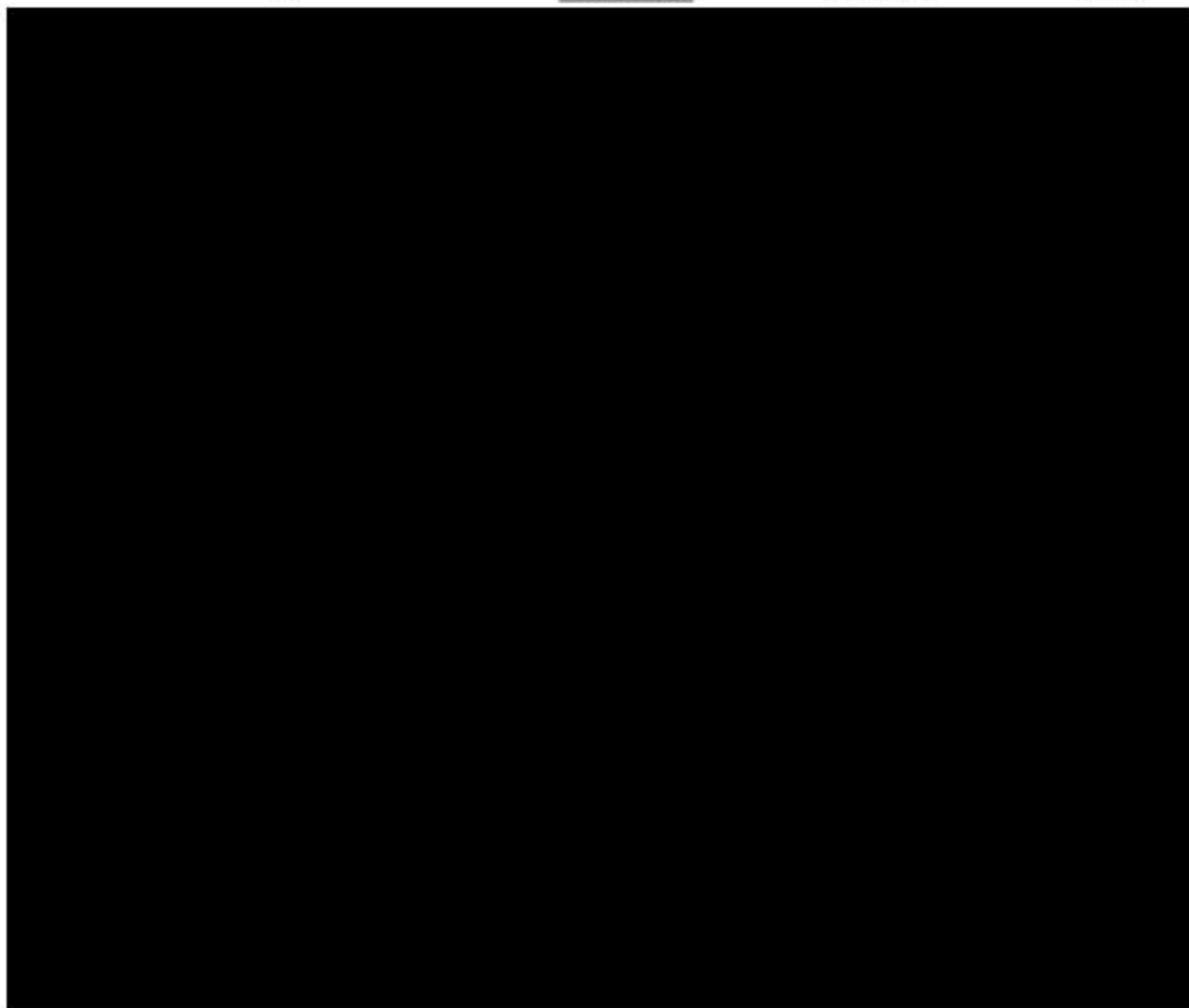

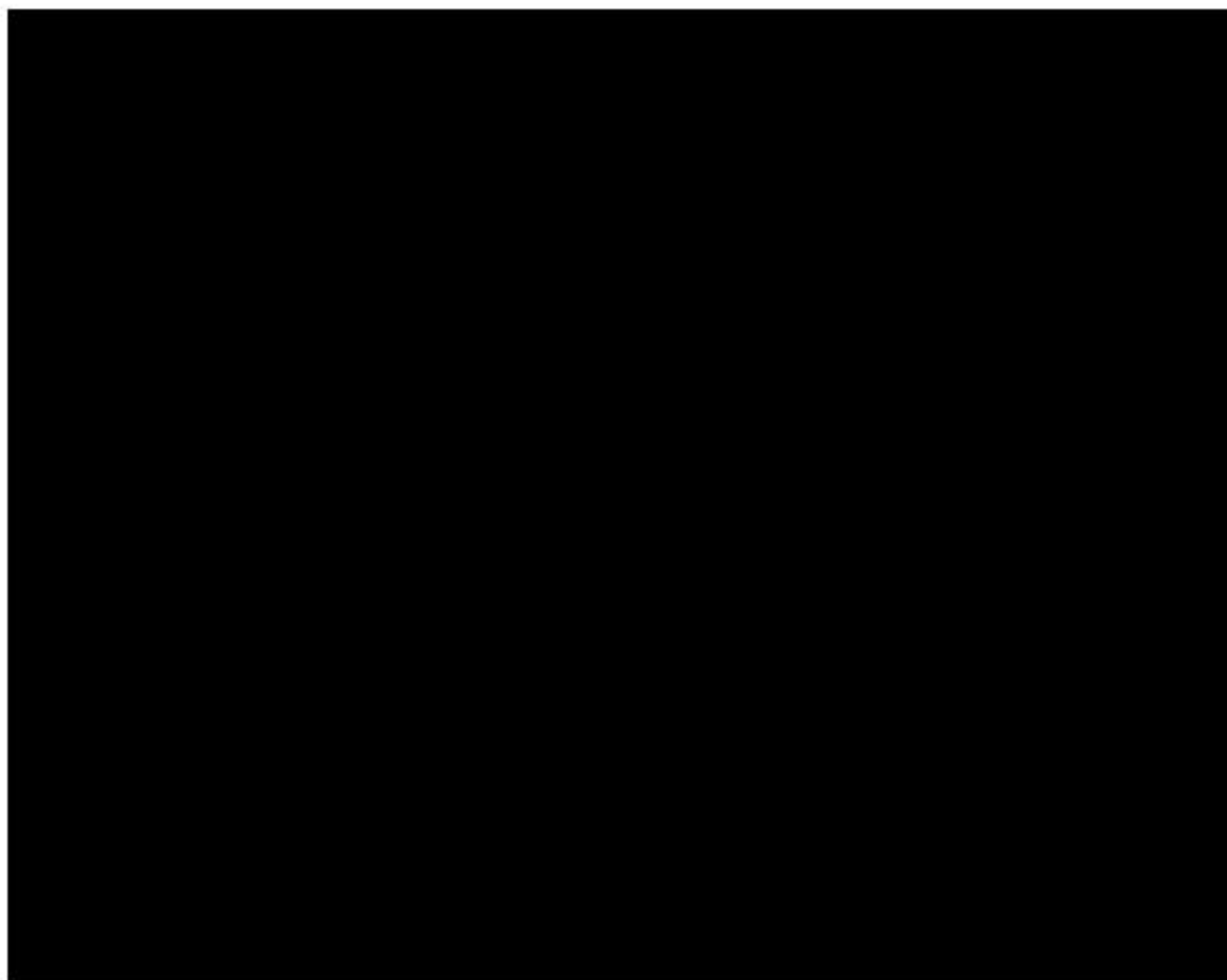

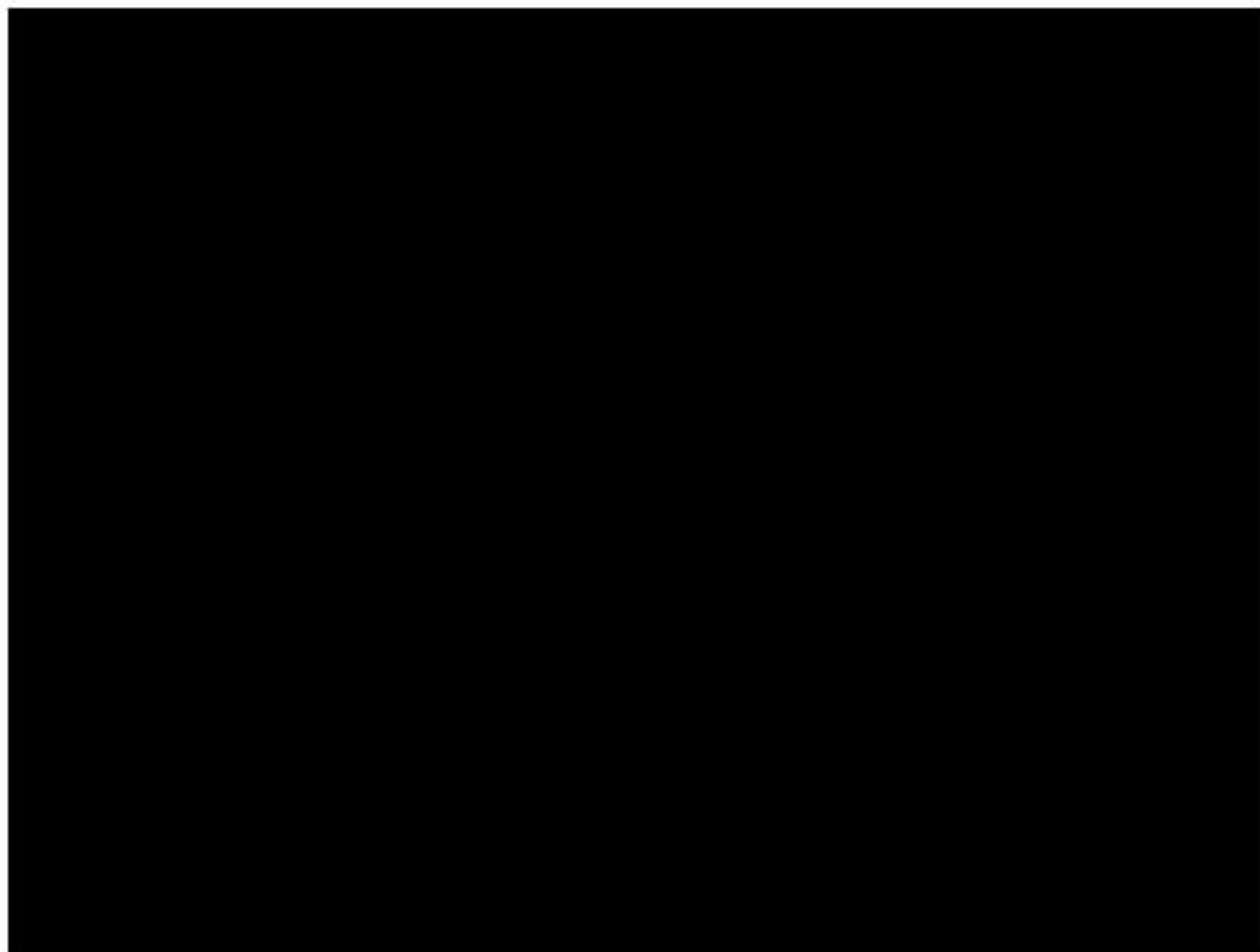

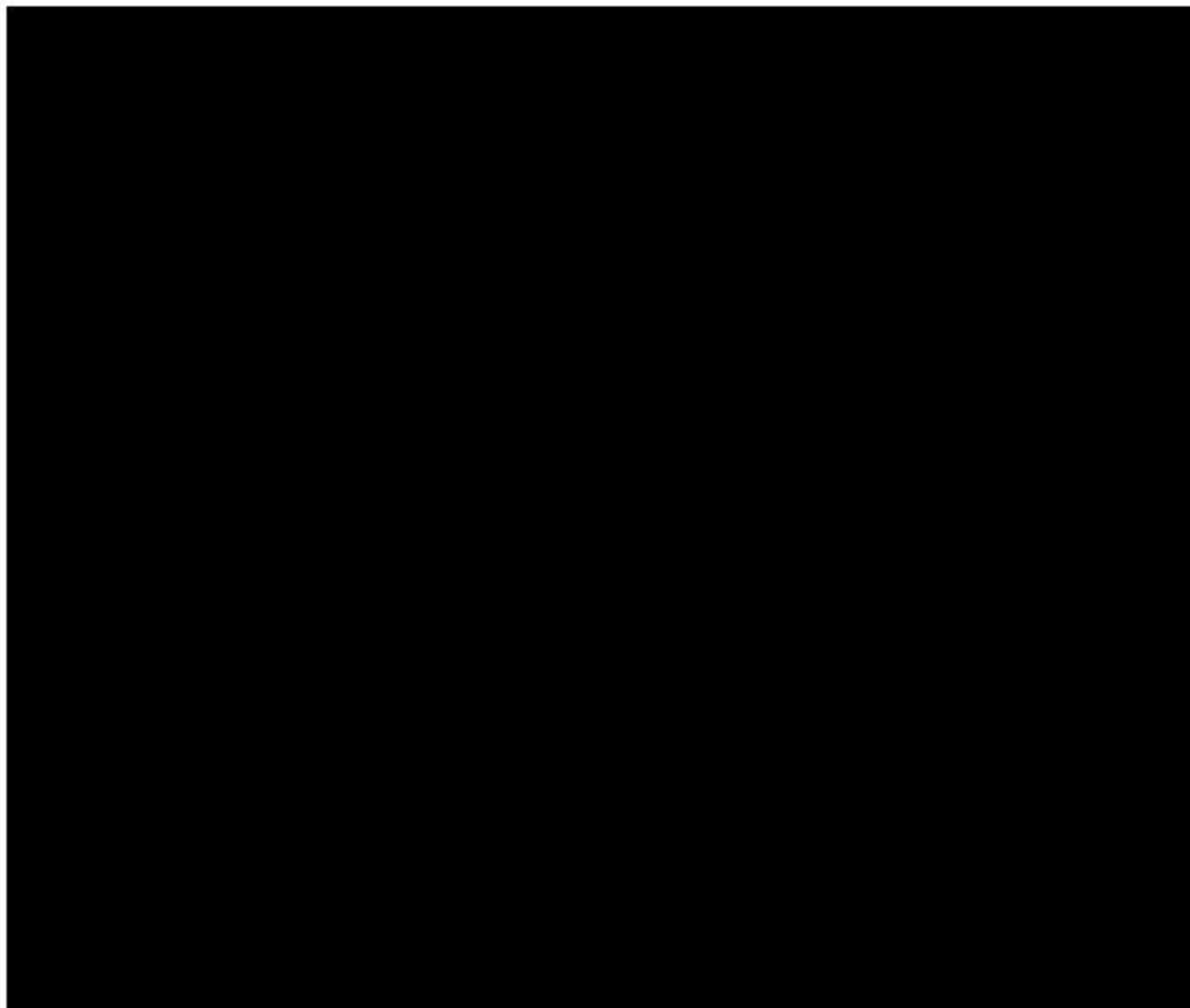

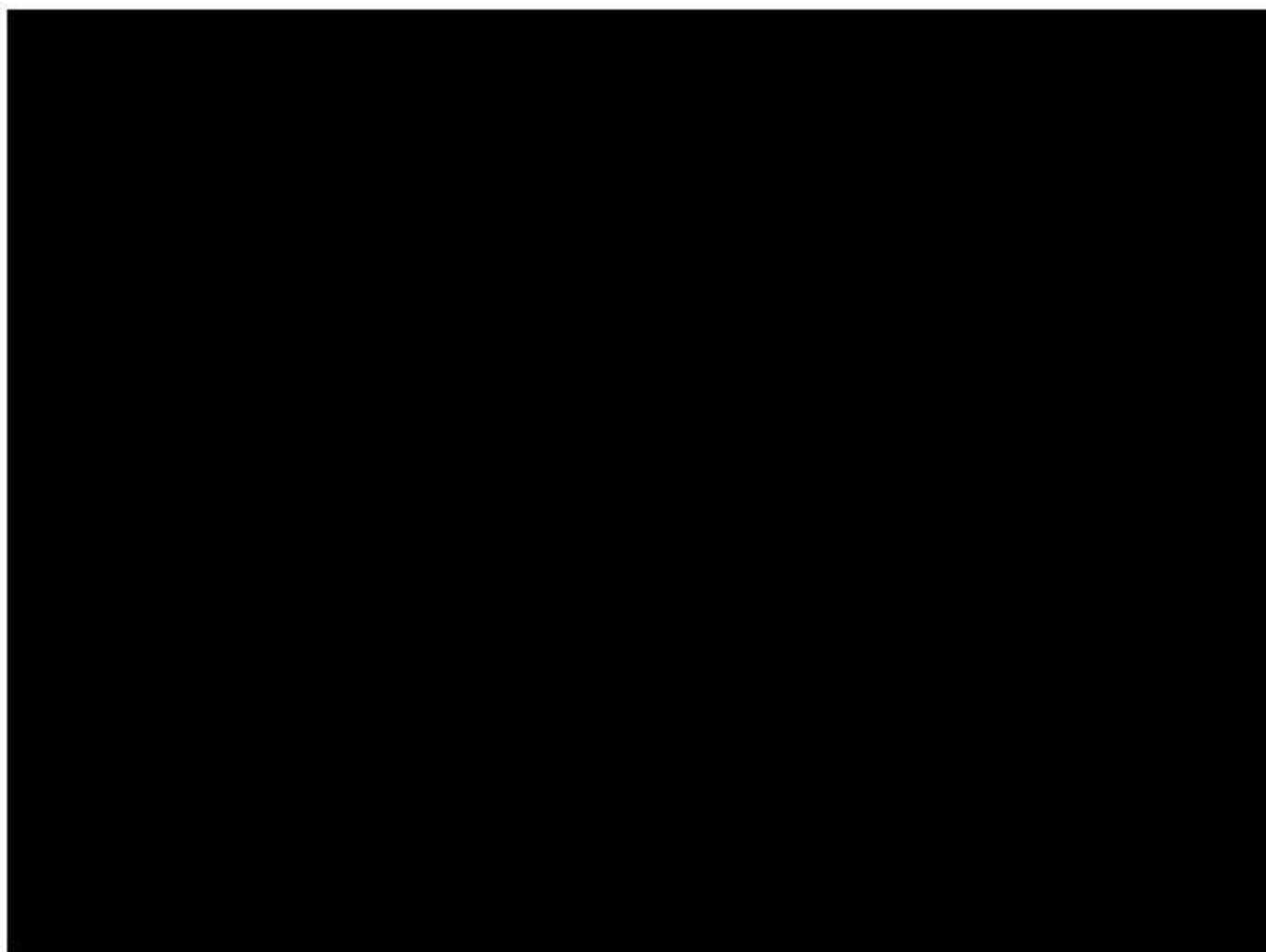

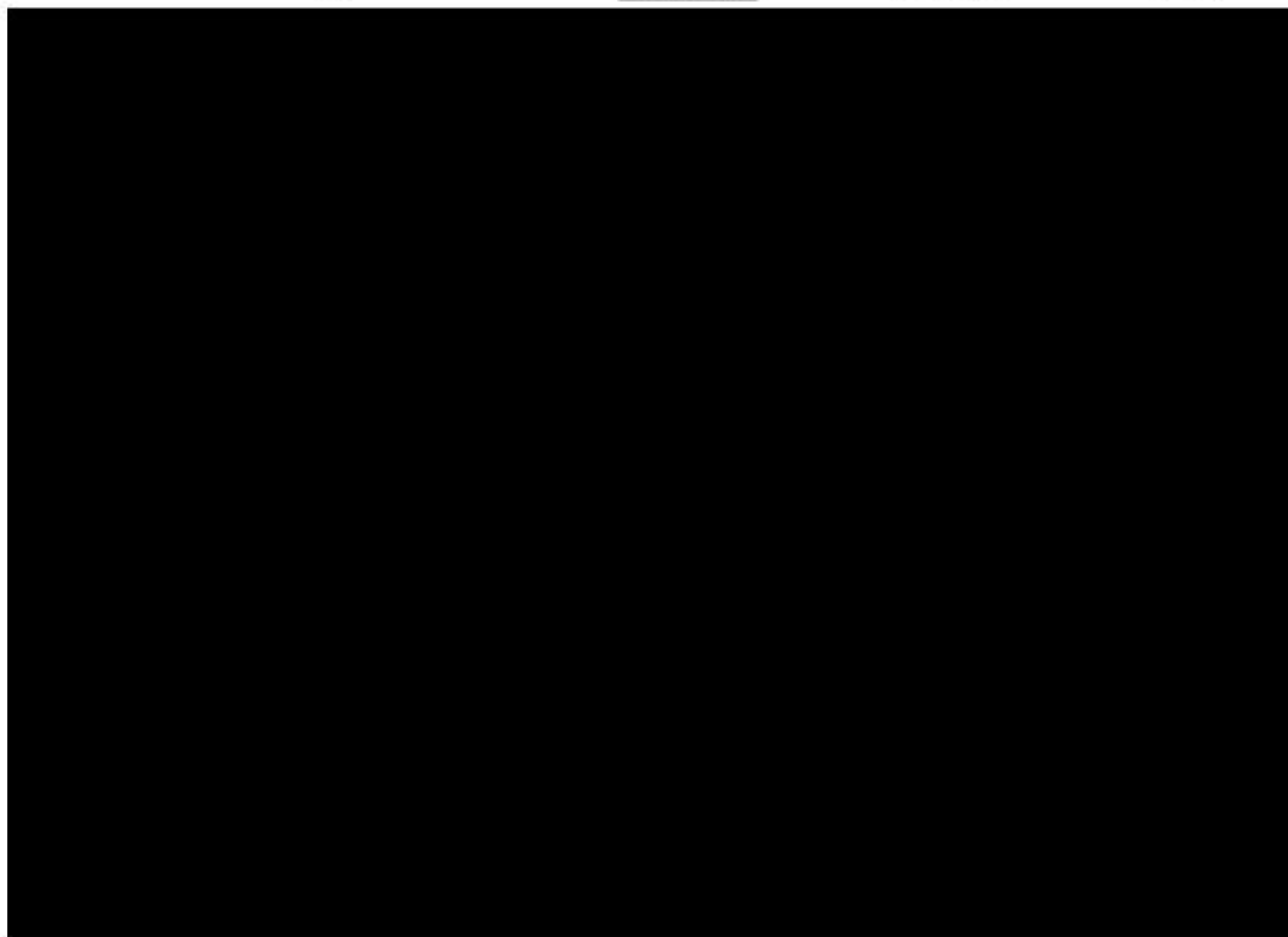

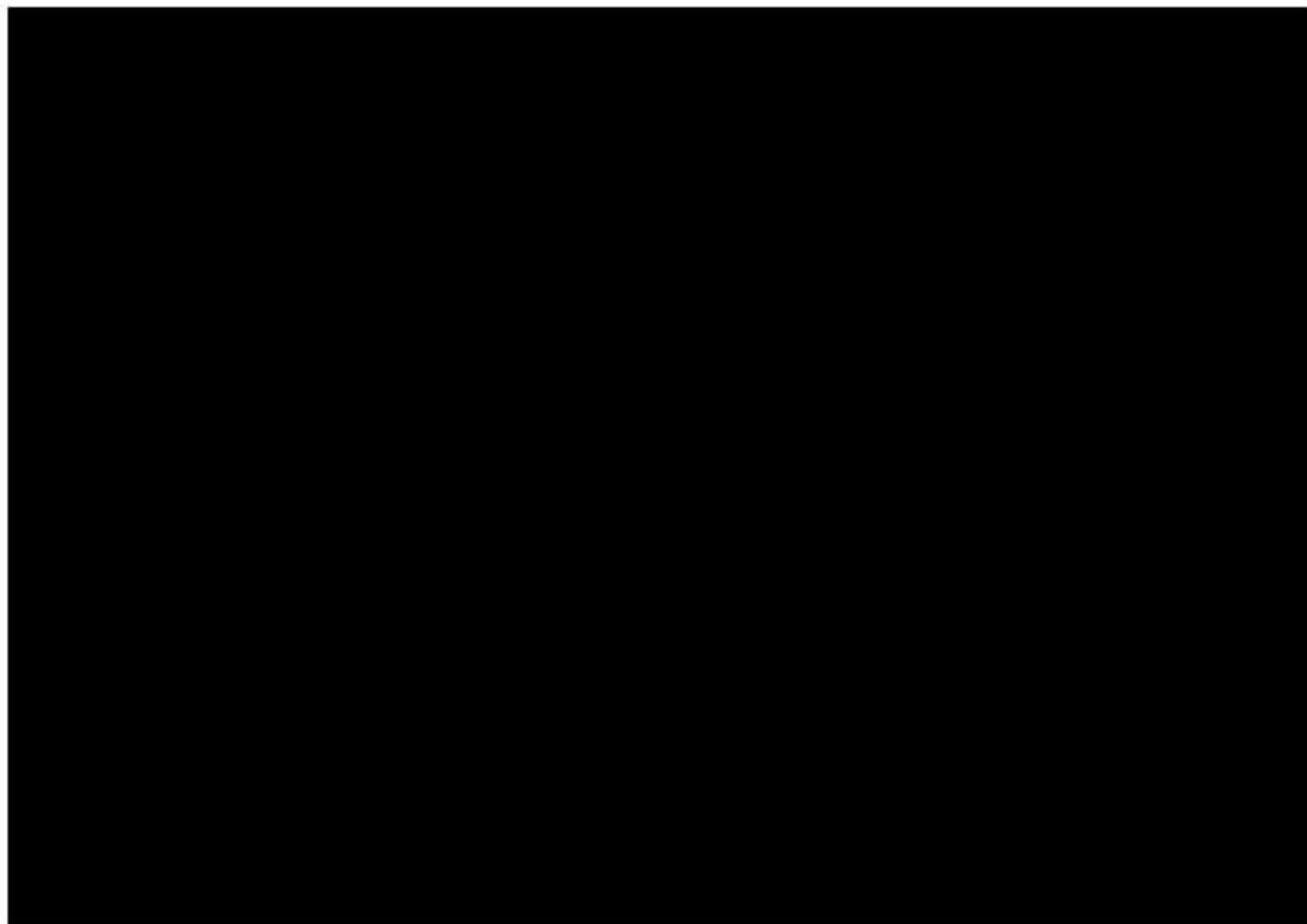

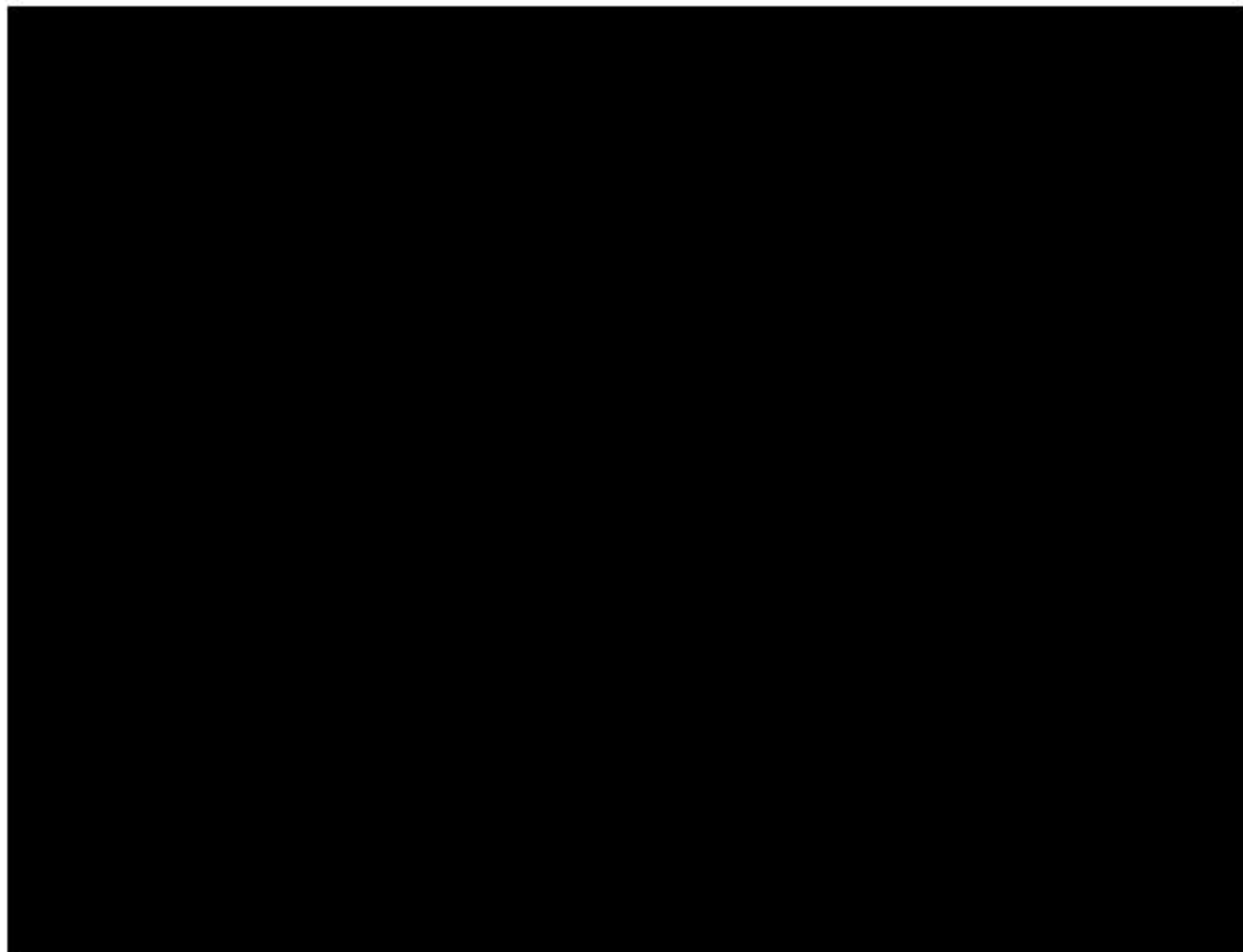

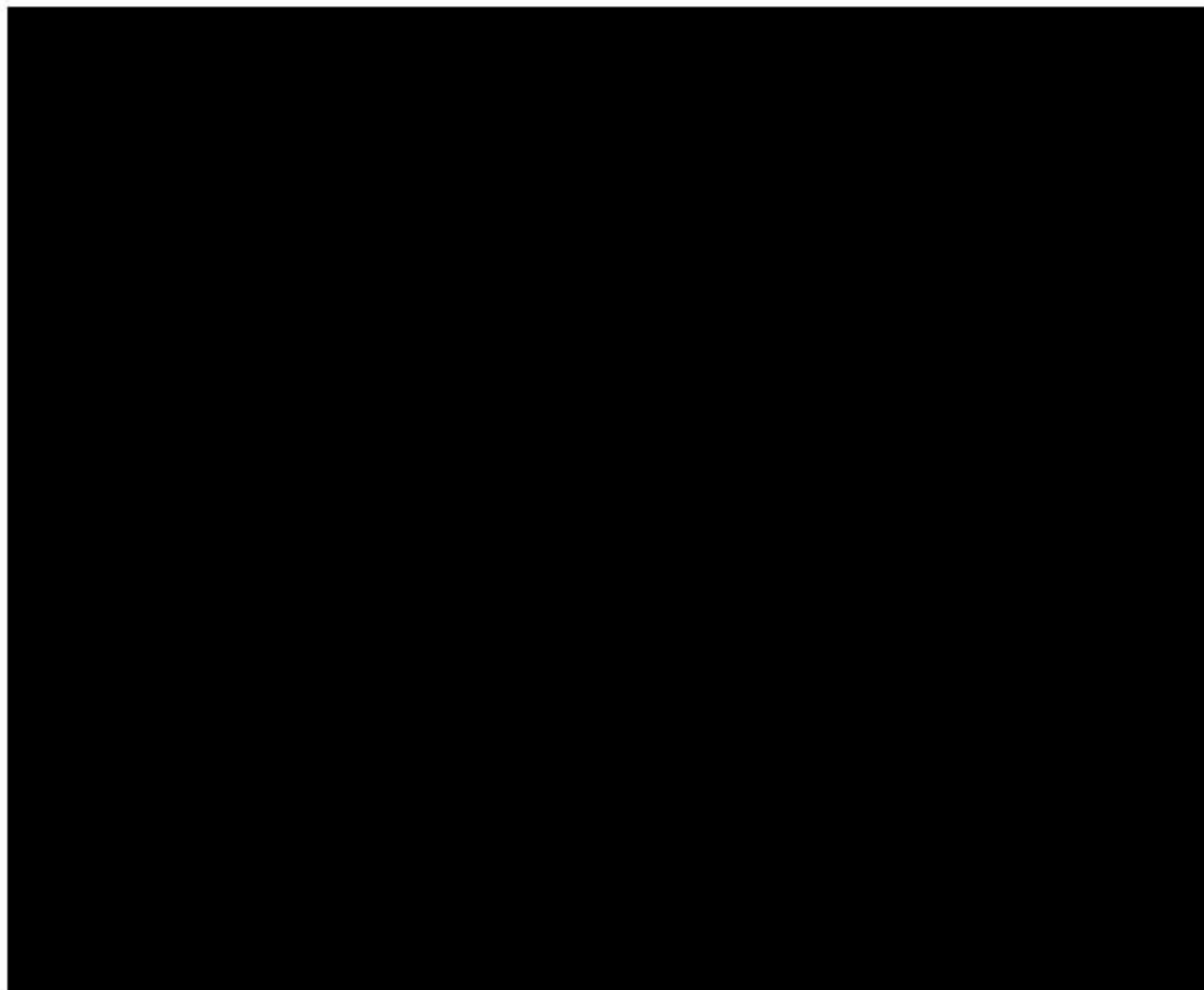

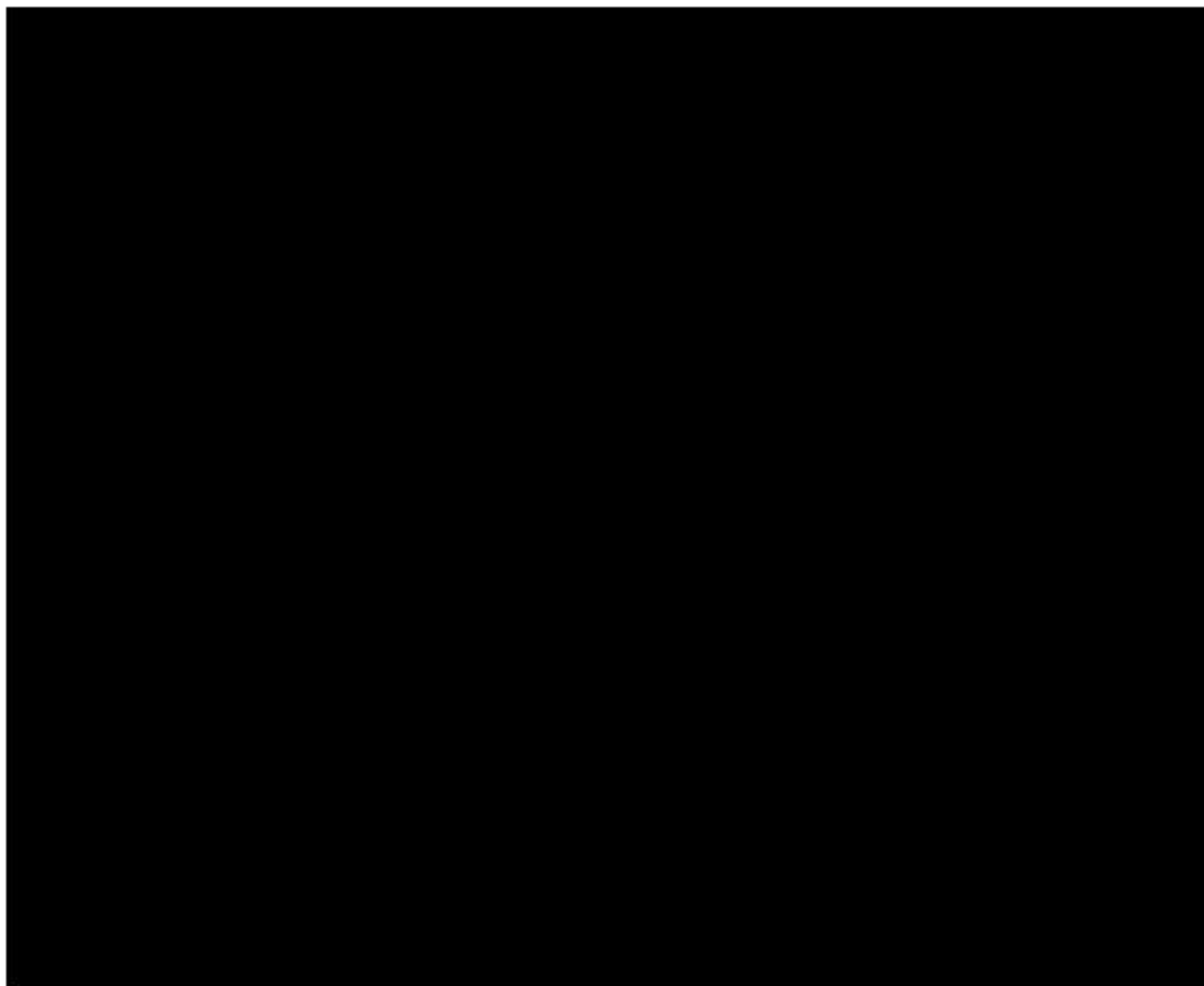

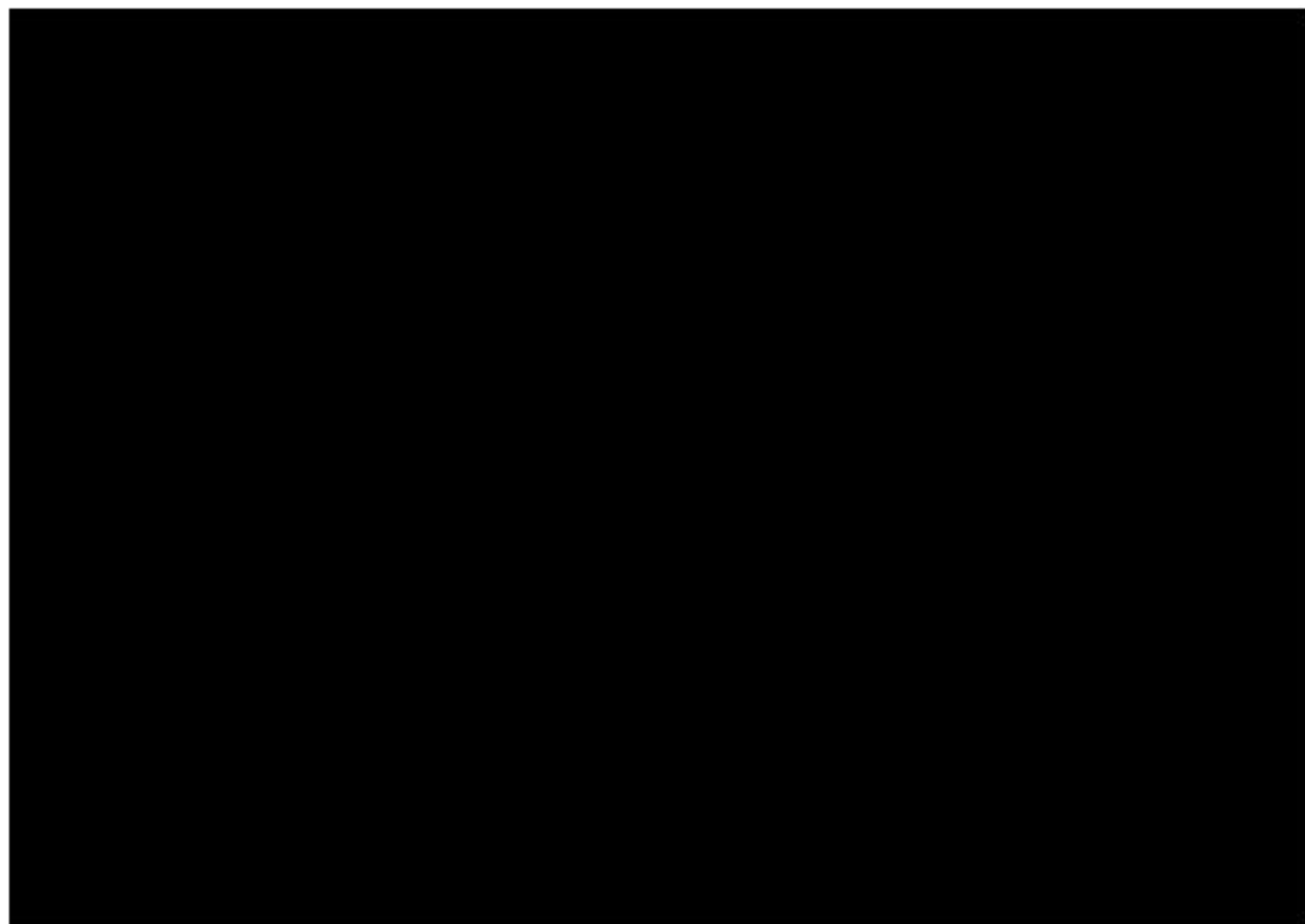

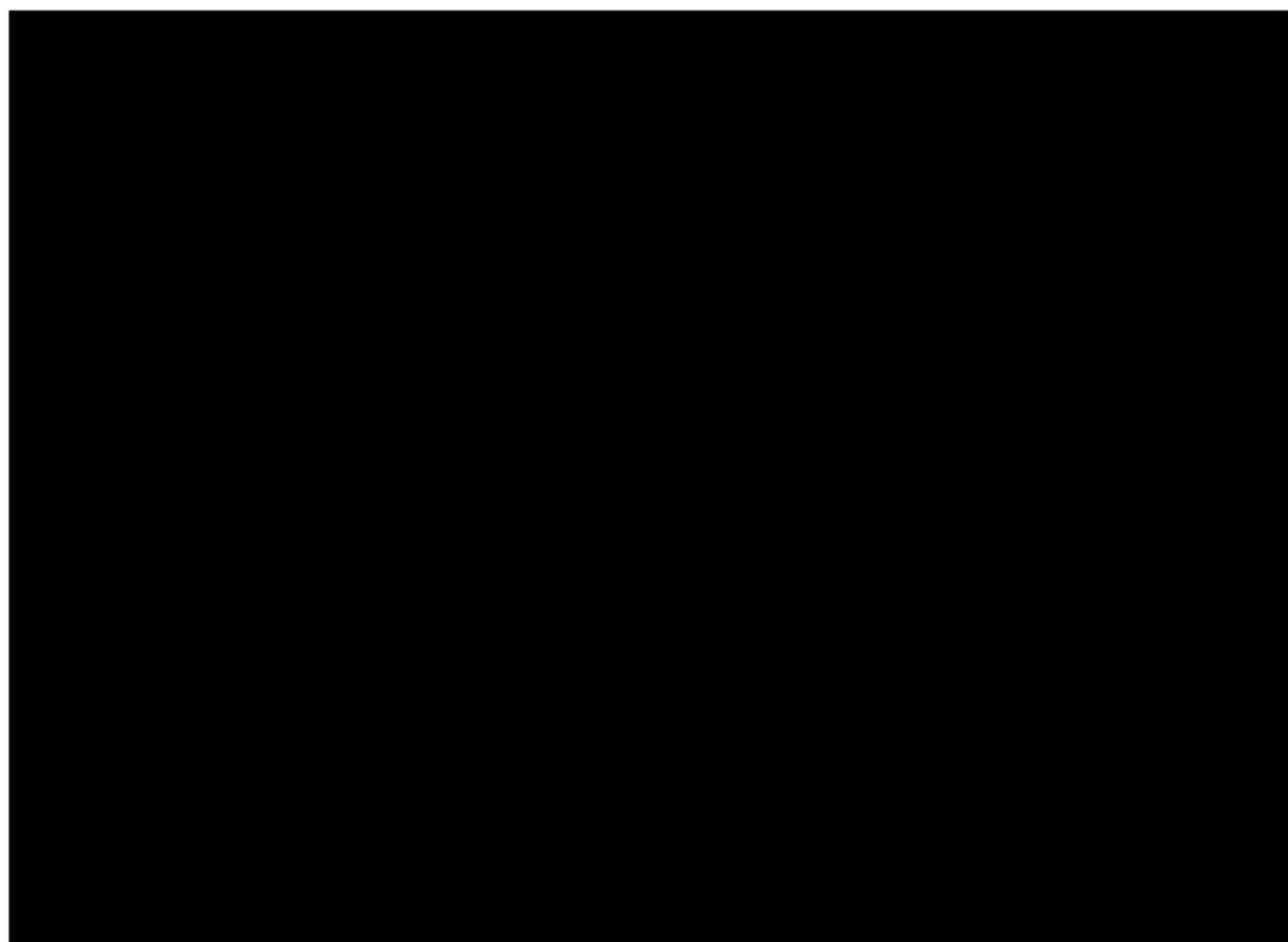

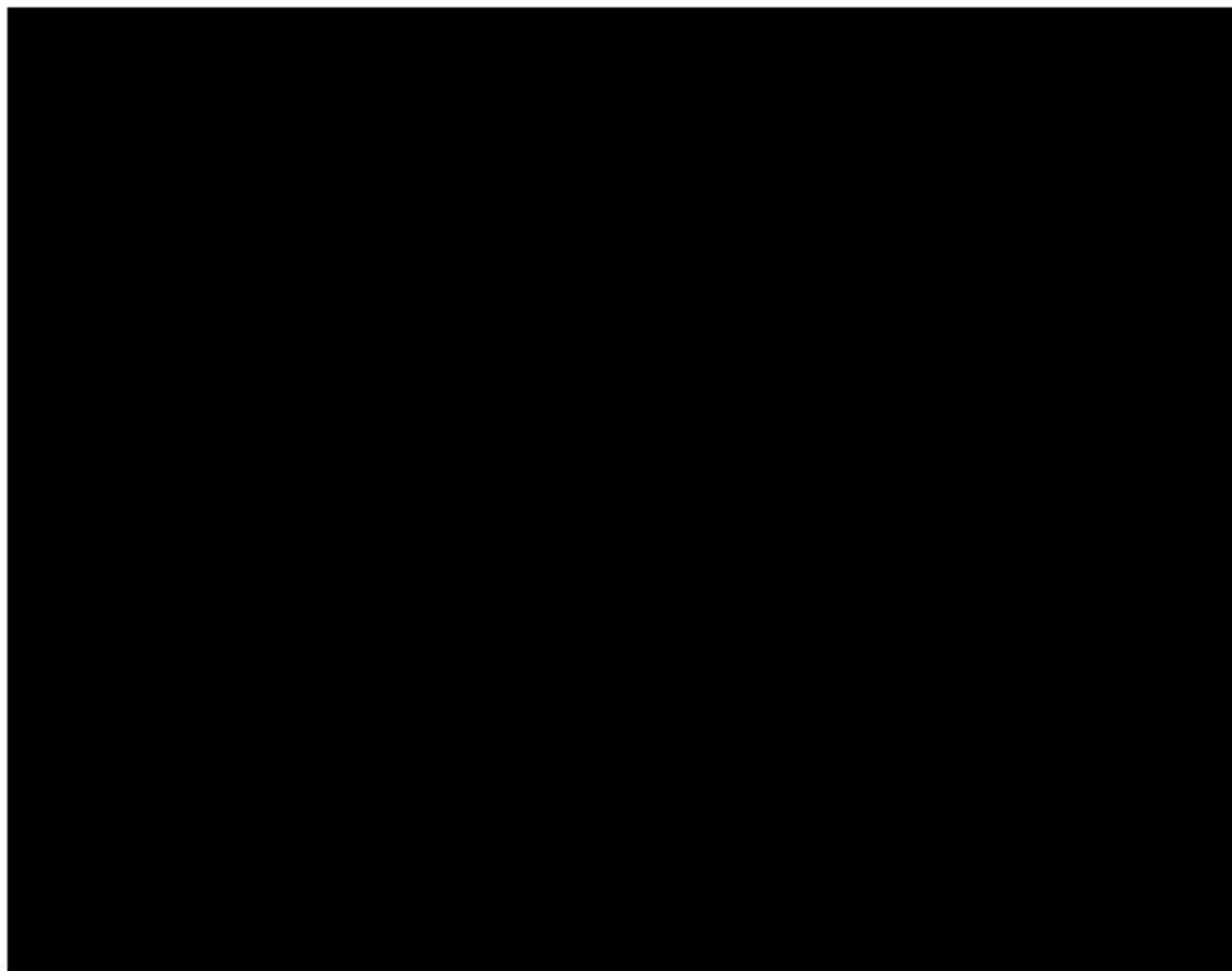

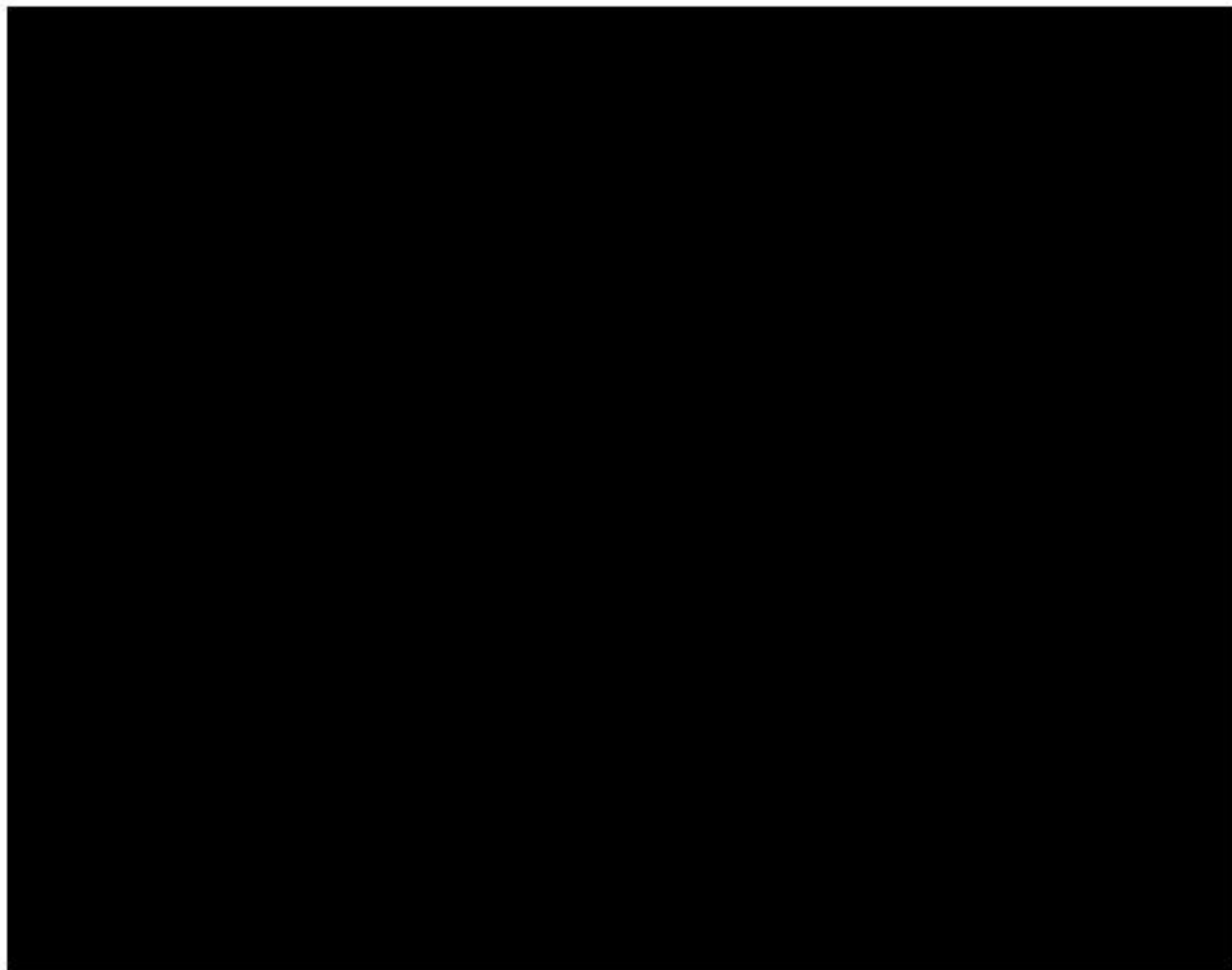

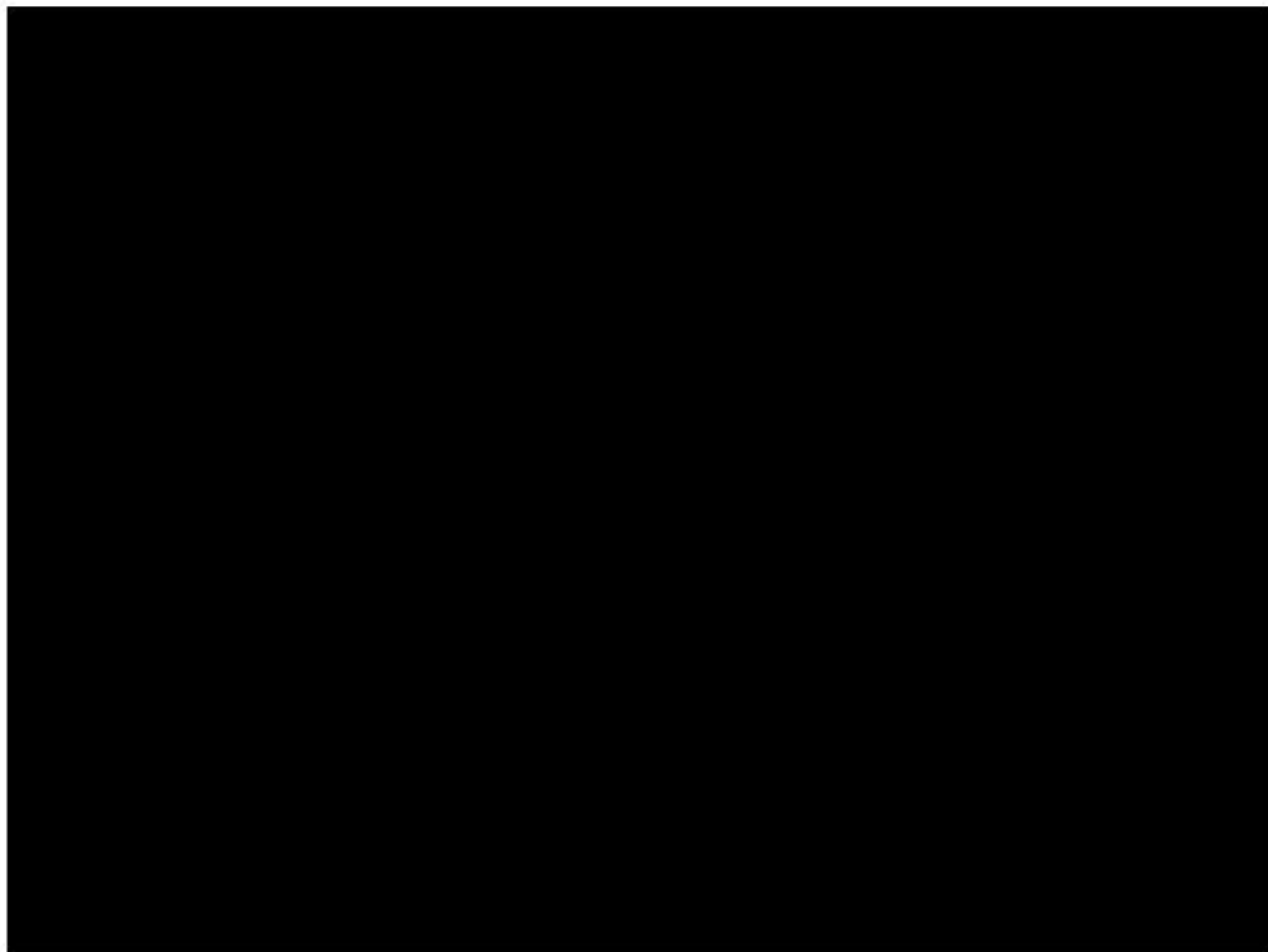

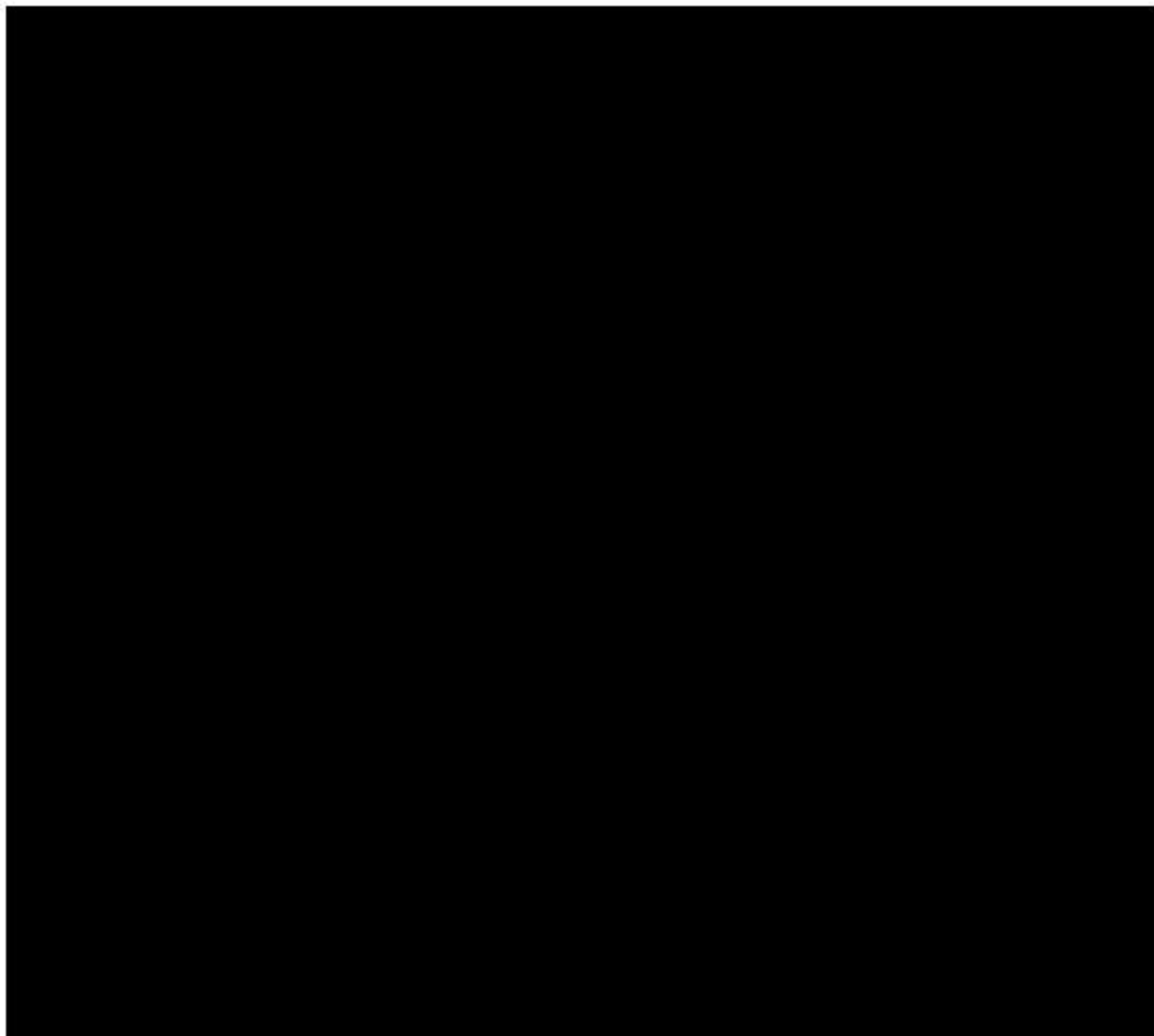

the 1990s, the number of people in the UK who are aged 65 and over has increased by 1.5 million (1990-1999) (Office of National Statistics 2000).

There is a growing awareness of the need to develop strategies to meet the needs of the ageing population. The Department of Health (2000) has published a strategy for ageing, which sets out the government's commitment to improve the lives of older people. The strategy is based on the principle that older people should be able to live independently, safely and comfortably, and to participate fully in the community. The strategy also sets out a number of key objectives, including: to improve the health and well-being of older people; to ensure that older people have access to the services and facilities they need; and to promote the independence and participation of older people in the community.

The strategy is a key document for the development of policies and services for older people. It provides a framework for the development of policies and services, and sets out the government's commitment to improve the lives of older people. The strategy is based on the principle that older people should be able to live independently, safely and comfortably, and to participate fully in the community. The strategy also sets out a number of key objectives, including: to improve the health and well-being of older people; to ensure that older people have access to the services and facilities they need; and to promote the independence and participation of older people in the community.

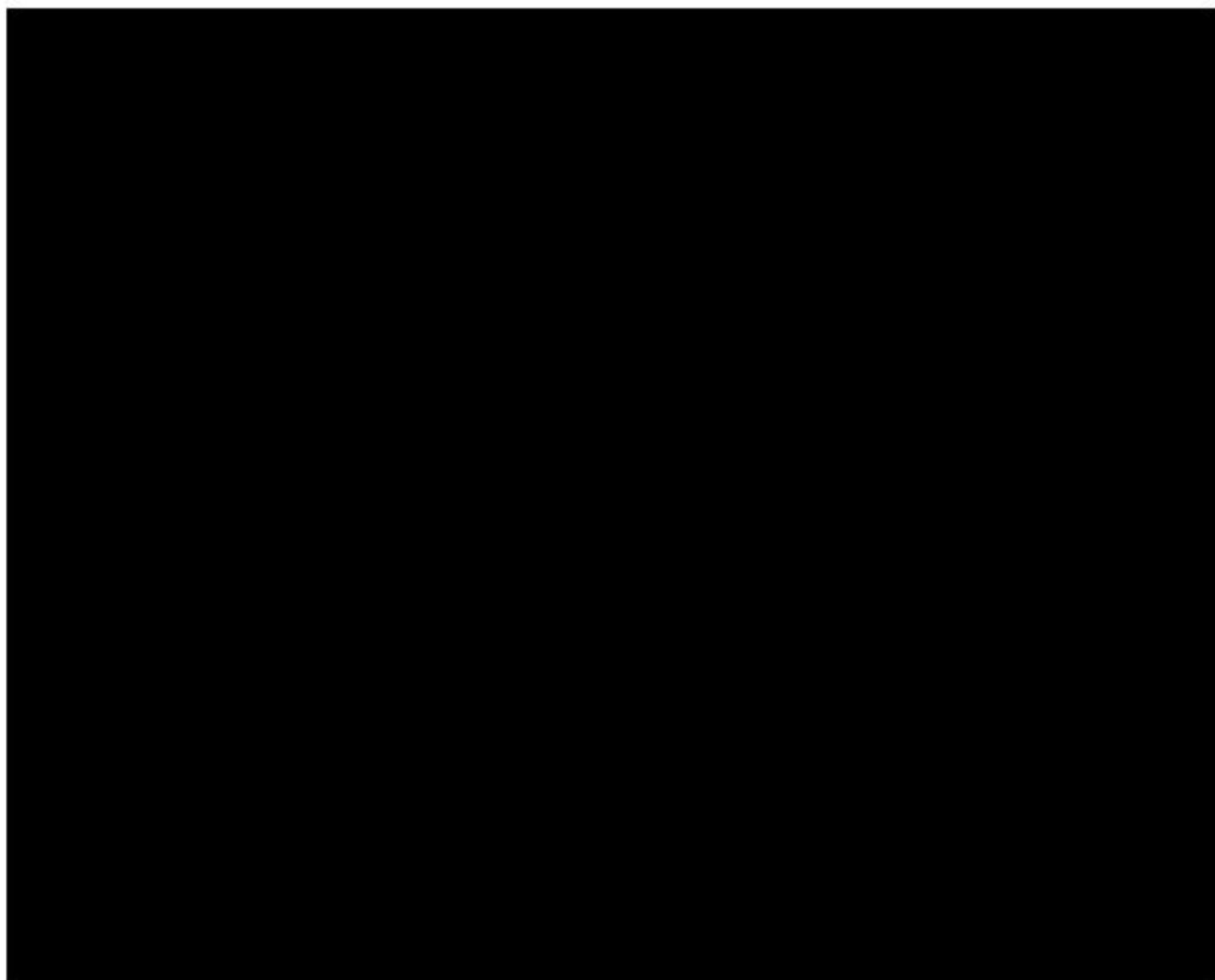
The strategy is a key document for the development of policies and services for older people. It provides a framework for the development of policies and services, and sets out the government's commitment to improve the lives of older people. The strategy is based on the principle that older people should be able to live independently, safely and comfortably, and to participate fully in the community. The strategy also sets out a number of key objectives, including: to improve the health and well-being of older people; to ensure that older people have access to the services and facilities they need; and to promote the independence and participation of older people in the community.

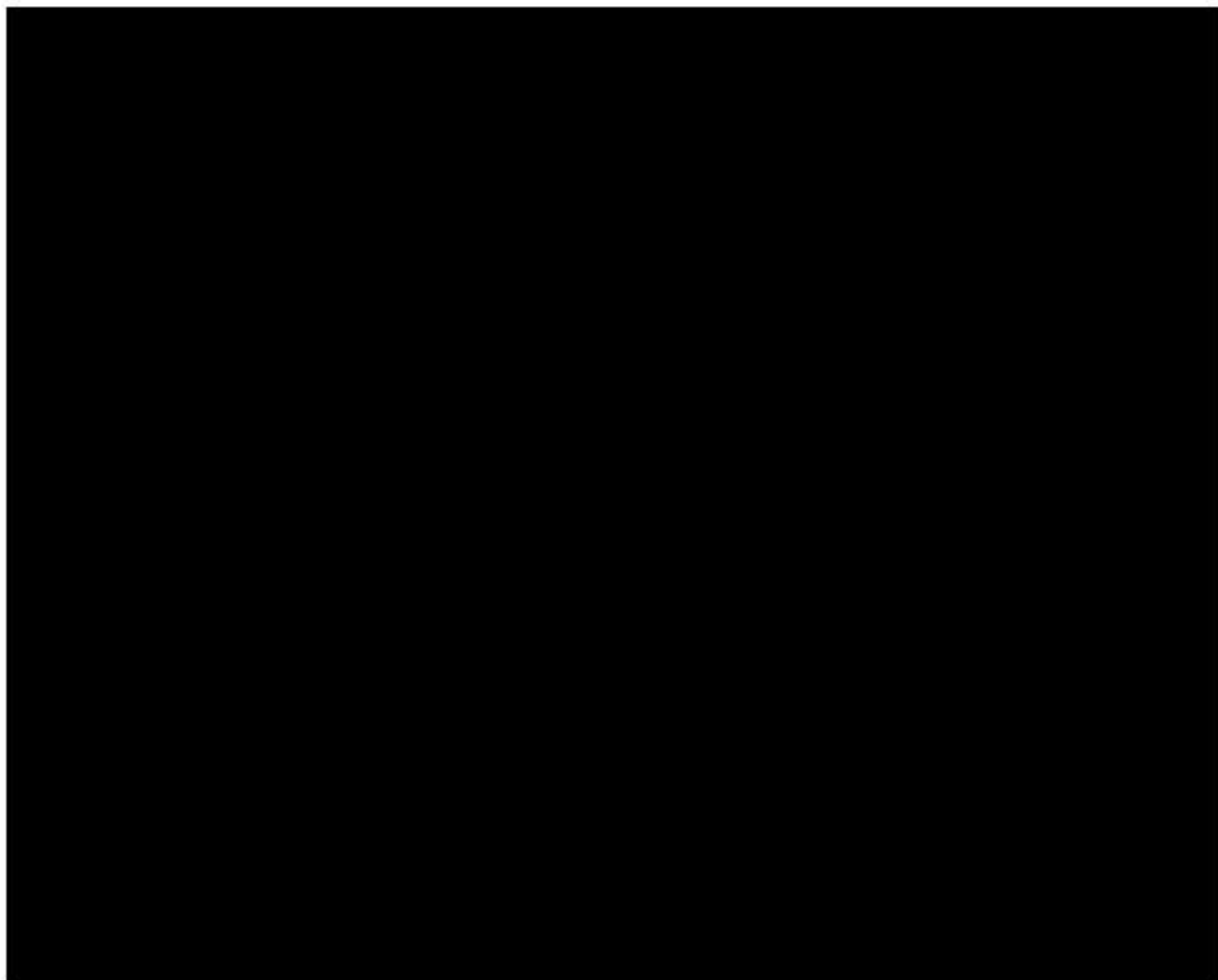
The strategy is a key document for the development of policies and services for older people. It provides a framework for the development of policies and services, and sets out the government's commitment to improve the lives of older people. The strategy is based on the principle that older people should be able to live independently, safely and comfortably, and to participate fully in the community. The strategy also sets out a number of key objectives, including: to improve the health and well-being of older people; to ensure that older people have access to the services and facilities they need; and to promote the independence and participation of older people in the community.

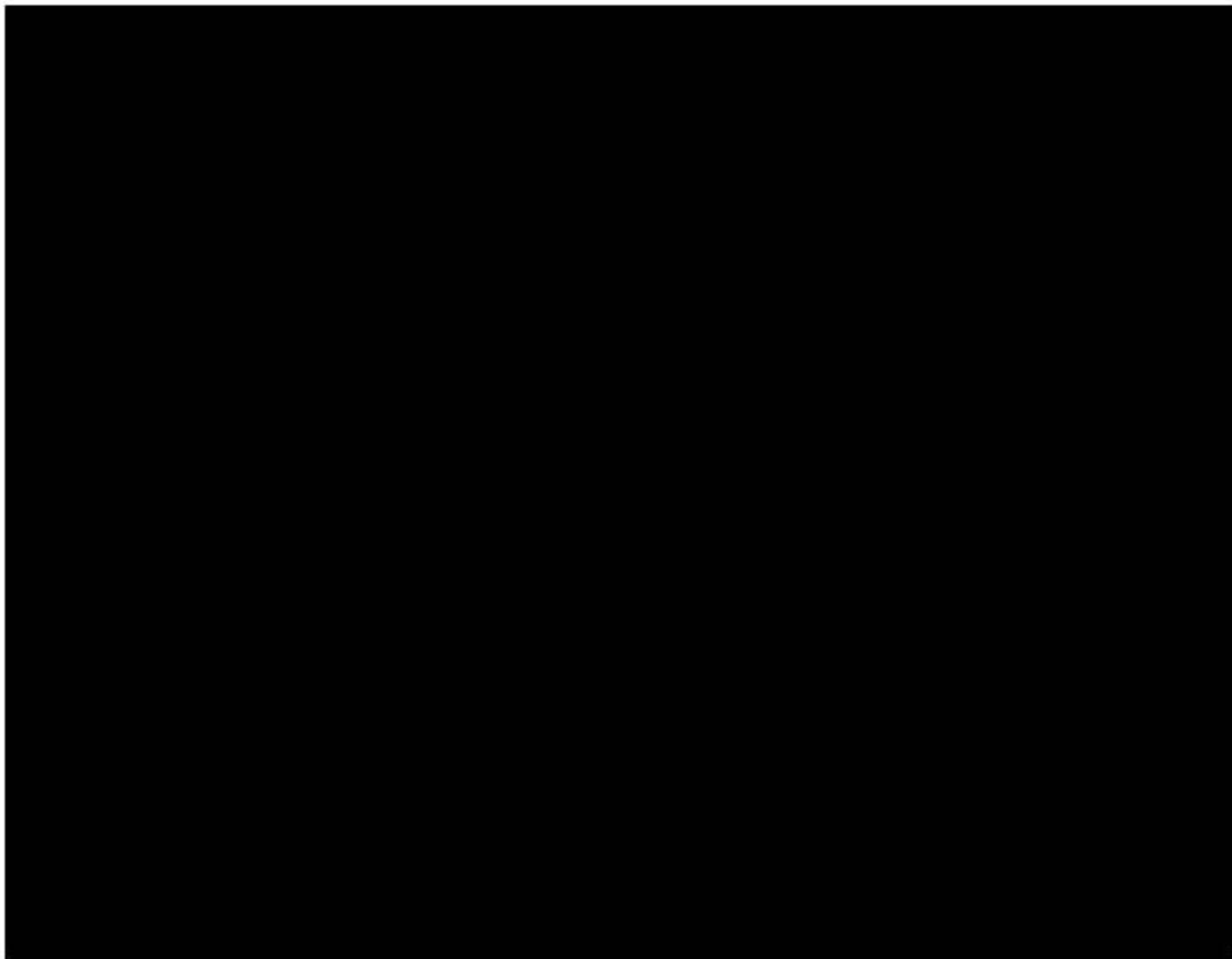
The strategy is a key document for the development of policies and services for older people. It provides a framework for the development of policies and services, and sets out the government's commitment to improve the lives of older people. The strategy is based on the principle that older people should be able to live independently, safely and comfortably, and to participate fully in the community. The strategy also sets out a number of key objectives, including: to improve the health and well-being of older people; to ensure that older people have access to the services and facilities they need; and to promote the independence and participation of older people in the community.

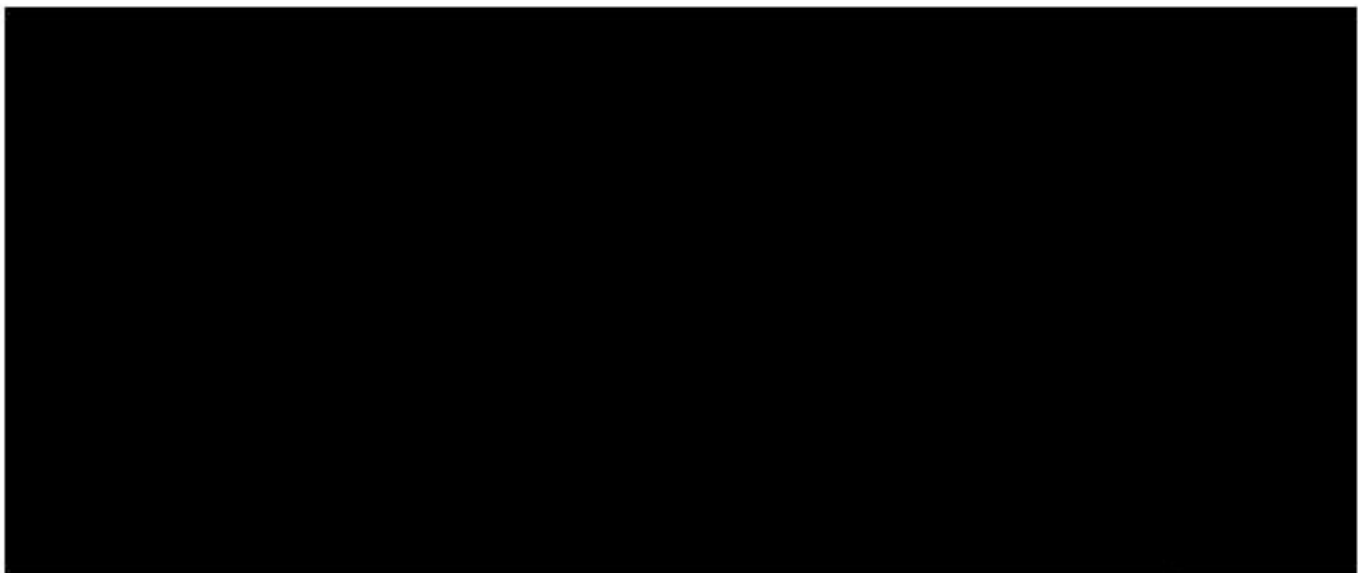
The strategy is a key document for the development of policies and services for older people. It provides a framework for the development of policies and services, and sets out the government's commitment to improve the lives of older people. The strategy is based on the principle that older people should be able to live independently, safely and comfortably, and to participate fully in the community. The strategy also sets out a number of key objectives, including: to improve the health and well-being of older people; to ensure that older people have access to the services and facilities they need; and to promote the independence and participation of older people in the community.

The strategy is a key document for the development of policies and services for older people. It provides a framework for the development of policies and services, and sets out the government's commitment to improve the lives of older people. The strategy is based on the principle that older people should be able to live independently, safely and comfortably, and to participate fully in the community. The strategy also sets out a number of key objectives, including: to improve the health and well-being of older people; to ensure that older people have access to the services and facilities they need; and to promote the independence and participation of older people in the community.

287. עניינים מדיניים

סגן ראש הממשלה ושר החוץ י. אלון:

לא אלאה אתכם בדיווח ממושך. אני יודע שראש הממשלה דיווח על חלק מן הדברים. אני רוצה למסור על שני דברים. ראשית, תוך כדי היותי בחופשה קצרה בגנוסר, קיבלתי ידיעה מידיד בעל מעמד בינלאומי חשוב שהוא רוצה להיפגש איתי בדחיפות, באופן חשאי אם אפשר, על-מנת לדווח לי על התרחשויות שונות בארצות שונות בקרב הבלתי-מזדהות וגופים אחרים בכל מה שנוגע לסכסוך המזרח-תיכוני והיחסים עם ישראל. התקשרתי עם ראש הממשלה ויצאתי לסוף

שבוע קצר באירופה. על דעת ראש הממשלה ביקשתי שהמזכיר יקיים מישאל בין חשדים. הוחלט שזו לא תהיה נסיעה סודית אבל הפגישה היתה סודית וחשיחות היו סודיות והנושא היה סודי. בעקבות חילופי הדברים המיותרים שהיו ברגע זה אני רוצה לומר, שלא נפגשתי עם אש"ף ולא התכוונתי להיפגש איתו, אלא באמצעות קשרים חשובים מאד עם אישים שיש להם מה לומר בממשלות שונות בעולם, אני מקיים מגעים עם כאלה שאין לנו דרכים אחרות לקיים אחם מגעים, ויבוא יום ואולי אוכל לספר על כך יותר.

הדבר השני, ההתפתחות המעניינת מאד באונסקו. הפעם היתה באונסקו פגישה בין ממשלות. לא של שרים אלא של מנהיגים. הם היו צריכים להתכנס בנושא של עקרונות היסוד בדבר תפקידם של אמצעי התקשורת לחיזוק השלום וההבנה הבינלאומית ומאבקם נגד האפרטהייד, גזענות ואפליה. זה היה דיון שבו השתתפו 70 ממשלות מכל חלקי העולם. אנחנו ידענו מראש שהנושא מזמין התייחסות מחודשת לציונות, כי אם מדובר על גזענות ואפרטהייד ומלחמה והבנה בינלאומית, מה יכול להיות נושא נוח יותר לערבים להתגדר בו מאשר באמצעים אלה. הוחרנו את ידידותינו בעולם שתעמודנה על המשמר לא להרשות שאונסקו תאמץ לעצמה החלטות עצרת בנידון.

ארצות אירופה המערבית, ולא רק החברים בקהיליה האירופאית, זה כלל גם את סקנדינביה, אוסטרליה, קנדה, אוסטרליה, ובראשן באופן אקטיבי ביותר ארצות-הברית של אמריקה, פעלו בהליכי נוהל ובהצעות לסדר-היום, עשו מלאכה בלתי-פוסקת שלא להניח לסעיף זה לעלות בכלל, ואם עלה - ואם עלה להצבעה, לפחות שלא יהיה רוב בעדו, ואם יהיה רוב - שלא יהיה רוב מאסיבי. בהצבעה ראשונה אם בכלל דנים ומצביעים היה רוב של 36 נגד 22 עם 7 נמנעים בעד הדיון. היו נמנעים רבים והיו נעדרים רבים, ובין אלה היתה גם מכסיקו.

ואז עברנו לשלב השני של המערכה שצריך להחרים את הכנס; לא לקיים את הדיון. בתחילה נטו הארצות להחרים רק ישיבה אחת או שתיים לאות הפגנה. אנחנו ביקשנו גם בבירות אחדות שדעתנו נשמעת שם יותר, וגם

בארצות-הברית בעיקר, שינסו להחרים את הכנס הזה כולו, כדי לבטל את ערכו המוסרי. לאחר ויכוח פנימי בין המערביות לבין עצמן הודיעו בכתב שהן מסתלקות מהמשך הדיון של הכנס הזה. היו אחרות שהמשיכו להצביע אתנו, אבל החליטו רק להחרים דיונים ולא את הכנס כולו. הדבר קיבל ביטוי רב בעתונות האירופית.

הערבים שבתחילה חגגו כאילו נצחון גדול שהשיגו שוב רוב באונסקו, התחילו להסתובב בהרגשה של נזופים, כי יותר ויותר מדינות בלתי-מזדהות מאשימות אותן שהן הורסות כל ארגון בינלאומי, שהעולם המתפתח מעוניין בקשרים עם האו"ם, שהם עצמם הלקוחות העיקריים של אונסקו, ואילו הערבים משבשים את המהלך התקין של הדברים כל הזמן. יותר ויותר מדינות, גם אמריקה-לטיניות, או שנמנעו או שהתנגדו אפילו. למשל, בין 22 המתנגדות בכלל להצבעה היו חשע האירופיות, ארצות-הברית, כל הארצות הנורדיות - כולל פינלנד וזה מעניין, אוסטריה, שווייץ, אוסטרליה, אקוודור, האיטי, אורוגוואי, ונצואלה וליבריה. ליבריה, זה כמה וכמה דיונים, גם בעצרת וגם בנושאים כאלה, מופיעה באופן אמיץ ברמה בלתי-רגילה גם בהתבטאויות וגם בהצבעות. והודות לכך יש גם אחדות שלעיתים מצטרפות בהצבעה או מודיעות שיימנעו, והבקע בין הערבים והאפריקנים הולך וגדל, ועל כך יכולתי לעמוד גם בשיחות שקיימתי לאחרונה בהודמנויות שונות.

כיוון שהודעתי לכם בשעתו על החזרת שגרירנו משטוקהולם להתייעצויות, הגענו למסקנה שההתייעצויות הספיקו למצות את עצמן. יציאתו של שטוקהולם עוררה רעש גדול במקום. היו הסתייגויות פומביות גם של דנמרק וגם של נורווגיה מההצבעה השוודית בענין הזמנת אש"ף למועצת הבטחון. שוודיה מייצגת איזור של בוחרים נציגים לכל האיזור. אחת ההסתייגויות היתה למשל בנוכחות ראש הממשלה, פלמה. גם פלמה וגם שר החוץ שלו יצאו מגדרם כדי להגיד שבהצבעה שלהם אין שינוי יחס לישראל. אדרבא, ידידות שאין כמוה. פלמה הזכיר את הפגישה המצויינת שהיתה לו עם ראש הממשלה.

ראש הממשלה י. רבין:

פגישה מצויינת והתוצאה לא טובה.

סגן ראש הממשלה ושר החוץ י. אלון:

אני לא קושר זאת כך. שר החוץ הוא ברעה אחרת. לא הועיל לו, והיה דיון חריף מאד בפרלמנט, הושמעה ביקורת קשה על הממשלה מצד כל הסיעות, גם השמאל וגם המפלגה הסוציאל-דמוקרטית. העתונות כולה כמעט היתה לצדנו. רוב חברי הפרלמנט חתמו על עצומה לזכות ישראל. לדעתי מיצינו את האפשרות לעורר דעת-קהל סביב הוצאת השגריר. שוודיה התבטאה יפה מאד באמצעות שליח באונסקו, אם כי לא פרשה מן הכנס אלא מן הדיונים. ברשותכם אנחנו מחזירים את שגרירנו שם, ביחוד שיש לו מה לעשות עכשיו, והוא צריך לעשות עבודה גדולה להמשיך את המומנטום של ידידות לישראל אותו עוררנו מחדש.

שר התיירות מ. קול:

המנהיג הליברלי עשה שם עבודה טובה.

סגן ראש הממשלה ושר החוץ י. אלון:

הליברלים היו בסדר.

ראש הממשלה י. רבין:

לפעמים אנחנו קצת טועים בין דעת-קהל ובין מהלכים מדיניים. אקרא מברק של שיחה עם אותו דיי שהיתה למר תורג'מן. אחרי מסמך סונדרס - בגללו או לא בגללו - הועבר סונדרס מתפקיד עוזר של אתרטון

לענייני המזרח-התיכון לתפקיד ראש מחלקת המחקר והמודיעין ובמקום סונדרס נתמנה ארתור דיי. אני מכיר אותו היטב. פגישה של מר תורג'מן אתו היא חשובה מאד. זו הקבוצה והדרגה שעושה את העבודה, את הניתוח, את המיון, היא מגישה. במברק כתוב: "באחרונה מגיעים למחמ"ד דיווחים כאילו הערכים מדברים ביניהם על אפשרות של הכללת נציגים פלשתינאים במשלחת ירדנית לוועידת ג'נבה, או כנראה הרכבת משלחת ירדנית פלשתינאית מאוחדת. יש חוסר בהירות לגבי הנוסח המוצע. דיווחים אלה מוזרים היות ועומדים בניגוד להחלטות רבאט. לפי דיווח אחד ניסו הסובייטים להשפיע על ערפאת בכיוון זה בביקורו במוסקבה". יש לנו קודם דיווחים שהסורים מחפשים דרך איך להכניס את ירדן למהלך משא-ומתן. הם הציגו חביעות מסויימות. חוסיין סירב בפגישה עם אסאד לקבל כל שותפות לאש"ף, כי כנראה הוא מעריך שכושר המיקוח שלו כושר התמרון שלו לחזור למעמד של מכתוב מהלכים, יותר טוב מאשר מרבית הישראלים לעתים חושבים, או חלק מהישראלים חושבים.

במברק נאמר עוד: "לפי דיווח אחד סוריה נוטה לכך. אולם לדיווחים אלה אין אישור. דיי שאל מה עמדתנו לגבי אפשרות כזו. העבתי כי עד כמה שידוע לי הרי שלא נתנגד שבמשלחת הירדנית יהיו נציגים פלשתינאים אפילו אינם תושבי ירדן. בתנאי שלא יהיו מזוהים כאנשי ממסד אש"ף".

שר המטרה ש. הלל:

בוועידת ג'נבה היו שבעה פלשתינאים מתוך אחד עשר

במשלחת הירדנית.

ראש הממשלה י. רבין:

"דיי מסכים בהחלט כי חוסיין לא ויתר על הגדה ולדעתו הלך מחשבתו של חוסיין לגבי עתיד אפשרות שילוב ירדן במשא-ומתן על הגדה ובמתן מעמד לירדן בגדה הוא באופן הבא".

מה הנקודה העיקרית שאני רוצה להדגיש? העמדה האמריקנית בעניין אש"ף, העמדה הישראלית והעמדה של חוסיין הם בלוק רציני גם בעולם הערבי, ויש ערך לנהוג בסבירות ובעקביות בהתאם להחלטות הממשלה, אני מדגיש, בהתאם להחלטות הממשלה. קיבלנו החלטות, מי שרוצה לערער עליהן - זכותו. אני רוצה שנדע, שהרושם הוא שהממשלה מפוצלת בנושא ובקצת לחץ אפשר להביא לשינוי בהחלטת הממשלה, ועד היום לדעתי העמדה בתחום המדיני נושאת פרי. גם העמדה האמריקנית לא תהיה קתולית יותר מהאפיפיור.

שר התיירות מ. קול:

חוסיין רוצה לעשות פשרה.

ראש הממשלה י. רבין:

מי אמר שאנחנו לא רוצים? יש החלטות ממשלה, לא? יש החלטה לא לנהל משא-ומתן?

סגן ראש הממשלה ושר החוץ י. אלון:

יש החלטה כן לנהל.

ראש הממשלה י. רבין:

אין החלטת ממשלה לא לנהל משא-ומתן. ואם עד היום אין משא-ומתן עם חוסיין, זה משום שחוסיין הבין שהוא לא יכול לעשות זאת והוא חיפש דרכים להביא זאת לידיעתנו, שהוא לא יכול. קצת סבלנות בבקשה.

שר התיירות מ. קול:

אני רוצה למסור על שיחה שהיתה לי עם גסטון תורן, הוא ידיד גדול שלנו. הוא הופיע יפה מאד בעצרת בענין הציונות. הלכתי לדבר אתו לא בשם הממשלה אלא כסגן הנשיא של האינטרנציונל הליברלי, שהוא נשיאו. אמרתי לו שיש לנו החלטה על רביזיה באו"ם שנתקבלה פה אחד. שאלתי אותו מה הוא חושב לאחר הנסיון שלו עכשיו. אמרתי לו, שדאגה כיצד האו"ם הולך ונהרס על-ידי הרוב האפריקני-קומוניסטי והעולם השלישי, והאם לא הגיע זמן ליוזם יחד עם האמריקנים התארגנות מדינית דמוקרטית כבלוק בתוך האו"ם, כדי שתיווצר כתובת כזאת. הוא אמר שיש מחשבות כאלה. אני חושב שיש להם אפשרות לקיים דיאלוגים רציניים עם שני גורמים. הוא לא כל-כך דיבר על אסיה אלא על אפריקה ואמריקה הלטינית. הוא חושב ששני הבלוקים האלה לא אבודים לעולם הדמוקרטי. אבל העולם הדמוקרטי לא פעל כפי שצריך היה לפעול בקרב שני הגושים האלה והולכת ומבשילה ההכרה בקרב המדינות הדמוקרטיות שהן עכשיו מיעוט בכל דבר באו"ם, שכן לא יכולים להשאיר את המצב, והם חושבים על איזו שהיא התארגנות אבל הענין עדיין לא הגיע לאיזושהי קונקרטיזציה.

הדבר השני שאמר - שמובן שהיה מדכא מאד - ש-30% מזמן העצרת עסק בעניינים שלנו. הוא התבטא בחריפות על מה שנעשה שם. נהניתי לשמוע ממנו שבחים על שגירנו הרצוג. הוא אמר שהופעותיו מרשימות מאד. הוא אומר הכל כפי שצריך לומר, והטון שלו והצגת הדברים על ידו מעוררים את הרצון להקשיב לו. יש לי רושם שזה שקרה זעזע גורמים שונים בתוך העולם הדמוקרטי שזה לא רק ענין ישראלי. עכשיו עומדת בתור אנגולה.

אני מסכים עם מה שאמר שר הבטחון, שכדאי שהממשלה תקיים דיון לגבי יחסינו עם יהדות ארצות-הברית. זה נושא שראוי שיהיה עליו דיון. יש מבוכה גדולה ויש דאגה גדולה.

ראש הממשלה י. רבין:

אני חושב שהממשלה צריכה לקיים דיון על סדר עבודתה והתבטאויות חשדים, כי זה המקור המרכזי של המבוכה.

שר הפנים י. בורג:

האם בשלב מן השלבים במשא-ומתן מצא שר הבטחון הדים של וטו פוליטי, שאם אנחנו לא נהיה "ילדים טובים" יהיה לדבר הזה גם הד בקצב האספקה וגם בהיקפה? שנית, אני מפנה שאלה זו לראש הממשלה, האם באחת ההזדמנויות נשמע משהו על הכיוונים של הרכש. אנחנו שומעים על סוגים, כצויליסטים אנחנו מתפעלים, אנחנו שומעים על המחירים, ושוב מתפעלים. השאלה היא מה הדוקטרינה, מה כיווני ההתפתחות. הייתי מאד מעוניין שנשמע פעם דברים כאלה.

שאלה שלישית נוגעת לוועידת ה"פריימיניסטרס". רבים היו מרוצים מהוועידה הזאת. מה הצעדים המעשיים שנוגעים לקשר עם יהדות ארצות-הברית, בקשר להמשך ה-"FOLLOW-UP" של אותה ועידה? יש לי רושם שבענין מכסיקו ניגנו שתי אופרות שונות. האחת נוגנה במשרד החוץ והשניה בציבוריות. אני חושב שמשרד החוץ צדק בנושא. אחרי הוועידה של הנשים, שגם הגברת לאה רבין השתתפה בה, לבקש שיצביעו נגד החלטה שהם היו ה"האוס" שלה, זה יהיה קצת פרדוכסלי. אני שואל מה הצעדים שננקטים כדי שהדבר יגיע להרגעה.

שר התיירות מ. קול:

אני רוצה לשאול בקשר לפרסומים שהיו בדבר החלפתו של השגריר דיניץ. הרושם שלי מביקור בארצות-הברית שהוא מקובל כשגריר טוב. הוא עושה עבודה טובה. הפרסומים מזיקים מאד.

סגן ראש הממשלה ושר החוץ י. אלון:

הם הוכחשו כאותו יום עצמו.

ראש הממשלה י. רבין:

הם הוכחשו על-ידי משרד החוץ ומשרד ראש הממשלה.

שר התיירות מ. קול:

לאחר אי-ההבנות שהיו בענין מכסיקו, אמרו לי יהודים, מנהיגים יהודיים, שהם ימשיכו להחרים את מכסיקו. כאשר הדברים נוגעים לענייני בטחון ישראל, או לענייני מדיניות חוץ ישראלית, הם אומרים, שמקובל עליהם שממשלת ישראל היא המחליטה בענין זה. בדרך-כלל הם צריכים לתמוך בקו של ממשלת ישראל. אשר לציונות - הציונות אינה ענין של ממשלת ישראל בלבד, לדעתם. אם ממשלת ישראל רוצה שתהיה חזית משותפת בענין יהודי וציוני, שהוא לא רק ישראלי, פה הם פרטנרים שווים. ממשלת ישראל צריכה במקרה זה לתאם אתם את העמדות בנושאים השונים. כאשר היה שר החוץ המכסיקני בישראל הוזמנה משלחת יהודית, והיא אמנם נסעה בהרכב גדול מדי לדעתי, 15 מנהיגים יהודיים, ונפגשה עם נשיא מכסיקו, והוא הבטיח להם מה שהבטיח, ועתה הם רואים את עצמם מרומים על-ידו, כי הבטחה שלו להם לא קויימה. נדמה לי שהטענה הזאת בענין יהודי או ציוני, וכי הם פרטנרים לענין זה ולא מקבלים הוראות ממשרד החוץ הישראלי, היא טענה צודקת. השאלה היא מדוע כאשר היו הפגישות והיה הביקור לא נעשה שום דבר כדי לתאם אתם את הדברים.

שר השיכון א. עופר:

רציתי לבקש את שר החוץ שיסביר את ענין מכסיקו. בשנים-שלוש ישיבות היתה התייחסות לעמדות שרים בשאלה. ביקשנו דיון בבעיות מדיניות. זה גם לא סוד שיש לשרים מסויימים עמדה שונה מעמדת הממשלה. נתבקש דיון. השאלה היא קודם-כל אם מותר לחשוב אחרת בממשלה.

ראש הממשלה י. רבין:

בשאלה זו אני מבקש, בתחילת הישיבה...

שר השיכון א. עופר:

יש כל הזמן התייחסות לדעות של שרים בסילוף ועוד מעט אתחיל להרגיש שאסור לי להביע דעה או לחשוב. מישו כבר דיבר על עמדה בקשר לאש"ף. אם כך אומרים בממשלה, מה יגידו בעתונות? אם כך בממשלה, מה יהיה בחוץ? אני חושב שיש אירה לא נוחה להביע דעה חופשית של חברי ממשלה. אני מצטער על כך מאד.

סגן ראש הממשלה ושר החוץ י. אלון:

לגבי מכסיקו: דיווחתי לממשלה על מהלך הדיונים עם שר החוץ של מכסיקו עם בואי ארצה. ציטטתי מסמכים חיוביים מאד. היה תיאום מלא עם מנהיגים יהודיים לפני שנפגשו עם נציג מכסיקו, ובייחוד חוץ היותם בועידת ראש הממשלה בירושלים. לא זו בלבד, אלא שאנחנו תידרכנו קבוצת יהודים ממכסיקו וארצות-הברית וקנדה שקיימו פגישה בירושלים עם שר החוץ המכסיקני, וקיבלו דיווח מה היה בשיחה. לא היה צעד מן הצעדים שנקטנו בהם שלא נעשה בדעה ועצה אחת עם

יהודי ארצות-הברית, קנדה ומכסיקו.

שר הדתות י. רפאל:

בעתונות היה שהרצוג לא קיבל דיווח.

סגן ראש הממשלה ושר החוץ י. אלון:

לגבי יהודי מכסיקו אני מוכרת לומר לזכותם, שהם הגיבו בצורה יפה וגאה על הצבעת מכסיקו. הם התקבלו במשלחת אצל הנשיא וביקרו אותו קשות ביותר. גם בברזיל היהדות החקוממה, למרות שהמצב הפנימי שם הרבה יותר מסובך. יהודי ארצות-הברית וקנדה - אין מה לדבר. שם יש 10 מיליון תיירים בשנה, ומתוכם 30 אלף תיירים יהודים. בסופו של דבר מכסיקו נהגה כהלכה, אלא אם חושבים שצריך להביא מדינה כמקסיקו להשפלה. אילו היינו רוצים להביא אותם להשפלה, זה מוכרח היה להביא לקרע, וחשוב מאד ענין מכסיקו לעצמה וגם כגורם חשוב באמריקה הלטינית. לא רציתי להגיע לקרע. רציתי להגיע למצב שישראל אינה מפסידה ונותנים למכסיקו אפשרות לחזור למוטב, בלי שהיא תצטרך לבקש סליחה ומחילה בפומבי, ומה עוד שהיא ביקשה סליחה בפומבי, ועל-כך הם קיבלו מאמרי מערכת נוראים במכסיקו, בייחוד שר החוץ, שהוא ידיד גדול לישראל ובנוכחותי התווכח עם נשיא המדינה שלו איך להצביע. מכסיקו הצביעה בניו-יורק על דחיית ההצבעה לשנה הבאה. יש לנו גם מערכת אינטרסים מעניינת מאד עם מכסיקו. ראשית, מכסיקו היא אחת מספקיות הנפט שלנו.

ראש הממשלה י. רבין:

את הנושא הזה, אם אפשר, הייתי מבקש לא להעלות. ברגע שאנחנו מגיעים לנפט כנימוק, גמרנו את הוויכוח עם כל העולם הידידותי.

סגן ראש הממשלה ושר החוץ י. אלון:

שנית, מכסיקו נכנסת עכשיו אתנו לעסקים רציניים בתעשייה האווירית. הם כבר קנו מאתנו 10 מטוסי ערבה. הם רוצים לפתח אצלם תעשייה אווירית בהסכמי יידע עם התעשייה האווירית שלנו. אל שווימר נמצא שם עכשיו. הוא חוזר עם תכניות רבות, כאשר הנשיא עצמו מגלה בהן עניין אישי ורוצה לטפח אותן אפילו במהירות. ושלישית, נפגשנו עכשיו במגמה חיובית לקידום תכנית של שיתוף-פעולה בתעשייה הכימית בין מפעלי הכימיה שלנו, שמקלף עוסק בה וחברה מכסיקנית גדולה. מאז שהתחיל העניין לא הצביעו נגדנו בשום סעיף, גם שאינו קשור בציונות. הם לא התחייבו לשנות את עמדתם במזרח-התיכון, בעניין התעופה הבינלאומית לא השתתפו בדיונים, בעניין אונסקו הם לא נכנסים לדיונים. בעניין הציונות הם עשו דבר שהבליט את השינוי בעמדתם יותר מכל דבר אחר. היות ולא הצביעו על סעיף ציוני מפורש אלא על דבר כולל שאיזכר את החלטת מכסיקו, אמרה הנציגה שלהם שרוצים שיידעו שההצבעה שלהם לא חלה על הציונות. זו הכרזה חיובית של הסתייגות מההצבעה הקודמת בנושא זה. יותר מזה לדרוש ממדינה עם דם דרום-אמריקני, קשה. אילו יכולנו להגיע למצב כזה עם ברזיל ושאר מדינות, הייתי רואה בכך הצלחה דיפלומטית ממדרגה ראשונה.

היה לנו תקר אחד, שהדיווח המלא על השיחות שהיו הגיע באיחור לשגריר הרצוג. לפי הצעתי נפגש הוא עם שר החוץ המכסיקני. הפגישה היתה לצורך תיאום עמדות. אבל השגריר הרצוג ציפה לא רק להודעה אלא להסברה שחבטא בצורה ביקורתית, ואלמלא ההתבטאויות של הרצוג איש לא היה שם לב לעניין. אינני אומר זאת כביקורת על הרצוג. מבחינה זו הממשלה יכולה להיות שקטה. אני חושב שהיחסים עם מכסיקו יותר טובים היום מאשר לפני כן. אבל אינני מתחייב שזה יימשך. בענייני המזרח-התיכון מכסיקו אינה בסדר במשך שנים אחדות ותמיד הצביעה עם הערבים. עניין הציונות הגדיש את הסאה ויש שינוי לטובה.

לגבי חשגרייר דיניץ, הידיעה הזאת הוכחשה בו ביום והיות וגם שמו של ראש הממשלה הוזכר בנידון, לשכת ראש הממשלה הכחישה אותה גם היא. לא דנים עכשיו בחילופי גברי בשגרירות בושינגטון. כאשר יהיה דיון - נביא אותו לממשלה.

ראש הממשלה י. רבין:

אני פניתי לעתון ואמרתי: איך יכול להיות שעתון שמתיימר להיות רציני מודיע על פגישה בין ראש הממשלה לשד החוץ, מודיע על העיתוי, מוסר על סיכום ועל חילופין עם מועד החילופין, וזאת כאשר פגישה לא נתקיימה והחלטה לא נתקבלה. לכן כל היתר הוא פועל יוצא מזה. אמרתי שבכל עתון אמריקני קטן או בינוני היה העתונאי מתקשר עם דובר של אחד המשרדים הללו ושואל, ואחר-כך מדווח מה שהוא רוצה. ואילו אתם - אמרתי לעתון - מפרסמים ידיעה שנוגעת לפעולה פורמלית...

שד העבודה מ. ברעם:

מה השיבו?

ראש הממשלה י. רבין:

התשובה שווה את רמת העתונות במדינת ישראל.

שד הבטחון ש. פרס:

במפורש איש לא קשר את ענין הרכש עם פוליטיקה. הנימוקים תמיד היו שונים. אבל לא צריך להיות חכם גדול כדי להבין שצריך לא רק לשמוע את המוסיקה אלא גם לראות את התזמורת מנגנת ולפי איזה תווים היא מנגנת,

ואין ספק שביסודו של דבר זה ענין פוליטי.

חשד י. גלילי:

עלה באיזשהו הקשר נשק אמריקני למצרים?

שר הבטחון ש. פרס:

לא. בענין מגמות הרמש - בסך-הכל הדבר מורכב משתיים או שלוש בעיות יסודיות. אנחנו מדברים על כוח שגודלו 11 אוגדות משוריינות וממוכנות. מדובר על טנקים, נגמשיים, תותחים, רובים, טילים ל-11 אוגדות כאלה. היום יש לנו 9 אוגדות, כאשר הרעיון היסודי שאנחנו צריכים שלוש-שלוש אוגדות לכל חזית ושתי אוגדות ברזרבה לאומית. מדובר על מתן לחיל האויר יתרון על-ידי מטוסי האף. מול מטוסי המיג 25. במזרח-התיכון יש 123 מטוסי מיג 23 וכמה מטוסי מיג 2, עם קרוב ל-200 סוללות נ"מ, כאשר היום חיל האויר צריך להביא בחשבון את ירדן כמדינה עם חיל אויר, שמספר מטוסיה מתקרב ל-100, וסעודיה שמחילה להקים חיל אויר אף היא. אגב, ישנה בעיה של האיכות והטווח.

לגבי חיל הים מדובר בעתיד להחליף את הסטילים הנוכחיים בסטילים יותר מתקדמים, בנויים בצורה של הידרופולק, דבר שמגדיל את מהירותו וכן טיל יותר ארוך, שאנחנו מקווים שייבנה בארץ.

והדבר הרביעי זו מערכת התרעה מוקדמת משוכללת ככל האפשר במטוסים, קשר אמין וקשר חסין.

ראש הממשלה י. רבין:

אני רוצה להשיב על שאלה אחת, וזה בעקבות כינוס המנהיגים היהודיים בירושלים. רצינו לעשות מיד "FOLLOW-UP", אך לצערי הרב כל אנשי הסוכנות יצאו את הארץ. לא היה עם מי לדבר פה. הכוונה שלי לכנס את המוסד לתיאום בין הממשלה והנהלה הציונית והסוכנות היהודית, ולקבל החלטות שבעיקרן הפיכת הוועדות להכנה לוועדות קבע שתעשינה את המשך העבודה עם הגורמים היהודיים בכל מקום. אין לגזור גזירה שווה בפעולה בין ארגנטינה לבין צרפת, למשל. פה חייבת להיות התאמה. אבל בעיקר רצינות הפעולה, ואני רואה את המפתח בהקמת ועדות אלה, שיתופם של חשדים.

וכאן אני רוצה להעיר הערה. אם חשדים המופקדים כל אחד על אחד מחמשת הנושאים לא יגלו יוזמה, חוששני שהמאמץ לא יניב פירות. הכוונה להקים כתובת משותפת וכלי לכך הוא המוסד לתיאום. הוא נוצר לשם כך. המבחן לכל אלה הוא לא רק במלל אלא בתוצאות המעשיות, וכדי להביא לכך יש צורך בוועדות המשותפות שהן משותפות לממשלה ולסוכנות, שתתמנה ותמשכנה בפעילות. אלא שעד עכשיו לא היה עם מי לקיים ישיבות בנושא התיאום.

שר הדתות י. רפאל:

בנוגע להרכב הוועדות צריך להחליף כמה דברים. לא לקבוע שזה שהיה הוא שיהיה.

ראש הממשלה י. רבין:

בבקשה. יהיה דיון. נצטרך להרכיב את הוועדות. בלי הוועדות המשותפות לא יהיה אמצעי אופרטיבי לפעילות. אם לא יהיה אמצעי אופרטיבי לפעילות, זה ישאר כמו שהיה עד כה.

התחום השני הוא, שלפי דעתי, לא ייתכן מצב שבו יש החלטות ממשלה ושרים יוצאים כהתקפות על ההחלטות הללו. יכול להיות ויכוח. השר עופר נתן דוגמא. הוא רוצה דיון. זכותו וחובתו לומר את כל מה שהוא חושב, אבל כאן. אני לא מתכוון לשר עופר אלא מביא זאת כדוגמא. אני אומר זאת בהקשר לדיון. אם הממשלה רוצה לתפקד, היא לא יכולה שבחוץ, באופן ישיר, שר יתקוף את החלטותיה. אני לא רוצה להכנס לפרטים. וזה אמור הן לגבי התחום הראשון. היו הדלפות ויש הדלפות, אבל לא ייתכן מצב שבו שר יופיע וינאם ישירות לכלי התקשורת בעמו, בין ברדיו, בין בטלוויזיה ובין בראיון, ויאמר מה הוא אמר בישיבת ממשלה, מה הוא חושב שהתנהל בישיבת ממשלה.

עם שובו של השר צדוק, אבקש ממנו להגדיר את הדברים לגבי החלטה. אבל כדבר השני, בחלק השני של התקפת שרים, אם מדברים על מבוכה בציבור ובחוץ-לארץ, זה המקור למבוכה. רוצה שר או חושב שר שהחלטת הממשלה נוגדת עקרונית את מצפוננו - הוא רשאי להתפטר. כל עוד לא התפטר, אין לו שום זכות לתקוף את החלטות הממשלה. אם הנקודה העקרונית הזאת לא תהיה היום נקודה מוסכמת, איך יכולה הממשלה לתפקד? לפי דעתי יש מסקנה אחת, אם שר חושב שזכותו לתקוף את החלטות הממשלה - שיסיק את המסקנה ויתפטר. אנחנו עומדים בתקופה קשה גם מדינית, גם בטחונית וגם כלכלית. לא יכול להיות שהממשלה תנסה לנהל מדיניות שהיא מאמינה בה, וההחלטות מתקבלות ברוב, וכל נושא יכול לבוא לדיון ולהיות מוצבע, אבל לא ייתכן שאנחנו נתבע מגורם הסדרותי או אחר תביעות קשות, כאשר הממשלה מופיעה מצדה בפומבי במפוצל. אני לא פותח בכך דיון. אני רק מבקש להבהיר שלא ייתכן מצב שבו שרים ידווחו על דיוני הממשלה. שנית, לא ייתכן ששרים ייצאו בהתקפה על עמדות הממשלה. יש ערעור - יש לכך מקום, והוא שולחן הממשלה. ההחלטה לא תשביע רצון, איש ירגיש שהוא אינו יכול להיות שותף להחלטה מסוימת - הדלת פתוחה לפניו. אלה הדברים. לדעתי זה הבסיס לכל אפשרות של ראשית, קיום דיון; ושנית, יכולת לתפקוד הממשלה. לא הממשלה צריכה להסיק מסקנות, אלא חבר שלא יכול לקבל את מרותה. אני מציע בשלב זה לא להכנס לדיון. אני חושב שזה הבסיס וזה היסוד לעבודת ממשלה.

שר התיירות מ. קול:

על מה שאמרת עכשיו צריך לקיים דיון.

ראש הממשלה י. רבין:

יכול להיות. אבל לא היום. אני חושב לדחות את הענין עד לשובו של חשד צרוק.

שר התיירות מ. קול:

אני בעד זה שיקויים דיון. מה קורה במפלגות? הדיווח שהיה באחרונה על ישיבת סיעת המערך שלכם היה מזיק יותר מכל ישיבות הממשלה.

ראש הממשלה י. רבין:

יש שוני בין דיון במפלגות ועמדת שרים.

שר התיירות מ. קול:

המנהיגים הם חברי המפלגות האלה.

ראש הממשלה י. רבין:

בדיון במפלגה לפני שיש החלטת ממשלה, זה דבר

אחר.

שר השיכון א. עופר:

הערתי קיימת.

ראש הממשלה י. רבין:

תביעה לדיון בממשלה היא לגיטימית.

288. סודי עבודת הממשלה

ראש הממשלה י. רבין:

אני מבקש מכל מי שאינו חבר הממשלה, מזכיר הממשלה והקצרות, לעזוב את הישיבה בקשר לנושא הבא.

אני רוצה להתחיל בקריאת מכתב שקיבלתי מחשך חיים צדוק לפני צאתו את הארץ. בתחילה חשבתי להמתין בנושא עד שובו. אבל לדעתי בעשרת הימים, השבועיים האחרונים התפתחו מאורעות שמציבים לדעתי סימן שאלה על יכולתה של הממשלה להופיע כגוף מתפקד כממשלה. אקרא את מכתבו של חשך צדוק: "מן המפורסמות הוא שהן החוק והן האינטרס הציבורי מחייבים סודיות דיוני הממשלה.

לצער רבים, קיימות מאז ומתמיד פרצות בסודיות זו, אך בתקופה האחרונה נפרצו כל הסכרים ויש חברי ממשלה הרואים חירות לעצמם למסור לכלי התקשורת את דבריהם הם בישיבות הממשלה ואת גרסתם על מהלך הדיונים בהן. אני סבור שאין להשלים עם מצב דברים בו חלק מחברי הממשלה מקיים את חובת

הסודיות, בעוד שחברים אחרים רואים את עצמם פטורים מחובה זו.

מן הדין לקבוע כללים אחידים - שיחולו על כל חברי הממשלה - בדבר המותר והאסור בפרסום ולהקפיד על קיום כללים אלה.

אם לא יונהג סדר בתחום זה, לא יהיה מנוס מכך שכל חברי הממשלה יראו את עצמם חופשיים לפרסם איש-איש דבריו בישיבות הממשלה וגרסתו על מהלך דיוניה. כלשעצמי, בדעתי לעשות זאת לא בדרך ה'הדלפה' אלא בגלוי".

למעשה היינו עדים למציאות, שתוך כדי מהלך ישיבת ממשלה, הודיו פרסם מה מתכוונים חלק מחברי הממשלה להציע, דבר שלא החממש אחר-כך, ואחר-כך היתה הודעה שמעשהו הסביר את העניין מה היה בממשלה וזה נעשה על-ידי שר.

289. המדיניות הכלכלית-חברתית והצעת התקציב לשנת 1976 - המשך הדיון

ראש הממשלה י. רבין:

נחזור לדיון התקציבי.

נגיד בנק ישראל מ. זנבר:

אני רוצה להעיר כמה הערות בקשר לתחום המוניטרי. יש קשר הדוק וחד-משמעי בין הדיון התקציבי...

שד התיירות מ. קול:

מה מצב מכירת האיגרות הצמודים?

נגיד בנק ישראל מ. זנבר:

כפי שכתוב בחוברת הכחולה של התקציב שהובאה לפניכם, דובר על הזרמה של 3 מיליארד לירות בשנה הבאה והזרמה של 7 מיליארד לירות השנה. כלומר, בשנת התקציב הנוכחית. במציאות עד היום, עד סוף דצמבר, ההזרמה תהיה לא יותר מ-4 מיליארד לירות. זאת אומרת שבחודשי ינואר-מרס 1976 צפויים לפי החוברת הזאת שלושה מיליארד לירות, הזרמה של שלושה מיליארד לירות כבר בראשית השנה הקלנדרית.

אם לא נותנים מה שכתוב בתקציב בשנה הבאה, סך-הכל יהיו 3 מיליארד לירות, 2.5 מיליארד עד סוף דצמבר, כלומר, 5.5 מיליארד לירות הזרמת כסף. כל החשבונות הכוללים שהובאו לכאן, מאזן החשלושים, עליית מחירים, יבוא, יצוא, כל אלה הם חשבונות לגבי השנה הקלנדרית. אם כן, אנחנו צריכים לראות האם את היעדים הללו בתקציב הלאומי אפשר להשיג על בסיס הזרמה זאת של 5.5 מיליארד לירות בתקציב, שתיגרם לאו דווקא בגלל התקציב של השנה הבאה, אלא בגלל התקציב השוטף והתקציב הנוסף שמכינים אותו או עומדים להביאו לכנסת.

אני חושב שיהיה כמעט בלתי-אפשרי להשיג את שני הדברים בעת ובעונה אחת, גם את היעדים של התקציב הלאומי וגם לקיים את ההזרמה כפי שהיא מתוארת. ומדוע? - אם מדובר על הזרמה של 12 חודשים אלה של 1976 בהיקף של 5.5 מיליארד לירות מצד הממשלה, עוד שני מיליארד שבנק ישראל צריך להזרים כדי לממן את היצוא, לפי אותו היקף של יצוא שמדובר בו בתקציב הלאומי, הרי שמגיעים ל-7.5 מיליארד לירות. מאידך גיסא יש ספיגה של הסקטור הפרטי למען מימון היבוא

של 4 מיליארד לירות. יש הזרמה בסך של 3.5 מיליארד לירות ב-1976. כאשר אנחנו מדברים על עליית מחירים של 25%, אנחנו יכולים להרשות לאמצעי התשלום לגדול בשיעור של 25% כדי שהם לא יאיצו ולא יקטינו את האינפלציה. 25% גידול באמצעי התשלום זה 2.5 מיליארד לירות בערך. זאת אומרת מה שכתוב פה על מה שבנוי התקציב, התקציב הנוכחי הוא כבר הזרמת כסף יותר גדולה ממה שמותר לנו. כדי להשיג את היעדים של התקציב הלאומי, אני צריך להוסיף. עד כאן לא לקחתי בחשבון אף לירה אחת לאשראי מכוון לחקלאות, לתעשייה ולגורמים אחרים, ואף לירה של תוספת אשראי בסקטור הבלתי-מכוון.

המסקנה לגבי התחום הזה היא, שאנחנו לא נוכל כנראה לתת אשראים מכוונים נוספים, אלא להגביל זאת ברמה הקיימת, וכל הוויכוח הזה על מה יהיו תנאי הריבית לגבי האשראי המכוון יהיה מיותר, כי לא נוכל להרחיב אותו. זה בניגוד לשיחות שהיו לנו בעבר גם עם שר החקלאות, אשר חשבנו שאפשר יהיה קצת להרחיב את האשראי הזה. אני חושב שעכשיו לא תהיה כל אפשרות לעשות זאת. השאלה המתעוררת כאן היא, האם אפשר היה קצת לדחות הוצאות מהתקציב של השנה הזאת לשנה הבאה. אינני מדבר על קיצוץ בשנה השוטפת, בתקציב של השנה השוטפת. אבל לו אפשר היה לדחות קצת פעולות לשנה הבאה, לשנת התקציב 1976, היינו יכולים קצת לווסת את הזרמת הכסף הגדולה הצפויה לנו מהתקציב הנוכחי. האמת היא שיש קשר בין שני התקציבים מעבר למה שאמרתי, והוא נובע מכך שבמסגרת המדיניות הכוללת הזאת החלטנו לפגוע בניירות ערך צמודים. הרענו את התנאים על-ידי-כך שאמרנו שמעכשיו תהיה הצמדה של 90% בלבד וגם על-ידי זה שהטלנו מס מחזור על האגרות האלה. החלטות אלה כבר פועלות. הן שייכות לשנת התקציב הבאה, אבל הן פועלות כבר ותוצאתן היא, שאנחנו לא מצליחים למכור בכלל ניירות ערך חדשים. מכרנו עד כה חמישה מיליון לירות בלבד מהאמיסיות החדשות. הצמדה של 90% אינה מאפשרת לנו למכור בכלל ניירות ערך. מאז הטלת מס מחזור, היחה ירידה גדולה מאד במכירות בבורסה. צריך לדעת מה החשלוכות של כל דבר שעושים ואפילו לא עושים, אלא אומרים. כבר איננו יכולים למכור את האגרות החדשות הללו. ההכנסות תהיינה יותר קטנות. גם זה היה מחייב לעשות משהו בצד ההוצאות, כבר עכשיו. אינני מציע קיצוץ אלא דחיית פעולות ולא כל הריכוז בשלושת החודשים האלה.

במשכורת אי-אפשר לעשות דחייה. אבל אם רוצים להתחיל לבנות 6000 יחידות דיור, לו אפשר היה לדחות זאת לאפריל, היה זה לטובת התקציב.

שר השיכון א. עופר:

אין 6000 דירות. על איזה דירות אתה מדבר? לא שמעתי שעומדים לשחרר. אם אתה מחפש מקור, זה לא המקור.

נגיד בנק ישראל מ. זנבר:

אינני יודע לאיזה דבר יוציאו את כל הסכומים האלה. אני לא חייב לדעת בדיוק. אבל עובדה שבשלושת החודשים האלה, לפי החומר שהובא לכאן, תהיה הזרמה של 3 מיליארד לירות לתקציב הנוכחי, פלוס זה שלא נוכל למכור את האיגרות.

שר העבודה מ. ברעם:

במשך ארבעה ימים כבר יודעים? זה רק התחיל ביום

רביעי.

שר התיירות מ. קול:

גם לפני כמה חודשים לא מכרנו.

שר העבודה מ. ברעם:

פעם מסבירים לנו שהקונה העיקרי הן קופות

הפנסיה והביטוח. פתאום...

נגיד בנק ישראל מ. זנבר:

מה שאני אומר לא קשור למה שקורה עכשיו בשוק. גרעון של 7 מיליארד לירות בשנה זו, לקח בחשבון שנמשיך למכור את האיגרות. כבר עכשיו יש קושי למכור אותן. מה שקורה היום הוא, שבנק ישראל קונה את האיגרות, במקום למכור איגרות, כדי שלא תהיה ירידת מחירים כל-כך גדולה ולא יהיה שום הגיון לקנות זאת במקור, מאתנו.

שר התיירות מ. קול:

אתה קונה מעצמך?

נגיד בנק ישראל מ. זנבר:

אנחנו מוכרים ניירות חדשים. הקונה עושה לעצמו עכשיו חשבון האם כדאי לו לקנות במקור או בבורסה. אם הוא קונה בבורסה, אם יש ירידת מחירים, התשובה על נייר זה תהיה יותר גדולה ואז אין הגיון שיקנה אצלנו אלא בבורסה. מבחינה תקציבית מה שחשוב הוא שאיננו מוכרים. אם לא מוכרים - ההכנסה איננה. בנק ישראל משתדל לטפח את הבורסה ולא להביא לירידת מחירים גדולה, כדי שנוכל להמשיך למכור ניירות חדשים. אין בזה חידוש. בנק ישראל עושה זאת בדרך-כלל משיש תנודות קיצוניות. הפעם, בגלל מס מחזור, הבנקים אינם מעוניינים לעשות זאת בעצמם וכל העול יפול עלינו. נעמוד בזה. לא אמרתי שיש

בעיה גדולה, אבל יש בעיה.

השאלה היא, מדוע הציבור מוכר את האיגרות האלה במחיר כל-כך נמוך, הרבה יותר נמוך מהערך של 90%. זה בא משום שהגורמים השונים אומרים: למרות זה שהממשלה הודיעה, אנחנו דורשים מהממשלה פגיעה בניירות ערך קיימים. כל עוד יש פחד כזה - רוצים להיפטר מהניירות הקיימים, ומה שיותר מוקדם, יותר טוב. לא מאמינים.

שד המסחר והתעשייה ח. בר-לב:

לא מאמינים שיוכלו למכור. מודאגים שלא יהיה

שוק כשירצו למכור.

נגיד בנק ישראל מ. זנבר:

מפחדים שבגלל ההצהרות האלה ולמרות החלטת הממשלה, תהיה פגיעה רטרואקטיבית באיגרות. הצהרה זו פוגעת.

הודעה חד-משמעית שאיננו עומדים לסגת מההחלטה שלנו, תהיה חיובית. מהרבה סיבות שדיברנו עליהן בפעם שעברה, אני סבור שלא כדאי לפגוע בניירות הקיימים רטרואקטיבית. אני לא מדבר על העתיד. לגבי העתיד קבענו מדיניות ואינני מערער עליה.

אני רוצה לגעת בעוד נושא אחד והוא ההלוואות הצמודות, צמודות חלקית או לא צמודות, וכל הוויכוח המתנהל סביב זה. אני רוצה להאיר את הבעיה הזאת באור קצת שונה מאשר עלות הכסף להלוואות הפיתוח. אני רואה את המצב כך: אנחנו מוכרחים להביא לידי איזשהו שינוי בשוק ההון בכיוון כזה שהתחייבויות הצמודות של הממשלה תפתנה. שנית, שהגורמים העסקיים יוכלו וירצו לגייס כסף בבורסה. מה צריך לעשות? יש לעשות שני דברים. מצד אחד להקטין את

מידת ההצמדה לניירות שלנו. אמרנו שנגיע ל-70%. זאת אומרת שהקונקורנציה של ממשלת ישראל בבורסה עם הסקטור הפרטי, תהיה יותר קטנה, וזה טוב. נוסף לכך, צריך להרחיב את הסקטור העסקי בבורסה, שירצו להשקיע שם כסף, שירצו לגייס שם כסף. איך אפשר לעשות זאת? על-ידי-כך שנדע את התנאים של הלואות הפיתוח שאנחנו נותנים. אם נותנים הלואות פיתוח בריבית ירודה ובלתי-צמודה, לא רק שלא יילכו לבורסה לגייס כסף. אנחנו צריכים לעשות את שני הדברים בעת ובעונה אחת, ואז נוכל להגיע לכך שהבורסה תהיה מכשיר לגיוס כספים בשיל הסקטור העסקי. זו גם הסיבה שאת מס המחזור של 1.5% הפעלנו רק על איגרות צמודות ולא על מניות ולא על איגרות בלתי-צמודות. יהיה יותר כדאי לקנות מניה מאשר אגרת צמודה. כאשר מדובר על ניירות ערך בלתי-צמודים, הכוונה לקצרי מועד. זה נאמר במדיניות הכלכלית, ובמקביל לכך נדע את התנאים של איגרות צמודות ונשפר את התנאים של האיגרות הבלתי-צמודות שלנו, אלה קצרי המועד. אנחנו מעוניינים לשפר את התנאים של הנייר הזה, כמו שאנחנו רוצים להרחיב את התחום הזה על-ידי שיפור תנאי האגרת הבלתי-צמודה והעלאת הריבית לחוסכים בשלושה-ארבעה-ששה חודשים, זה מה שנקרא פקדונות לזמן קצוב. אם נעשה זאת, גם זה צעד חשוב קדימה בהקטנת ההתחייבויות הצמודות של ממשלת ישראל.

אני חושב שיש לראות את כל זה כמדיניות אחת כוללת בשוק הכספים, בשוק ההון, שלאט לאט צריכה לתת את פירותיה.

לגבי התקציב עצמו, אני יכול לומר שהתקציב הוא חלק של המדיניות הכוללת ששר האוצר הביא בפנינו, וצריך לראות אותה כך. העוצמה והיעילות של המדיניות הכלכלית הזאת בכך, שבתחומים שונים אנחנו מנסים לקדם את המשק בעת ובעונה אחת. ואם אנחנו ניסוג בקטע זה או אחר, המסגרת כולה תיפגע. בשום קטע למעשה אין פגיעה צמודה, לא בתקציב, לא בתחום ההשקעות ובשום תחום. אבל ההשפעה המצטברת צריכה להיות חיונית וחשובה, ואני חושב שהיא כזאת. המדיניות בסך-הכל חיובית ולשם הצלחתה אנחנו צריכים גם לקבל את ההצעות בתחום התקציב.

ראש הממשלה י. רבין:

ביקשתי מהאוצר נתונים בנושא הסקטור הערבי

והשטחים.

שר הבטחון ש. פרס:

אני מבקש לראות זאת קודם.

ראש הממשלה י. רבין:

זו רק אינפורמציה. הנתונים לגבי הערבים בישראל וודאי אינם שייכים למשרד הבטחון. מספר התושבים - 500 אלף, מהם 80 אלף במזרח ירושלים, מהווים 15% מכלל האוכלוסייה. מספר המפרנסים, שכירים ועצמאיים - 100 אלף, מפרנסים שכירים - 30 אלף. עצמאיים משלמי מס - 25 אלף, מהם 5 אלפים במזרח ירושלים. גביית מס מעצמאיים ערביים - 35 מיליון לירות. אומדן גביית המס משכירים - 175 מיליון לירות, אומדן גביית מס מחברות - 20 מיליון לירות. מס-הכנסה מהסקטור הערבי - 225 מיליון לירות. זה במגזר הערבי בישראל. רק לקצבאות ילדים אנחנו משלמים 400 מיליון לירות, וזה רק בתחום אחד - אני מדגיש זאת - של קצבאות ילדים. כלומר, ב-155 מיליון לירות יותר מכל ההכנסה מכלל האוכלוסייה הערבית, שמהווה 15%. אחוז גביית המס - 1.5%.

בשטחים - לא כולל את אלה שעובדים בישראל שמהם

מנכים מס במקור משכירים, והכוונה אינה לאלה שעובדים בעבודה לא-מאורגנת - אומדן גביית המס, מס-הכנסה - 8.5 מיליון לירות; אומדן גביית מס-רכוש - 4.5 מיליון לירות; גביית מסים עקיפים - 74 מיליון לירות. כלומר, 88 מיליון לירות. (מס עסקים מיליון לירות). ההערכה הזהירה אומרת שרק בסובסידיות נותנים שם 300-400 מיליון לירות.

שר הבטחון ש. פרס:

מדוע לא כוללים את אלה שעובדים? הם משלמים

מס-הכנסה כמו כולם.

ראש הממשלה י. רבין:

זה כלול בישראל. הסובסידיות לסקטור זה עולות 300-400 מיליון לירות. בהצעת התקציב מוצע סכום של 350 מיליון לירות השקעות בממשל.

שר הבטחון ש. פרס:

אפשר למסור את השטחים והכל בסדר.

ראש הממשלה י. רבין:

לא למסור; לגבות מס.

שר הבטחון ש. פרס:

70 אלף עובדים במדינת ישראל זו תרומה למשק ולא מועקה למשק. אל נשכח זאת. זו עדיין העבודה הזולה ביותר שאפשר להשיג. אם גובים מ-70 אלף עובדים אלה 5000 לירות מס-הכנסה מכל אחד, זו גם כן הכנסה. אלה אנשים שיש להם את ההכנסה במזומן. אחר כך צריך לעשות דברים אחרים. כמה גובים בדלק?

ראש הממשלה י. רבין:

הכל כלול במסים עקיפים.

שר הבטחון ש. פרס:

אני מבקש להציג פעם את האינפורמציה על השטחים

מהצד השני.

שר הדתות י. רפאל:

אתה נגד העלאת המסים שם?

שר הבטחון ש. פרס:

אתה נותן להם את אותם שירותים כמו במדינת

ישראל?

שר השיכון א. עופר:

הרבה יותר ממה שאתה גובה.

השר ג. האוזנר:

אני לא מקנא בשר האוצר וחבריו בקשר למלאכה שהיו צריכים לעשות. אינני רואה תחליף למגמות של המדיניות הכלכלית כפי שהוצגו על-ידי שר האוצר. אני חושב שהמדיניות הזאת שאנחנו התחלנו בה מזמן, חייבים להמשיך בה וחייבים לבצע אותה הלכה למעשה.

לגבי התקציב - זה תקציב פתוח מצד ההכנסות. לגבי שנה של האטה בפעילות כלכלית, יש צפיות של הכנסות כמו בשנים הטובות. יש לי חשש רציני, זה שההכנסות לא תחממשנה, ומכיוון שההוצאות עלו על המתוכנן, אלה המקוצצות, נעמוד שוב לפני בעיה של גרעון והזרמת כספים. ואם בונים על הדוגמא של 1975, הדוגמא לא מעודדת, מפני שמדובר על גרעון של 6 מיליארד לירות ותקציב נוסף.

אם כי אני מבין את החרדה של כל משרד לגבי קיצוץ בשירותים, והיא חרדה טבעית ומובנת, ואני חושב שהשדים לא היו עושים את מלאכתם אלמלא היו אחוזי חרדה, אינני רואה דרך אחרת אלא ללכת למכסימום של קיצוצים. ואם שר האוצר מביא לנו כאן קביעה אוטוריטיבית מוסמכת שהסיפרה שהוא מביא היא סיפרה מכסימלית, אני חושב שאנחנו מוכרחים לקבל את הדבר. איך להתחלק בתוך הגבולות האלה, זאת נצטרך לשקול לפי מיטב הבנתנו. אבל אם אנחנו שומעים מפי האדם שהפקדנו בידינו את משק המדינה את מה ששמצענו בסוף הישיבה הקודמת, שגוה בשום-פנים ואופן אי-אפשר לחרוג בלי שנתדרדר, זה מקובל עלי. אני חושב שאנחנו חייבים מפה ואילך לנווט את דרכנו.

בתחילת דברי הייתי מבקש להבהיר עוד הבהרה לגבי מידת הקיצוץ בתקציב. בחוברת הכחולה בעמודים 3 ו-4 לא כל-כך ברור הדבר. עמוד 3 הוא ריכוז ההוצאות. לא ברור לי כל-כך, מכיוון שיש פרט להתייקרויות, לא ברור לי באיזו מידה הסכום של 72 מיליארד ו-825 מיליון לירות לאחר שתוריד מזה את תשלום החובות ואת ההקצבה לבטחון ובהתחשב בעובדה שיש הקצבה להתייקרויות, באיזו מידה יש קיצוץ ריאלי בתקציב. אני מבקש הבהרה בענין זה.

כשאני מנסה לעצמי לעשות את החישוב, אינני יכול להגיע לידי סיפרה מוסמכת. חשוב שנעשה זאת.

לגבי כוח העבודה במשק, הדרישה לחשוות את התנאים הסוציאליים של העובדים ביצור והעובדים בשירותים, זה המינימום שאנחנו חייבים לעשות כדי לעודד אנשים לעבוד ביצור. אם אפשר להצביע כמה התנאים בשירותים יותר טובים לא רק מבחינת המאמץ הפיזי אלא גם מבחינת הבטחון הסוציאלי, באמת צריך להיות אדם חסר כל אוריינטציה לאינטרס של עצמו כדי שילך לעבוד ביצור. אבל זה לא יספיק. בנושא כוח האדם אנחנו צריכים לעשות כמה דברים נוספים. ראשית, תרשה לי, ראש הממשלה, להזכיר את הצעת החוק שהגשתי ואשר נמצאת בסדר-היום כבר כמה חודשים, לגבי הימנעות משביתות והשבכות בתקופה של שנתיים, שהיא התקופה הקריטית. יחד עם יצירת פורום לבירור של תביעות לגיטימיות, כי גם בעת הקפאה יש תביעות לגיטימיות לציבור עובדים ואי-אפשר לאטום את האוזן מפניהן. צריך ליצור תהליך לנשק השביתה. בשירותים חיוניים לא נוכל להתחזק מעמד בזעזועים שעלולים לפקוד אותנו אם לא נקבע מסגרת שזהיה תהליך לשביתה. וכיוון ששנה זו באמת אינה שנה שגרתית ואי-אפשר להתקדם בצעדים שגרתיים, אנחנו מוכרחים לאמץ לעצמנו אמצעי לא שגרתי ולא רק זמני.

אני חושב שגם הצעת החוק שכבר הוצעה לפי הצעת שר העבודה בענין הסנקציות שנוקטים במקומות עבודה, גם את זה צריך להביא לכנסת ולהפוך לחוק.

לגבי האבטלה הסמויה - אנחנו מדברים הרבה מאד על ניוד, אבל לפי החומר שקיבלנו כאן מטעם הוועדה המתאימה, אנו רואים שלמרות שכולנו חושבים שצריך לבצע מדיניות של ניוד עובדים, לא עשינו הרבה, אם בכלל, בשטח זה.

אני רוצה להביע כמה מחשבות באוזני שר האוצר בענין זה. ניוד לא יתבצע אלא אם כן נוכל לשקף פעולה עם ההסתדרות. אני מציע שנדבר עם ההסתדרות ועם המעסיקים על קרן רצינית מאוד למניעת אבטלה. ביקשתי מהממונה על המכון לפיריון העבודה, מר מידן, נתונים כמה לפי הערכתו צריך לעלות

ניוד של עובד, לרבות כיסוי תשלום בעד תקופת חוסר עבודה, הסבה מקצועית, אולי גם השתתפות בהוצאות של מפעל שמקבל עובד חדש שייתכן שלא ייקלט.

(עד כאן רשמה ט.ק. מכאן א.ב.)

והגענו לסכום של 38 אלף לירות - אני מעגל אותו ל-40 אלף לירות לעובד.

אם אנחנו מדברים, לפי הנתונים שקיבלנו בהצעת התקציב, על ניוד של 2000 עד 2500 עובדים - - -

שר התחבורה ג. יעקבי:

לא כתוב שם "ניוד". כתוב "פיטורים".

השר ג. האוזנר:

יפה. פיטורים - ברור לי שצריך למצוא לאנשים אלה דרך להיקלט במקומות אחרים, כי אחרת לא נוכל לפטר אותם. הבה נהיה איפוא מעשיים. אם אנחנו כותבים "פיטורים" ואיננו מוצאים מסגרת מה לעשות באנשים - מה שכתבנו לא יתממש. על-מנת שיחממש, אני מציע שלגבי המספר של 2500 איש מועמדים לניוד צפוי נהיה זקוקים לעזרה, כי אני מניח שיהיו גם רבים שאינם זקוקים לעזרת הציבור כדי להתנייד - - -

שר השיכון א. עופר:

את אלה לא תצליח לנייד.

השר ג. האוזנר:

אני מניח שכאלה יהיו 2500, ואני מסתמך על הנתונים של מידן. אם אני מכפיל את זה ב-40 אלף - פירוש הדבר שדרושה לנו קרן של מיליארד לירות ל-2500 איש.

ראש הממשלה י. רבין:

מיליארד לירות? צריך לבדוק את מידן.

השר ג. האוזנר:

מידן בסדר. יש לי כאן גם פירוט החשבון.

ראש הממשלה י. רבין:

יותר זול לא לנייד אותם, לפי זה.

השר ג. האוזנר:

לא יותר זול. מי אגיד לך מה העלות של כל עובד.

פרופ' מ. ברונו:

2500 עובדים לפי 40 אלף כל אחד - זה 100 מיליון

לירות.

שר הדתות י. רפאל:

אתה פשוט טועה פי 10.

השר ג. האוזנר:

מאה מיליון?

שר התחבורה ג. יעקבי:

כבר הרווחנו 900 מיליון.

שר הבריאות ו. שם-טוב:

אני מבקש 50 מיליון מזה.

השר ג. האוזנר:

אני מדבר על נתונים שקיבלתי. אם זה מאה מיליון

- - -

ראש הממשלה י. רבין:

אז נלך ל-25 אלף.

השר ג. האוזנר:

אפשר לטעות באפס. מה זה אפס?

אני מציע איפוא להקים קרן למניעת אבטלה, לפי הסכומים הדרושים, לא אנקוב בספרה, אבל הדרושים לצייד 2500 עובדים. את הקרן הזאת לדעתי צריך לממן מתוך כספי ההסתדרות, מתוך קרן אבטלה, מתוך תמיכות של איגודי מעסיקים, בהשתתפות הממשלה ובהכוונת הממשלה. זה יהיה הביטוי המעשי של כוונות הניידות, מפני שאם אין לנו אמצעי יעיל לנייד עובדים - הדיבורים לא יעזרו.

הקרן הזאת הייתי מציע שתועמד לפיקוחה של רשות שאפשר להפעילה ליד אגף כוח אדם במשרד העבודה, כדי שזהיה לנו רשות ניידות, כדי שנוכל להפעיל מדיניות של הכוונת כוח-אדם במשק.

זה מצטרף אצלי להצעה שניה, והיא: שנגיע לידי הסכם עם ההסתדרות על נקודה נוספת, המשתלבת בנקודה הראשונה, דהיינו: שנוכל בתקופה מסוימת להציע לעובדים שירצו לעזוב את השירות הממלכתי - לקבל פיצויים מוגדלים. ובמידה והם ירצו לעבור לחקלאות או לתעשייה - פיצוי עד 150%. בתנאי שבאותה תקופה מותר גם לממונים על אותם עובדים להציע להם את הנייד. במלים אחרות: להשתחרר הן על ידי כך שהעובדים בעצמם ילכו, והן על ידי כך שהממונים עליהם יחליטו שהם מהווים עומס של אבטלה סמויה, ולפטר אותם, בתקופה מסוימת, באותם תנאים של פיצויים מוגדלים.

אני ער לעובדה שייתכן וכוחות טובים שצברו פיצויים ירצו לפרוש בהודמנות זו. אני חושב שזוהי סכנה קטנה יחסית יותר מאשר ההתעבות של אבטלה סמויה, והשכבה הזאת שאנחנו סוחבים עלינו כל הזמן של שומן מיותר של אבטלה סמויה במשק, ומוטב שניקח את הסיכון הזה שאנשים יפרשו, ובלבד

שאם המשק הממלכתי עצמו יוכל להשתחרר, בתנאים מוסכמים, מעורף כוח האדם במשק.

אני חושב שאנשים עד גיל 30 - ועל כך כבר דובר כאן, ואני מצטרף להצעות אלה - כלומר, במשך אותה תקופה של ראשית עבודתם, כשהם רוכשים לעצמם הרגלי עבודה טובים, צריכים להיות ניידים, וצריכים להיקלט בראש וראשונה במעגלי הייצור. אני נכנס לבנק - ואני רואה סביבי אנשים צעירים מאחורי הדלפקים, בכל מקום ומקום, אנשים שיכולים בקלות להתחיל את מלאכתם במפעלים אחרים, לא שירותיים.

שר הדתות י. רפאל:

כלומר, שלא יקבלו צעירים?

חשר ג. האוזנר:

כן. אני מציע לכוון את כוח-האדם במתכוון למקומות עבודה יצרניים. ושזאת תהיה אחת ממגמותיה של אותה רשות לכוח-אדם שחטפל בניידות ובהכוונת כוח-אדם.

אני חושב שהריאורגניזציה של משרדי הממשלה, נושא שעליו דיברנו במשך מספר ישיבות, הוא תנאי חשוב לייעול מצדנו, ואני חושב שאנחנו צריכים לבצע את הצעות הריאורגניזציה. במידה ומוצע כאן למנות מישור, אישיות בכירה, שתסייע בייעול - אני רוצה לומר: לא חסרות לנו תכניות ייעול, וכי ההצעה למזג את מנגנוני הגבייה של מס-הכנסה וביטוח לאומי - הצעה שמתגלגלת מממשלה לממשלה - היא הצעה רעה? יש הצעות. אנחנו חסרים ביצוע, לא הצעות. זה מה שנחוץ. אינני מתנגד לכך שנחפש עוד ועוד סדקים שצריך לייעל אותם. אבל בואו נעשה קודם-כל מה שכבר גילינו וטרם התחלנו לבצע, גם בשטח הריאורגניזציה וגם בקשר להמלצות הייעול הקיימות.

עכשיו לגבי הסובסידיות. מפלגתי טוענת מזמן, ואני חושב שדבר זה נכון היום יותר מאשר בכל הזמנים - שבמקום פיצול ההטבות הסוציאליות למיניהן בשטח החינוך, הסעד והבריאות ושאר הטבות סוציאליות שאנחנו נותנים לאוכלוסייה הנזקקת, והסובסידיות - במקום כל אלה צריך להנהיג מס-הכנסה שלילי, לאמור: שאנשים העונים על קריטריונים מסויימים יקבלו כפיצוי לנצרכותם בכל השטחים של השירותים הללו, מקופת האוצר, בזכות ולא בחסד, תשלום מסויים בהתאם למידת נצרכותם, ולהכניס לתוך זה את סל-המזונות של מוצרי המזון הבסיסיים. כדי שלא העשירון העליון ייהנה מהם, כפי שנובע מטבלה שקיבלנו, שהעשירון העליון נהנה מהסובסידיה הרבה יותר מן העשירונים הנמוכים.

השר לקליטת העליה ש. רוזן:

הוא מקבל 11% מהסובסידיה, העשירון העליון. לא

נורא.

השר ג. האוזנר:

אבל כמה מקבלים עשירונים למטה ממנו שיכולים להסתדר בלי סובסידיה? יש לי טבלה של מישור שמונהל בענין זה מערכה משכנעת מאד, ושפרסם אותה בעתונות. העשירון התחתון נהנה מ-5.8% מן הסובסידיה - - -

שר האוצר י. רבינוביץ:

זה אחד הנילוויים המדהימים.

שר התחבורה ג. יעקבי :

אלה מספרים ישנים-נושנים.

שר האוצר י. רבינוביץ :

אבל הוא זרק אור חדש.

השר ג. האוזנר :

קיבלנו את זה בוועדת השרים לענייני רווחה. אני מצטט טבלה שקיבלנו. ושימו לב, רבותי, אני קורא רק את ארבעת העשירונים העליונים: העשירון השביעי - 11.7%; השמיני - 12%; התשיעי - 11.6%; והעשירי - 11.6%. יוצא שהעשירונים העליונים נהנים הרבה יותר, וללא כל סיבה. אנחנו נותנים להם פרס על צרכנות גבוהה. למה? למה לעוות בצורה כזאת את צורת ההטבות הסוציאליות כשאנחנו יכולים לפתור את זה על ידי מס-הכנסה שלילי, שאנשים שנצרכים יקבלו את המינימום הדרוש להם, ומאנשים שיכולים לשלם מה שצריך לשלם, בעד מצרכי היסוד - נגבה את התשלום במלואו, ללא סבסוד?

שר השיכון א. עופר :

נוסף לכך - למיליון ערבים בשטחים אתה נותן.

השר ג. האוזנר :

מה שראש הממשלה קרא לגבי השטחים רק מחזק את

הטענה הזאת.

אני מציע לשר האוצר לבחון באופן דחוף את האפשרות הזאת לפתור את העניין של הסובסידיות ושאר הטבות הסוציאליות על-ידי חקיקה שדוגמתה כבר קיימת בעולם. גם כאן איננו ממציאים את אמריקה, שיש שם מס-הכנסה שלילי - - -

שר התחבורה ג. יעקבי :

ובוודאי לא את שבדיה.

השר ג. האוזנר :

- - - ואין מערכת הטבות מפוצלת בין כל הגורמים, כשזה משמש מצד אחד גורם להעלמה, לאלימות, ומצד שני לנטל כבד על קופת הציבור.

נושא אחר: אני חושב שאנחנו צריכים לדרוש יתר תשלומים בעד שירותים. לא רק כפי שהתחייב כעת לגבי אוניברסיטאות ושכר-לימוד, אלא גם לשירותים אחרים.

ראש הממשלה י. רבין :

רפואיים למשל.

השר ג. האוזנר :

רפואיים למשל, למשל הדרכה וחקלאות, למשל בכל השטחים האחרים שבהם אנחנו נותנים שירותים זולים לאנשים שידם משגת לשלם בעדם.

לגבי היצוא אני מציע לבצע מה שנרמז בתכנית, והוא ביטוח היצוא, כדי לאפשר ליצואן את הבטחון שלמרות הפרשים אפשריים בשכר עבודה ובמחירים מאז קיבלו את ההזמנה ועד לביצוע היצוא - הוא יהיה מבוטח; כדי לאפשר ליצואנים את הבטחון שיוזכו בתשלום מתאים בעד היצוא, ללא מיכון עקב תנודות.

אני מבין את בעיותיו של שר הפנים בקשר למשק המוניציפלי, כפי שהזכיר כאן בפעם שעברה והעמיע תרעומת - אני מבין תרעומת על העדר התייעצות מוקדמת, אבל לאו דווקא על תוכן הדברים. המשק המוניציפלי, על מנגנוניו העצום, לא עשה מאמץ רציני של עצמומים וייעול. ואנחנו חייבים להעביר אותו תחת שבט הביקורת ממש כמו את עצמנו. ואותם הדברים שאמרתי תחילה על ניוור ועל אבטלה סמויה ועל פיטורים לחקופה מוגבלת - חלים על המשק המוניציפלי עוד הרבה יותר מאשר על המשק הממלכתי.

בשטח המוניטרי: נראים לי דבריו של נגיד בנק ישראל, שאנחנו צריכים לעשות מאמץ להפנות את אלה הסמוכים בלעדית על שולחן הלוואות הפיתוח הזולות והנוחות - שיהיו זולות ונוחות יחסית אפילו לאחר הייקור שלהן - גיוס הון באמצעים שלהם בבורסה. אולי באמת העובדה שהאגרות יהיו פחות אטרקטיביות ממה שהיו תאפשר למפעלים כלכליים מבוססים להיות פחות סמוכים על שולחן של הלוואות פיתוח, והלוואות הפיתוח בעבר היו יותר מדי קלות ויותר מדי נוחות.

אני חושב שצריך להגביר את ההכנסות שלנו, הן על ידי מכירת נכסים - לרבות מקרקעין, וצריך להפשיר את ההגבלה המוטלת היום על מינהל מקרקעי ישראל לגבי מכירת קרקע עירונית, ולאפשר להם למכור יותר מקרקעין לציבור שירצה לחסוך על ידי רכישת נכסי-דלא-נייד. זאת בכלל שיטת חסכון מקובלת אצל יהודים: קונים מגרש. צריך לאפשר את שיטת החסכון הזאת. וצריך להפשיר, במידת המתיישב עם המדיניות הקרקעית שלנו באופן כללי, את כמות המקרקעין העומדת

למכירה באיזורים עירוניים על ידי המינהל. גם נכסים של חברות ממשלתיות, במידה שאפשר למכור - צריך למכור.

ולבסוף, דברים לא חדשים אבל לדעתי חשובים: שלא המדרש עיקר אלא המעשה. והשאלה היא אם כולנו נוכל להתמודד עם המצב החדש, לא על ידי כך שנקצץ מה שאנחנו נותנים לציבור, אלא שנוכל להתמודד עם ועדי העובדים, כל אחד במקומו, כדי שהקיצוצים יהיו בשטח שקשה לבצע אותו, אבל שגם הם פחות חיוניים, ואלה קיצוצים בכוח-אדם מיותר, במקום שיהיו קיצוצים בשירותים. זה יותר קל לומר מאשר לעשות; אני יודע. אבל אני חושב שצבלי שנעשה מאמץ מכסימלי בכיוון זה - לא נוכל לא לבצע את התקציב ולא לשרת את מה שאנחנו רוצים לשרת בשעה זו.

שר החינוך והתרבות א. ידלין:

אחרי דברי השר האוזנר אני מהרהר שלנוכח חומרת מצבו של המשק, וכפי שזה צריך כמובן להשקף בתקציב, קל להיות שר בלי תיק.

השר ג. האוזנר:

אתה רוצה להתחלף?

שר החינוך והתרבות א. ידלין:

מכל מקום, שר שנושא תיק (ואינני מוכן להתחלף עם התיק שאני נושא) עומד בדילמה קשה.

שר התחבורה ג. יעקבי :

טוב שדשארת את זה במצב של בהירות.

שר החינוך והתרבות א. ידלין :

במצב זה צריך תמיד להבהיר.

השר י. גלילי :

אתה לא רוצה להתחלף עם חוסר-התיק שלו, או עם

חוסר-התיק שלי?

שר החינוך והתרבות א. ידלין :

למרות התיק הכבד, אני יודע יפה - ואני מניח מראש שמוכרחות להיות לכך מסקנות - שמדינת-ישראל נחונה היום בתקופה שבה החמירו הבעיות הכלכליות חומרה ללא תקדים. ולכן אני מסכים שאין מנוס, והממשלה צריכה לפעול ולהנהיג את העם מתוך ראיית התקופה הזאת כתקופת חירום (אני מדבר כרגע רק על התחום הכלכלי).

הדבר מחייב הסתגלות לנורמות חדשות ובלתי-מקובלות בעבודה, ברמת-החיים, בסגנון החיים, בכל מערכות המשק והחברה. ולי אין שום ספק שנצליח רק אם ננקוט באמצעים מגוונים, כלומר גם כלכליים, גם אדמיניסטרטיביים, גם תחיקתיים - כשאין מנוס מתחיקה - וגם חינוכיים.

אני רוצה ברשותכם לייחד את עיקר דברי למסקנות התקציביות בתחום שאני אחראי עליו, אבל אני רוצה לומר עוד כמה הערות כלליות, ללא הרבה הסברים ונימוקים, רק לומר מה הן העמדות היסודיות שלי.

הערה:

ונה: אני מציע לעצמנו לזכור שיש לנו ענין עם שני פערים, שעם שניהם צריך להתמודד. הפער הראשון הוא כמובן נקודת התורפה של המשק שלנו - הפער השלילי הענקי והעשוי להחמיר במאזן התשלומים. אבל יש עוד פער שאסור לשכוח אותו, ואלה הם המחסים הסוציאליים הקיימים בחברה שלנו. ואנחנו צריכים לנהל מדיניות כזאת שכמובן תתמודד עם בעיית הפער במאזן התשלומים - כי אם חס-וחלילה לא נעמוד במערכה הזאת, שום דבר לא נשיג, לא יהיה משק ולא תהיה חברה. אבל רצוי שגם ננהל מדיניות, עד כמה שזה ניתן כלכלית, כדי לפרק מתחים סוציאליים וכדי להתקדם בתהליך שהוא חובה עלינו של הקטנת פערים בחברה הישראלית, מבלי לפגוע בהצטיינותה ובהתקדמותה.

הערה:

הערה שניה: אני אחמוך כמובן בכל מערכת של מסים שעניינה לספוג רווחי הון, שעניינה למנוע התעשרות ספקולטיבית, שאיננה בנויה על יזמה ועל תרומה למשק. ואני חושב שצריך להגיע לכך שהמיסוי חשווה יחול על הון ועל עבודה גם יחד. והקטנת ההצמדה על אגרות-חוב ל-70%, לא בקפיצת דרך, כפי שקבענו בפעם שעברה - נראית לי כאן נכונה.

לצערי אני יודע שלא קל לתפוס גנבים, בכל השטחים. גם לא מעלימי מס. אינני רוחק כאן איפוא את הקץ, כי אינני זקוק לאמצעים שלא מביאים כסף ויש להם רק השפעה פסיכולוגית, אם כי אינני מזלזל בפסיכולוגיה. אבל אני רוצה לחזק את המחשבה ואת המאמצים בתוך האוצר, לחפש באמת כל דרך אפקטיבית - אינני מבקש דברים לא אפקטיביים - כדי לספוג רווחי הון, כדי להילחם בהון שחור וגם בשוק שחור במטבע זר.

הערה:

ית נוספת שלי היא שאני תומך חמיכה מלאה ללא סייג בביצוע מהיר של מס ערך מוסף. אני יכול רק לעודד כל מי שישלים את המערכה הזאת ויגיע למס ערך מוסף בשער אחד, במדינת ישראל במהרה בימינו.

שר האוצר י. רבינוביץ:

ביום שני זה נגמר.

שר החינוך והתרבות א. ידלין:

עכשיו אני רוצה להביע את עמדותי בשאלת הסובסידיות - גם זה בקיצור נמרץ.

אני חושב שיש צורך בצמצום מרחיק לכת של תקציב הסובסידיות. ואני מציע גם מעבר ל-1.6 מיליארד שמופיע בתקציב. מעבר ל-1.6 מיליארד. צריך לשנות את היחס באופן דראסטי בין מרכיב הסובסידיות - המוטל על האוצר - לבין מרכיב העלות הריאלית של המוצרים החיוניים. וככל שהיחס יגדל - אנחנו חוסכים בזכזכזים. וזה הדבר המפריע בסובסידיות. לא רק שזה הולך לעשירים, ולא רק שאת העשירים האלה אי-אפשר לתפוס במס. התיאוריה שאין דבר, ניקח מהם מס - אי-אפשר לקחת מהם מס. אינני בעד קפיצת-דרך, אבל אני חושב שלהגיע ל-1.6 מיליארד זה מהלך נכון. אני מציע לשקול מעבר לזה. אינני מחייב מעבר לזה, אבל אינני שולל. כי יש כאן דברים שלוחצים בענין שירותים, שצחייבים אולי לשקול את זה שוב. אבל רציתי שעמדותי בענין הסובסידיות תהיה ברורה.

עכשיו הערה כללית נוספת. אני באמת תומך באותה העדפה ברורה לענפי ייצור - בתנאי שהייצור הוא ליצוא ולתחליפי יבוא. לא להעלות רמת-חיים מבפנים, לא למה שאני קורא "עידוד צריכה של אריזות". יש צריכה חיונית, יש רמת-חיים שעולה וזה חיובי. אם מחליפים מקורים עם קרח למקורים של פריז'ור - בעבילי זה חזיון חיובי. אבל יש צריכה של אריזות, שכל מה שמחליפים זה האריזה, אבל עוסקים בזה כי זאת תצרוכת של ראוה וזה ביטוי לסטטוס, מחליפים מודל של מכונית, מודל של ריהוט, וייצור שהוא לצריכה של אריזות איננו ייצור חיוני לדעתי. אבל ייצור ליצוא ולתחליפי יבוא צריך לקבל העדפה בתנאי מימון, משכר עבודה ובתמריצים שונים.

עוד לא קיבלתי תשובה לתעלומה שגם לאחר פיחותים מרחיקי לכת - ואינני יכול לשכוח את הפיחות הגדול של נובמבר, של 43%, ואחריו באו אחרים, פלוס פיחות זוחל - איך אחרי כל הפיחות הללו עדיין אין תגובה רצינית ביצוא. האם זה רק מפני שיש משבר בביקוש העולמי? סוף-סוף מדינה קטנה יכולה לנצל יתרונות יחסיים - - -

ראש הממשלה י. רבין:

זה נאכל על ידי תוספת היוקר וההצמדה.

שר החינוך והתרבות א. ידלין:

זה אחד הדברים המדאיגים. כי מעולם לא נעשו בשנה-וחצי פיחותים דראסטיים כאלה בתולדות הכלכלה העולמית, עם תוצאות קטנות כל-כך מבחינת קידום היצוא. ייתכן שאלמלא עשינו זאת - היתה מפולת. יכול להיות. אבל אני אומר שאני מודאג מכך. כי אם אחרי אמצעים כל-כך דראסטיים התוצאות הן שוליות יחסית - לפעמים אינך יודע מה עוד אפשר לעשות. אבל כל זה אמרתי לא כדי להחליש כהוא-זה את ההעדפה הברורה של ענפי ייצור ליצוא ולתחליפי יבוא.

בהקשר זה אני רוצה רק לבקש מחברי להזהר מ"עליהם" על מה שנקרא שירותים. יש שירותים ויש שירותים, כשם שיש ייצור ויש ייצור. מה שחסר לנו - אגיד אחר כך משהו על חינוך - חסרים לנו גננות, חסרים לנו מורים, חסרים לנו פסיכולוגים חינוכיים, חסרים לנו עובדים קהילתיים, בצורה משמעותית ביותר, אם כי הם מוגדרים כעובדי שירותים. הבעיה שבה יש לנו עודף גדול היא בתחום הפקידות והמינהל. הגענו לשיא עולמי במינהל. ואינני יודע על פתרונות קלים, אבל כאן הבעיה. לא רק שאנחנו מדינה קטנה שהיא כמו אינר-לונדון, אבל יש לה גם משרד חינוך ומשרד סעד, ובריאות, ומחלקות מקבילות בכל רשות מקומית. לא רק שגור יש לנו הסוכנות היהודית, שכביכול עם הקמת המדינה היינו צריכים להיפרד מזה, אבל יש לה מנגנון גדול ורציני מאד, ויש לנו גם הסתדרות ומועצות פועלים. באמת - הסתדרות אדירה, שגם היא לא קטלא קניא בתחום הממסדי. וכך נוצר בארץ הקטנה הזאת מנגנון - הממשלה פלוס העיריות, כי כל מדינת ישראל היא כפי שאמרתי כמו לונדון-הפנימית מבחינת חינוך, ואני משווה את זה תמיד עם אינר-לונדון; כי להשוות עם בריטניה כולה זה לא רלבנטי, או עם גרמניה-המערבית שהיא מדינה פדרלית.

זאת איפוא הבעיה. הבעיה היא הפקידות, המינהל, הבנקים וכו'. אבל לא שירותים במובן זה שיש עודף של מורים או גננות.

ראש הממשלה י. רבין:

כשמקצצים את התקציב - יפטרו את המינהל, ולא את

השירותים.

שר החינוך והתרבות א. ידלין:

אתה מפטר 200 איש, וזה נותן לך חסכון של 2 מיליון. אבל כשאני מפטר במשרד החינוך - - -

ראש הממשלה י. רבין:

אם אתה אומר שהצד המינהלי הוא שאוכל - אז תפטר את המינהל.

שר החינוך והתרבות א. ידלין:

אבל אני אומר את זה לגבי כל המשק. אין לממשלה שליטה. אין לממשלה שליטה על העיריות; אולי פיקוח.

ראש הממשלה י. רבין:

תן פחות כסף; זה הכל.

שר החינוך והתרבות א. ידלין:

בענין השירותים - המושג "שירותים" הוא מושג לא טוב. כי אפשר להוכיח, על יסוד מחקרים שנעשו בעולם, שבטוח הארוך, בטוח של 10 עד 15 שנה, הגורם העיקרי הקובע בעליית התפוקה הלאומית זה החינוך המשופר יותר. יש גם מחקרים על בריאות משופרת יותר. כלומר, התפילה שהחשקעה היעילה היא דווקא החשקעה בבניינים ובמכונות - היא כבר ישנה יחסית. וכבר אינני מדבר על מכונות לא מנוצלות בשנים-שלוש משמורות, אלא על עצם הקונצפציה שהיום הגדולים שבכלכלנים מכירים בה שהחשקעה בבריאות ובחינוך היא גורם הקובע בגידול התפוקה הלאומית, ויש מחקר בארצות-הברית מ-1929 עד 1957 שבו הוכיחו שהחינוך הטוב יותר תרם ב-42%

יותר לגידול התפוקה הלאומית האמריקאית, בעוד שהגידול בהשקעות הון תרם ב-15%. גם אם יש כאן הגזמה, ומחקר אחר ינטרל חלק מההנחות - זהו הפרש משמעותי. כמעט פי שלושה התרומה של חינוך יותר טוב לגידול התפוקה הלאומית, מאשר הגידול במכונות. רק את זה אני מבקש איפוא לומר, מבלי להוריד את חמיכתי, לפחות בוודאי בטווח הקצר, בצורך בהעדפה ברורה של ענפי ייצור ליצוא ותחליפי יבוא.

עוד הערה כללית - בענין צמיחת המשק. אני חושב שזהו סם-החיים לעתידה הכלכלי של המדינה, וכל תכנית שבסופו של דבר אין ממנה מוצא אל תהליכים של צמיחת המשק וגידול התפוקה הלאומית - היא רק מכוי סתום. אפשר לחשלים עם הקטנת הצמיחה לשנה או לשנתיים, בהנחה שבינתיים עושים שידוד מערכות. אבל בסופו של דבר, אם אין צמיחת המשק - איננו יוצאים למרחב.

אני גם בעד זה שנזכור את המדיניות של העדפת איזורי פיתוח בהכוונת הון השקעות. אינני רוצה להרחיב על זה את הדיבור.

ועוד הערה כללית אחת, וזה בענין איכות החיים. בדקתי את הסטטיסטיקות על יסוד השנתונים הסטטיסטיים של ישראל מ-1960 עד 1974, והתבררה לי דווקא תמונה של יציבות ואפילו הפחתה בעבריינות במשך 15 שנה. ב-1975 יש שינוי.

ראש הממשלה י. רבין:

זה בניגוד - - -

שר החינוך והתרבות א. ידלין:

אין כאן ניגוד. כדי לדעת את התמונה אני רוצה לומר: מ-1960 עד 1975 (כמובן על פי גידול האוכלוסיה; עבריינות לאלף נפש, עבריינות ל-100 אלף נפש, תאונות-דרכים על פי גידול האוכלוסיה וכו') - יש

יצירות. פה ושם אפילו ירידה. ב-1975 כנראה קרה משהו לחברה הישראלית, והיא יוצאת מהמסלול בכל-מיני כיוונים. היו גם סוציולוגים שטענו ששנתיים אחרי מלחמה, ובמידה שהמלחמה כרוכה בטראומה יותר גדולה, אפשר לחזות התפרצויות של אלימות.

שר הדתות י. רפאל:

ובשנה השלישית מה יקרה?

שר החינוך והתרבות א. ידלין:

זהו השיא. והיות ואני מניח ש-1975 ו-1976 הן כנראה שנים עצמם חל בהן לחומרה - נדמה לי שחובת הממשלה, שהיא אחראית לפחות על 1975 ו-1976, להיות רגישה לנושא זה, ויש לי יחס חיובי א-פריורי לצרכים של המטרה.

עכשיו אני רוצה ברשותכם להגיד כמה דברים על

תחום החינוך.

כשקיימנו את השיחה על מצב המשק, הכעתי את התקווה שיהיה סעיף אחד שלא יפול קרבן לקיצוצים, והתכוונתי לסעיף החינוך. כי אמרתי: זה לענין של טיפול בדור-העתיד, והבה ניתן תקווה לעם. יש סעיפים שלא קוצצו בתקציב, ועיני לא צרה בהם. אבל סעיף החינוך, בכל האספקטים שלו - - -

ראש הממשלה י. רבין:

למשל?

שר החינוך והתרבות א. ידלין:

תקציב הפיתוח במשרד הבריאות, תקציב הפיתוח במשרד הסעד, תקציב הפיתוח בתקשורת, בכבישים, בבנייני ממשלה. יש הרבה סעיפים שלא קוצצו, ולהיפך - אפילו גדלו.

כאמור, קיוויתי שזה לא יקרה, אבל זה קרה. והדברים שאני אומר אינם באים לערער את מה שהאוצר קבע. מהרגע הראשון, כשאמרו לי שיש גבול גלובאלי ושגם כאן ההכנסות אינן ריאליות, בכל-אופן הן אופטימיות, וידענו את המילארדים של הגרעון בין הכנסות והוצאות - היה לי ברור שחובה על כל שר, גם אם יש לו תיק, שלא להכשיל את המאמץ להבראה כלכלית.

אני חייב רק להסביר את המשמעות. מפני שבשם שער בעל תיק צריך לתת גיבוי למדיניות האוצר, שנקודת המוצא שלו היא כוללת - אני חושב שהממשלה כולה צריכה לתת גיבוי לכל שר לגבי המשמעויות של המאבקים שהוא יצטרך לנהל באורח ציבורי, כי בלי גיבוי מלא אי-אפשר יהיה לעמוד במסקנות ובמשמעויות.

הקיצוץ הקטן ביותר שנחבע במשרד החינוך הוא בתקציב השוטף. אבל לפעמים זהו הקיצוץ הקשה ביותר לביצוע. מפני שהדברים הם קבועים ומוגדרים. מלכתחילה אנחנו עובדים לאט על תחשיבים ריאליים; מלכתחילה כל הגופים הנחמכים הם בגרעונות שאילו היו ימים כחכם היו צריכים בכלל לעשות להם קונסולידציה. ומבלי להכנס לפרטים, מה שיש לו משמעות ציבורית, שלדעתי גם רה"מ וגם חברי הממשלה צריכים לדעת, הוא שמה שקוראים תכנית הרווחה, ה-120 מיליון, שראינו כדבר מיוחד שעשתה הממשלה הזאת - גם זה נכלל בסך הגלובאלי. ולכן אין מנוס למשרד החינוך, אם איננו רוצה - - -

שר המסחר והתעשייה ח. בר-לב:

ה-120 מיליון הללו כולם בתקציב החינוך?

שר החינוך והתרבות א. ידלין:

כן. זאת הייתה תכנית של החינוך. וזה נכנס עכשיו בתוך הגלובאלי של החינוך. כלומר, אם רוצים להתמיד בתכנית הזאת, ולנו יש כבר התכניות וביצוע של התכנית השנתית - אנחנו צריכים לעסוק בקיצוץ של 100 מיליון לירות. זאת המשמעות, והיא מוסכמת גם על האוצר. לא במקרה האוצר הביא בחובות הצעות מרחיקות לכת. כי ידע ש-100 מיליון לירות קיצוץ בתקציב שוטף זה דבר קשה. כבר הייתי מוכן עם רעיונות איך עומדים ב-100 מיליון. אמרתי לשד האוצר כשבאתי אליו, והוא אמר לי "זהו" - כבר היו לי הצעות מה יהיה אם הקיצוץ יהיה 100 מיליון, מה יהיה אם הקיצוץ יהיה 50 מיליון, ומה יהיה אם הוא יהיה 150 מיליון.

מה שאפשר לעשות במה שאני מכנה חסכון וייעול במערכת החינוך - זה סדר-גודל של 30 מיליון לירות. זה המשך המאמץ לסגור כיתות על ידי הגדלת הצפיפות של תלמידים בכיתה, וזה בדיקה של מערכת ההסעות לאותם בתי-ספר הבנויים על הסעות של תלמידים למרכזים איזוריים. אני חושב שזה מאמץ גדול. התחלנו בו גם בשנה שעברה, כשהיו לנו קיצוצים בתקציב, ובקיצוץ צריך להמשיך - ואין להצטער שצריך להמשיך בו. כי החסכון כאן הוא עצום. הוא לא משחק לי בתקציב. אילו הכירו לא רק ב-70 אלף לירות שאני חוסך בסגירת כיתה, אלא ב-300 אלף לירות שאני חוסך בבנין הכיתה, שלא צריך לבנות אותה - זה מסתכם בקיצוץ בלי גזרות. אבל אינני בטוח שהאוצר יכיר בזה שכל כיתה שאני סוגר - מחשבים לי אותה בחצי-מיליון לירות.

השד ג. האוזנר:

השאלה היא כמה תוציא על ידי כך פחות.

שד החינוך והתרבות א. ידלין:

כשאני סוגר ביתה - זה רווח של חצי מיליון לירות. אבל זה לא נחשב בתקציב. בתקציב נחשבים 70 אלף לירות של ביתה, ואני צריך לעשות את זה בתשל"ז, כי אינני יכול לסגור בתוך השנה הזאת. ייתכן שיכירו איפוא רק ב-60% שנכללים בתקציב הזה, אם כי אני מקווה שיכירו בכל המאה-אחוז. אבל זה לא משנה.

לכן אני חייב ללכת בשני כיוונים, שבאחד מהם אין לי מוסר-כליות, ובשני - יש.

הכיוון האחד הוא להעלות את התשלומים, כפי שאמר השד האוזנר, עבור שירותי חינוך. כאן אנחנו די מוגבלים, כי משלמים היום בעד חינוך בגיל 3-4 בגן-ילדים, ואלה בעיקר ילדים טעוני-טיפול, וכאן ההעלאה מוגבלת. הילדים מבתיים אמידים משלמים בגנים פרטיים, ואין כאן אפשרות לעשות שום דבר. בחינוך העל-יסודי העליתי בשנה שעברה, כדי לעמוד בקיצוץ ולא לפגוע בחינוך. למרות התייקרות של 30% העליתי את שכר הלימוד ב-45% - מעבר להתייקרות; לא חשוב איך הצלחתי בזה בלי מרד הורים. שיניתי את הפרופורציה בשכר הלימוד המודרג, והעליתי למשפחות בינוניות, והם הסכימו. אבל הפעם לא אוכל להעלות את שכר-הלימוד מעבר להתייקרות, וגם זה כבר מביא את שכר הלימוד ל-4,000 לירות, כי עד תשל"ז תהיה התייקרות של 25%. כך שהמסקנה שלי היא איפוא שלשעת חירום, אם נגזר לקצץ - הדבר הצודק ביותר הוא לעשות נסיגה נוספת בחוק חינוך חובה חינוך, ולהציע לכנסת חוק לשעת חירום האומר שלשנה או לשנתיים (כי אומרים לי שבעוד שלוש שנים יראו את האור) החינוך בכיתה ט' יהיה אמנם חובה, אבל יהיה מדורג, על פי

שיטת שכר הלימוד המדורג המקובלת בישראל. כי 50% או 45% מההורים ממילא פטורים לפי השיטה הזאת, ו-55%-50% ישלמו על פי דירוג. את זה אני מציע כשיטה של החוק החדש. זה התיקון אד-הוק לשעת חירום, ואחרי שתעבור שנה או שנתיים - חוק חינוך חובה חיינם חוזר לתקנו.

זהו חסכון רציני. זה נותן 50 מיליון לירות בשנה. כדי להגיע ל-50 מיליון לירות בתקציב החינוך פירוש הדבר לגרד מעשרות סעיפים, כשכאן אתה הורס השלמות ושם אתה ממוטט את תזמורת חיפה (עם זה כבר השלמתי), ומחר תיאטרון אחר או מוזיאון אחר או פעילות אחרת. חבל שבמדינת ישראל יתחילו לפשוט-רגל גורמי תרבות וחינוך. זה לא יוסיף למוראל הלאומי. כיתה ט' לא תוריד את המוראל, כי זה חובה. וכבר לפני חוק חינוך חובה חיינם היו 95% מהילדים בבתי-ספר. וזה אד-הוק.

ראש הממשלה י. רבין:

בכלל, כל מי שמציע - שיציע תחליף.

שר החינוך והתרבות א. ידלין:

יש אפשרות אחרת, שהתנסינו בה השנה, אבל הציבור כאן מצביע-ברגליים, וזאת העלאת מחיר ההזנה. כשהעלינו אותו בשנה שעברה - ההורים לקחו את הילדים הביתה. אם כי העלינו במחירים לדעת מוצדקים. קבענו שהמינום הוא 6 לירות לארוחות במשך חודש שלם, ארוחות חמות, והמכסימום הוא 60 לירות.

השר ג. האוזנר:

ארוחה שהיא הארוחה העיקרית של הילד.

שד החינוך והתרבות א. ידלין:

נכון שהעלינו משתי לירות לשש לירות, שזה 300%. אבל שש לירות מול כל ההעלאות של תשלומי הסעד וכו' - זה לא נורא. אבל העלינו גם ל-60, וההורים הצביעו ברגליים, והציבור זעם, והכנסת געשה, ואינני יודע אם כאן אנחנו יכולים לגבות תשלומים.

כך שאם לא נלך בענין תיקון החוק - אצטרך להוציא את התכניות שלי למאה-מיליון ומעבר לכך. וזה אומר להקטין את תקן המורים בבתי-הספר; כלומר שבחטיבות-הביניים ילמדו פחות 5%, וגם בכיתות ה'-ח' של בית-הספר היסודי 5% פחות, כלומר 5% פחות שעות, שזה פחות מורים ופחות הוצאות.

השר ג. האוזנר:

למה לא כיתות יותר גדולות?

שד החינוך והתרבות א. ידלין:

על זה כבר אמרתי. זה במסגרת של חסכון וייעול - 30 מיליון לירות, ואני צריך לחסוך לפחות 100 מיליון.

אינני רוצה להיכנס יותר לפרטים, אבל זאת המשמעות. כמובן, אנחנו מקפידים את ביצוע הריפורמה בחינוך. אינני יודע אם מותר לי לעשות את זה. זה אמנם לא חוק, אבל זאת היתה החלטה ברורה של כנסת

ישראל, והריפורמה הוכיחה את עצמה. בזה אין ספק. היום אנחנו מקבלים תוצאות של מחקרים מכל העולם ומחברר שהריפורמה פירושה תוספת אינטגרציה, ואינטגרציה היא האמצעי היחידי לקידום תכניות חינוך מבלי לפגוע בתלמידים מצטיינים. אין פטנט טוב יותר. אבל אינטגרציה זאת מחייבת בניה, ועל תקציב הפיתוח עוד אדבר, שעבר את הקיצוץ הכי אכזרי. וביצוע הריפורמה מחייב גם מורים אקדמאיים; אקדמאים עובדים פחות שעות. זה מחייב הקבצות, וזה דבר יקר. אבל ברור שעכשיו אי-אפשר יהיה לעמוד בזה.

אגב, אני חייב אזהרה בענין ויסות. לעשות ויסות זה לא פשוט. זה פוגע, ועד עכשיו נזהרנו מכך, אבל לא נוכל להימלט מכך, גם בזרמים קטנים יחסית. כלומר, ייפגע חינוך ממלכתי-דתי יותר מאשר חינוך ממלכתי, והתנועה הקיבוצית - יותר מכולם. כל זרם שיש לו מספר ילדים קטן יחסית ואפשר לבצע ויסות על ידי העברת ילדים משכונה לשכונה או מקיבוץ לקיבוץ - ייפגע על ידי כך יותר מזרם גדול. בשנה הקודמת קיבלתי מברקים והשתדלתי להתחשב בהם, בין שבאו משרים או מראשי רשויות מקומיות. בשנה הבאה לא אוכל להתחשב במברקים (לא כדאי לשלוח, ולא כדאי לקבל משלחות של ועדי-הורים).

שר התיירות מ. קול:

שר התקשורת לא ירוויח כסף.

שר החקלאות ושר התקשורת א. אונן:

ממברקים רק מפסידים.

שר החינוך והתרבות א. ידלין:

כדי לעמוד על חומרת הפגיעה - שאינני מערער עליה אלא אני מתלבט ביישום מסקנותיה - אני רוצה להעיר שמערכת החינוך גדלה השנה ב-20% תלמידים, ואני מאמין שגדל כך גם בשנה הבאה. זה מבחינת מספר התלמידים, גם כשהאוכלוסייה הכללית במדינה לצערנו איננה גדלה. כי הנשירה קטנה, והריבוי הטבעי לשמחתי משמח. אנחנו מקבלים עכשיו מחזורים של 70 אלף ילדים יהודיים, בעוד שבכיתה ט' היהודית היום יש פחות תלמידים ממה שהיה בשנה שעברה. כי מספר הילדים היהודים קטן. לא שיש נשירה, אבל זה מביא לכך שבמשך ארבע שנים בצה"ל יהיו מחזורים קטנים יחסית, ואילו בעוד 10 שנים, מי שנכנס לכיתות הנמוכות עכשיו, זה מחזורים גדולים יותר.

שר הבטחון ש. פרס:

אנחנו יודעים. ירידה של 6,000 בשנתון השנה.

שר החינוך והתרבות א. ידלין:

אבל גלובאלית מספר הילדים גדל.

מה שאני רוצה לומר בסיכום הפרק הזה לירידת השרים, זה תורת החינוך על רגל אחת. בישראל בנינו מערכת חינוך אוניברסלית, ובוזה גדולתנו, פתוחה לכולם. התחלנו בביצוע אינטגרציה, כי אוניברסלי פלוס אינטגרציה - זאת דרך-המלך לסגירת פערים. מה שלא נוכל לעשות בשנה הבאה על פי התקציב המקוצץ זה לתת את האוניברסלי לכולם. נמשיך לשמור על מידת האוניברסלי. אני מצטער שאנחנו עושים הפוגה באינטגרטיביות השנה. אני מקווה שזאת רק הפוגה לשנה. אבל לא נוכל לעמוד בעקרון של אוניברסלי לכולם. נצטרך להכניס כאן שינוי. יהיה קשה מאד לשכנע את הכנסת, אבל אני מבקש את תמיכת השרים. כי עוד היום אני עדיין נמצא בוויכוח בכנסת על ביטול י' חובה, ועוד לא העבירו את החוק. אני בעצם מפר חוק השנה, כי הייתי צריך לבצע את ביטול י' בארבעה חלקים שווים, וחשנה לא עשיתי שום דבר. אבל הכנסת עוד לא חוקקה את החוק לגבי תשל'ו.

אני רוצה עוד להפנות את תשומת הלב בענין החקציב הרגיל לשני דברים שיש להם משמעות כלל-ממשלתית: נוכל להחזיק מעמד אם לא נסתכן בשני דברים, ואני מבקש את תשומת לבם של שרי האוצר והפנים. הדבר האחד הוא שלא נסתכן במדיניות השכר. זה שוועדת ברקאי מקבלת היום באופן מיוחד את המהנדסים - זה שורש פורה ראש ולענה. יש בכך סכנה של פתיחת תיבת-פאנדורה, כי המורים צמודים למהנדסים, והמורים הם קבוצה רצינית מאד, וקשה לקיים את מדינת-ישראל כשילדים ברחוב. ומה שלא תהיה דעתה של ועדת ברקאי לגבי ביטול הצמדה - לפחות שיקבעו זאת לתקופות שאין קיצוצים בחקציבים. כי אם הטיפול במהנדסים יעורר את המורים - שבשנתיים האחרונות הם למופת בענייני שכר - למאבק שכר נוקשה, נסתכן, ואני חושב שמורה הוא מהנדס-אדם, ואילו המהנדס הוא מהנדס-חומר, והם שווים בעיני.

עכשיו דבר שני שאני רוצה להפנות אליו את תשומת-הלב. ראיתי דו"ח יפה מאד, שחתומים עליו מנכ"ל האוצר, מנכ"ל משרד הפנים, ויו"ר מרכז השלטון המקומי, המבקש להעמיד את המשק הכספי של הרשויות המקומיות על בסיס איתן. אני חושב שזהו מהלך נכון. מוטב לעשות קיצוצים, אם אין ברירה, אפילו לסגור מפעל הזנה, אבל לקיים מפעלים משותפים על-יסוד תחשיבים ריאליים, מבלי לדחוף את הרשויות המקומיות לגרעונות. המצב "המאוש" הזה, שלשר החינוך אין מעבר לחקציב לא בנק לחינוך, כמו בנק לספנות או בנק לפיתוח התעשייה, לא אפשרות של הלוואות מבנקים כדי לא לעשות קיצוצים בתקן - מצב "מאוש" זה צריך להיות גם נחלת השלטון המקומי. לא לדחוף אותם לקבל הלוואות.

שר הבריאות ו. שם-טוב:

לך יש פיס.

שר המסחר והתעשייה ח. בר-לב:

אני מוכן להחליף את הבנק לפיתוח עם מפעל הפיס.

שר המשטרה ש. הלל:

שלא לדבר כבר על הטוטו, שואת הצרה שלי.

שר החינוך והתרכות א. ידלין:

זה אומר שהשלטון המקומי לא ייקלע לגרעונות; שבמאמץ משותף של האוצר, משרד הפנים והמשרד הייעודי יובטח שכספי הממשלה יוזרמו באפיק אחד, בלי לשחק בין המשרדים, שיהיו בנויים על תחשיב ריאלי; שיחליטו לעשות פחות, אבל עם תחשיב ריאלי, מבלי להכנס לגרעונות.

עכשיו אני עובר לתקציב הפיתוח של מערכת החינוך כולה. לא דיברתי על השכלה גבוהה; על זה אעיר הערות קצרות בסוף.

שר הבריאות ו. שם-טוב:

להשכלה גבוהה אני יכול לתרום מתקציב הפיתוח שלי, שעינך צרה בו שהוא קיבל יותר מדי כסף.

שר החינוך והתרכות א. ידלין:

אין עיני צרה. אמרתי רק שבחקציב הפיתוח של הבראות יש גידול; בחקציב הפיתוח של החינוך יש קיצוץ ב-200 מיליון לירות.

שר הדתות י. רפאל:

בבתי-ספר אפשר ללמוד - - -

שר החינוך והתרבות א. ידלין:

זה נרשם אצלי, השר רפאל.

ראש הממשלה י. רבין:

שר החינוך אומר: לא ערערתי על החקציב; קיצו לי כך וכך; אני רוצה שתדעו את המשמעויות. הלוואי וכל חשדים כך.

שר החינוך והתרבות א. ידלין:

ובכן, המשמעות של הקיצוץ גדולה מאד בחקציב הפיתוח, אמרתי את זה בתגובה ראשונה, שגם היא לא היתה מתוך כך שמחחתי ביקורת אלא זה מה שנראה לי כמשמעות. אני מודה שכאן לא צפיתי לקיצוץ כזה. אמרו לי: תקציב רגיל מאה מיליון - שיחקתי בין 50 מיליון ל-150 מיליון, וזה יצא באמצע. אבל הייתי כבר מוכן עם רעיונות. בחקציב הפיתוח של המשד לא צפיתי לסכום כזה. צפיתי ל-50% של הקיצוץ. צפיתי ל-100 מיליון ולא ל-200 מיליון קיצוץ.

המשמעות היא שניקלע למשמרת שניה בשנת הלימודים הבאה. אפילו כשעושים ויסות, ונעביר תלמידים משכונה אחת בהרצליה לשכונה שניה - מה שלא עשיתי בשנה שעברה בגלל המברק של חשד רפאל - - -

שר הדתות י. רפאל:

ההעברות יכולות להיות מוצדקות.

שר החינוך והתרכות א. ידלין:

הכל מוצדק. פרוטקציה היתה ביחס לקבוצה שלך, לא ביחס לקבוצת-הלחץ שלי. אם היה מישור שפגעתי בו - זה אלה שבחרו בי. אבל גם כשעושים ויסות - יש איזורים שהם מרובים בילדים, ואי-אפשר לשלוח מירוחם לבת-ים (אם כי בורחים מירוחם לבת-ים).

שנית, יש נדידה של אוכלוסיה צעירה לאיזור בת-ים וראשון-לציון. וגם אם יתפנה לי בית-ספר בתל-אביב, שיעמוד ריק ושצריך לגמור עם הרשות המקומית למי הוא שייך (כי תיאורטית הוא שייך לרשות המקומית, שעושה בו ספקולציה, ולא למשרד החינוך), ואני חייב לרוץ אחרי זוגות צעירים לבת-ים וראשון-לציון ולבנות להם בית-ספר, כי הם עזבו את תל-אביב, ואין ברירה, אי-אפשר גם לעשות שם משמרת שניה בקלות כזאת. לכן המשמעות של משמרת שניה.

בהרהור שני הגעתי למסקנה שצריך לעשות כל מאמץ שלא תהיה משמרת שניה בשנה הבאה.

(עד כאן רשמה א.ב. מכאן ל.ד.)

משום שזה מתחיל להסתבך עם האמהות, ואנו רוצים להקל כהליכה לעבודה.

אנו נפסיק כל בניה שאינה כיתות - ספריות, מתנ"סים, כתי-נוער. עשינו סקר על מצבנו מבחינת ההתחייבויות והצרכים של כיתות הלימוד, ויהיה חבל אם נצטמצם רק בכך. ואני אמרתי לשר השיכון, כי לפי דעתי, בנוה-יעקב, השכונה שהשקיעו בה כל-כך הרבה, זה שאין בה מתנ"ס, לא עוזר לגיבושה, כי המתנ"ס בונה את הקהילה ולא הקהילה את הקהילה ולא הקהילה את המתנ"ס.

שר הדתות י. רפאל:

מה עוד שבשכונה כזו גדולה אפילו אין אף

בית-כנסת.

שר החינוך והתרבות א. ידלין:

אם כן, לא תהיה ברירה אלא להפסיק את כל הדברים האחרים ולהסתפק בכיתות, ואחר-כך, אולי מחירי הדירות ירדו וזה יעלה פחות, ואם זה יעלה פחות כסף, אולי אפשר יהיה לבנות יותר מטרז'. מכל-מקום, אילו היתה באה הצעה גלובאלית של מבנה, והיו נותנים עדיפות בכסף למבנים שכאלו, לדעתי זה נראה היה יותר טוב, כי סוף-סוף, יש שיכונים אשר עומדים ריקים, אבל אין כיתות אשר עומדות ריקות.

שר השיכון א. עופר:

מהיכן האינפורמציה הזו?

שר החינוך והתרבות א. ידלין:

קראתי בעתונים.

שר השיכון א. עופר:

אני קראתי כי יש כיתות ריקות ושיכונים מלאים.

שר החינוך והתרבות א. ידלין:

אשר למגזר הערבי. פה נמסרו מספרים נכונים ומאלפים על-כך שהמגזר הערבי אינו משלם מסים, ואני יכולתי להעיר על זה מזמן, כי כידוע, אני מטיל את מעמסת שכר-הלימוד העל-יסודי על פי אישורי מס-ההכנסה, וכשם שאני מגלה את המשתמטים ממס במגזר היהודי: בעלי משאיות, בעלי מוניות ובעלי מסעדות, כך גם במגזר הערבי - כולם אובייקטים למשרד הסעד, אם כי הבתים שלהם הם וילות והמכוניות עומדות לפני הבית, אך כולם הם נזקקי סעד. עם זאת, אני מתבייש ברמת בתי-הספר במגזר הערבי. בהרבה כפרים אין בית-ספר מרוכז. אם תבואו לכפרים הדרוזיים אשר נותנים את נפשם למען מדינת-ישראל, תמצאו את כיתות בתי-הספר מפוזרות בדירות שכורות, כשהילדים לומדים בכוכים בצפיפות גדולה. ואני ממש מתבייש.

אז זה שהם לא משלמים מסים ואנו מחפשים כל-מיני פטנטים על-מנת לקבל כסף שלא על פי אישורי מס-ההכנסה, זה לא אומר שלא צריך לעשות משהו למען המיעוט הזה במדינת-ישראל. ואנו בנושא זה בהחלט איננו בסדר, ועל פי תקציב הפיתוח אני גם חושב שלא נוכל לעמוד בתכנית שרציתי לעשות למען מגזר זה, אם כי, אם ימצאו דרך לגבות מהם מסים, אני מעריך כי נוכל לעזור גם לשרותים אלה.

בענין האוניברסיטאות - גם כאן הקיצוץ היה מעבר למה שצפיתי וגם פה קשה מאד לעמוד בתקציב, כי אנו כבר מנהלים מדיניות במשך שנתיים, שלפיה, התקציב הריאלי של המוסדות להשכלה גבוהה קטן ב-14%-16% והשתתפות המוסדות הציבוריים קטנה באחוז יותר גדול וזה בא לידי ביטוי בשכר שעלה במשך השנתיים הללו מ-1,080 ל-2,700 לירות, כשזוהו היו שקיבלו הנחה של 230 לירות על פי ועדת טוניק, וככל שהגדלנו את שכר-הלימוד, אפשר היה לקצץ את השתתפות הממשלה באחוז יותר גדול מסך כל ההכנסות. כאשר הכוונה היתה שהמהלך הזה יימשך בקיצוץ ריאלי של 10%-15% כל שנה, אבל לא בקפיצה ולא בהכפלת אחוז הקיצוץ תוך שנה אחת. וכשאנו עוד נדרשים לקצץ בתקנים, אנו בהחלט שוברים את הראש, כי בסופו של דבר, כל כוחה של מדינת ישראל בנוי על איכותה המדעית, כך שמה שאולי מיותר באוניברסיטאות, זה הסגל המנהלי, אבל לא הסגל האקדמאי. עם זאת, אחם יודעים אילו קשיים יש לפטר את הסגל המנהלי, כשלעומת זאת, כמה קל לקצץ בסגל האקדמאי. פשוט מקצצים את התקציב. ומכיוון שתקציב הסגל המדעי, המורכב מעולים חדשים, בא מהסוכנות, משהוא נגמר, יותר קל לפטר אותם. ויותר קל לעשות קשיים לצבר מוכשר ולא לקבלו לעבודה על תקן קבוע, ולאחר מכן לפטר אותו, כאשר אין תקציב. זה קו ההתנגדות הקלה. ואם שואלים אותי כיצד להיות, אני יכול לומר לכם: לא לפטר צבר מוכשר או עולה חדש - יפוטרו הפקידים, תצומצם הכפילות, לא יוגשם חוק חינוך חובה בכיתה ט'. גם בלי הגשמה, השנה היה קושי גדול - ואני מעריך שמה שהיה השנה, לא יהיה בשנה הבאה, כי השנה זה היה מרחיק לכת. מה שזה יחייב, פרט לקיצוצים במוסדות, זה לגבות מהתלמידים מעבר למה שהם היו צריכים לשלם לפי החלטת ועדת אגרנט - עד מאה מיליון לירות - כלומר, יכול להיות שתהיה קפיצה עד ל-3,300 לירות לתלמיד ומעבר לזה. כך יוצא שכל סטודנט יצטרך לשלם עוד 2,000 לירות, כי בלי זה לא תהיה אפשרות לקיים את האוניברסיטאות.

השר ג. האוזנר:

או לקבל הלוואה מקרנות שלא נוצלו.

שד החינוך והתרבות א. ידלין:

אין דבר כזה.

זו מציאות קשה מאד, כאשר יהיו קשיים גדולים עוד יותר אם האוניברסיטאות לא תפתחנה. ואני אמרתי לכם, כי לא יהיה לי מוסר כליות אם מסגרת של 6,600 אנשי סגל אקדמאי יעסקו במחקר במקום בהוראה, כי אם יעסקו במחקר, זה עשוי להיות אך ורק לטובה - וזו גם המסקנה המתבקשת ממדיניות הקיצוצים שנקטנו כלפי ההשכלה הגבוהה. ובשעתו, האוניברסיטאות לא רצו בשד מיוחד להשכלה גבוהה, כאשר יש להניח שהיום הם ירצו בשד להשכלה גבוהה, משום ששד שצריך לעסוק גם בחינוך גבוה, וגם בתזונה לילדים בבתי-ספר יסודיים, ברור שאינו יכול לנהל מאבק מרחיק לכת לטובת האוניברסיטאות, אם כי מגיע להם.

עם זאת, אני רוצה לומר, כי גם עם מערכת הקיצוצים צריך לחשוב על שיפור במערכת החינוך, כמו למשל קיום יום לימודים ארוך תוך גביית תשלומים מהאמהות - והן מוכנות לשלם 150 לירות לחודש, ובכך, גם נביא להגדלת כוח-האדם במשק וגם הילדים לא יסתובבו ברחובות. וזו השקעה לא גדולה, זו השקעה של חצי מיליארד לירות שחתן תמורה עצומה, מה עוד שנקבל עבור שדות זה תשלום מההורים. וזה לא הרבה כסף. אנו הרבה פעמים מוציאים סכומים שכאלה מבלי לחשוב הרבה, אם זה לבנקים שמתמוטטים, או להבדיל, לתקציב הבטחון, או לתשלומי סעד. לכן לדעתי, מותר פעם אחת לקבל הכרעה נועזת ולראות מעבר לשנת התקציב את הפרובלמטיקה ולתת אור ירוק ולהתחיל בהתארגנות בנושא ששמו: יום לימודים ארוך. ואז לא יקרה שבכיתה א' ילמדו עד 12:00, ונוכל להחזיק את הילדים עד שעות אחה"צ

בבתי-הספר, והאמהות תוכלנה לצאת לעבודה, והאמהות העובדות תשלמנה.

ברור לי, כי עברנו בקיצוצים של משרד החינוך את הקו האדום, ואולי אפשר לעבור את הקו האדום בשנה אחת, מתוך הנחה שחוזרים מקו זה בשנה הבאה ולאחריה, כאשר יודעים שיש סיכוי למקורות הכנסה נוספים.

כאשר למקורות הכנסה נוספים, בהחלט הייתי מוכן להעמיד את תקציב הסובסידיות על 1.5 מיליארד ולא על 1.6 מיליארד, כדי לקיים את חינוך החובה בכיתה ט'. הייתי מאושר לוא יכולנו לגייס פה עוד 100 מיליון לירות שיהיו מוקדשים לענייני רווחה ולכל מיני דברים אחרים שהם מעבר לקו האדום, ואשר הסכומים הללו היו יכולים לייצב אותם. אינני יודע האם מותר לעשות דבר שכזה, למרות שהרפורמה אישרה זאת, אבל לפעמים, בעשרות מיליונים של לירות אתה עשוי למנוע דברים אשר מאיימים על המגמה החברתית.

אני כסוציאליסט חשבתי הרבה על הרעיון, ולבסוף הגעתי למסקנה, שמעשה סוציאליסטי גדול יותר הוא לסגור פערים בחינוך מאשר לעמוד על קרקע לאומית, ואם אפשר להשיג 50-100 מיליון לירות ממכירת קרקע, מוטב למכור מאה אלף דונם ולעשות זאת כדי לא לפגוע בחשתי ולחמשיך את האינטגרציה בחינוך. כאשר את הקרקע הזו אפשר יהיה להלאים בעוד 20 שנה, אם יהיה צורך בה.

שר החינוך ש. פרס:

את הקרקע אפשר להלאים כל פעם.

שר הבריאות ו. שם-טוב:

ולאחר מכן למכור אותה שוב.

שר החינוך והתרבות א. ידלין:

אני אומר לכם בכל האחריות, כמי שגורלי הביא אותי לשאת באחריות לענייני חינוך בשנים הכי קריטיות, כי אנו מגיעים למצב בו אנו מסכנים את דור העתיד, ומה שאחה מחמיץ לגבי ילד בגיל חינוך חובה, במשך שנה ושנתיים, אין לזה לאחר מכן תקנה. אי-אפשר להחזיר את הגלגל אחורנית. ולכן אני כסוציאליסט חשבתי, כי אין דבר יותר סוציאליסטי מאשר הקטנת הפערים. כל דבר אחר הוא פחות בעיני.

אינני רוצה להכנס לבעיית שעורי הריבית, כי אינני מבין בזה.

אינני בעד מינוי "אישיות" לבדוק כל משדד, כי זה סך הכל אומר עוד משדד ועוד מנגנון והגברת הביורוקרטיה. אבל אני רוצה לקוות שאם המדיניות החמורה שהאוצר הציע תעמוד לנו, אז אפשר יהיה לחזור בהקדם, באותם התחומים שבהם עברנו את הקו האדום.

ואני החלטתי השנה לא לערער על הצעת האוצר, בתקווה כי אקבל ריבית בשנה הבאה על כך.

שר הבריאות ו. שם-טוב:

אני מוכרח לומר כי יש בלבי תרעומת קשה מאד על תהליך הכנת התקציב ועל תהליך תאום התקציב בין האוצר לבין המשרדים השנה, ואני אומר כמה דברים חמורים מאד, ואבקש משד האוצר כי יקבל אותם בדרך ידידותית. אני רוצה לומר את הדברים מקרב לב, הם חמורים, וזאת מבלי להתעלם מהמצב בו עומד האוצר. אני כבר 6 שנים שר, ובמשך 6 שנים הגישו לי תקציב ודנו על התקציב, אך זו הפעם הראשונה שהוזמנתי יום אחד לפני הדיון, ביום ששי, לשר האוצר ושם נאמר לי, כי בתקציב הרגיל יש לי X מיליון לירות ובתקציב הפיתוח X מיליון לירות, וזהו

זה.

והדבר החמור יותר הוא, שכמה ימים לפני הגשת התקציב לממשלה, ניתן תדריך לעתונות בעניין זה, ומשמעותו ברורה מהכתורות אשר הופיעו בעתונות, ב"הארץ", ב"דבר", ב"ג'רוזלם פוסט", ב"ידיעות", וב"מעריב", שהם בנוסח: "התקציב הוגש לממשלה, והשרים ינסו לכרסם אותו". "תכנית האוצר תצליח אם השרים לא יכרסמו אותה". "השרים הם אויבי הבראת המשק"? ותחשו לי בעניין זה לצטט מעתון "הארץ": "כל בחור וטוב בישראל, והשר ויקטור שם-טוב בראשו, חברו יחד נגד שר האוצר יהושע רבינוביץ. המטרה - לעשות לאל את החלטות כי "חזית התקציב לא תפורק" (הביטוי שלו). המסתכל מן הצד מונה את השעות עד לרגע שבו עלול השר להישבר כלחץ האדירים שמפעילים עליו שם-טוב, ידלין, הלל וחברי הממשלה האחרים".

שר האוצר י. רבינוביץ:

אתה צריך להוסיף כי זה תדריך של שר האוצר, ואז

התמונה תהיה שלמה.

ראש הממשלה י. רבין:

מאיזה תאריך זה?

שר הבריאות ו. שם-טוב:

מה שאני אומר עכשיו זה בהקשר ישיר עם ההערה שהערת על הדיון על התקציב, ואני בטוח כי תשתכנע שלא אומר דבר שאינו מוצדק. המאמר הוא אמנם מיום ששי, אבל הכותרות בעתונים התחילו כבר שבוע לפני הגשת התקציב, בעיקר על השרים המכרסמים. ובאותו עתון, תחת הכותרת: "השרים המסיתים" נאמר: "הם היו רוצים לראות הרחבה ניכרת של תקציבי ההוצאות, ומכל מקום, של התקציבים המיוחדים, שיש להם בהם עניין ואינטרס. כל עוד מדובר על ביקורת הנשענת

מצד חוגי ההסתדרות או "הציבור" (במובן האמורפי שבו הוצג בטלביזיה), אפשר אולי לחשלים עם התופעה: כאלה צריך שר האוצר במדינה מתוקנת להחמור, אולם כשהביקורת באה מפי שרים, הדברים שונים.

שר הבריאות למשל, יצא השבוע משיבת הממשלה והבטיח קבל עם ומצלמה: הוא יכרסם את התקציב בכל כוחו. אפשר להבין את תסכולו. פחות תקציב, פירוש, פחות יוקרה - הנמדות בין השאר גם במספר האפסים שאחרי הספרה הראשונה שליר סעיף התקציב המשרדי; פחות עוצמה; וקושי רב יותר לנהל את העניינים - צריך להחליט על עדיפויות, להשיב פנים ריקם..."

ואתה רוצה לדעת, שר האוצר, מי נתן את התדרוך

לזה?

שר האוצר י. רבינוביץ:

אתה, בהופעה שלך, מיד אחרי הגשת התקציב לממשלה. אני אראה לך את כל מזמורי "הארץ" נגד רבינוביץ ואז תבין.

שר הבריאות ו. שם-טוב:

אני הודעתי בטלביזיה ביום ששי, אדוני רה"מ, שאינני מערער על תקרת התקציב, ובהקשר לשאלה שנשאלתי על הכרסום, הודעתי כי אני עומד לכרסם בתקציב זה, כמה שרק אוכל, בעביל שרותי הבריאות. וזה לגיטימי, וזה מחובתי כשר הבריאות. אני האחראי על הבריאות, ידידי השר רבינוביץ, ולא אתה. אני עומד תחת לחץ של רופאים ואחיות אשר מצלצלים אלי ושואלים: "מה אתה עושה כדי להגן על הדברים הדרושים לתקציב הבריאות?". האם אין לי זכות לומר כי במסגרת התקציב שלך אני אשחרל לכרסם ככל שאוכל למען שרותי הבריאות?

השר י. גלילי :

האם הכרחי להשתמש בביטוי "לכרסם"?

שר הבריאות ו. שם-טוב :

לא אני אבי הביטוי הזה.

שר האוצר י. רבינוביץ :

בביטוי "כרסום" אתה השתמשת ביום ראשון אחרי
אותה ישיבת הממשלה, ולא מישוהו אחר.

שר הבריאות ו. שם-טוב :

אני אביא לך את כל העתונים ותראה כי בכל
העתונים זה הופיע עוד לפני כן. עוד לפני ישיבת הממשלה הופיעו השדים
כ"מכרסמים". מה עוד, שאם משאירים לשדים רק שתי אפשרויות: או לקבל את הדין, את
התקרה אשר שר האוצר הביא ביום ראשון, או לכרסם, אני מעדיף להופיע כמכרסם ולא
לקבל את הדין מבלי שידברו אתי קודם לכן. הרי בשנים קודמות, חודשיים לפני הגשת
התקציב היו מדברים עם השדים ודנים על התקציב. ואילו הפעם, התקציב הובא לישיבת
הממשלה, ורק לאחריה סוכם כי תנתן אפשרות לשדים להפגש עם שר האוצר ולדון על
הדברים.

אני נפגשתי עם שר האוצר, ואני מודיע לכם כי היתה לי אכזבה עצומה מהשיחה. כי השיחה היתה בעצם מונולוג שלי, והיה לי מאוד לא נעים בפני בכירי משרדי שבאו לישיבה הזו, כי שר האוצר אפילו לא הרים את עיניו. הוא כל הזמן הסתכל באיזה שהם ניירות, ואינני יודע האם הוא הקשיב לדברי. כל הזמן נסיתי לחפש את מבטו, אך לא הצלחתי להזיז אותו במלה אחת. כל הזמן היתה לי הרגשה כי זה דיקטט: "תקבל מה שנותנים לך ולך הביתה!". האם כך קובעים את התקציב של משרד ממשלתי? ואני, ולא הוא, אחראי בפני הציבור. והשימוש כמושג "כרסום" זו המלה הנדרשת. כי אני רשאי להסביר לאוצר מהם הצרכים של שירותי הבריאות כפי שאני רואה אותם, לפני שהוא קובע לי את סולם העדיפויות.

ראש הממשלה י. רבין:

אולי בהזדמנות זאת תסביר לממשלה מה אתה מתכוון לעשות במשרד הבריאות בעקבות זה?

שר הבריאות ו. שש-טוב:

אני אביא זאת, אבל אני מבקש לתת לי לומר את דברי. יש פה דיון וכל אחד בתחום אחריותו המינימאלית צריך להיות בסדר, אבל אם נוקטים בשיטה שיום לפני הגשת התקציב שר האוצר מודיע כמה יש לי בתחום משרדי, אולי טוב יותר היה להודיע זאת בטלפון, מבלי לקיים דיון, ואז הייתי יכול להודיע לציבור כי אני לא אחראי על שירותי הבריאות בשנה הבאה, אלא שר האוצר הוא האחראי על כך והוא הביא זאת בלי דיון.

כעת, ארשה לידידי שלמה רוזן להציג את הדברים בכללותם, כאשר אני אציג כמה דברים בתחום שירותי הבריאות.

צר לי, אדוני רה"מ, כי בשדותי הבריאות יש פיגור מצטבר של 27 שנים. מבחינת מרכיבי הקיצוצים, כל ממשלות ישראל, מ-1948, העמידו את הבריאות בסולם העדיפויות הנמוך ביותר. ומאז, הממשלה מעולם לא היתה גורם כל שהוא בבניית בתי-חולים. קופת-חולים היתה הגורם ולא הממשלה.

שר התיירות מ. קול:

אני זוכר כי ב-1970 ספיר התחיל לגייס כספים

לבניית בתי-חולים.

שר הבריאות ו. שש-טוב:

המצב היה כל כך קשה, שב-1970 נאלצנו להתחיל לבנות 10 בתי-חולים בשנה אחת, כי במשך 20 שנה לא בנינו, והמצב הגיע לדרגה כזו, שהיום אין לי כל אפשרות להאיט את הקצב, אלא להיפך, אני חייב לזרז אותו. אומרים כי בונים יותר מדי מיטות ואולי לא צריך כל-כך הרבה מיטות. בואו נראה, כמה מיטות לאלף נפש יש בישראל לעומת מדינות אחרות שאנו נמצאים ברמה אחת אתן. בישראל יש 3.2 מיטות לאלף נפש, בעוד שבהולנד יש 5.7 מיטות לאלף נפש, בגרמניה - 6.7 מיטות, בארה"ב - 4.7 מיטות לאלף נפש, בדנמרק 6.1 מיטות לאלף נפש, בבלגיה - 4.7 מיטות לאלף נפש ובקנדה 5.6 מיטות לאלף נפש.

שר התיירות מ. קול:

אין להם הוצאות בטחון.

שר הבריאות ו. שש-טוב:

נוסף לזה, יש גם לעמוד על סוג המיטות שלנו. ואני רוצה לומר לכם בפשטות - המיטות שלנו מתפוררות. המצב הפיזי של בתי-החולים הוא קשה מאד, ויש צורך לבנות מיטות, גם כדי להחליף מיטות רקובות, לא רק כדי להוסיף. והמצב הוא כזה כמעט בכל בתי-החולים. ואם הממשלה רואה עצמה אחראית על הנושא, אני מזמין אותה לבקר בבית-החולים פוריה. את בית-החולים פוריה בנינו מצריפים שבדיים לפני 20 שנה, ועד היום הם קיימים. באסף הרופא, בית-החולים נבנה מצריפים לפני 50 שנה וכשאתה נכנס למחלקות - הסרחון של השרותים הוא נוראי. חדרו של המנהל, פרופסור הלקין, שהוא אחד מהטובים ביותר שישנם, נמצא ליד השרותים, והמצב הוא ממש מביש. אותו המצב בתל-השומר ובדונולו. ואם תלכו ביום גשם לדונולו, תראו כי המים מטפטפים על מיטות החולים וכי האחיות מזיזות מדי פעם את המיטות בהתאם לטיפות הגשם. ואותו הדבר בהלל יפה. אז 3.2 מיטות לאלף נפש, בבתי-חולים רקובים, האם משהו יאמר לי כי זה בזבוז כסף? האם זה בזבוז כסף לזרוז את הבנייה? ושלא יגידו שלא צריך לבנות. צריך לבנות ולזרוז בניית מיטות.

אומרים כי אנו לא יעילים ויש צורך במשגרת שניה באישפוז - בואו נשווה שהייה ממוצעת בבתי-החולים בישראל לעומת מדינות אחרות בישראל, על מיטות רקובות. בישראל, מספר ימי האישפוז הוא 7.9 ימים או 8 ימים בממוצע, כאשר בהולנד מספר ימי האישפוז הממוצע הם 17.9 - ושם יולדת יושבת 7 ימים בבית-חולים ולא 2 ימים כפי שזה אצלנו. בגרמניה, ממוצע הימים הוא 17.3; בארה"ב - 8.8; בדנמרק - 12.8; בבלגיה - 14; ובקנדה - 10.7. איפה חוסר היעילות? בבקשה! רבותי! ואינני אומר כי אי-אפשר לקמץ באישפוז, אבל היעילות לא יהיה או רב יותר, גם אם תהיה היא קטנה, מספר המיטות הקטן מגביר את הצפיפות. וגם במחלקות בהן התפוסה היא קטנה יותר, התפוסה הממוצעת היא 88.5%, בעוד שיש מחלקות כמו יולדות ומחלקות פנימיות, בהן התפוסה היא 170%, וזאת למרות התוצאות החיוביות. כי מבחינת התמותה לאלף נפש, בתנאים הקשים האלה, אנו לא עולים על מדינות אחרות. אמנם התמותה זו השלכה של גיל האוכלוסיה, והאוכלוסיה היא די צעירה, אבל היא גם תוצאה של טיפול.

שר המסחר והתעשייה ח. בר-לב:

אבל גם בתוחלת החיים, לגבי ארצות אחרות, נדמה לי כי אנו שניים, כשהראשונה ברשימה היא נורבגיה.

שר הבטחון ש. פרס:

זה בבריאות, אבל עמשיו דנים על התקציב.

שר הבריאות ו. שם-טוב:

ואכן יש פרדוקס בין ההישגים הפנטסטיים של הרפואה הישראלית, בגלל כוח-האדם המעולה, הן בחמות תינוקות והן בתוחלת חיים, לבין התנאים הקשים וחוסר התקציבים בהם הרפואה הישראלית נמצאת. והפרדוקס הזה מעלה את אחוז האוכלוסיה מעל לגיל 65, אך גם מעלה כתוצאה מכך את אחוזי השהייה בבתי-החולים.

כאשר לכוח-אדם סיעודי ולמספר האחיות לאלף נפש - יש בארץ 4.2 אחיות מוסמכות ומעשיות, כאשר בארצות אחרות, בהן האחיות הן ברובן מוסמכות, ואין שם כמעט אחיות מעשיות, מספר האחיות מגיע ל-2.9 בהולנד; 3.2 בגרמניה; 5.7 בדנמרק, 5 בבלגיה. כאשר יש לציין ש-1/3 מהאחיות אותן הכשרנו אינן עובדות בגלל תנאי שחר, בעיות תחבורה, בעיות ילדים וכו'. הסטטיסטיקה הזו מדברת על אחיות אשר קיבלו תעודות. רק 2/3 מהן עובדות.

השר ג. האוזנר:

כלומר, יש פחות אחיות.

שד השיכון א. עופר:

האם הדשואה היא אותה השואה?

שד הבריאות ו. שם-טוב:

לא, כי בארצות אחרות, המצב הוא בהרבה יותר טוב. אורך חיי העבודה של אחות בדנמרק הוא 18 שנה, כאשר בישראל הוא רק 3.5 שנים.

ראש הממשלה י. רבין:

האם הנתונים לגבי ה-4.2 האחיות מקבילים לנתונים בארצות אחרות? כי גם פה וגם פה יש מוסמכות, אבל אצלנו יש גם מוסמכות וגם מעשיות. או שהמדובר הוא רק לגבי המוסמכות?

שד הבריאות ו. שם-טוב:

הנתון הזה לא משווה מוסמכות, אלא רק פוטנציאל של כוח-אדם סיעודי בכל המדינות. ואני חושב שמצבנו היה הרבה יותר טוב, לוא האחות היתה מקבלת חזר מנס-ההכנסה על מה שהיא משלמת לעובדת בבית, או שהיו לילדיה מעונות לילדים והיו ניתנות לה הקלות אחרות. העובדה היא שבתנאים של היום, לא כל האחיות עובדות. עם זאת, ממוצע האחיות למיטה בארצות מערב אירופה הוא 1.1, כאשר ממוצע האחיות בארץ למיטה הוא 0.6. כלומר, אין לי עודף של תקנים לאחיות לעומת אותן ארצות שאני משווה את עצמי איתן.

אם נמשיך ונבחן את מספר התקנים ברופאים לאלף נפש, המדובר הוא ב-4.3 רופאים לאלף נפש, כאשר אנו נמצאים בתקן אחד לפחות, פחות מאשר בבתי-חולים במרכז אירופה. זו תמונה אחת.

חשר ג. האוזנר:

האם זה כולל את השטחים?

שר הבריאות ו. שם-טוב:

לא, זה רק בישראל. בבתי-החולים הישראליים, לאוכלוסייה של אלף נפש, יש לנו 4.3 רופאים. ואני לא לקחתי את כלל הרופאים, כי בקופת-חולים רוב הרופאים עובדים במרפאות ואני רציתי לתת את התמונה של המצב הקיים באישפוז, בתקנים, לכן לקחתי את בתי-החולים הממשלתיים לעומת כלל האוכלוסייה.

שר הסעד ז. המר:

מספר המיטות שיש לנו סך-הכל, זה בבתי-חולים פרטיים, ציבוריים וממשלתיים, וכשאתה לוקח את ארה"ב, בסיס החשוואה הוא כולל, האם גם כאן השוואה בסך-הכל התפוסה בבתי-חולים - בתי-חולים ציבוריים ופרטיים מול בתי-חולים ציבוריים ופרטיים?

שר הבריאות ו. שם-טוב:

אני דיברתי על מיטות כלליות, והמדובר הוא בבתי-חולים כלליים, כאשר החשואה היא אחידה בכל הארצות. אצלנו המיטות הכלליות נמצאות בבתי-חולים ממשלתיים ובבתי-חולים של קופת-חולים, כאשר רק בשטח של הנפש, מחלות ממושכות וגריאטריה, בתי-החולים הם פרטיים. בחו"ל, זה כולל גם בתי-חולים פרטיים וגם ממשלתיים, אבל אנו מדברים על אותו אחוז מיטות לאלף נפש.

לגבי כוח-האדם, מדברים על קיצוצים בתקנים במשרד הבריאות. סך-הכל כוח-אדם הכללי במשרד הבריאות מונה 14 אלף עובדים, כולל בתי-החולים הממשלתיים והעירוניים, מתוכם 64.3% הם רופאים ואחיות וכוח-אדם פרה-רפואי. לגבי הרופאים, אין לי יותר תקנים מאשר במדינות אחרות, אבל לגבי האחיות, יש לי בתקנים 50% לעומת מדינות אחרות, ואינני יכול לקצץ תקן מבלי לפגוע בשרות. ואני רוצה שמישהו יראה לי בית-חולים ששם יש עודף אחיות, רופאים או עובדי מעבדה. וכך 65% מכוח-אדם בעבודה במשרד הבריאות, הוא נוקשה ואינני יכול להזיז אותו, כאשר כל היתר הם עובדים במערכת השירותים ובעבודה המינהלית, ואם אין לך את כל היתר, 65% שהזכרתי לא יוכלו לתפקד. כי המדובר הוא בשרותי נקיון, שרותי מטבח ומינהלה. כאשר רק 8.7% אלה הם עובדי המנגנון במשרד הבריאות, מכלל העובדים שיש לי. ואני מבקש לשים לב למספרים. בשנת 1975 אנו קיצצנו פעם אחת 260 תקנים, ובפעם השנייה, רוצים כי עד ה-31 במרץ אקצץ עוד 72 תקנים, ועכשיו רוצים כי אקצץ עוד 216 תקנים. סך-הכל 648 תקנים עד ה-31 במרץ, כך שבשנה הבאה, בהתייחס לקיצוצים האלה, אצטרך לסגור את בתי-החולים, כי כמה עובדי מינהלה יכולים לשרת את כל המערכת הזו? אולי יש לי 80 תקנים מיותרים, אבל אינני יכול לקצץ את 600 התקנים הללו מבלי לפגוע בעבודת בתי-החולים, ואסור לי לפגוע. ואני רוצה להזכירכם כי כאשר שר האוצר ביקש, מתקציב שנה זו, לקצץ קרוב ל-300 תקנים, ישבה ועדה ממשלתית ביחד עם המכון לפיריון עבודה, ובדקה על סמך תביעות האחיות את עומס העבודה. והמכון לפיריון עבודה הגיש דו"ח, המוסכם גם על נציבות שירות המדינה, ובו הוא ממליץ לאשר 600 תקנים נוספים לאחיות כדי לקיים את המערכת. כי היום יש לי חצי אחות למיטה, במקום אחות שלמה ועוד משהו במקומות אחרים. אז אתם מבקשים כי אעשה את הבלתי-אפשרי?

או שאצטרך לקצץ מחלקות. ואם נצטרך לסגור בתי-חולים, אני מודיע לך, שר הדתות, כי תצטרך לייעל את "חברה קדישא" בשנה הבאה. כי פירוש הדבר הוא, שקשישים וחולים לא יגיעו לאישפוז וימותו בבית.

שר המסחר והתעשייה ח. בר-לב:

מהי תקופת האישפוז הממוצעת?

שר הבריאות ו. שם-טוב:

8 ימים במקום 17 בהולנד.

שר הדתות י. רפאל:

הרפואה המודרנית אומרת כי יש צורך לרדת מוקדם

ככל האפשר מהמיטה.

שר הבריאות ו. שם-טוב:

אין לי ויכוח עם שר האוצר על התקציב הרגיל של משרד הבריאות. אני מקבל מה שהוא אמר. השנה יש לי בתקציב הרגיל 1.3 מיליארד לירות, כאשר בשנה הבאה, לפי דברי שר האוצר, יהיו לי 1 מיליארד לירות במונחים ריאליים. כלומר, 300 מיליון לירות פחות, פלוס ההתייקרות שתהיה בשנה הבאה. עכשיו, איך אני מתאר לי 30% פחות בתקציב הרגיל, במצוקה כזו? שר האוצר אמר לי: "אתם תספקו את אותם השירותים, אבל תטילו על קופת-חולים את הקיצוץ הזה". אך פירוש התקציב הרגיל הזה הוא, שאני אצטרך להעביר על גבה של קופת-חולים, בשנה הבאה 360 מיליון לירות תשלומים יותר מאשר עכשיו. ואם אני לוקח בחשבון כי לקופת-חולים עכשיו יש 200 מיליון לירות גרעון השנה ואני עוד אטיל עליה 360

מיליון לירות, הרי אנו מכניסים אותה לגרעון של 560 מיליון לירות בשנה הבאה, הווה אומר, כי יש סיכוי רב, שכבר באמצע השנה חמסור לי קופת-חולים את המפתחות, כי לא תוכל לתפקד יותר. אבל אנו נעשה זאת כך, נקצץ את האחוז המוטל עלינו, כאשר אני בטוח כי קופת-חולים לא תוכל לעמוד בזה. ההסתדרות הצטרך להעלות את המס האחיד לחבריה ב-60% בממוצע ולאחרים אף יותר, כדי שהיא תוכל לעמוד בקיצוץ הזה, כאשר ספק אם היא תעמוד. אבל על זה אני מערער.

אבל על מה אני כן מערער? אני מערער על הדברים הנמצאים כבר מעבר לקו האדום: על המשך בנייה של 10 בתי-חולים אשר היה צריך להתחיל לבנות אותם לפני 15 שנה. ונכון ידידי שר החינוך, כי תקציב הפיתוח שלי גדל במקצת, אך יש לזכור כי ככל שאחה מתקרב לסוף בניית בתי-החולים, הדשקעות הן הרבה יותר גדולות, בעיקר בעבודות הגמר. אנו בונים עכשיו, יחד עם קופת-חולים, 10 בתי-חולים, כאשר בחלקם אנו בעיצומה של הבנייה ובכמה מהם אנו בשלב הגמר. השקענו כבר למעלה ממחצית הכסף הדרוש. 10 בתי-חולים זה 4,330 מיטות, כאשר מהן מיועדות 1,900 מיטות להחלפת מיטות רקובות, כמו בית-חולים על שם אייזנברג ובתי-החולים בתל-גיבורים במקום "דונולו", ובית-החולים בתל-השומר במקום הצריפים הרקובים ששם. אנו נמצאים במצב שבית-חולים "איכילוב", אשר נבנה עכשיו על-ידי עיריית תל-אביב, הוא כל-כך צפוף, שהוא לא פתר כל בעיה. הוא בית-החולים העמוס ביותר היום בארץ.

ראש הממשלה י. רבין:

כי יש בעיה של אוכלוסיה יותר מבוגרת היום

בתל-אביב.

שר הבריאות ו. שש-טוב:

זה תהליך ארצי, אדוני ראש הממשלה. כך שבערך 2,300 מיטות אלו הן מיטות נוספות.

שר התיירות מ. קול:

האם זו לא תוספת כוח-אדם בחצי.

שר הבריאות ו. שם-טוב:

רק חצי מהחצי הדרוש.

עכשיו, 1980 מיטות נוספות זה עדיין 3.2 מיטות לאלף נפש, אבל לשם-כך, כדי שלא יהיה יותר רע, אני צריך להמשיך לבנות את בתי-החולים, כאשר מתוך 4,330, אני בונה בגוש דן בלבד, שזה מוקד המצוקה (ושד האוצר מכיר מנסיונו האישי את גוש דן והמצוקה בו) 2,400 מיטות. מהן 1,200 מיטות הן להחלפת מיטות רקובות ואילו 1,200 הן כתוספת, כדי שבעוד 3 שנים המצב לא יהיה יותר גרוע מאשר עכשיו.

עכשיו, בוויכוח ביני לבין שר האוצר, אני אומר, כי יש לי אחריות כלפי הציבור שיש לו ביקורת קשה, אבל יש לי אחריות כלפי הפרלמנט, ובשנה הבאה אני זקוק ל-305 מיליון לירות כדי שלא להפסיק בניית אף בית-חולים. אבל לשם-כך יש לי בתקציב רק 260 מיליון לירות, כלומר, חסרים לי 45 מיליון לירות כדי שלא אפסיק בניית אף בית-חולים, שאותם מתוך 85 מיליארד לירות, אינך יכול לתת לי, שר האוצר, ואני צריך לבוא ולקצץ זאת ואיני יכול להסתכל בעיני הרופאים אשר רוצים לברוח. אם את הדבר הזה איני יכול לקבל, לא אשא באחריות הזו. והמדובר הוא ב-50 מיליון לירות שדרושים כדי לא להדק את החגורה של הרזים באישפוז, כי העשירים כבר ימצאו את הדרך. מה עוד, שאתם יודעים כמה יעלה לנו לוא נפסיק עכשיו את בניית תל-השומר? נצטרך לשלם פיצויים של מיליונים לקבלן. איזה מין ביטול הוא זה של השירותים? אני מסכים שתיקח אחוז נוסף של

מס-ערך-מוסף, שזה עוד 500 מיליון לירות ותן זאת לחינוך ולשירותים. אני לא יכול לשאת את הרעיון להפסיק עמשי את בניית תל-השומר, דונולו או בית-החולים אייזנברג, וזה לא יוסיף כבוד לממשלה זו.

לכן, על תקציב התיקרה אינני מערער - אם כי לחברי ש. רוזן יש כמה הצעות טובות כיצד להגדיל את ההכנסות ולא לפגוע בשירותים. אם אתה לא רוצה לקבלן, לא צריך, אבל אני רוצה שתקום ועדת שרים אובייקטיבית אשר תכריע בכך. אני טוען, אולי לא בצדק, שאם שר התקשורת בונה ב-X מיליון לירות מרכזיות טלפון, וזה בהחלט חיובי, אני רוצה שמישהו יבדוק מה צריך להפסיק באמצע - האם בניית מרכזיית טלפונים או בניית בית-חולים. או אולי כדאי להפסיק בניית בתי-מלון באמצע אך לא את בניית בית-החולים דונולו.

שר התיירות מ. קול:

את בניית בתי-המלון הפסיקו כבר לפני שנה.

שר הבריאות ו. שם-טוב:

יכולתי באותה מידה לומר - כבישים, מרכזים מסחריים, מבני ציבור. כי אני רוצה להיות בטוח שרק בסוף התור תהיה הפסקת בנייה של בתי-חולים. לכן גם אני מציע כי ועדת השרים תקבע סולם עדיפויות בתוך התקציב.

ראש הממשלה י. רבין:

אני לא מקבל זאת.

שר הבריאות ו. שם-טוב:

אני רוצה להציע הרכב ועדה, ואני רוצה לומר כי בענין תקציב הפיתוח של משרד הבריאות יש פער של 40-50 מיליון לירות החסרים לי על-מנת שאוכל להמשיך לבנות את בתי-החולים, ואינני מעלה על הדעת כי לדבר הזה לא יימצא פתרון.

שר החינוך והתרבות א. ידלין:

אני עשיתי חשבון כי הידלינים חוסכים למדינה 1 מיליארד לירות.

ראש הממשלה י. רבין:

אנו הגענו לשעה 14:00 ונעשה הפסקה. אם אתם חושבים שהפער הוא 40 מיליון לירות או 100 מיליון לירות, אז יש לי חדשות משבילכם, כי בתחילת הישיבה הבאה יבוא שר הבטחון עם פער של 3.5-4 מיליארד לירות. הישיבה תתכנס ב-17:00 ואני מבקש מהחברים לעשות מאמץ לדייק.

(מכאן רשמה א.ב.)

ראש הממשלה י. רבין:

כפי שאחם בוודאי מתארים לעצמכם, בהמשך הדיון נצטרך להחליט מהי המסגרת, ואחר כך כמובן עדיפויות.

ביקשתי ששר הבטחון יציג את בעיית תקציב הבטחון, כי בבירורים המוקדמים אני חושב שהפער הסתכם בסביבות 4.1 מיליארד לירות, ובהמשך תצטרך הממשלה בוודאי להחליט אם היא מטילה מיסוי של עוד 4.1 מיליארד, או מקצצת,

או אומרת לבטחון: חסדדרו בפחות.

שר התחבורה ג. יעקבי:

4.1 מיליארד זה במחירי 1975 או 1976?

שר הבטחון ש. פרס:

1976. 3.48 מיליארד במחירי 1975.

ראש הממשלה י. רבין:

כי הפער הוא כל-כך גדול, שאי-אפשר בכלל לגשר עליו.

אני רוצה להזכיר שהתקציב כפי שקיים היום, מדובר

בו על 32.5 מיליארד לבטחון...

השר לקליטת העליה ש. רוזן:

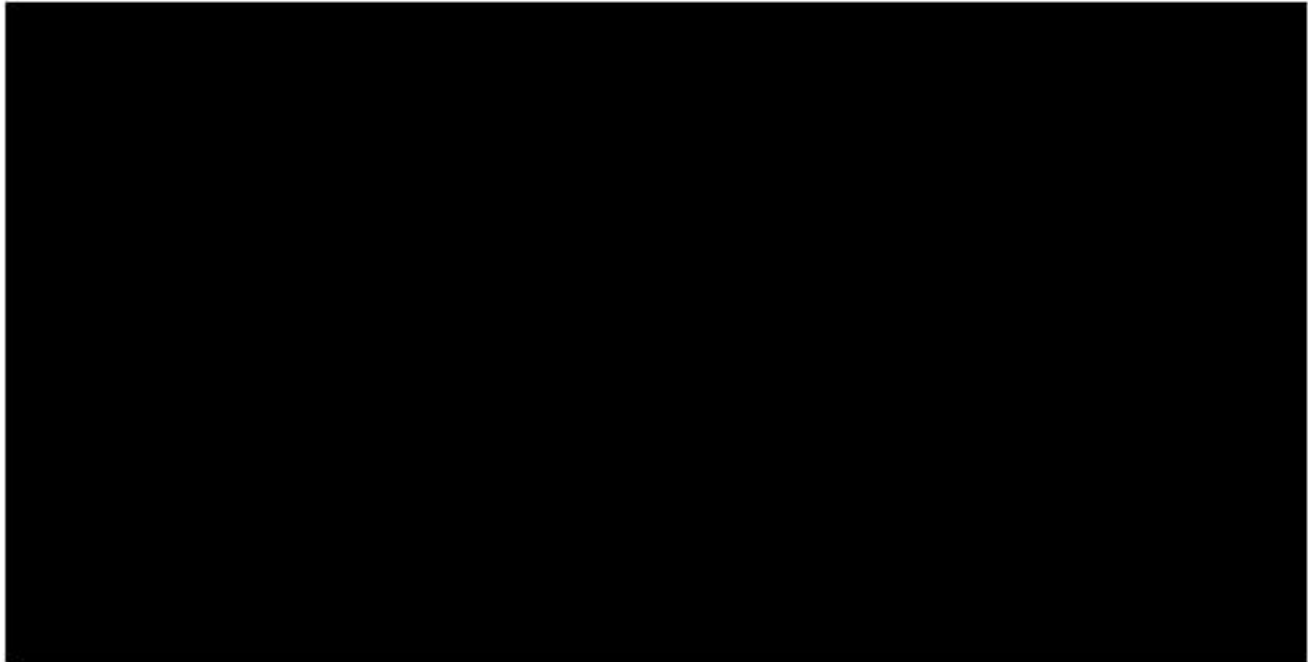
כולל התייקרויות?

ראש הממשלה י. רבין:

כולל התייקרויות. 18 מיליארד - לחובות. זה
נותן לנו 50.5 מיליארד. וכל היתר, כ-34,5 מיליארד או 35 מיליארד - בעצם לכל
צרכי המדינה. ועל זה יש העוררין, של 4.1 מיליארד.

שר הבטחון ש. פרס:

הייתי מבקש שגוזר שר הבטחון יציג קודם את
העובדות והמספרים. אחר כך אני - את האידאולוגיה.

כמה נובע ההפרש?

שר החינוך והתרבות א. ידלין:

כמה היה התקציב בפועל בלירות?

מר י. טל:

בלירות חשנה היה התקציב 11 מיליארד ו-995 מיליון (קרוב ל-12 מיליארד).

ההפרש שבין ההצעה של האוצר ובין ההערכה שלנו

נובע ---

ראש הממשלה י. רבין:

יש כאן 50 מיליון דולר שהיה שלב שלא היה ברור; בא הבטחון והעלה כמה נושאים קריטיים, ואז - אחרי פנייה של שר הבטחון - קיימנו דיון ופנינו לאוצר לעשות מאמץ חד-פעמי בעניין ה-50 מיליון דולר, לפריטים הספציפיים שדובר בהם. לכן ההצבה של 50 מיליון הדולר בתוך סך-כל ההוצאה היא לדעתי מטעה.

שר החינוך והתרבות א. ידלין:

זה כלול ב"בפועל"?

ראש הממשלה י. רבין :

זה כלול ב"בפועל". זה היה לפריטים מסויימים, לרכש באירופה, בגלל חשש - - -

מר י. טל :

אם מותר לי להעיר, ה-11 מיליארד ו-995 מיליון ש"ח שאני מדבר עליהם הם ממש בתקציב, פלוס התקציב הנוסף. ומקור המימון כאן לדעתי איננו משנה.

ראש הממשלה י. רבין :

זה לא מקור מימון. זאת הקצאת כסף לקנות את זה. לכן זה מופיע בתקציב בפועל.

מר י. טל :

אבל אנחנו מדברים על לירות.

ראש הממשלה י. רבין:

לירות כוללות דולרים חופשיים.

מר ד. כוכב:

ה-12 מיליארד זה רק לירות. נוסף לכך, מעל ל-12 מיליארד, היו לנו 32 מיליון דולר.

מר י. טל:

11 מיליארד ו-995 מיליון זה המספר הסופי, אחרי הוועדה של מנכ"ל האוצר ושלי, אחרי שהגשנו את החישובים. רק על זה אני מדבר. כלומר, אני מדבר במכנה-משותף נכון, משאני משווה רק תקציבים. וגם הצעת האוצר, אגב, מבוססת על המספר הזה, פחות 7%. ולכן אני מדבר על מכנה-משותף, ובמושגים תקציביים מדויקים.

ההפרש בינינו לבין הצעת האוצר, בין האומדן שלנו ושל האוצר, נובע מהגורמים הבאים:

ראשית - ההנחה של האוצר של ירידה בפעילות ריאלית ב-7% בחשואה לשנת 1975. שנית - כתוצאה מן הצורך להגדיל את התקציב השוטף בשנה הבאה בחשואה לשנה זו, כתוצאה מן ההתעצמות שחלה ב-1975. וכידוע, כל תוספת יחידות וציוד בשנה מסוימת - בשנה שאחריה כבר השפיעה גם על ההוצאות

השוטפות. ושלישית - המשך ההתעצמות. וכל זה, כשעבירים את ההפרש למחירי 1976, גם בהנחה של 25% התייקרויות.

נסיתי להציג, כדי שמרוב עצים אפשר יהיה בכל-זאת לראות את היער, בחתכים מסויימים את חלוקת התקציב כפי שאנחנו רואים אותו ברמה של אומדנא וברמה של הערכת-מצב. אינני אומר שזה כבר פרי תכנון מדוייק, כולל. עדיין לא באות כאן לידי ביטוי הדקויות של העדיפויות השונות כפי שהצבא אחז כך מארגן ומסדר. אבל לצורך משמעויות, על מה ילכו הוצאות אלה, זה כך:

קודם-כל, יש כמובן השאלה של קיום הצבא, עצם הקיום שלו והפעילות שלו. בפעילות שלו אני מתכוון לפעילות המבצעים והבטחון השוטף, ולפעילות האימונים ופעילות ההתארגנות, והקיום - פשוט לעצם הקיום.

על שכר - ואני מדבר במחירי 1975, על השנה הבאה - על שכר יצאו כ-2.7 מיליארד.

ראש הממשלה י. רבין:

בהשוואה ל- - - ?

מר י. טל:

מיד אמסור. אני רוצה קודם-כל להראות את הנתחים השלמים.

יש כאן איפוא גידול בכוח-אדם חובה של כ-3,000 איש, וגידול באנשי קבע, לפי גידול המסגרות והתקנים.

על מזון ודלק - מיליארד-וחצי.

שר הדתות י. רפאל:

זה בלי גימלאות?

מר י. טל:

לא. על זה אדבר בנספד.

בינוי - וזה בסעיף הפעילות חשוטפת של הצבא - כ-300 מיליון. חוץ מזה יש עוד מיליארד שזה התחייבויות והתקשרויות קודמות של פרויקטים שנצטרך לשלם עבורם בשנה הבאה. משפה אחרת: התקציב גם באומדן שלנו מניח רק הוצאות להחזקת הקיים ולא הוצאות לבינוי חדש. כל זה עוד לפני שהצבא ערער על כך: כיוון שאני משוכנע שלצבא בכל-זאת יהיה מה להגיד בקשר לצרכים דחופים לבינוי חדש.

שר האוצר י. רבינוביץ:

בתוך המיליארד-וחצי יש עוד מיליארד לירות שבנוי ולא היה מחושב בתוך התקציב? כשדיברנו שאנחנו נותנים 1.3 מיליארד מעל ומעבר - מה קרה עכשיו שיש עוד מיליארד שלא כוסה?

מר י. טל:

זה לא מיליארד שלא כוסה. הרי בכל שנה אנחנו מתחילים פרויקטים. הנתח למימון באותה שנה שצריך לשלם - מופיע בתקציב. ונוסף לכך מופיע עוד סעיף של התקשרויות. כי הדברים האלה הריהם פרויקטים רב-שנתיים. אני פשוט מראה שמיליארד לירות כבר משועבדים מראש. ואנחנו לא הולכים כאן בהצגה הזאת לבינוי חדש, אלא רק להחזקה, שהיא 300 מיליון. כל זה אני אומר בתוך הסעיף של עצם קיום הצבא וקיום הפעילות השוטפת.

שיקום ותגמולים - 740 מיליון. ושירותים כמו הובלות, דואר, קשר, חשמל, מים, מוסכים וכו' - 1.2 מיליארד.

בתוך הסכומים האלה, בהקשר לעצם קיומו של הצבא וקיום הפעילות השוטפת שלו, מובלעות גם כמובן ההוצאות על אימון הצבא. כשאני אומר אימון הצבא - אינני מניחים בשום דבר גידול סטנדרטים, אלא שמירת הסטנדרטים הקיימים.

ראש הממשלה י. רבין:

אני מקווה שיותר טוב מחשנה.

מר י. טל:

מאיזה בחינה?

ראש הממשלה י. רבין:

הייתי עם שר הבטחון ברמת-הגולן, וראיתי שזפקד האוגדה דיווח שבשמונה חודשים הוציאו את שעות הטנקים, ויותר, שהיו מוקצבות לכוחות הסדירים לשנה שלמה.

מר י. טל:

אבל גם אז הרי איננו מוסיפים להם.

ראש הממשלה י. רבין:

הוסיפו להם.

שר הבטחון ש. פרס:

זאת אוגדה אחת, אוגדה 36.

מר י. טל:

כל הדברים האלה הם 1.2 מיליארד. אם זה מעניין - וזה כלול בתוך הסעיפים האלה, אולי יעניין לשמוע - שהאימונים עולים 2.6 מיליארד.

שר התיירות מ. קול:

זה כולל את המילואים?

מר י. טל:

כן. כל האימונים, אלא שאינני נותן את זה כסעיף נפרד, אלא זה מובלע בדלק, שכר וכו'. כלומר, לקיים את הצבא, פשוט לקיים אותו, זה 6.4 מיליארד, במחירי 1975.

עכשיו בקשר להתעצמות.

פרופ' מ. ברונר:

איך הגעת למספר הזה? הסיכום עד עכשיו הוא 7.4

מיליארד.

מר י. טל:

2.7, 2.5, 300 מיליון, 740 מיליון, ו-1,2

מיליארד.

ראש הממשלה י. רבין:

ועוד מיליארד אחד התקשרויות.

מר י. טל:

לא. את ההתקשרויות לא הזכרתי כאן.

כדי שהממשלה לא תתפלא על מספר כל-כך קטן של 300 מיליון - הזכרתי בסוגריים שיש עוד מיליארד התקשרויות. זה יופיע בנפרד. אני מדבר כאן על ההוצאות שצריך כדי לקיים את הצבא כמו שהוא.

כאמור, זה היה כיצד לקיים את הצבא כמו שהוא. בסעיף התעצמות - 3.4 מיליארד. אלה תשלומים על התקשרויות קודמות, הזמנות על נשק, הזמנות של כל-מיני ציוד מהתעשייה, תחמושת, חלקי-חילוף וכו'. אלה דברים שבשנה הבאה נצטרך לשלם בשבילם - 3.4 מיליארד.

הזמנות חדשות, כולל תחמושת וחלקי חילוף בשביל סדר הכוחות היותר גדול ובשביל למלא את המלאים, עדיין לא למלא במאה אחוז את הפערים מבחינת כוונות למלחמה אלא לשמור על הפערים הקיימים וקצת להתקדם בכמה פריטים - זה 2 מיליארד בתעשייה האזרחית להזמנות חדשות, ו-2.3 מיליארד בתעשייה הבטחונית. ביחד - 4.3 מיליארד במחירי 1975.

ראש הממשלה י. רבין:

כמה זה טוטאל?

מר י. טל:

מיר אציג את זה. עמשיו אני מציג את ההכללות והסיכומים.

יוצא שאם לקיום ולפעילות הצבא, ולהתקשרויות הקודמות, לדברים שעליהם אין לנו כבר בחירה או שיקול דעת נוסף היום, יש כ-10 מיליארד - לפי הצעת האוצר ישאר תקציב להזמנות חדשות בארץ - - -

שר האוצר י. רבינוביץ:

הזמנות חדשות אמרת 2 מיליארד, ובטחוני - 2.3 מיליארד. מה אמרת אחרי זה?

מר י. טל:

אמרת: ביחד זה 4.3 מיליארד.

שר החינוך והתרבות א. ידלין:

ומה עם ההתקשרויות?

ראש הממשלה י. רבין:

הן כבר כלולות בתוך זה.

מר י. טל:

קיום ופעילות הצבא, ביחד עם ההתקשרויות הקודמות, הכספים שנשלם לתעשייה וכו' על התקשרויות קודמות - אנחנו מגיעים ל-10 מיליארד. לפי הצעת האוצר, בהתאם לתקציב לפי הצעת האוצר ישאר להזמנות חדשות בארץ סכום של 1.2 מיליארד במקום 4.3 מיליארד שצריך.

לענין זה יש שתי השלכות: ראשית - על התעשייה (ומיד אדבר על זה), במושגים של מפעלים ושל עובדים. וכמובן יש לכך השלכה על עצם הכווננות וההתעצמות של צה"ל. אז זוהי ירידה גדולה. הפער בסעיף זה הוא 3 מיליארד. מתוך הפער הזה, אם אני בודק עמשיו רק את ענין הכווננות, מבלי להתחשב בגורם התעשייה, מתוך הפער הזה של 3 מיליארד - ניתן להעביר הזמנות לחו"ל ב-800 מיליון. כלומר, נבוא ונגיד: היות וחסר לי - נקנה ציוד לראיית לילה במקום בתעשייה המקומית - על חשבון הסיוע. אבל אי-אפשר להזמין הכל על חשבון הסיוע. גם אם יהיו מספיק דולרים - לא כל הפריטים קיימים בארה"ב.

כשאנחנו בודקים כהוגן מה מתוך הפריטים שאנחנו רוצים להזמין בארץ ניתן להזמין בארה"ב - בארה"ב ניתן להזמין ב-800 מיליון לירות מתוך ה-3 מיליארד.

זה מקטין את הנזק לכווננות בערך שווה-ערך של אותם 800 מיליון שאפשר להעביר לחו"ל. אבל זה מחריף את הנזק לתעשייה. לא מקטין אותו, אלא להיפך.

שר הדתות י. רפאל:

מה על הדברים שהם בתהליך אספקה?

מר י. טל:

את הדברים שהם בתהליך אספקה כבר הבאתי בחשבון

שנצטרך לשלם עבורם.

יוצא שאם הזמנו בתעשייה בשנת 1975 ב-5.2 מיליארד לירות, זה מספר אחד מהמספר שאמרת קודם, כי כאן זה כולל הכל, גם הדלק ומזון. ומזה בתעשייה הבטחונית 2.1 מיליארד, ובתעשייה האזרחית 3.1 מיליארד - הרי שאם יאשרו את התקציב כפי שאנחנו מעריכים שצריך, ההזמנות יגדלו בשנה הבאה בתעשייה המקומית ל-7.1 מיליארד. מ-5.2 מיליארד השנה, ל-7.1 מיליארד בשנה הבאה. הכל במחירי 1975. כשבתעשייה הבטחונית במקרה כזה ההזמנות יהיו 2.2 מיליארד - - -

שר האוצר י. רבינוביץ:

אולי תסביר שוב? זה יגדל בכמה?

מר י. טל:

מ-5.2 מיליארד ל-7.1 מיליארד, כשבתעשייה הבטחונית זה 2.2 מיליארד, ואילו בתעשייה האזרחית זה יהיה 4.9 מיליארד. כלומר, בתעשייה האזרחית זה יגדל מ-3.1 מיליארד ל-4.9 מיליארד.

שר המסחר והתעשייה ח. בר-לב:

זה כולל דלק?

מר ד. כוכב:

לא.

מר י. טל:

כן. הסך הכל הזה כולל הכל.

שר המסחר והתעשייה ח. בר-לב:

תעשייה אזרחית זה עם דלק או בלי דלק?

מר ד. כוכב:

בלי דלק.

שר המסחר והתעשייה ח. בר-לב:

4.9 מיליארד בלי דלק?

מר י. טל:

יש כאן ויכוח קטן. לדעתי זה כולל.

שר המסחר והתעשייה ח. בר-לב:

ה-3.2 השנה זה עם דלק?

מר י. טל:

ה-3.1 מיליארד זה בלי.

אם התקציב יהיה לפי הצעת האוצר - בתעשייה הבטחונית נזמין ב-2.1 מיליארד. אני עושה כאן תרגיל סכימטי. כי יכול להיות שבעדיפויות של הצבא לא זאת תהיה החלוקה. ייתכן שבעדיפויות של הצבא, כדי לא לפגוע בצבא יותר, ייתכן שעוד יותר יוקטנו ההזמנות. אבל אני עושה תרגיל סכימטי ופשוט מוריד את הנתחים, כמה צריך לקיום הצבא, לאימונים וכו'. לפי הצעת האוצר נוכל להזמין בסך-הכל רק ב-4.4 מיליארד, משבתעשייה הבטחונית זה 2.1 מיליארד, ובתעשייה האזרחית זה 2.3 מיליארד. אבל אלה לא הזמנות חדשות. כי מתוך ה-2.3 בתעשייה האזרחית, כשאנחנו חייבים לתעשייה האזרחית בשנה הבאה 2.3 מיליארד. כלומר, לא יוכלו לתת אף הזמנה חדשה לתעשייה האזרחית. ואת ההזמנות הקיימות נצטרך חלק לבטל וחלק להאיט, כדי למשוך זאת לשנה נוספת.

ראש הממשלה י. רבין:

מה מזמינים כל-כך הרבה?

מר י. טל:

אוכל תיכף לתת דוגמאות.

שר הבטחון ש. פרס:

היו רמטכ"לים שהניחו לזה יסוד.

ראש הממשלה י. רבין:

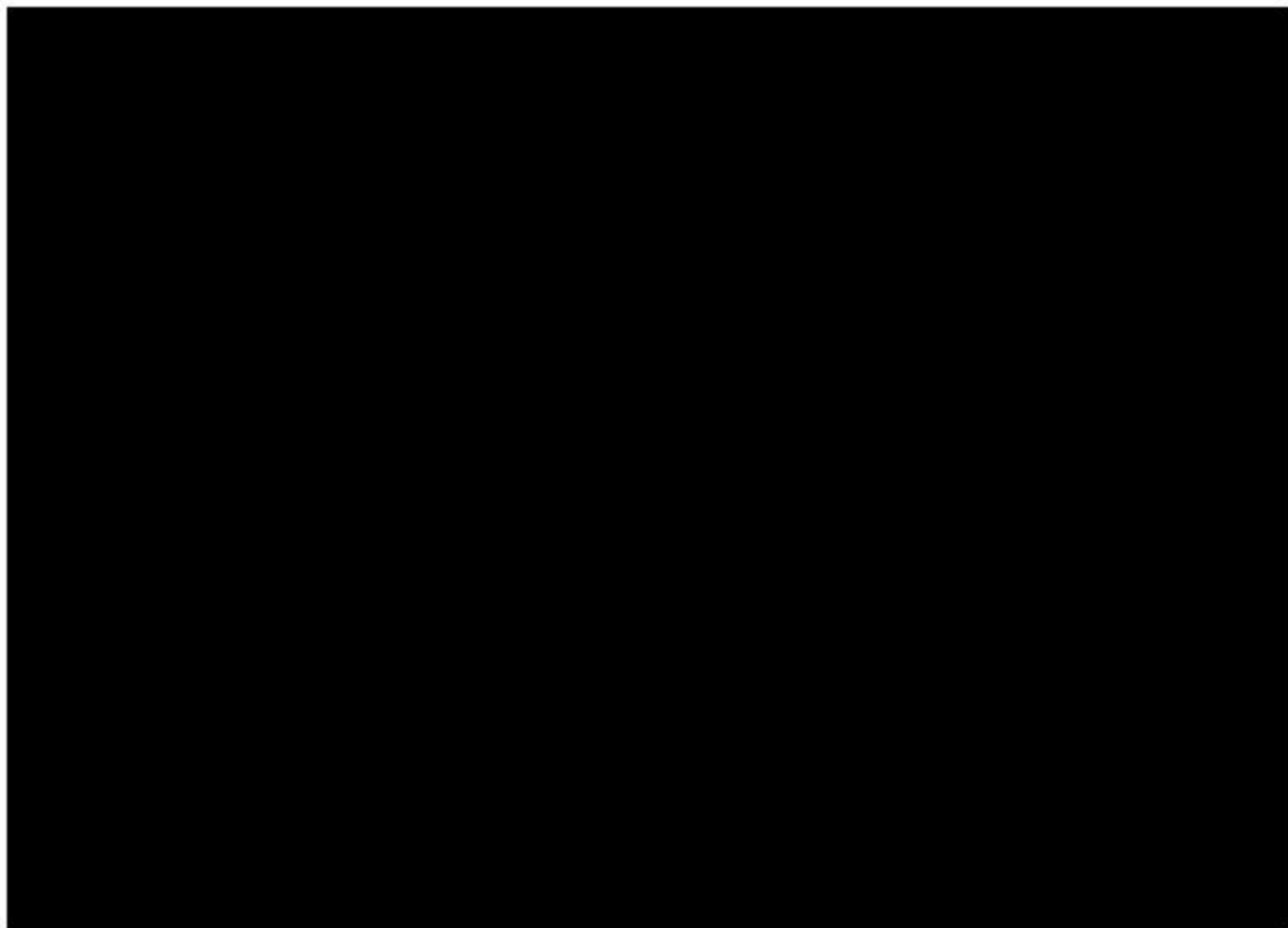
הם ניהלו אז יותר טוב.

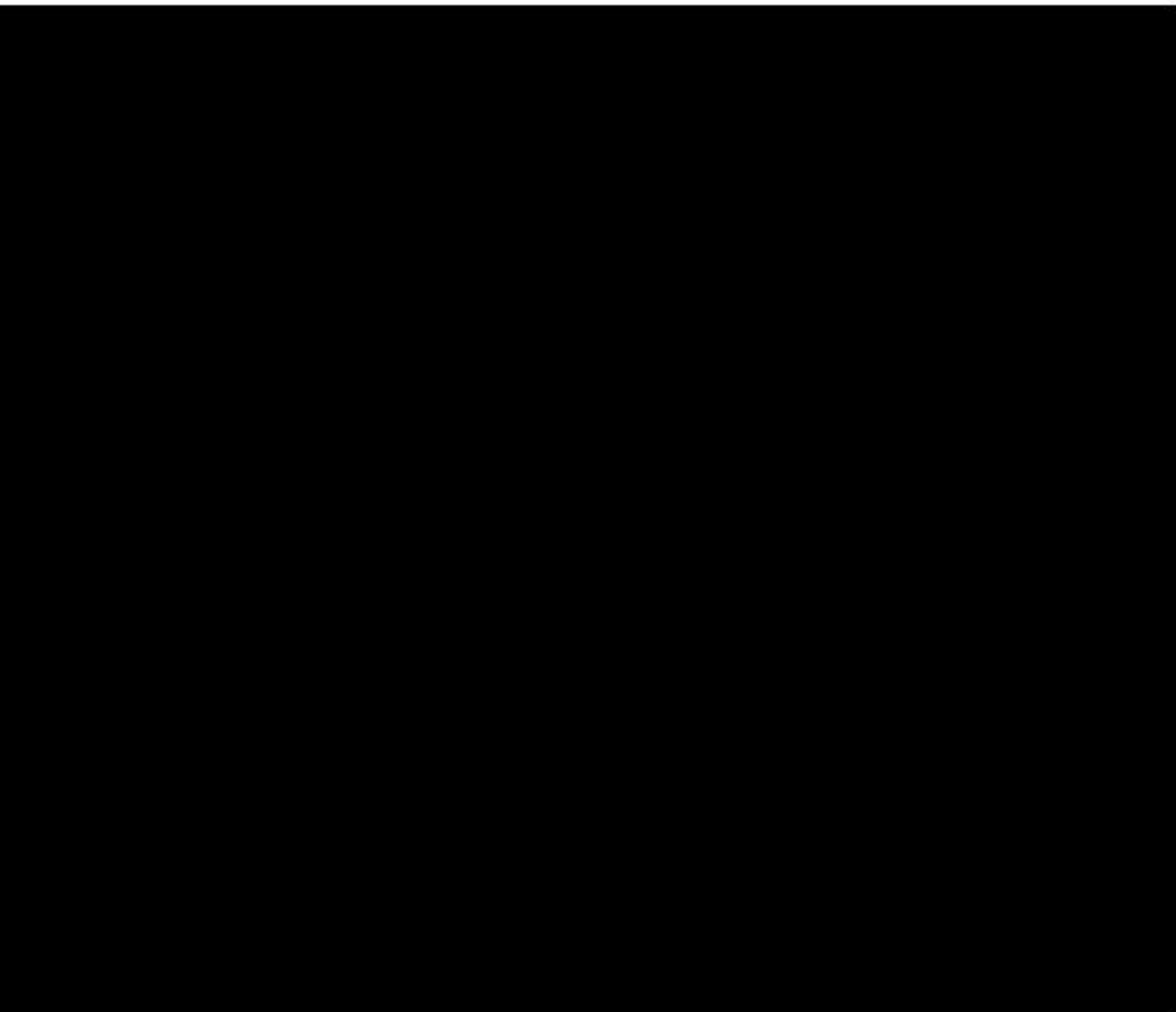
מר י. טל:

לפי תקציב שהוא הצעת האוצר נצטרך או לבטל הזמנות או להאיט הזמנות בהיקף של 600 מיליון לירות.

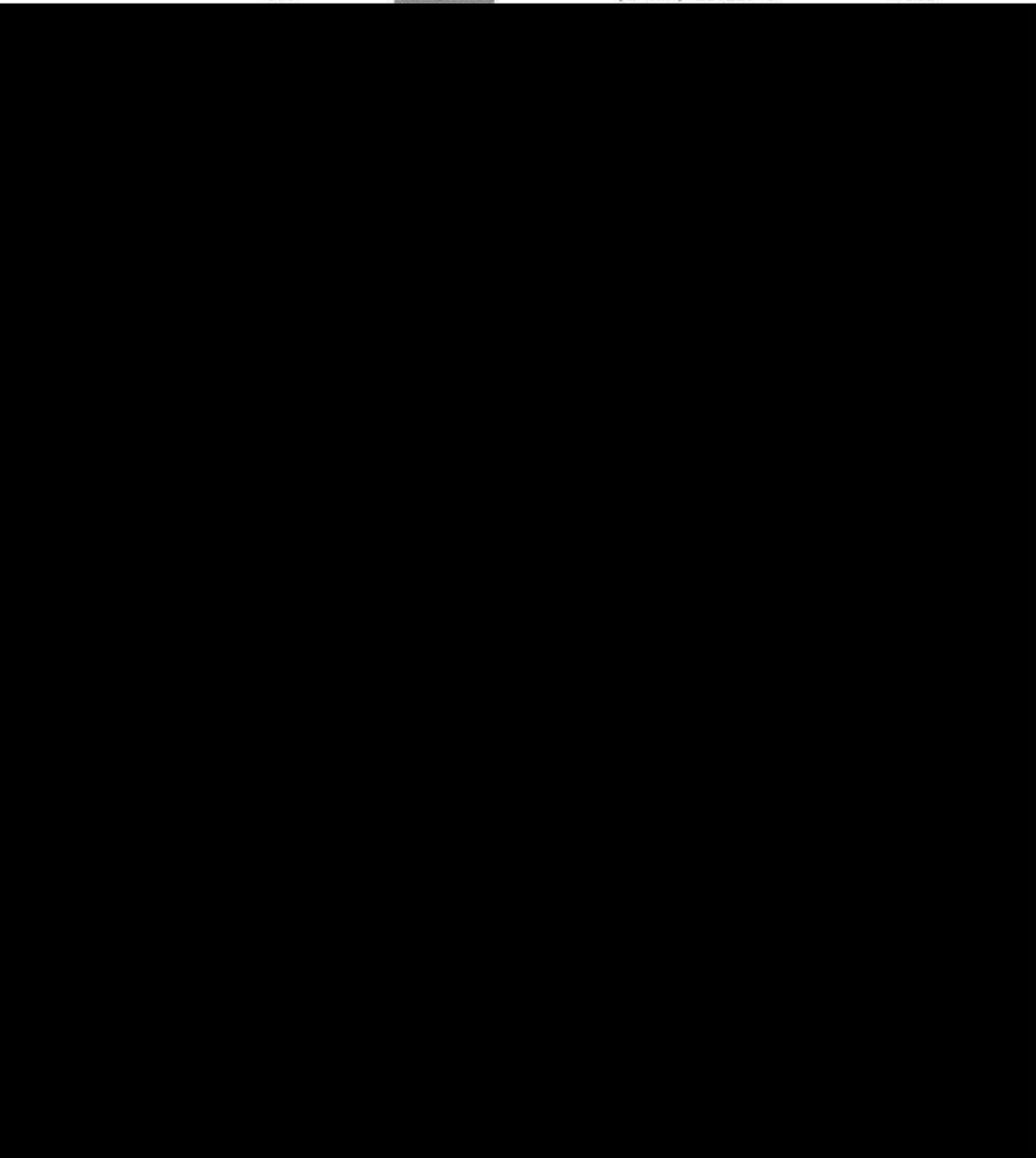
מה המשמעות לתעשייה? כ-30 מפעלים תהיה בהם פגיעה חמורה מאד. חלק מהם יהיו נאלצים להיסגר. ויהיו רמות שונות של פגיעה בעוד מאות מפעלים, כולל בכמה איזורי פיתוח. סך-הכל, באומדנים שעשינו, יש מפעלים שממש הבאנו שם בחדשון את מספר העובדים שעובדים בשביל התעשייה הבטחונית, ולגבי היתר עשינו אומדנים לפי הקיים. אנחנו מעריכים בערך 8,000 עובדים מיותרים במקרה כזה בתעשייה.

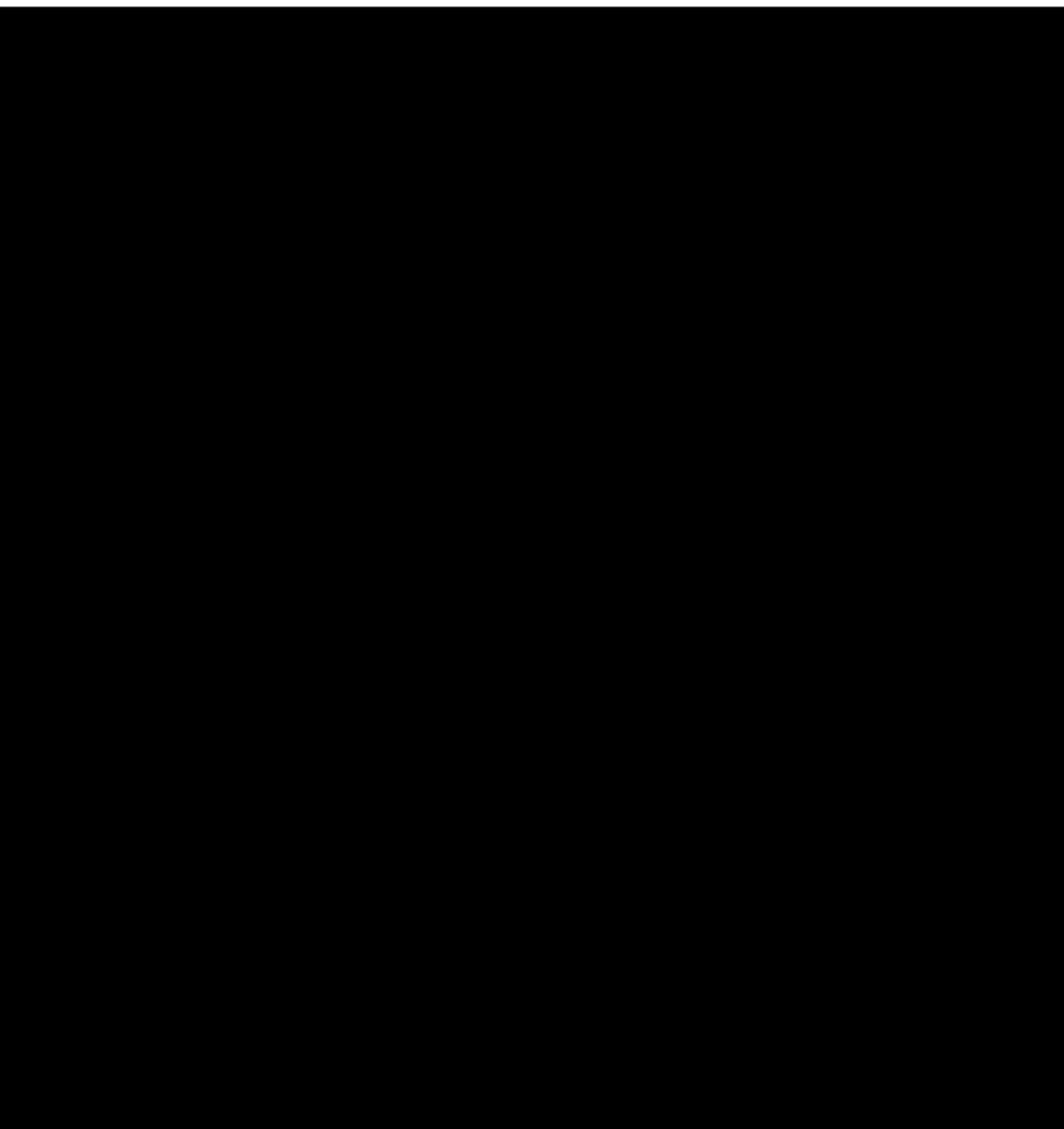
(המשך ישיבת הממשלה מיום 21.12.75 - אחה"צ)

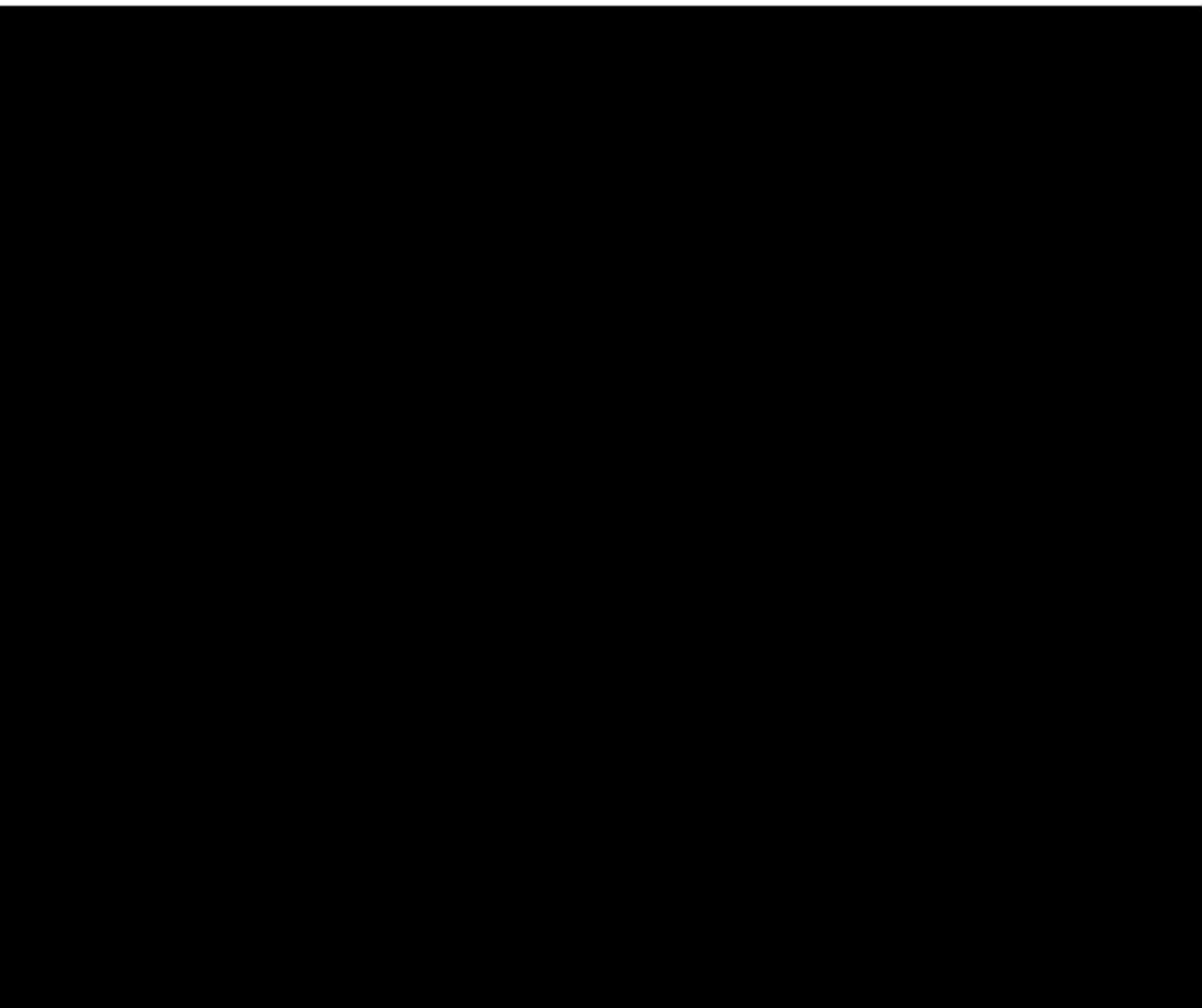

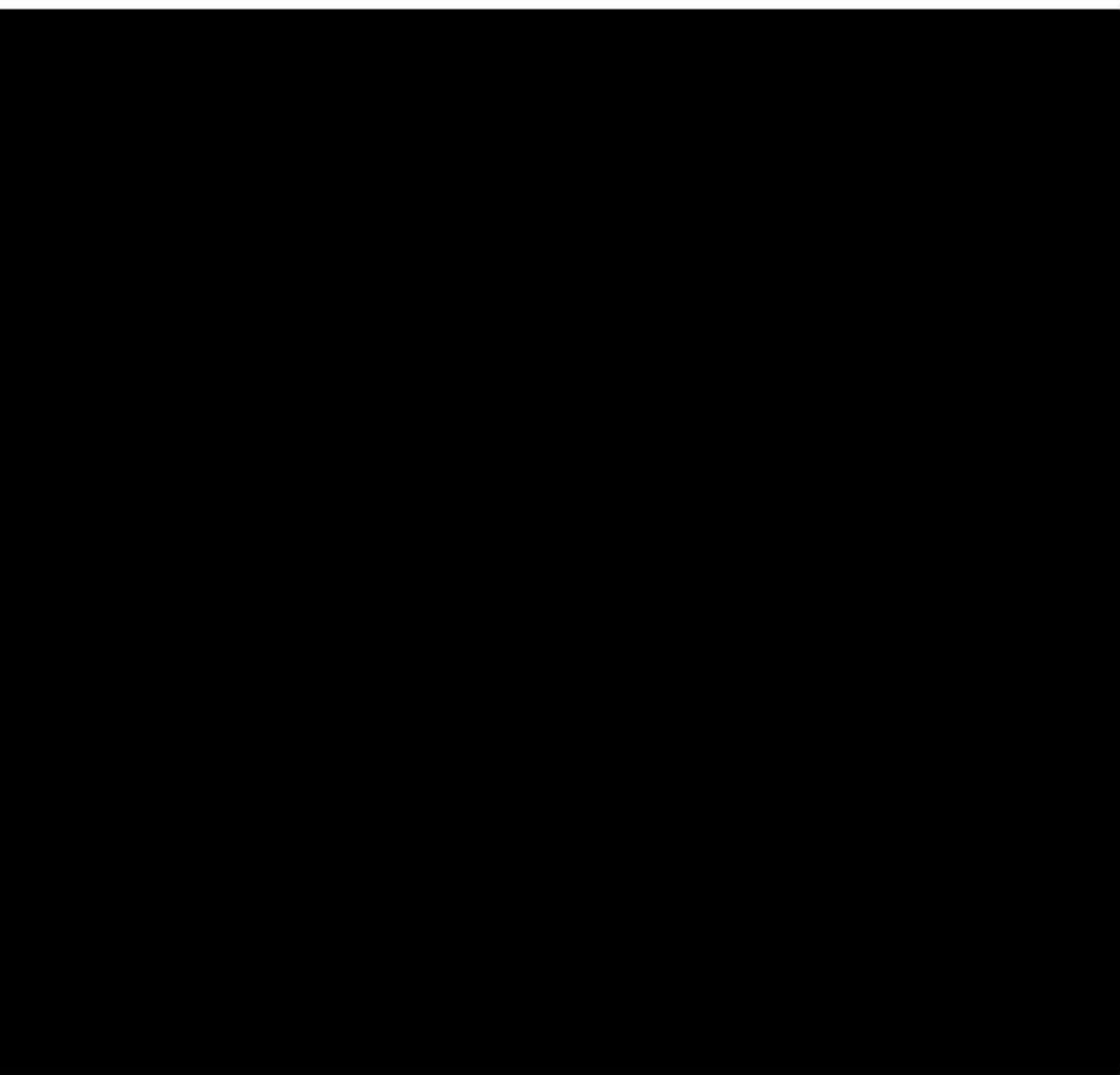

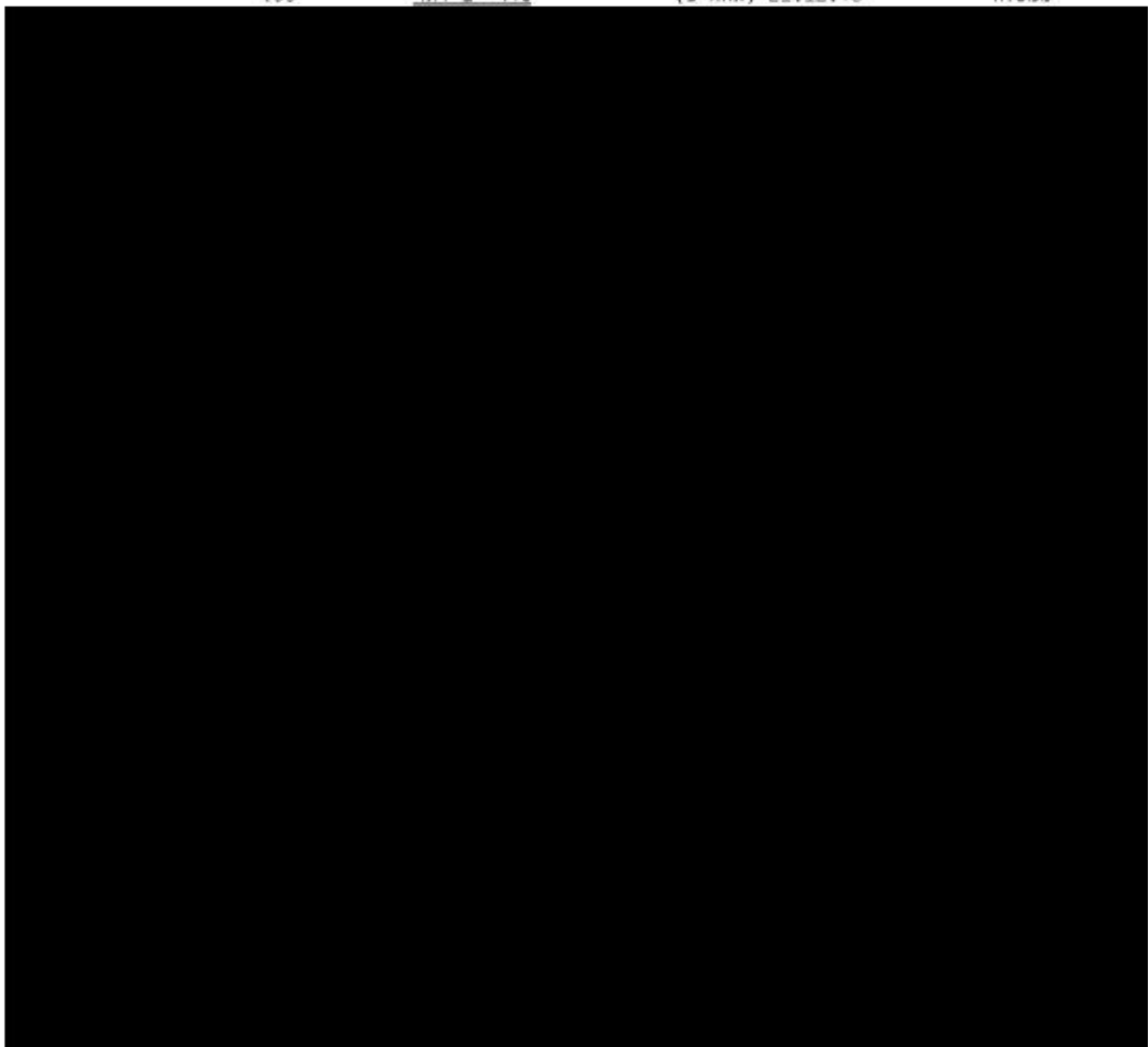

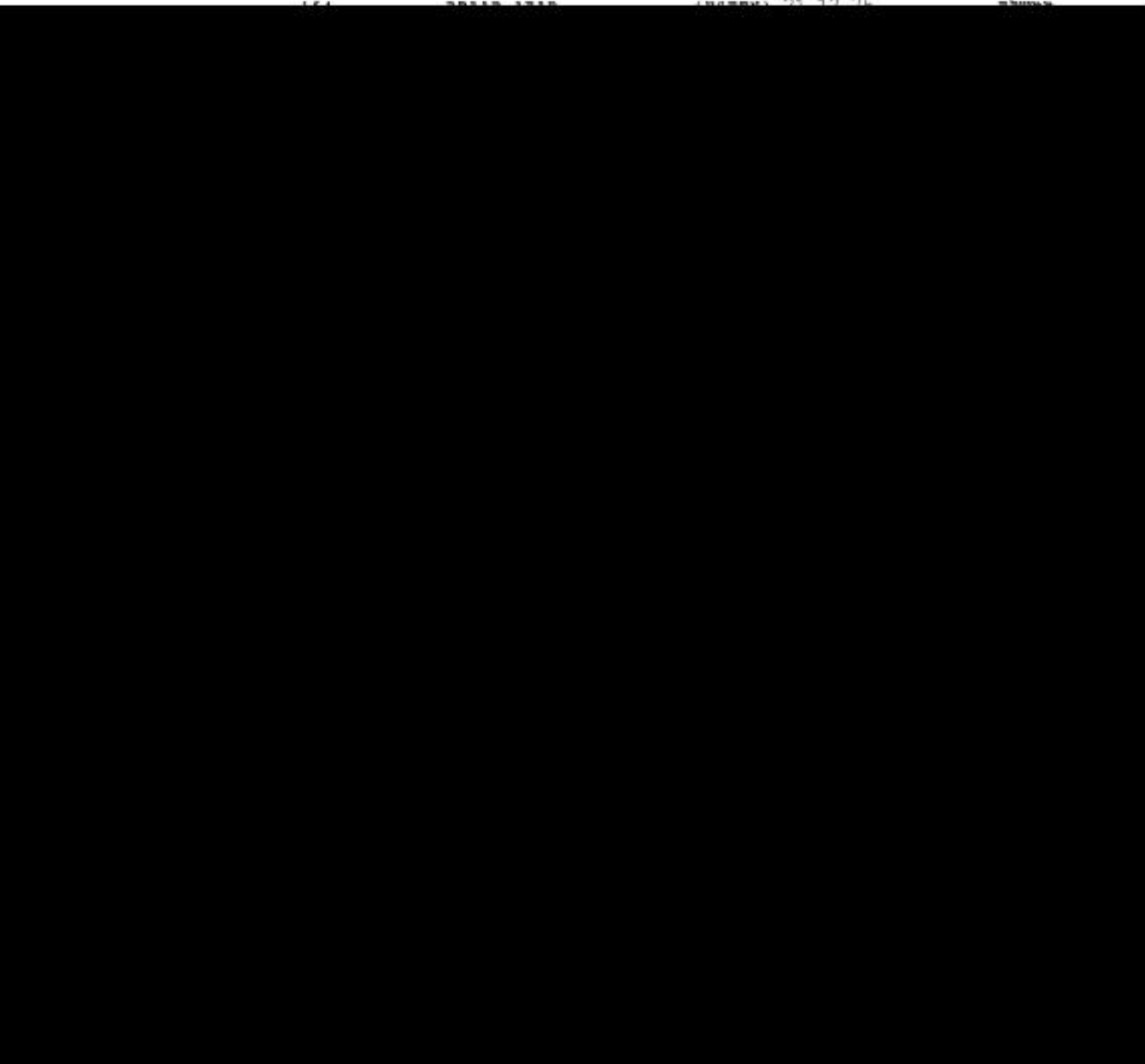

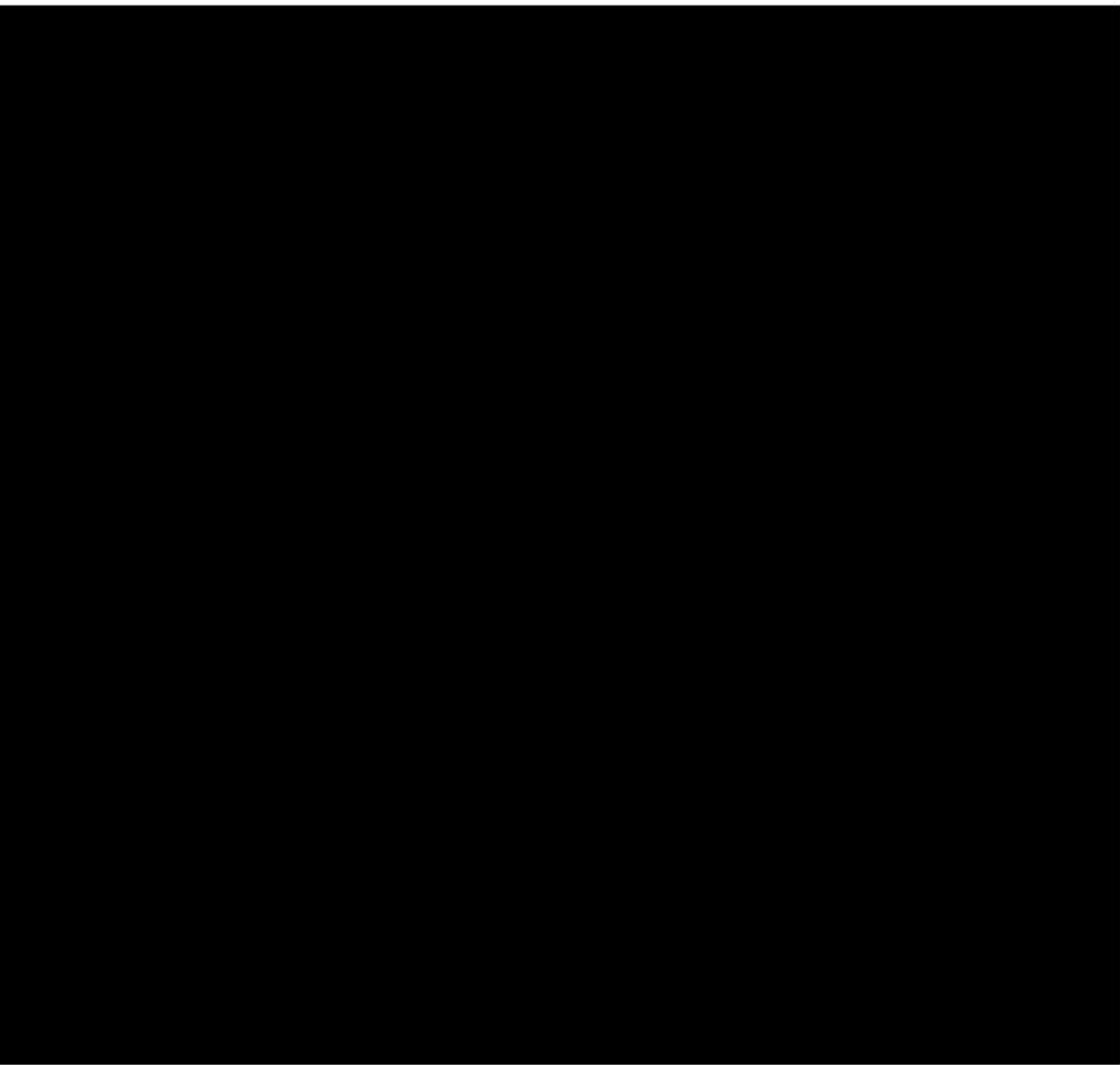

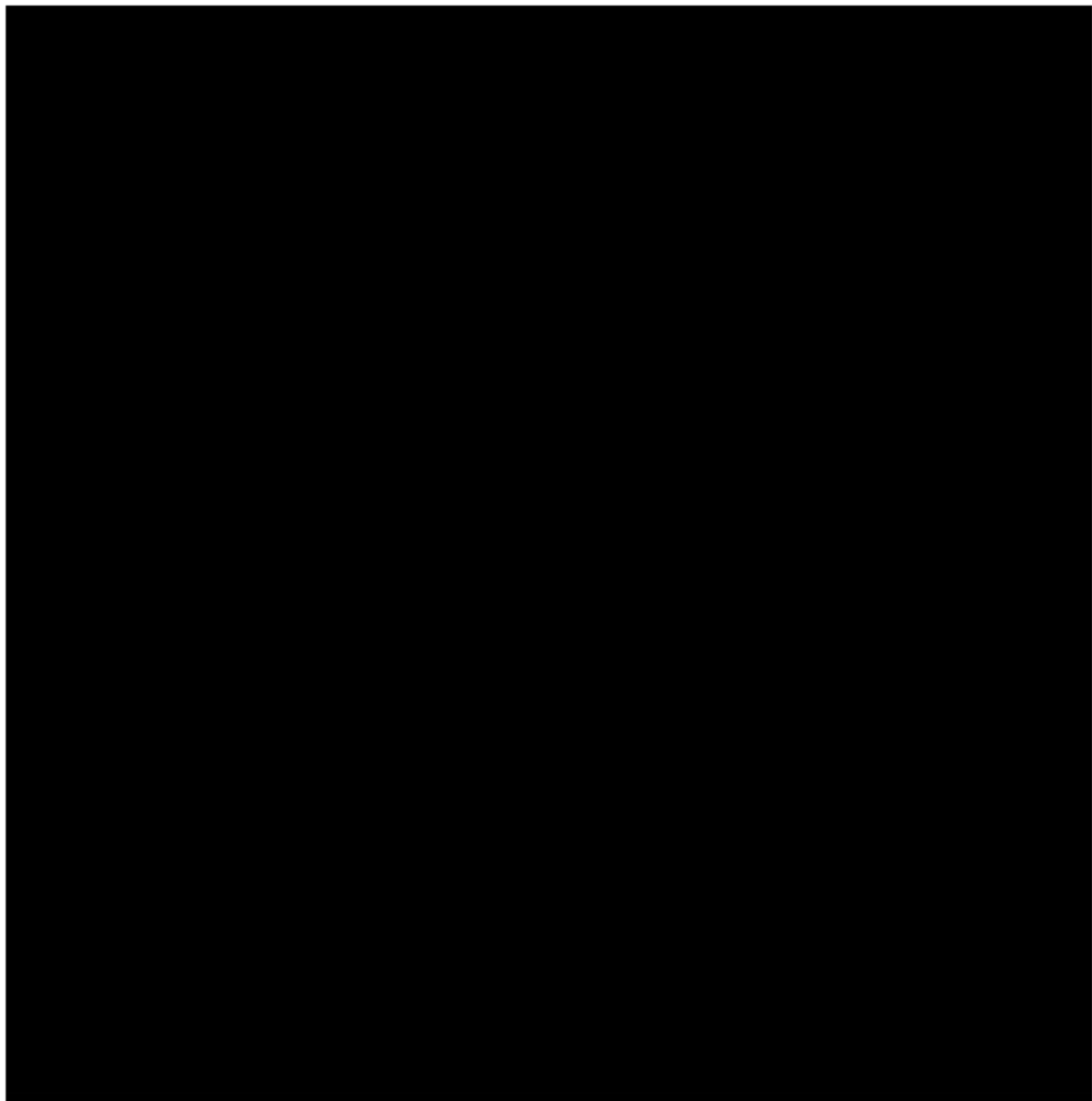

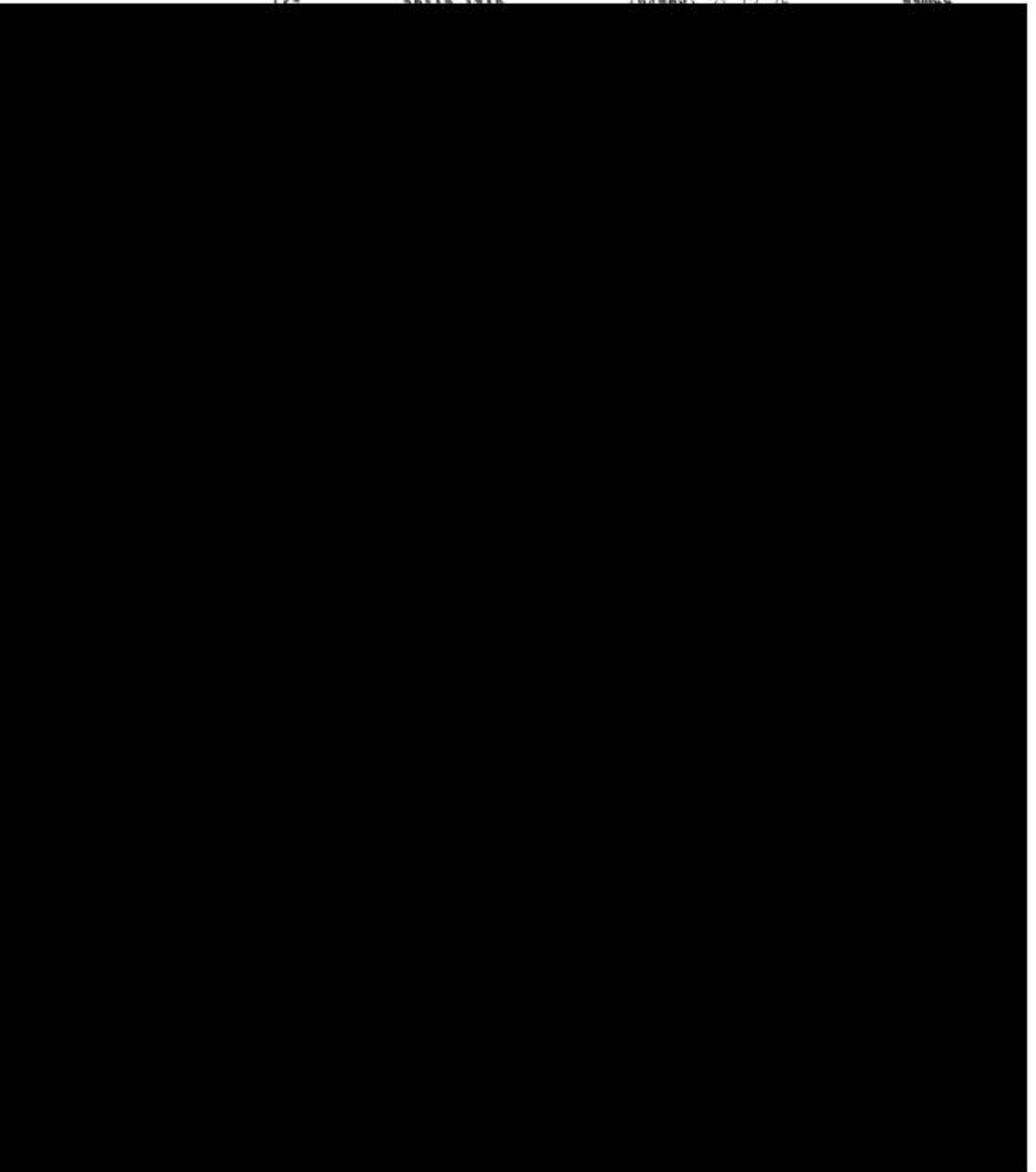

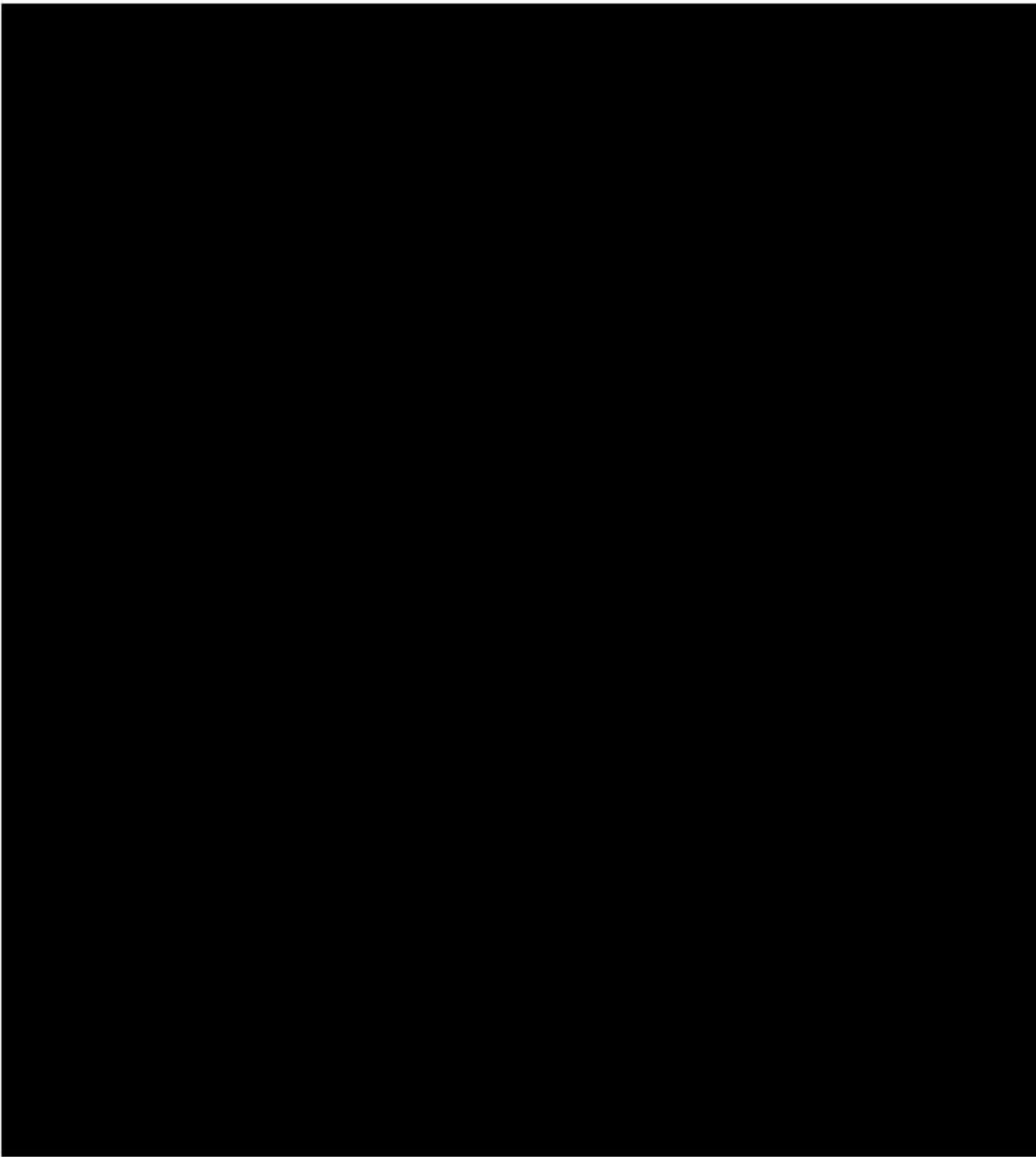

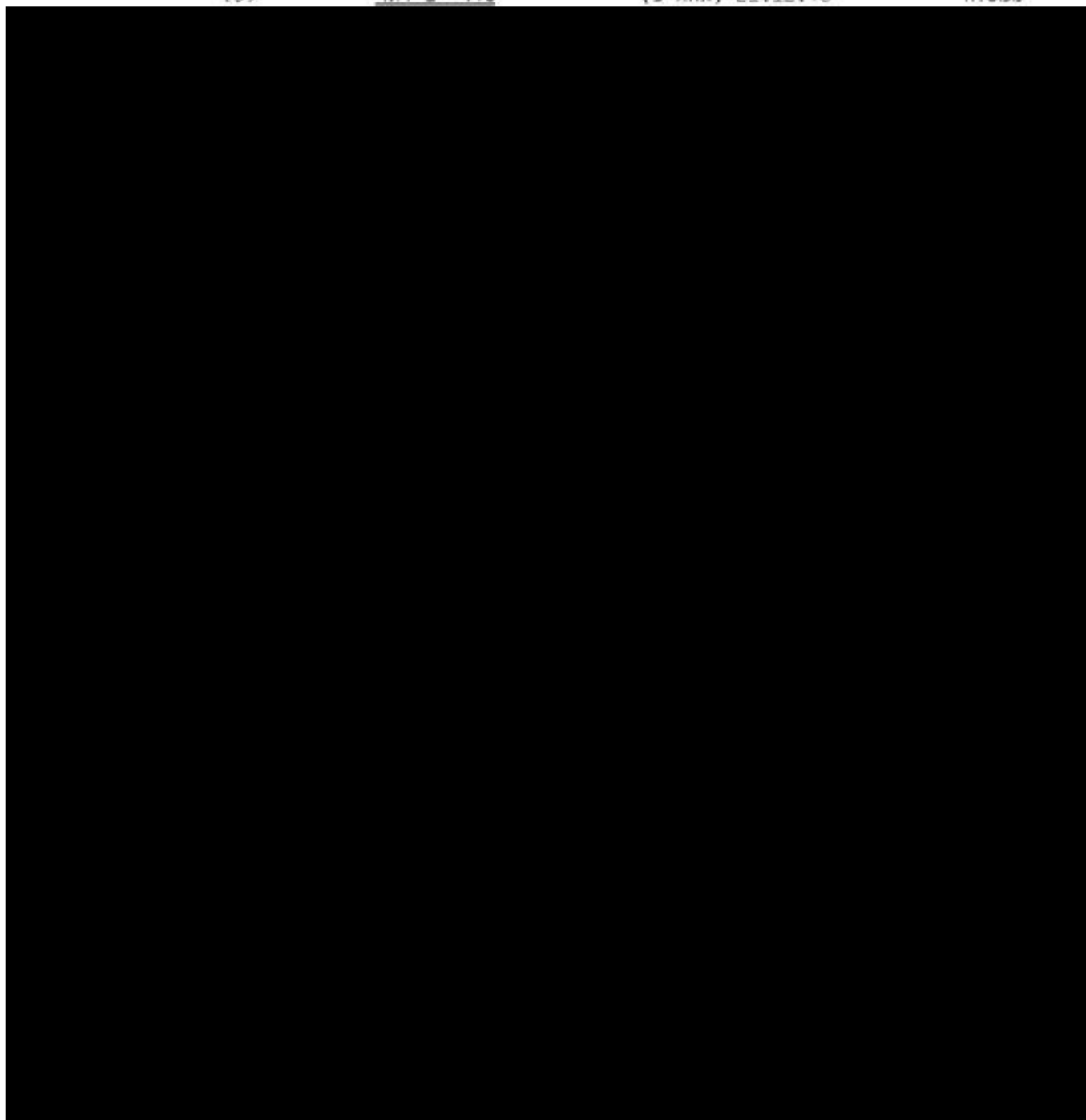

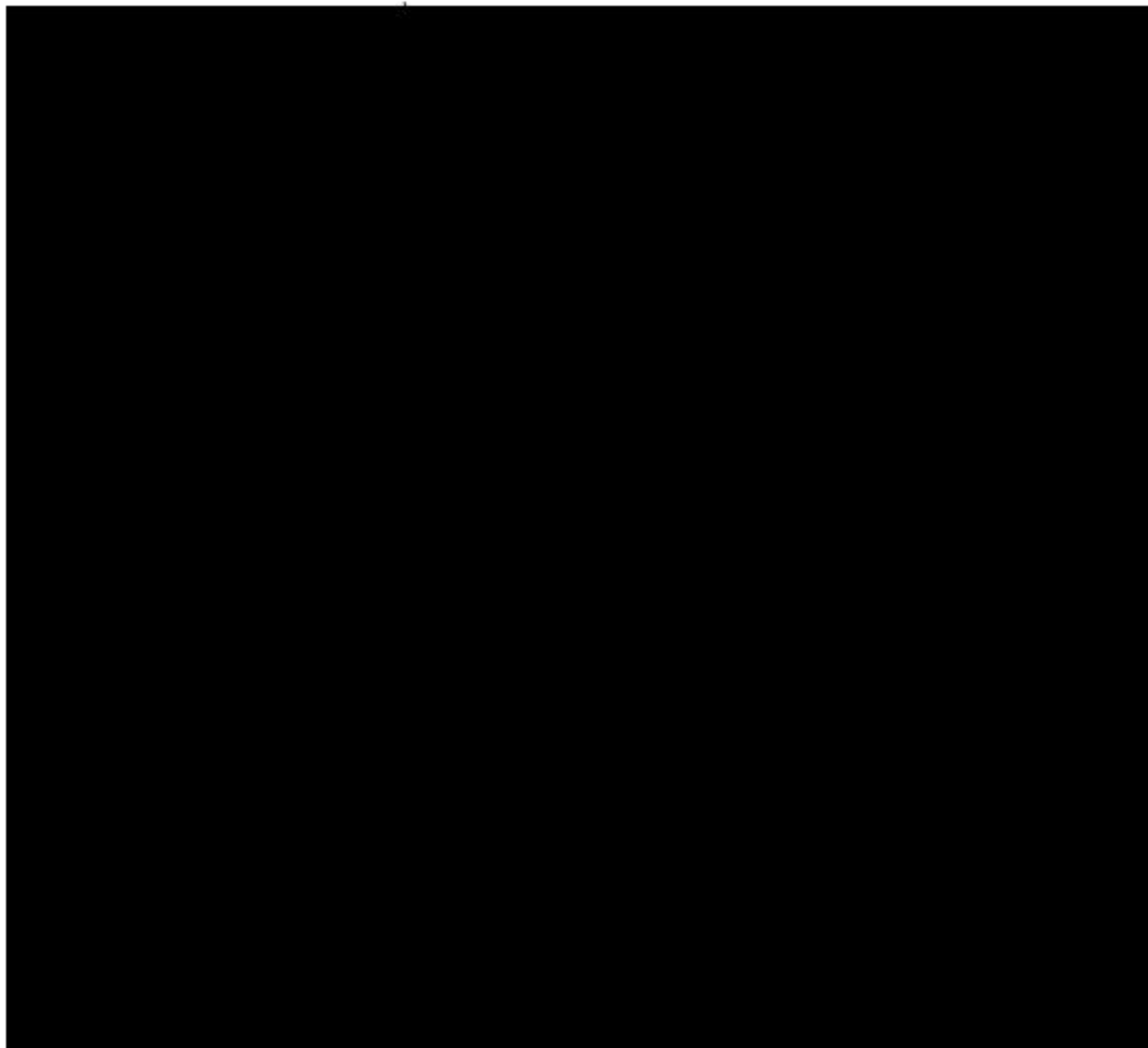

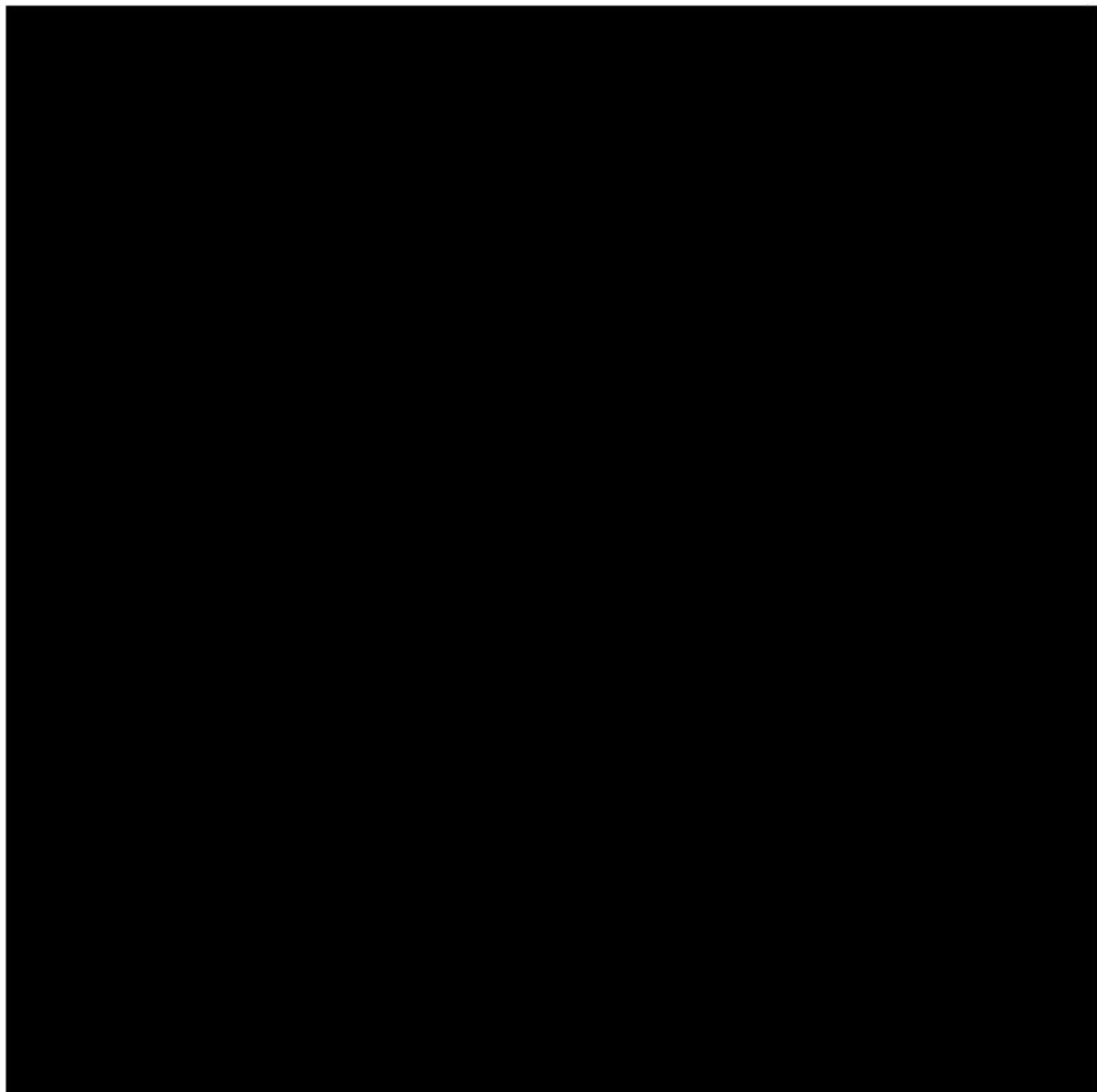

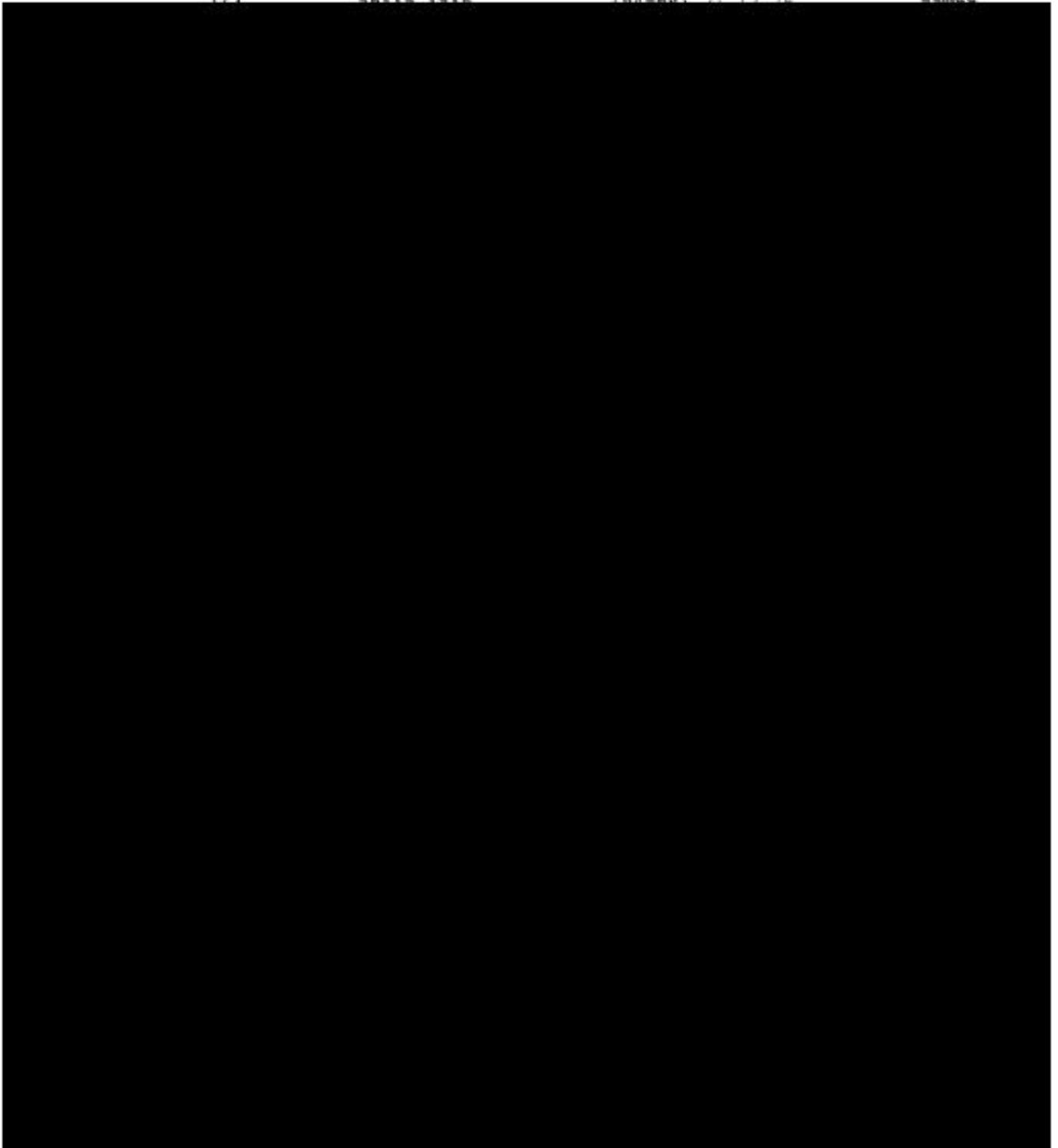

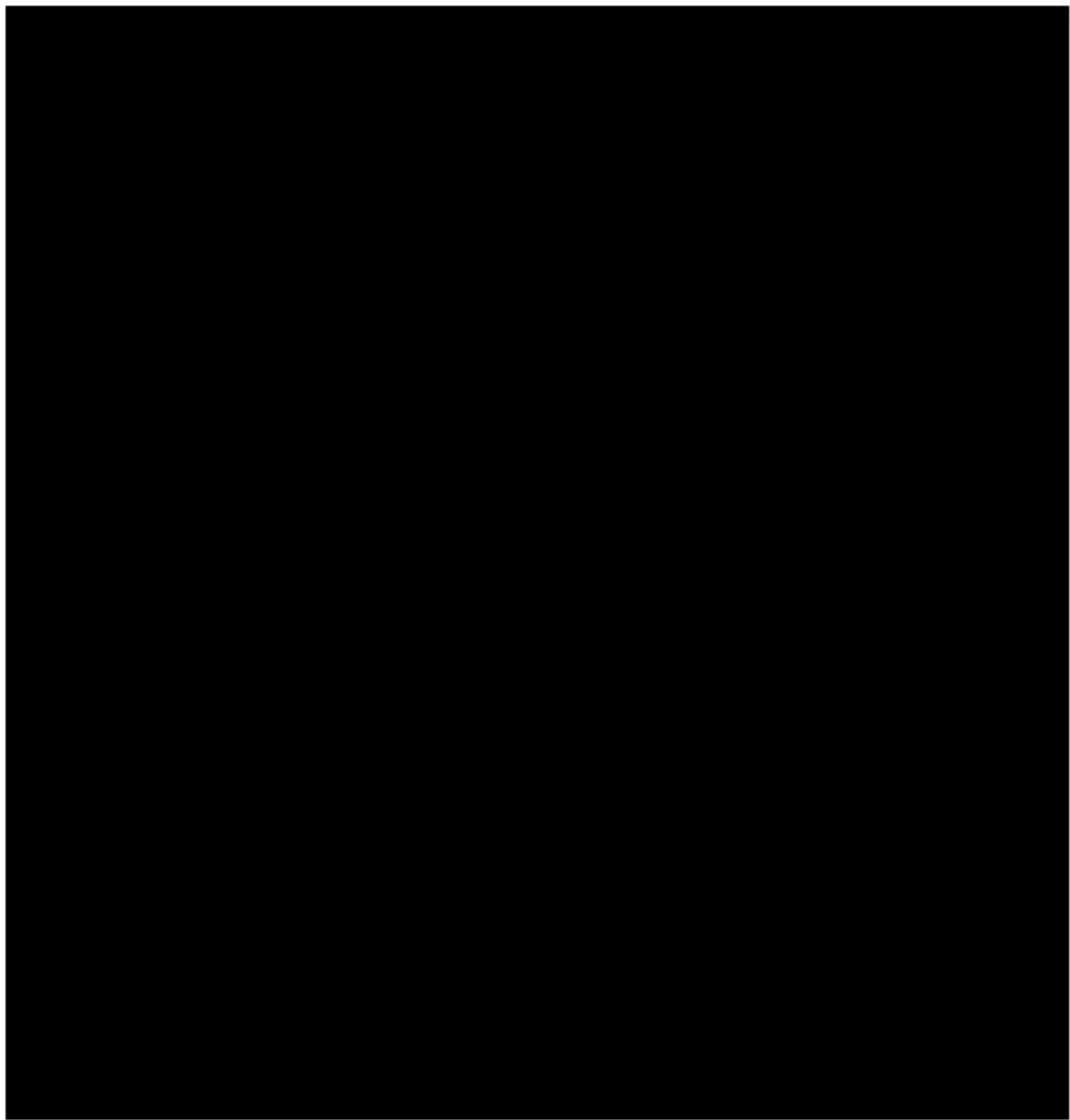

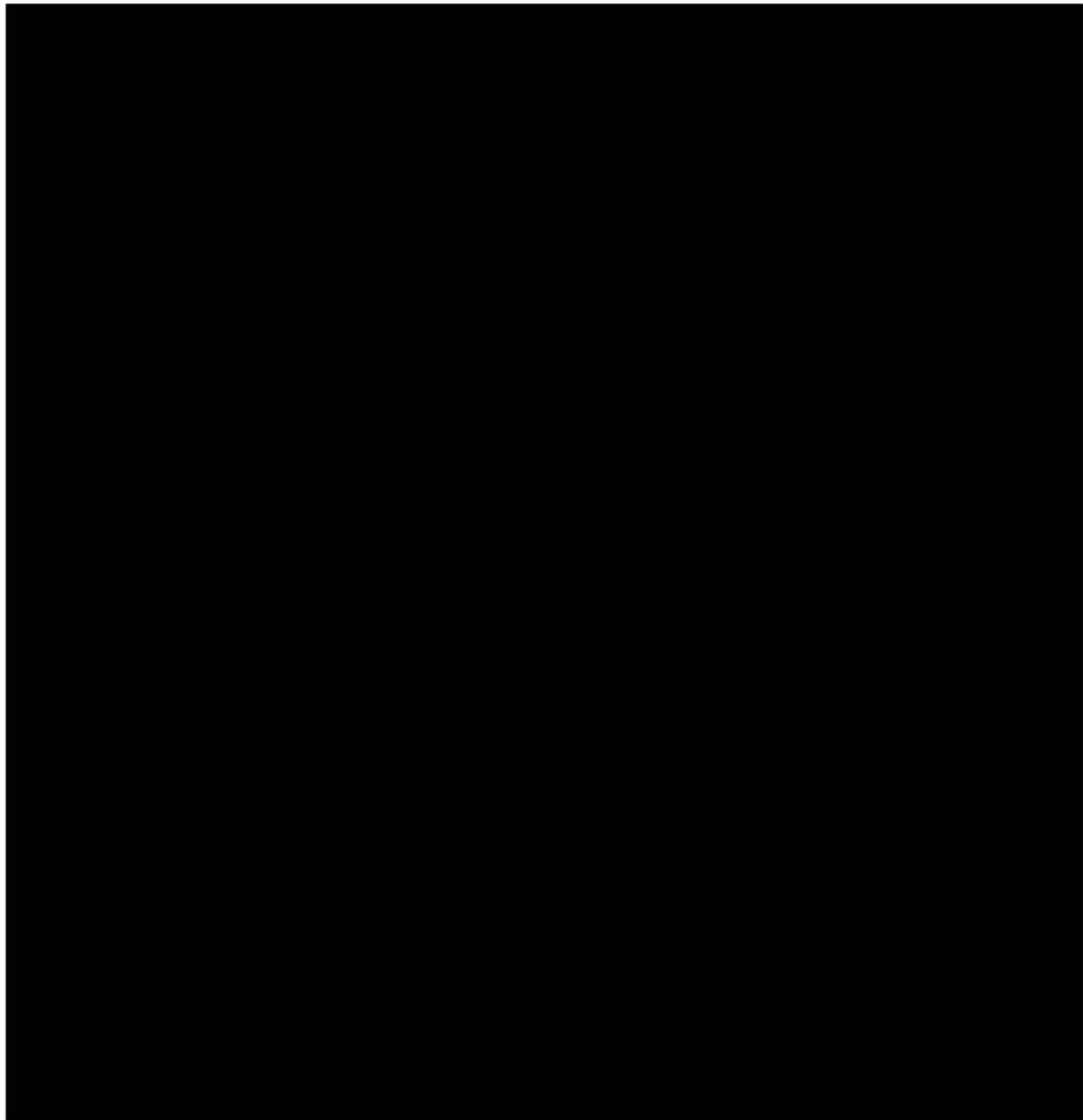

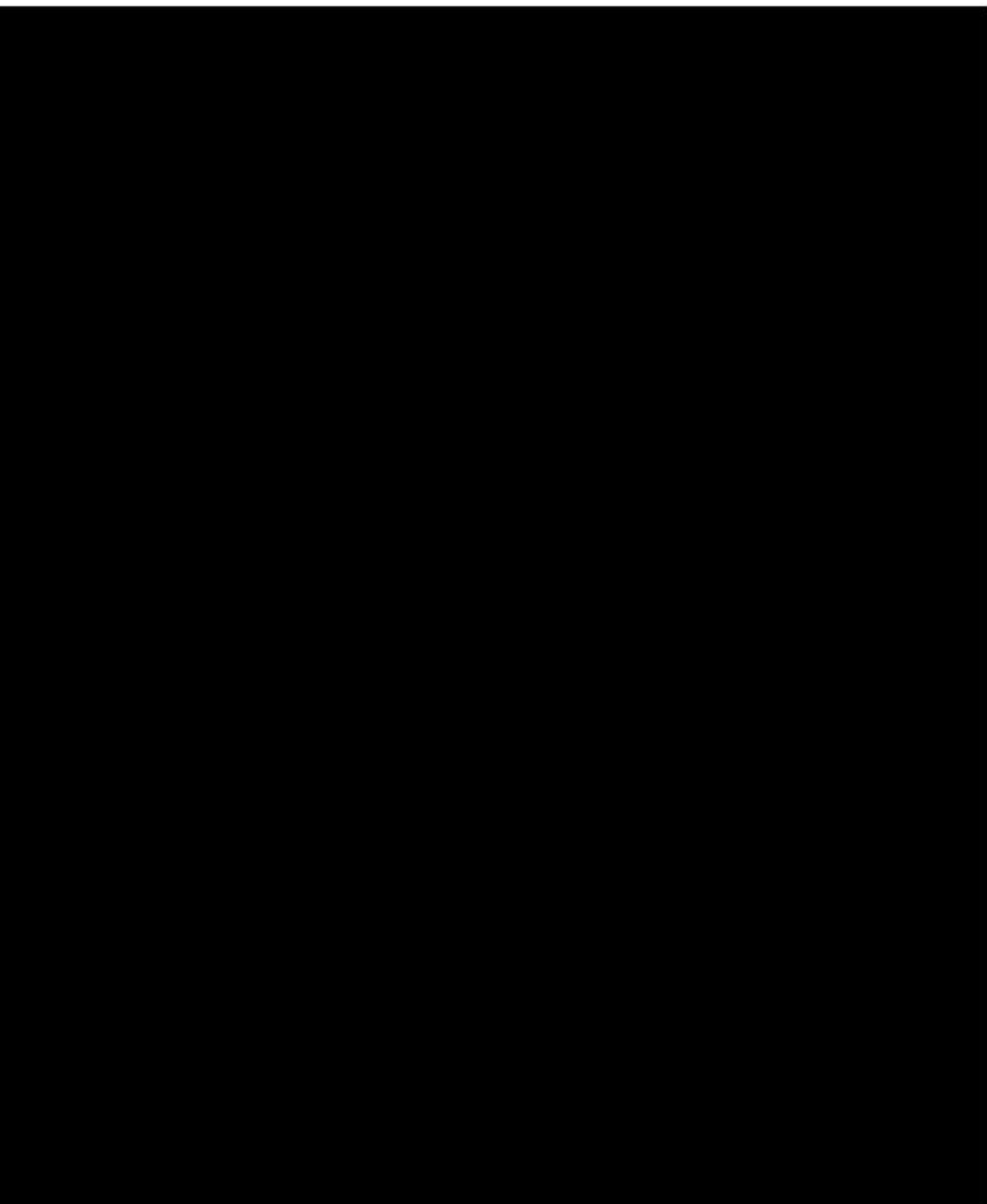
[REDACTED]

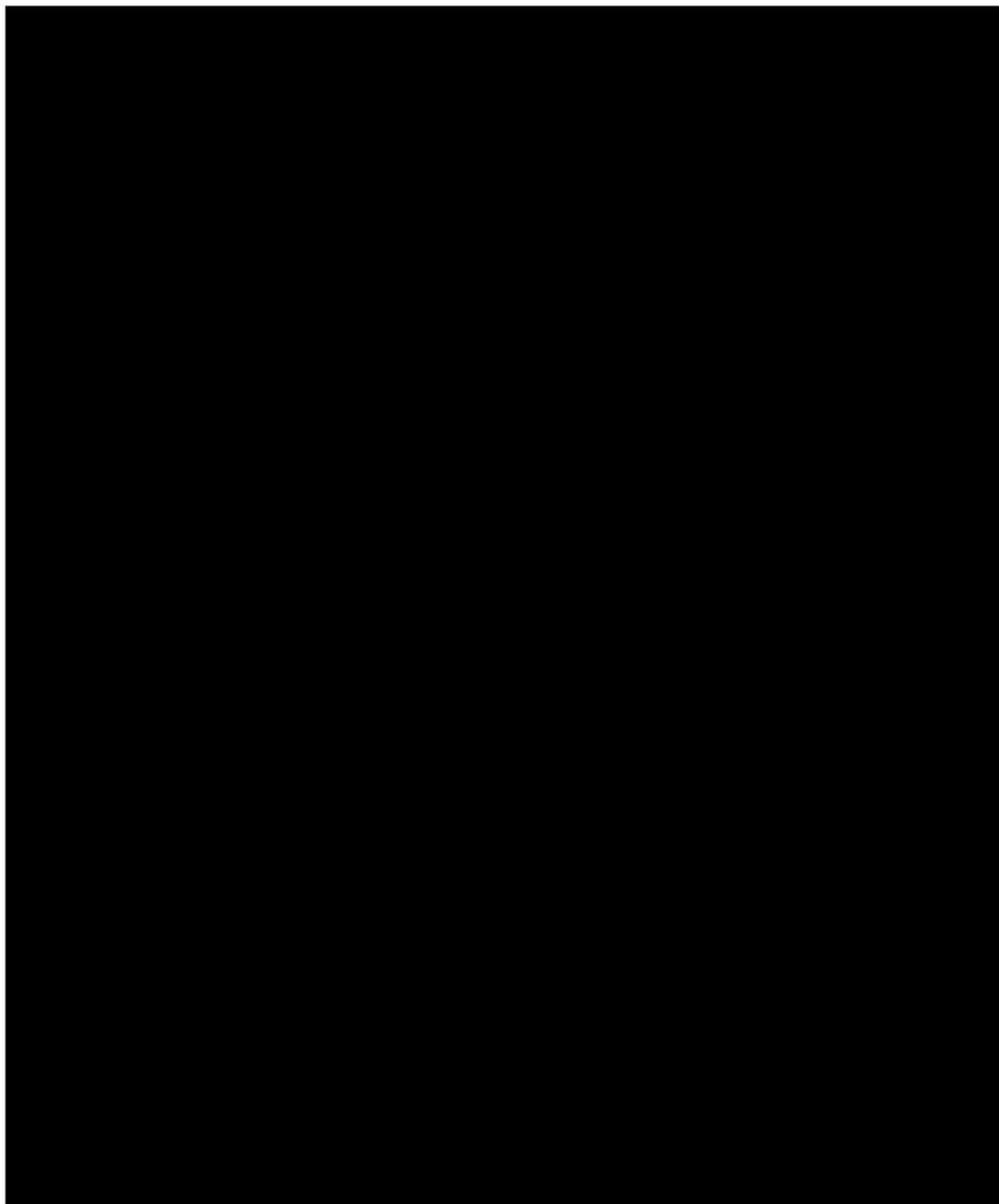

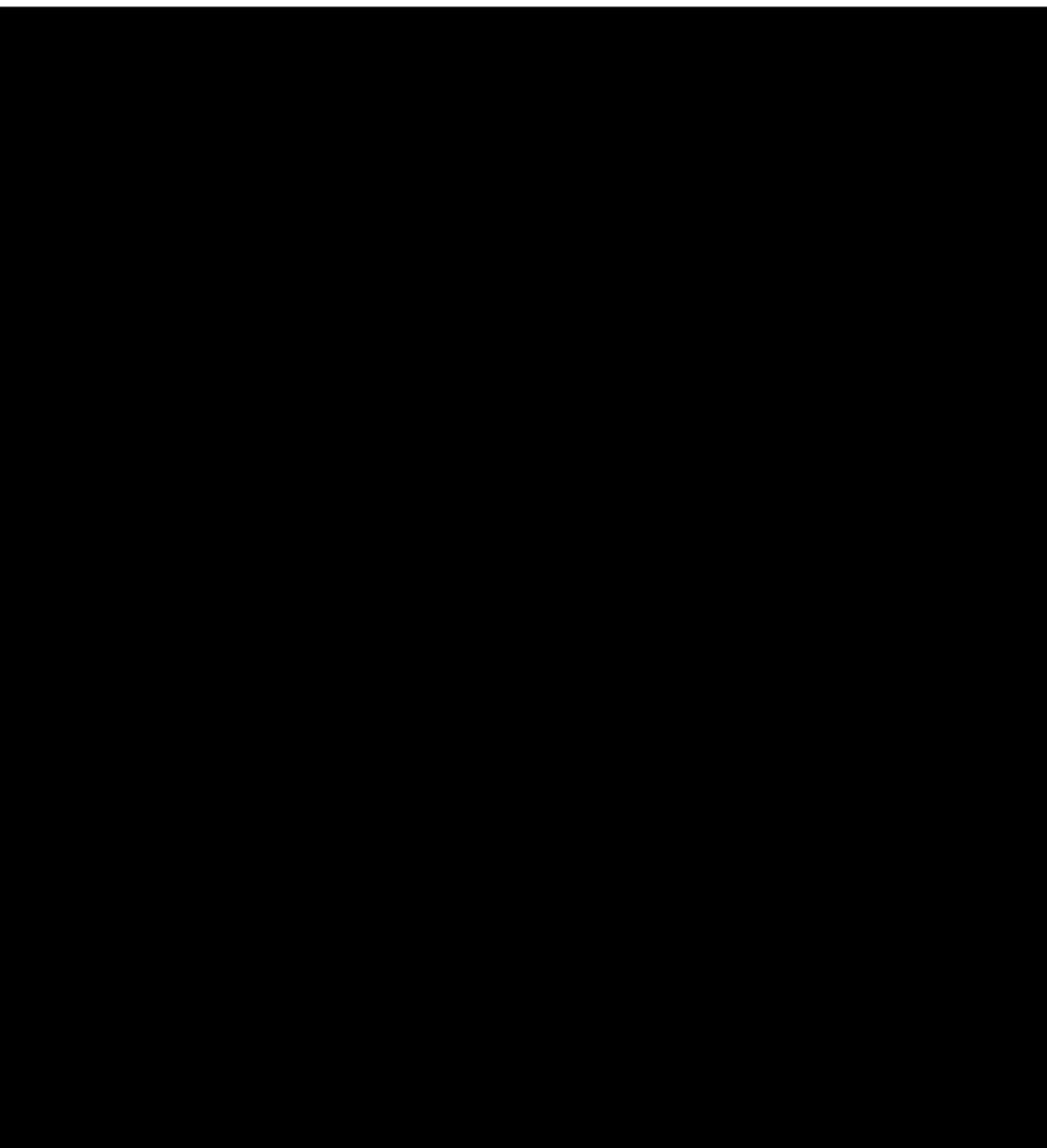

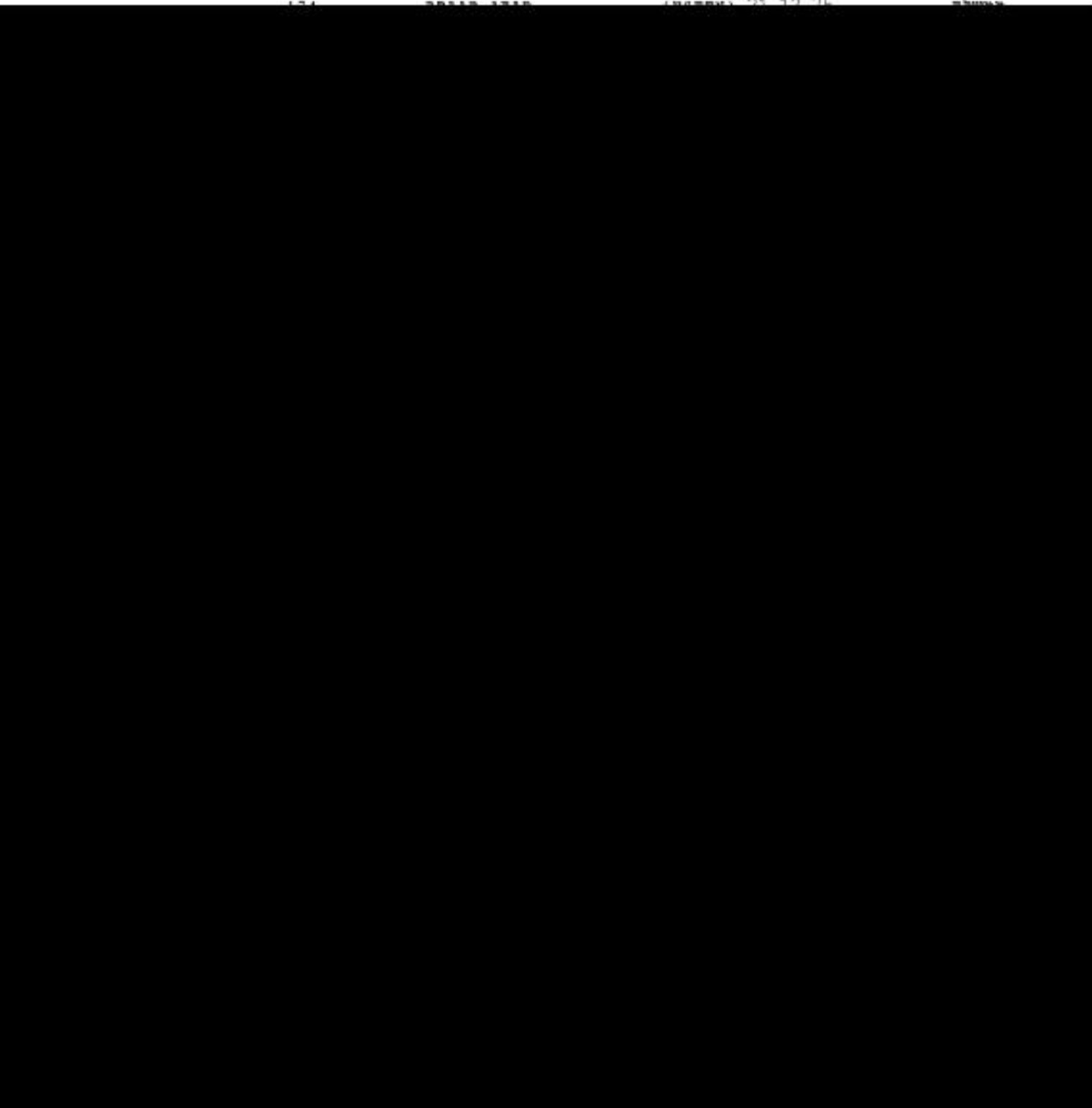

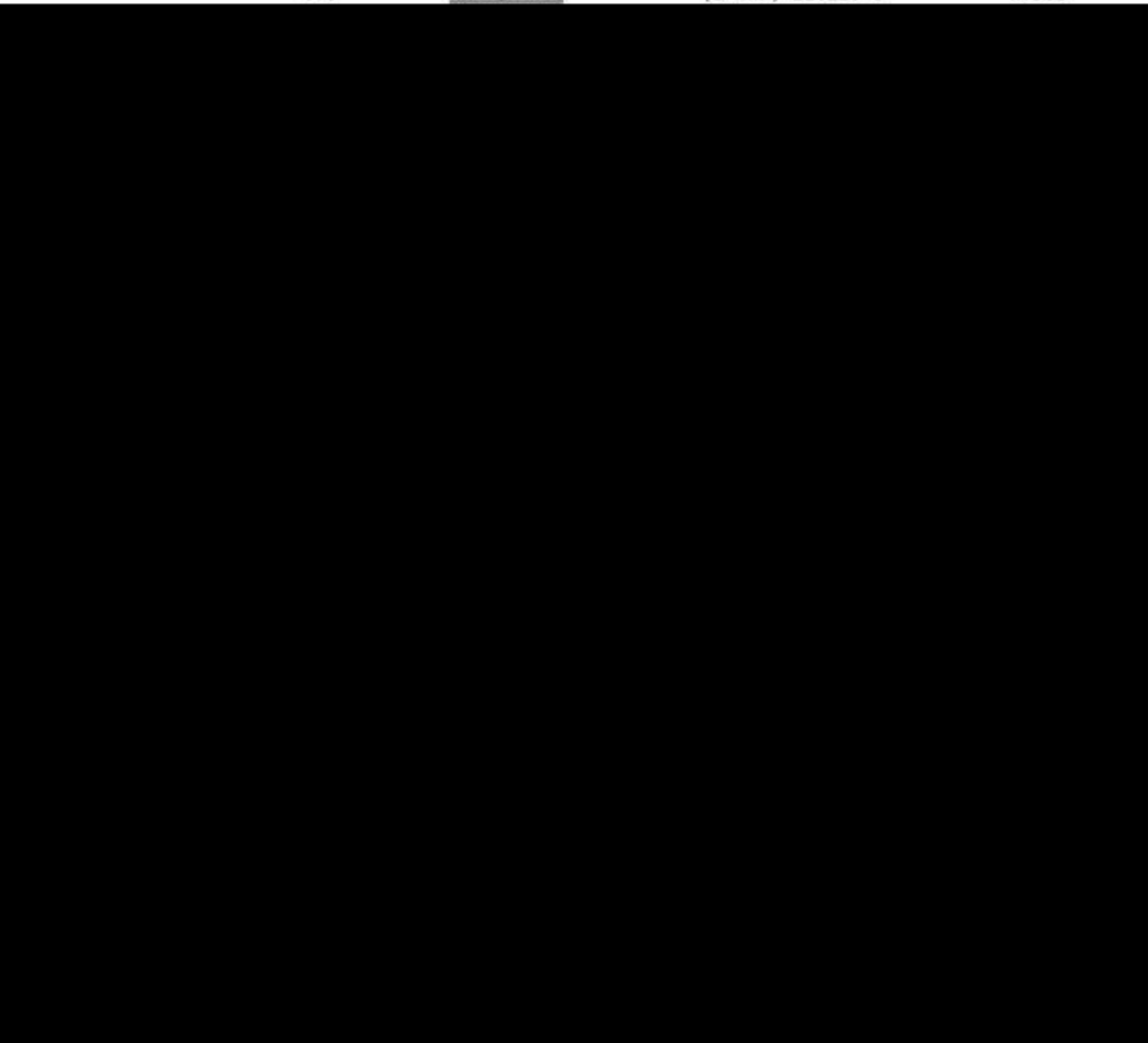

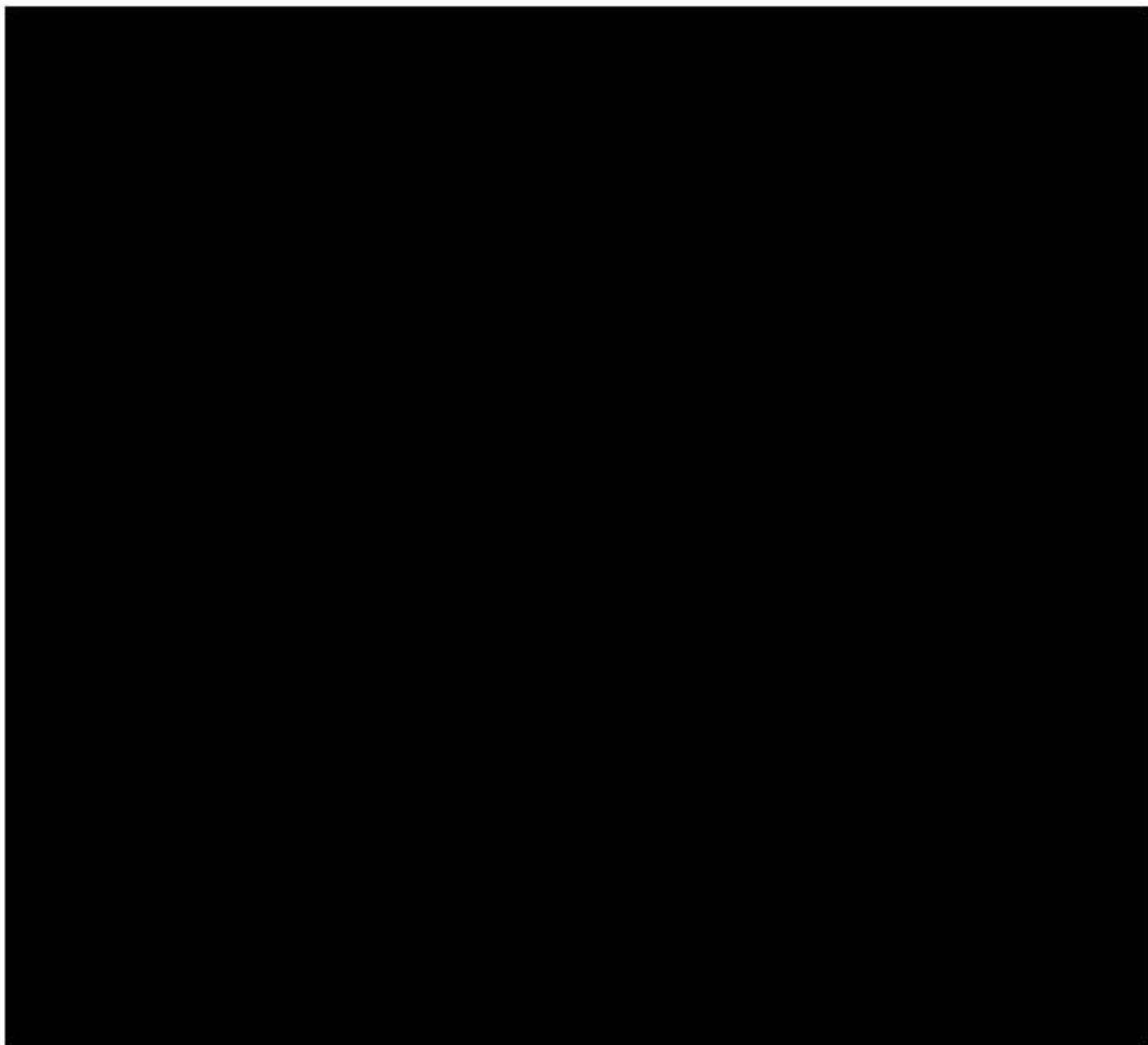

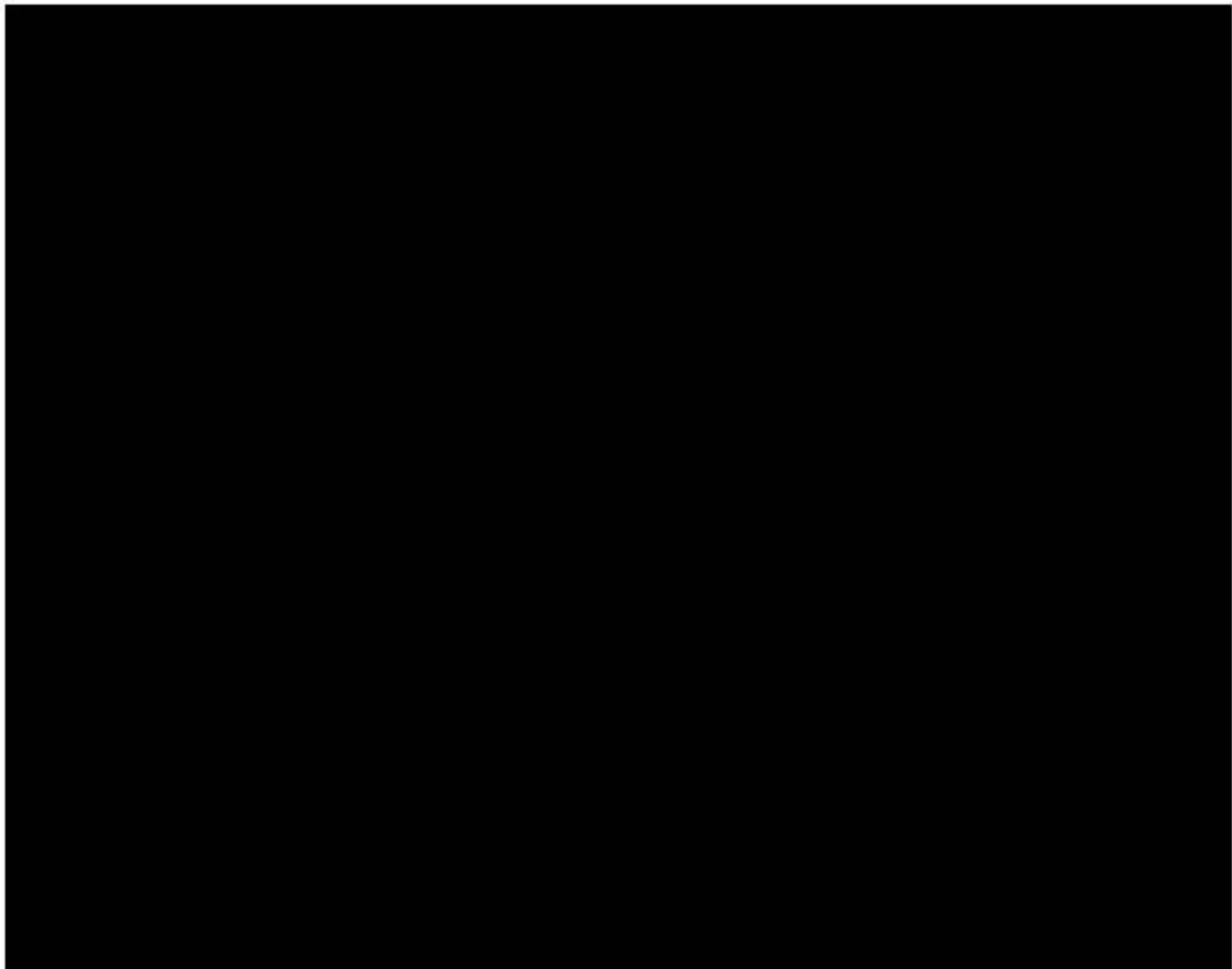

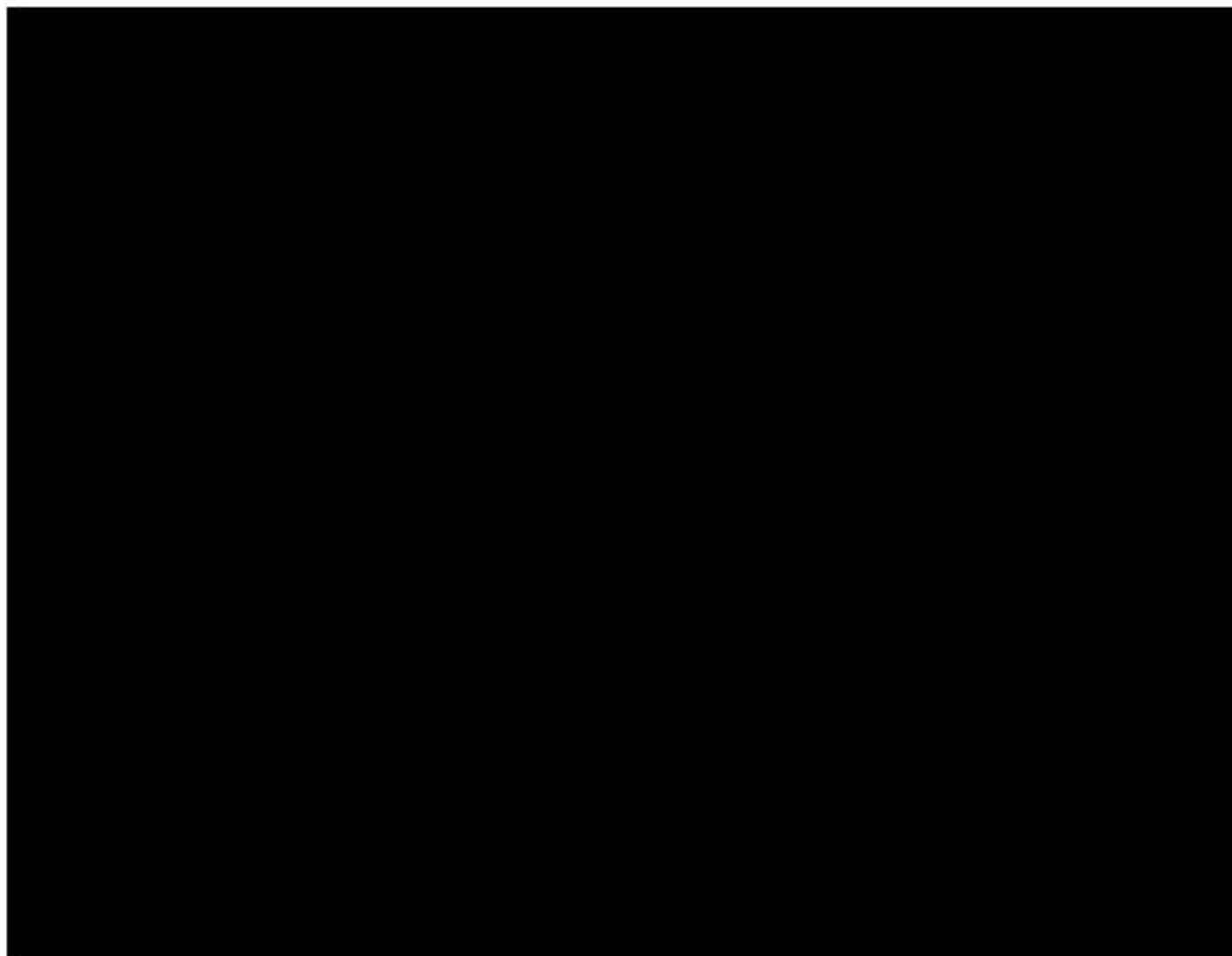

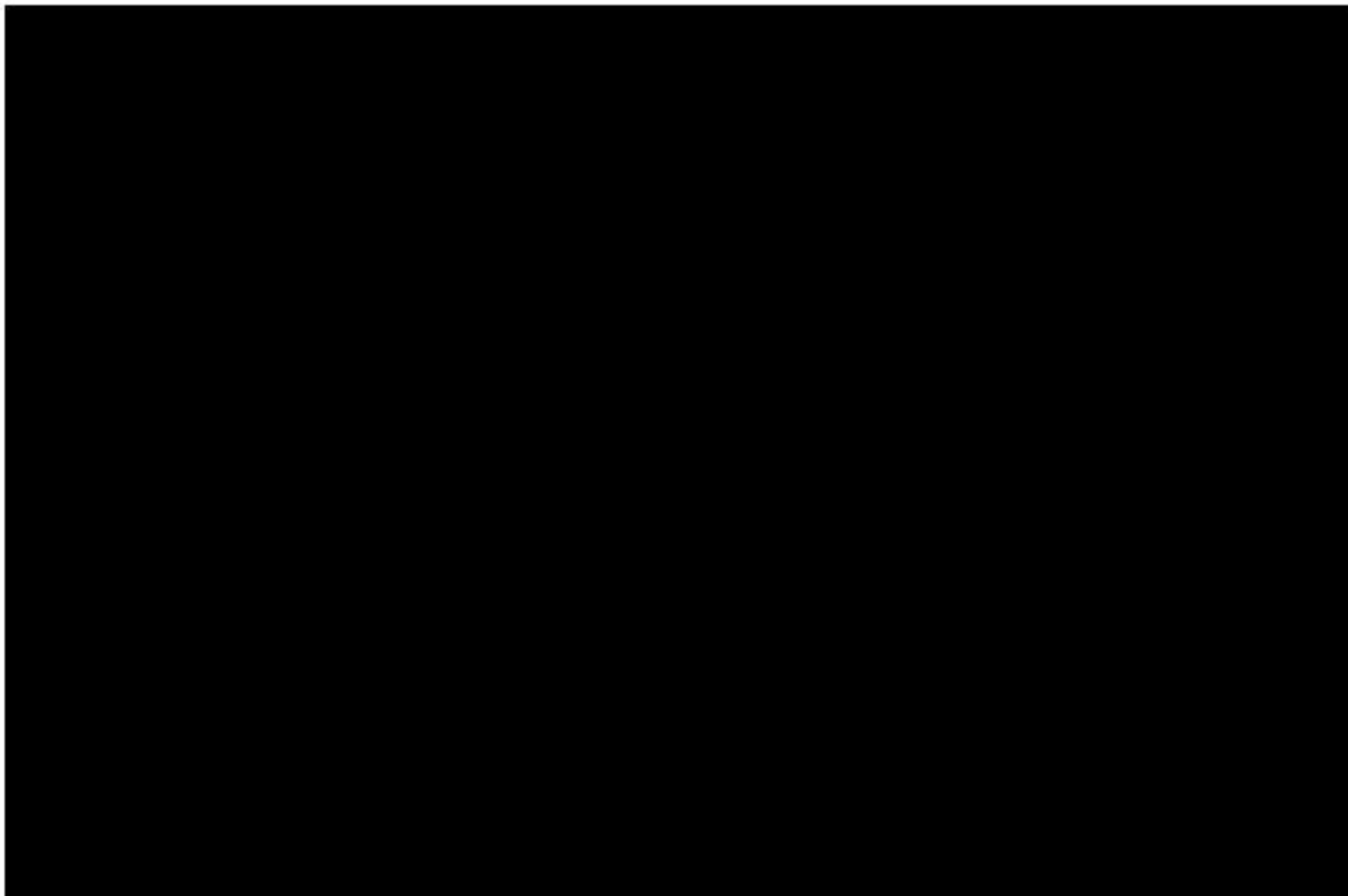

אני חושב שדי קשה לעבור מהנושא שנדון בראשית הישיבה של אחרי-הצהרים ועד כה, הן מבחינה של הקריטיות שלו והן באשר לסדרי הגודל שהוא מייצג, לנושאים הכלליים של המדיניות הכלכלית וגם לנושאים הספציפיים של הענף והמשרד שעליו אני מופקד.

אני מניח שבטרם שהממשלה תיקרא להכריע בשאלת תקציב הבטחון, כחלק מהכרעה כללית על תקציב המדינה והמדיניות הכלכלית, דווקא בענין זה, שלא כמו בעניינים אחרים, ננהג כבעבר וראש הממשלה, שר הבטחון ושר האוצר ינסו להביא אם לא הצעה מוסכמת אזי לפחות הצעה שהיא יותר מוסכמת מברגע זה. אינני חושב שביכולתה של הממשלה לבחון את האפשרויות האלטרנטיביות העומדות בפני תקציב הבטחון, בעוד שחובתה של הממשלה תהיה להכריע אם וכאשר תהיינה אלטרנטיבות שונות המייצגות עמדות שונות של נקודות ראות שונות כפי שנתקיימו כאן אחרי-הצהרים. אני מציע, כאמור, שלפני שהממשלה תיקרא להכריע - תבורנה האפשרויות השונות בפורום שהזכרתי.

כולנו יודעים שאנחנו מצויים בפני תהליכים ובעיות כלכליות שהם תולדה של התפתחות לא-רגילה. הייתי מעז לומר שהם תולדה של שלושה גורמים: (1) מלחמת יום הכיפורים; ששום מדינה בהיקף המשק הישראלי, כאשר היא עוברת רמת הוצאה כזו בחקופה כזו ותוך זמן כה קצר, יכולה היתה להביא לנורמליזציה של התהליך הכלכלי למרות אלה; (2) תהליכים בינלאומיים אשר מייקרים את הייבוא ומוזילים את הייצוא או לפחות מגבילים אותו; (3) מבנים, מבני משק, מבני כוח-אדם ומסורות ונוהגים אשר השתרשו בישראל במשך עשרות שנים. אנחנו מנסים, אולי לאט יותר מדי, ואולי בהדרגה רבה מדי להתמודד ולשנות אותם. שלושה הגורמים האלה, לדעתי, הם מקורות הבעיה הכלכלית העומדת לפני ישראל. אני חושב שהיכולת להתמודד, לעצב ולהגשים את המדיניות הכלכלית היא המבחן של ישראל בחקופה הקרובה משום שתהיה לכך משמעות כלכלית, חברתית ומדינית גם יחד, ועכשיו שמענו שתהיה לכך גם משמעות בטחונית ממדרגה ראשונה. גם אם נצליח בהגשמת התכנית שהובאה על-ידי האוצר, גם אז התהליכים הכלכליים הם מעוררי דאגות. סכום של 6

מיליארדים לירות חובות, פעם במאזן התשלומים - אלה אינם בגדר מצב אשר מאפשר קיום של צמיחה כמתחייב מן הצרכים.

בככל, נראות לי המגמות של ההצעות שהובאו לפנינו, ואעמוד בדברי על כמה השגות והערות בנושאים שאני מציע לבחון מחדש או לפחות להסב אליהן תשומת-לב מיוחדת, הן בתחום החלטות והן בתחום הטיפול בהגשמת התכנית.

ראשית, מאזן התשלומים הוא אמנם המוקד של בעיות המשק, גם מוקד כלכלי וגם מוקד מדיני. אבל העליה, הצמיחה והפיתוח וממילא גם התעסוקה הם יעד וכורח אשר חייבים להנחות את המדיניות הכלכלית, משום שתעסוקה יורדת, צמיחה קפואה ועליה נמוכה ימעיטו את העוצמה הכוללת של ישראל ובסופו של דבר לא יצרו מוטיבציה, לא יהיה בציבור בישראל כוח מניע לחשתתף בהגשמת התכנית, ובלי הסכמה ציבורית רחבה, בלי קונסנזוס לאומי אין סיכוי שתכנית כזו תתגשם. בלי שהציבור יראה את טעם התכנית, את טעם הגשמתה, את הטעם שבהורדת רמת-החיים - אין סיכוי שתהיה הסכמה ציבורית רחבה אשר תאפשר את הגשמתה. אנחנו חיים במדינה דמוקרטית, ובמדינה כזו ההכנה הציבורית, החושת ההזדהות הם תנאי להגשמת תכנית כזו שמונחת בה הצעה להורדת רמת-החיים. לכן, בעוד שמאזן התשלומים הוא יעד מרכזי, הרי מבחינה ציבורית הנושא של מאזן התשלומים מובן לקבוצת האנשים שצריכים לקבל החלטות, לעושי המדיניות בשעה שמבחינה ציבורית צריך להציג את האלטרנטיבות אשר מדברות הרבה יותר למוקד הרגישות הציבורית, והן: העלאת רמת-החיים, שיפור הרווחה, תכנית צמיחה, פיתוח, תעסוקה ועליה. לכן תמתי לקרוא ולשמוע גורמים ציבוריים אחראיים שאומרים: גם אי-קיצוץ סובסידיות, גם עליה ברמת החיים, גם תעסוקה, גם שיפור מאזן התשלומים. כל אלה אינם הולכים ביחד. הכל ביחד איננו יכול להיות. אני מדבר על גורמים ציבוריים ואחראיים ואני מתפלא שהם סוברים שניתן גם לא לקצץ בסובסידיות, גם לא להוריד את רמת-החיים, גם לקיים תעסוקה מלאה וגם, למשל, לא לחשוות את התנאים של העובדים בשירותים לתנאים של העובדים בייצור אלא היפוכו של דבר: להחיל שעות קיץ על עובדי הייצור. בעיני זו תמיהה שכן הלוגיקה האלמנטרית והיסודית, האלף-בית איננו מתיישב עם זה.

הבחירה שעומדת לפני הממשלה והציבור היא בטחון, פיתוח, צמיחה ועליה או עליית רמת-החיים ושיפור החיים. שני הדברים יחד עומדים בסתירה זה עם זה. לדעתי, הבחירה צריכה להיות העדפת הצמיחה, התעסוקה והעליה על פני עליית רמת-החיים ושיפור הרווחה ועליית רמת-השירותים.

שר התיירות מ. קול:

דגל אחד במקום שני הדגלים.

שר התחבורה ג. יעקבי:

לא הייתי אומר כך. שני הדגלים כאשר יש עדיפות לאחד מהם. לכן אני מוכרח לומר שגם ההערכות לשנת 1976, כפי שהאוצר הניח אותן לפנינו, בלתי-מובנות לי דייך. לא ברור לי ולא מובן לי כיצד, על פי חיזוי האוצר, השכר הריאלי הכולל בשנת 1976 יעלה ב-3% לעומת אי-שינוי השנה. אם המצב הוא כפי שהוא, מצב הבטחון הוא כפי שהוא, מצב התעסוקה עם חיזוי עליה בשכר הריאלי, בשיעור של 3%, כאשר השנה זה אפס. המסקנה האלמנטרית היא אי-עליה בשכר הריאלי הכולל והורדת המספר של הבלתי-מועסקים, שכן שני הדברים האלה הם אלטרנטיבים. אני אומר: עדיפות לתעסוקה ועליה על-פני רמת-החיים. אני מעדיף הורדה של רמת-החיים על-פני הורדת או הקטנת העליה, גידול במספר הבלתי-מועסקים והגירה נטו של 8000 בלבד. הצעדים אינם מספיקים בהקשר זה, אין מיצוי של האחריות שלנו כלפי הצמיחה, התעסוקה, העליה, וממילא גם מאזן התשלומים. בסופו של דבר, אם הציבור יחשוב שהולכים רק לשפל - הוא לא יהיה מוכן להקריב דבר, אבל אם יראה אתגרים בתחום העליה והצמיחה - אני מעריך שדווקא הציבור יהיה מוכן להקריב רמת-חיים. הוא לא יהיה מוכן להקריב רמת-חיים בשביל דבר אנונימי כמו מאזן תשלומים, אבל הוא יהיה מוכן לכך אם מציגים לפניו יעד בתחום הבטחון, הצמיחה והעליה.

אני חושב שאין מספיק הערכות, אין מספיק תשומת-לב להערכות ולהתכוננות לאפשרות של עליה נוספת של פיתוח ותעסוקה, של משיכת השקעות הון. אם יש משהו שמדאיג אותי - זה ההיבט הזה ולא רמת-החיים. רמת-החיים זה הנושא הפחות מועדף שצריך לעמוד לפנינו בשנה הבאה. אני יודע שיש בעיות עם ההסתדרות ועם הציבור, אבל הממשלה צריכה להגדיר לעצמה את הדברים בבחירות לפני שהיא הולכת להידברות עם הציבור, ההסתדרות והמעסיקים. תחזית איננה מדיניות ומדיניות איננה תחזית. אם 8000 הגירה נטו זו מדיניות - אני חולק עליה. אם היא תחזית - אני מציע שיעשה כדי לשנות אותה. אם 20 אלף בלתי-מועסקים היא מדיניות - אני חולק עליה. אם זו תחזית - צריך לשנות אותה. צריך ליצור גרעיני צמיחה על-ידי תכנון מראש, על-ידי תהליך הגדרה מראש, כדי שאם יהיה צורך להפעיל משאבים - אפשר יהיה לנצל אותם. כלומר, לא להפעיל משאבים לעבודות דחק אלא ליצור פוטנציאל של פיתוח בכיוונים רצויים כדי שבעת הצורך ניתן יהיה להאיץ את התהליך בכיוונים שיצרו פירות כלכליים הן בתחום החששית והן בתחום הפיתוחים התעשייתיים והכלכליים, שכן החשש שלי שאנחנו עלולים להגיע לשפל ואז נביא לבזבוז של מקורות כאשר אנחנו יכולים להשתמש במקורות הללו ליצור נכסים אמיתיים למשק ולכלכלה הישראלית.

אנחנו חייבים להגדיר מה הם מפעלי הפיתוח שיש להם עדיפויות, לתכנן אותם וליצור את נקודות הזינוק שלהם כדי שיהיה אפשרי להרחיב אותם בעת הצורך, כך בתחום הגדרת המפעלים והתחום של האיוורים. כשם שיש להגדיר את הדברים באורח פוזיטיבי, כך צריך לעשות זאת באורח נגטיבי - מה לא, כלומר, באיזה איוורים לא. זה צריך להעשות מבעוד מועד בצורה ברורה כדי שלא נעמוד בפני מצבים שיפגיעו אותנו.

אני מציע שננסה להגיע לתכנית שתחולתה היא לשלוש שנים ולא לשנתיים, וטעמי וסיבותי עמי, סיבות הקשורות בתהליך הכלכלי, סיבות הקשורות בתהליך הפוליטי.

אני חושב שיש לחתור להסכמי עבודה שתחולתם שלוש שנים ולא שנתיים כפי שנהגנו בעבר. המצב כיום איננו רגיל ולכן גם הגישה חייבת להיות בלתי-רגילה. צריך לנסות להגיע להסכם עם ההסתדרות והמעסיקים על בסיס של שלוש שנים, במה שנוגע לתחום המדיניות הכלכלית והסכמי העבודה. אני יודע שבמשך שלוש שנים עלולים להיות חריגים. יש לנסות להגיע עם שני הסקטורים הללו להסכם שיבוא לידי ביטוי באמירה משותפת שיהיה שקט תעשייתי ושביחת נשק ביחסי העבודה במשך שלוש שנים, שזו היא המגמה הרצונית המשותפת של שלושת הגורמים ולשם-כך הם יקיימו מצב של הידברות מתמדת כדי להגיע להסכם על התהליכים במשך שלוש השנים האלה שבהן מדובר.

הערה:

פת לענין השירותים והייצור. גם סביב השולחן הזה, ובוודאי בציבור, יש דיבורים כוללניים שהם חסרי משמעות ביחס למושג של שירותים מול ייצור, דיבורים אשר מזיקים לענין ומונעים קבלת החלטות רציניות בענין זה.

אם הקריטריון הוא אבטלה סמויה - הרי אבטלה סמויה יש בכל המשק ואני לא בטוח שבשירותים יש אבטלה סמויה יותר מאשר בייצור, או שיש בחינוך אבטלה סמויה יותר מאשר בטקסטיל, או שבמספנות יש פחות אבטלה סמויה מאשר במשרד התחבורה. נדמה לי שהכל לוקים באבטלה סמויה והבחנה צריכה להיות ספציפית. ההבחנה, לדעתי, צריכה להיות פשוטה וחד-משמעית. אנחנו רוצים לקדם אותם מגזרים, אותם ענפים, אותם מפעלים שתרומתם לשיפור מאזן התשלומים היא גדולה יחסית. זה הקריטריון היחיד. כלומר, שלוש אמות מידה: ייצוא, החלפת ייבוא ומחיר דולר נחסך. אין קריטריונים אחרים. כתוצאה מכך ההבחנה היא פשוטה: שירותים, לצורך המושג שירותים שירות פה סביב שולחן הממשלה, הם שירותים ממשלתיים, מינהליים ופיננסיים ולא אחרים. יש לזכור שהיקף הייצוא של התעופה, הספנות והתיירות השנה הם למעלה ממיליארד דולרים ומחיר הדולר הנחסך הוא מן הנמוכים במשק, אם כן, מה המשמעות להיותם שירותים? מה המשמעות שנמלי התעופה והים הם שירותים? - הם תשתית לביצוע ייצוא של שירותים וסחורות.

מה המשמעות של בריאות וחינוך בשירותים. הם יוצרים את ההון האנושי במשק. הגישה אליהם צריכה להיות ספציפית ולא כוללת דוגמאטית.

אני סבור שאין להביא לכך שמשווה ככל האפשר את ענפי הייצור לשירותים, אלא יש להביא לכך שענפי השירותים יושוו לייצור. כבר הערתי ששעתי סיסמאות שהרלוונטיות שלהם לא קיימת, שנביא לכך שעובדי הייצור יקבלו את התנאים שבענפי השירותים.

ראש הממשלה י. רבין:

מי הציע זאת?

שר התחבורה ג. יעקבי:

המחלקה לאיגוד מקצועי של ההסתדרות.

שר החינוך והתרבות א. ידלין:

ועובדי השירותים יקבלו תוספות שכר של עובדי

הייצור.

שר התחבורה ג. יעקבי:

זו נסיגה והיפוכו של הכיוון הנכון במשק.

אני מסכים להצעות שהובאו כאן בנושא של הסכמי העבודה, ואני מציע שנוסיף אליהן הצעות הממשלה לקראת הידברות עם ההסתדרות, שהרי יש תחום שהוא בגדר של בסיס למשא-ומתן עם ההסתדרות ולא בגדר של החלטות שלהן הממשלה מוסמכת, והמנעות מכל רטרואקטיביות בהסכמי העבודה. זו רעה חולה שמוסכמים דברים בחודש אוקטובר ומתחילים אותם בחודש ינואר שעבר. לדעתי צריך לקבוע תחולה אחידה לכל הסכמי העבודה ולא תחולה מפוצלת. אני מציע את ה-1 באפריל 1976 לכל ענפי המשק לכל מגזריו. אותו סעיף המופיע בחלק של הסכמי העבודה בדבר הסדרי בורות מוסכמים, אני מציע שיהיה בכל הסכם. דהיינו, שיהיו הסדרי בורות מוסכמים ושייקבע כלל שלצורך של הכרזת סכסוך עבודה יש צורך בהצבעה חשאית של העובדים במפעל, להבדיל מעובדים באותו סקטור. זאת אומרת, "אל-על" ולא עובדי התעסוקה, עובדי נמל אשדוד ולא עובדי התפעול. הצבעה חשאית חייבת לכלול את כולם שכן חשבתה משביתה את המפעל.

הערה:

פת בתחום הנוהלים. יש מגמה, שאני חולק עליה, להביא לריכוזיות של החלטות ולדחיקתן אל ראש הפירמידה. זו מחלה ישראלית, שכל דבר צריך להחליט עליו שר, או הממשלה או ועדת שרים, או ועדת מנכ"לים. כל דבר צף כלפי מעלה. זו מחלה של המינהל הישראלי ובעיקר הממשלתי, ויש נסיון להחמיר את המחלה הזאת. אחד הנסיונות הוא במינוי ועדת שרים לאישור נסיעות להשתלמויות בחוץ-לארץ. כמה עוד צריכים לעסוק חשרים? כמה ועדות שרים צריכות להיות? אני לא בא לישיבות של ארבע מועדות חשרים שאני חבר בהן. עמשיו תהיה עוד ועדת שרים, או עוד שתיים-שלוש, לפי ההצעות, וכולנו נתחיל לשבת בטריבונאלים בשיטת ברית-המועצות. זו לא שיטה שהממשלה צריכה לעבוד בה. מספיקה ועדה של מומחים, של פקידים בכירים לעניינים אלה. צריכה להיות להם סמכות כדי לקבל החלטות בעניינים כמו השתלמויות.

יש פה ועדת מנכ"לים לענין של קביעת עדיפויות במסגרת תכניות הפיתוח. אני חולק על הצורך בוועדה הזאת ואני מציע לא לכלול אותה בהצעות. אם מדובר בנושאים שבמסגרת תקציב המדינה, תקציב המדינה הוא חוק

המחייב את כולנו. אפשר להתווכח על סדר עדיפויות בטרם הוא מונח על שולחן הכנסת. אם מדובר בנושאים שהם מעבר לתקציב - לא בהרכב זה. אני לא מקבל את השיטה שנציגי משרד מסחר ותעשייה והאוצר יקבעו עדיפויות של משרד התיירות, התחבורה או משרד המסחר והתעשייה. רוצים לקיים בירורים על עדיפויות - יהיה בירור בין המשרד הנוגע בדבר ובין משרד האוצר. יש מחלוקת - היא תובא לוועדת השוים לענייני כלכלה. אינני גורס נסיון ליצור מצב של סופר-משרדים ותת-משרדים. אני חולק על ההצעה של מינוי אישיות בכירה. יש נציבות שירות המדינה, יש מכון לפירון העבודה והייצור ולא צריך סופר-אישים שיקבעו על סופר-אורגנים. אם אנשים לא ממלאים את תפקידם - נחליף אותם.

אנחנו לא צריכים ליצור עוד גוף שיגרום לתסיסה בין המכון לפירון עבודה ובנינו, כי זה מקור לצרות ובומרג שיכה את הממשלה. אם אנחנו מתכוונים ברצינות - לא חסרות הצעות, אם אנחנו לא מתכוונים ברצינות - רק נכביד על עצמנו ונהיה חייבים דו"ח לציבור בסיטואציה יותר קשה.

אני מציע להזהר בנוסח החד-משמעי בדבר שיתופם של עובדים במועצות המנהלים של חברות ממשלתיות בצורה טוטאלית וחד-משמעית. אינני זוכר שהיה דיון בעניין זה. זה לא נושא שאפשר להחליט עליו דרך-אגב. יש לנושא זה משמעות מרחיקת לכת. אני חושש מאד שהחלטה כללית כזו, ניתבע להגשים אותה ואם לא - ניראה כמפירי החלטת הממשלה.

שר האוצר י. רבינוביץ:

אני בעד הגשמה. זה היה בחוק.

שר התחבורה ג. יעקבי :

אני מכיר שתי חברות ממשלתיות שמינוי נציג של העובדים במועצת המנהלים הוא בעייתי מאד. לעומת זאת אני מעריך שבשתי חברות, שבתחום אחריותי, מינוי כזה הוא רצוי. כאמור, אני מציע שגזהר מהחלטה סיטונאית. אני מציע שייאמר שיבוררו הדברים להגברת שיתוף העובדים במועצות המנהלים של חברות ממשלתיות על-פי בחינה שתיעשה בכל חברה בין רשות החברות ובין השרים הממונים על אותן חברות. אני מציע להזהר מהחלטות סיטונאיות שנתחייב לבצע ולא נוכל.

אשר לשינויים בחוק עידוד השקעות הון. השינויים הללו, השפעתם לא תתחיל ממחר בבוקר, אלא היא תתחיל בעוד שנתיים - שלוש שנים. לכן כל ראייה, כל עיסוק בתחום זה, בעיקר כשהולכים לצמצם את תקציב המדינה והולכים לקבוע סדר עדיפויות יותר קשוחות מחייב ראייה של טווחים ארוכים ולא לראייה של טווח של שנה-שנתיים הקרובות. לכן אני סבור שאם בכוונת הממשלה לסכם את הנושא כאן היום, אני מציע מיתון פרוגרסיבי של תקרות רמות הריבית על-פי שלושה סוגים שלפיהם מסווגים איזורי הפיתוח. באיזור פיתוח א' התקרה תועלה מ-8% ל-12%, באיזור פיתוח ב' היא תועמד על 15% במקום 17%, ובאיזור פיתוח ג' - 18% במקום 19%, בשיטה של פרוגרסיה, כלומר, העדפה לאיזור הפיתוח הבעייתי ההולכת ויורדת לאיזור פיתוח ג', אלא אם כן שר האוצר סבור שמוטב שהדבר יעבור לוועדת השרים לענייני כלכלה, נושא שהוא ראוי לדיון מיוחד בוועדת השרים הזאת.

בענין הסובסידיות, אני סבור שהצעת האוצר היא מינימום. אני מציע לא לגלוש מעבר לתקציב הסובסידיות שהאוצר מציע. אנחנו חייבים לקבוע קריטריונים מצומצמים משום שהדבר עולה בקנה אחד עם השיקולים של הצרכים וחלוקת הנטל. אני גם אינני בטוח שאנחנו חייבים להמשיך בשיטה של תשלומי הרווחה וזיכויי הרווחה כפי שהם כיום.

ראש הממשלה י. רבין:

כמה עולה לאוצר המדינה החשלוס עבור הילדים

הראשון והשני?

מר ש. שירן:

500 מיליון לירות. תוספת היוקר בחודש אפריל

תהיה 120 מיליון לירות, רק לילד הראשון ולילד השני.

שר התחבורה ג. יעקבי:

הקריטריון המדריך אותי הוא חלוקה של ההכנסה הלאומית וסדר עדיפויות נכון יותר של ההכנסה הלאומית. בזיכויים לילד הראשון והשני אנחנו לא משפרים את חלוקת ההכנסה הלאומית וגורמים להוצאה שאיננה עומדת בסדר קדימויות נכון, גם אם הדברים שנמצאתי הם מרשימים ונכונים.

גם בשיטת המימון של שכר לימוד במוסדות להשכלה גבוהה אני לא רואה סיבה שתלמידים שבאים ממשפחות עם רמת הכנסה גבוהה לא יחזירו בתחום לימודיהם, על בסיס של הלוואה, חלק מהמענק שהם מקבלים, שצריך להיות למעשה הלוואה לתמיכה בשכר הלימוד שלהם במוסדות להשכלה גבוהה. הגענו, לדעתי, בתחומים הללו לצורך בבדיקה מחדש של סדר העדיפויות בתחום הרווחה, שכן יש כאן השלכה שלילית על חלוקת ההכנסה הלאומית. אני סבור שבעוד שהממשלה הרחיקה לכת בקביעת סדר העדיפויות בהוצאות שלה, לא עשו כן, עד כה, הסוכנות היהודית, ההסתדרות על כל שלוחותיה, החברות הממשלתיות, הארגונים הציבוריים והרשויות המקומיות שמבחינת הסקטור הציבורי כולם יחד אינם נופלים מהיקף האוצר ומהיקף המנגנון של ממשלת ישראל, להוציא בטחון. כלומר, הם לא נופלים מהסקטור האזרחי של ממשלת ישראל והם לא עשו יחסית למה שעשה הממשלה והגזרות שהיא גזרה על עצמה הן בצמצום ההוצאה

והן בצמצום המנגנונים והתקנים.

אני מבקש להעיר שתיים-שלוש הערות קצרות בענין התחבורה. אני חושב שזו תופעה לגיטימית, שהיא גם בגדר חובה וגם בגדר זכות, כאשר שרים מדגישים את הצרכים ואת הבעיות של המשרדים שלהם, ואין לראות בכך משום התעלמות מהבעיות הכלליות, ובלבד שהראיה הכוללת לא מטשטשת. מאחר שקשה לי מאד לאמץ ולסגל לעצמי מבנה סכיופרני, אני מודיע שלא אערער על תקציב משרד התחבורה ולא אצביע נגד המגמות הכלכליות שהונחו כאן, שבעיני הן מינימום הכרחי, כפוף להערות שהערת בדברי.

תקציב הפיתוח של משרד התחבורה - 200 מיליון לירות. זה תקציב שלא היה גבוה אף פעם ולא עמד בסדר עדיפות נאות למרות שיש לו תשואה כלכלית גבוהה ולמרות שיש לו מחיר אנושי גבוה למדי. השיטה שאנחנו עובדים בה, ושהיא טוב להפריד ממנה, היא שמה שהיה לך בשנה שעברה פלוס 2%-3%. זו שיטה שעבר זמנה וכמו שיטת ההצמדה זו תופעה חמורה. הדבר נובע מקונסנסוס, מבעיות פוליטיות, מעבנה הממשלה וחוסר נכונות לפרוץ מסגרות. מה שקרה בתחבורה זה גידול בצרכים ופיגור באפשרויות, במשך כל השנים.

במשך עשר שנים עלה מספר כלי הרכב פי שלושה-וחצי. תקציב הפיתוח ירד עד לשליש לכל כלי הרכב לעומת המספר הכללי של כלי רכב.

ההשפעה הכלכלית היא מרחיקת לכת. לא רק שיש ייצוא ישיר של ענפי התחבורה, בסכום של 750 מיליון דולר, אלא גם באורח עקיף יש השפעה על הוצאות התחבורה הן על-ידי המערכת הכלכלית בנמלים ובצמתים ובדרכים והן בתחום החסכון במחיר הכבד בתחום תאונות הדרכים.

המשמעויות של ההצעות הן ארבע: הורדה דראסטית ברמת השירותים, ירידה ברמת הביקוש על שירותים הניתנים על-ידי הסקטור הפרטי והציבורי, החמרת מצב הבטיחות וממילא איכות החיים, איכות החיים תורע ולא תוטב בתחום שאני מופקד עליו, והרעת הרמה של שירותי התחבורה ובטיחותם.

אינני מציע ואינני תומך בהצעה למנות ועדת בורות כמו שצויע השר שם-טוב, בראשותו של שר המשפטים וחברי השרים גלילי והאוזנר, שתפסוק בענין הקדימויות. אני חושב שזה נהוג עבודה בלתי-נכון, העומד בסתירה עם הסדרים המתוקנים של עבודת הממשלה. לכן אני מסתייג מהצעה זו.

שר הבריאות ו. שם-טוב:

איך נפתור את הבעיה?

שר התחבורה ג. יעקבי:

משרד האוצר יעבור על כל ההצעות והחשגות שיושמעו, יביא לממשלה את הצעותיו ומי שירצה יוכל להציע הצעות אלטרנטיביות וההצעות תועמדנה להצבעה, פרט לחקציב הכסחון שהוא נושא מיוחד ובו שר הכסחון, שר האוצר וראש הממשלה יקיימו דיון לפני שהענין יובא להכרעה.

במהלך הדיון יכולות לחשמע כל החשגות, אבל תנאי להגשמת התכנית הוא השגת תמיכה ציבורית והזדהות של הציבור עם המטרות שעליהן נחליט בתום הדיון הזה. לכן החשיבות שיש לאחריות הקולקטיבית ולהתנבאות בסגנון אחד, שכן מדובר בענין אקוטי וגורלי.

שר העבודה מ. ברעם:

חברים, היום עסקנו בוידוים, כל אחד אמר שהוא לא מתכוון לכרסם. גם אני אינני מתכוון לכרסם בתכנית הממשלה או בהצעת התקציב.

השאלה הראשונה אשר מתייצבת בפנינו בקשר לתכנית ובקשר לתקציב היא שאלת התעסוקה בישראל. אינני מדבר על סטטיסטיקות. אינני מוכן להתנבא במה שיקרה בשנה הבאה, אם כי עשיתי זאת בשנה שעברה, והתנבאתי נכון. מכל-מקום, אם התכנית הזאת תוגשם - יש סכנה לאבטלה. אינני מאמין באבטלה מבוקרת. למי שאומר דבר כזה אני אומר שאין פרעון לשטר הזה. לא אחזור למה שכבר אמרתי ביחס למה שעלול לקרות במדינת-ישראל אם חלילה יהיו כיסי אבטלה. משבילי לא רק המספר קובע אלא גם עומק הדבר משמש אינדיקציה. כיום אין עדיין סימנים למצב כזה, אבל הם עלולים לצמוח.

אשר לבנין: אינני חושב שזה ויכוח בין שר האוצר לשר השיכון. זה עניינה של הממשלה. לענף הבנייה בישראל יש חשיבות רבה על גורמי התעסוקה במשק. במדינת ישראל יש 55 אלף פועלים, ואני כולל בזה יהודים ולא-יהודים; אני מדבר על פועלי בנין. אם לא נשמור על המצב הזה אנחנו עלולים בעוד שלוש-ארבע שנים, לעמוד במצב שאין פועלי בנין בישראל. הפועלים שייפלטו, אינני מאמין שהם ילכו וייקלטו בתעשייה - הם בגיל מתקדם למדי - אלא הם יכנסו לענפים שירותיים ואנחנו מאבדים פוטנציאל של כוח מקצועי שבלעדיו לא תוכל מדינת-ישראל לתפקד כהלכה. לא תמיד נוכל להסתייע ב-33 אלף פועלי בנין מהשטחים, ובשטח זה, מה שקורה כיום הוא חמור מאד, ואני רואה בזה סכנה מדינית ממדרגה ראשונה.

בעיר כמו ירושלים, לדוגמה, יש 15 אלף פועלי בנין מהם כ-3000 יהודים, 1200 ערבים ממזרח-ירושלים ו-10,800 פועלים מן השטחים.

באותו יום שהיתה סכנה שחפרון מלחמה בינינו ובין סוריה, בחודש נובמבר, עליתי לחרמון ולא מצאתי שם אפילו לא פועל יהודי אחד שעסק בפעולות ביצורים במוצב. שאלתי את המפקד: האם אתה מאמין לפועלים הערביים?

תשובתו היתה שלילית.

לכן, אם אנחנו חפצי חיים - עלינו לעשות כל מאמץ כדי לשמור על הגרעין הזה של פועלי בנין יהודים, ולפי מיטב ידיעתי זה מחייב לפחות 3.5-4 מיליון ממ"ר של התחלות בנייה.

אני שואל את שר האוצר, שאיננו פה, אני שואל את האנשים שלו: אחם כותבים לנו שבתכנית שלכם ותקציב יש 15 אלף יחידות דיור בשיכון ציבורי, התחלות, אבל לעומת זה שר השיכון טוען שכתוצאה מההתחייבויות שלו אין אפשרות להתחיל בכמות כזו. אם כן, צריכה להיות בענין זה תשובה מוסמכת. אני שואל מי צודק. אם האוצר יגיד שהוא מתחייב - אני חושב שאנחנו יכולים להסתפק בזה. אנחנו יכולים לעמוד באבטלה חיכוכית בתחום הבנין.

דובר:

סבה מקצועית. אין לזה ביטוי מספיק בהצעת התקציב.

אני סבור שצריך להעניק לפועלי הבנין הישראליים ידיעה במקצועות ההתחלה של הבנין, השלד, וידע במקצועות הגמר והסיום. זה מבצע אדיר ולא קל. זה כרוך בהוצאה. אינני מציע שנדבר על הגדלת התקציב בתחום זה, אבל יש צורך למצוא לזה פתרון. אני מבקש שהאוצר יתחייב שבשנת 1976 יתחילו ב-15 אלף יחידות דיור, אם כי ייתכן שזה לא מספק את שר השיכון.

אני חושב שצריך לבחון את המדיניות המוצעת בקשר להלוואות להשקעות. אני יודע שהיה ניצול גדול מאד של השטח הזה. בשנת 1976 יש כל הסיכויים שהיה אבטלה ויהיה צמצום בהרכב ענפים, האם נעמיד סימן שאלה על ההשקעות? נכון שיש ענפים מסוימים שהניצול של הציוד בהם איננו מספיק, אבל יכולים להיות ענפים שאנחנו יכולים לעודד אותם לייצוא.

(עד כאן רשמה מ.ה. מכאן ל.ד.)

על-כל-פנים, אני ממליץ בפני שר האוצר, כי הטענות הסבירות של שר המסחר והתעשייה בהקשר לשעורי הריבית ייבדקו. הוא הדין לגבי היצוא.

דבר שלישי - אני לא רוצה להכניס את ראשי לענין. אני מקבל את דעת רה"מ, כי אנו לא נדון עכשיו על השגות שר הבטחון ומשרד הבטחון, אבל אני אחשוב זאת לחלם, אם לא נמצא דרך כיצד לא להקטין את הפוטנציאל התעשייתי שלנו במדינת ישראל. (ואני רציתי להגיד דבר זה מראש). כי אם המדובר הוא ברכישת עוד 100 טנקים מוכנים, או הקטנת הפוטנציאל התעשייתי, בענין הזה, בנקל, אנו יכולים להפסיד את התעשייה ולהחזיר את הדבר הזה לקדמותו, זה לא יהיה כל-כך פשוט. ואני לא חושב כי ממשלת ישראל יכולה לשאת באחריות של אבטלה של כמה אלפי אנשים, מה עוד, שאנו יכולים לקבל ייצור מקומי בתנאים יותר טובים.

ראש הממשלה י. רבין:

בין מאה טנקים לבין הנושא הזה, כל דמיון הוא מקרי בלבד. כי הסכום של 100 טנקים עומד להמרה. הבעיה לא עומדת כך, הבעיה עומדת כשאתה צריך להחליט בין שיכון לבין בטחון.

שר העבודה מ. ברעם:

אדוני רה"מ, אתה היום דיווחת לנו בישיבה סגורה על איזו שיחה שהיתה לך. אני חושב, שבתחום זה, לתת תשובה לממשלת ארה"ב, זה לא קל. כשאתה לא היית מוכרח לצפות כי תקבל תשובה כפי שקיבלת אותה. לכן אני חושב שהקטנת הפוטנציאל התעשייתי המקומי תפגע בעוצמתנו הבטחונית, לא פחות מדבר אחר.

אני לא אומר כי יש לי פתרון קל, אבל צריך לאמץ את כל הכוחות וכל המשכבה שבתחום זה, עד כדי כך, שאני אומר, שלא לי היה פתרון קל, הייתי מציע אותו.

עכשיו אני רוצה להגיד, כי ההבחנה הזו בין חשירותים לבין עבודת הייצור אצלנו היא במידה מסויימת מלאכותית. שר החינוך, כשהוא דיבר על התקציב שלו, הוא הציג את ענין המוסדות להשכלה לגבוהה, אך אני בענין זה אומר, שאם לא יחול שום שינוי בשעות ההוראה של הסגל האקדמי, יהיה בכך משום תוספת לשרותים. ואנו רוצים כי הפרופסורים, במקום 6 שעות לשבוע, יעבדו 10 שעות לשבוע.

ובהזדמנות זו, אני רוצה להגיד דבר שעלולה להיות לו השלכה רצינית מאוד: אנו עומדים עם המוסדות להשכלה גבוהה במצב די קשה, כאשר יש שם ענפים ומקצועות שאין בהם שום צורך והם לא תורמים שום תרומה למשק. ואנו עומדים בפני הצורך בהסבה מקצועית של אלפי סטודנטים אשר גמרו אוניברסיטאות ואינם יכולים להשתלב בעבודה. ויש הטוענים בצדק - פעם שילמנו בעד הכשרתו באוניברסיטה ועכשיו אנו צריכים לשלם עבור ההסבה המקצועית. אני מדבר על כל-מיני מקצועות של מדעי הרוח והחברה שאין בהם עבודה.

אבל יש דבר יותר חמור - אני חושב שאם יש טעם לקיומו של משרד העבודה, זה קודם-כל, בדבר אחד: בהכנת כוח-אדם מאומן ומיומן למשק. כאשר אנו חשבנו כי התפקיד המרכזי הוא להכנס לתחום הטכנולוגיה של ההנדסאים והטכנאים (ואם יש מי שמחכה שאסביר את ההבדל בין הנדסאי לטכנאי, אינני יכול להסביר, אבל כיוון שיש דברים כאלו בארה"ב, הרי גם אצלנו יש גם הנדסאי וגם טכנאי).

ראש הממשלה י. רבין:

אבל אין שם תוספת אקדמאית.

שר העבודה מ. ברעם:

אנו עומדים עכשיו בפני הגל הזה של האקדמיזציה. בכל העולם מקובל שעל כל מהנדס יש 4 הנדסאים וטכנאים, אבל במדינת ישראל יש 1.4 וכך קורה שבשנת 1975/76, משאנו הולכים להכרעה כזו, הנה כולם עטים עלינו כי צריך להפוך מוסדות לטכנולוגיה למוסדות עם מגמה אקדמאית. בא אלי מזכיר הסתדרות ההנדסאים והטכנאים, והוא אדם אשר מסוגל לדבר בשקט 10 שעות ברציפות ושום דבר לא יעצור בעדו והוא שואל: "למה אתה נלחם נגד זה?" אנו רוצים להיות אקדמאיים, למה לנו כל פעם להתווכח עם הסתדרות המהנדסים על איחוד פעולות? נהיה אקדמאים ולא יהיה כל ויכוח". שאלתי אותו: "ומה תעשה עם כל 18 אלף האנשים שאצלך?" והוא אמר, כי ברגע שכל המכללות יהיו אקדמאיות הוא ידאג לכך שכל ההנדסאים והטכנאים שיש להם נסיון של 12 שנים יהפכו למהנדסים, כאשר אנו כבר נצטרך להתווכח עם נציבות שרות המדינה ולקבוע באיזה תחום אין אקדמיזציה.

חברי הממשלה, אני רוצה להגיד לכם, כל זמן שאנו מדברים פה על קימוצים, פרט למערכת הבטחון, ידידי השר האוזנר, מה שאני אומר, זה נגד כל מי שמעלה על הדעת כי איחוד פעולות יביא קימוצים או חסכון. אם נגשים את התכנית הזו, ואם מדברים על הסבה מקצועית, הרי אנו לא מדברים על 40 אלף לאיש, אלא על 2,500 לירות לאיש במנגנון הממשלתי, ואם אין הסכום הזה, תן לי 250 לירות לאיש ואני עושה הסבה מקצועית. אין לי טענות לאוצר, אם אין פתרון תקציבי, אנו נעשה יותר בפחות כסף, אין זה דבר משמעותי. אבל אם באמת הממשלה מדברת על זה ברצינות, היא צריכה להגיד מה היא חושבת בענין הזה. ואדוני השר האוזנר, לא תעשה שום ניידות ושום הסבה מקצועית, אם התנאים בייצור לא ישתנו לטובה, שר האוצר! פשוט מאד. אחרת זה לא ילך.

שר התיירות מ. קול:

בכמה אתה מציע להגדיל, ב-5% או 10%?

שר העבודה מ. ברעם:

אני לא מציע שום דבר אופרטיבי. אני חושב שהממשלה צריכה לנהל מו"מ על תקציב ותקרה ושיהיו חילוקי-דעות האם נחוץ לי עוד 10 או רק 2 מיליון לירות. אני מדבר על מגמות. יש לנו הצעות מה לעשות על-מנת שלא יהיה חוסר עבודה בעיירות פיתוח - ואת הדבר הזה צריך לקבל בכל הרצינות. כי אם יהיה חוסר עבודה שם יברחו מעיירות הפיתוח ואחר-כך אנו נצטרך לתת תמריץ של 100-250 אלף לירות לכל אדם שיחזור לשם.

עכשיו, אדוני רה"מ, גם אני פושע, לא רק שר החינוך, ובדבר חמור יותר מאשר חינוך חובה חננו בכיתה ט' של בית-הספר התיכון, כי ב-1972, על פי הצעת הממשלה, קיבלה הכנסת החלטה ביחס לחוק החניכות ובו נאמר כי תוך 5 שנים חייבים לקלוט במסגרת שלנו את כל החניכים. והחניכים אלה הם ילדים אשר נשדו ממערכת החינוך וחלקם לא גמר בית-הספר, ואם מדברים על נוער במצוקה, הרי זה נוער במצוקה, וזה אינו נוער של "פושטקים", זה אינו נוער אשר מסתובב ברחובות ואשר צריך בשבילו חברות רחוב. זה נוער שאינו עושה עוול למדינת ישראל, אלא נוער אשר נמצא בבתי-חרושת ובתי-מלאכה ועושה את עבודתו, אז האם מדינת ישראל אינה יכולה לתת לו יום אחד של חינוך בשבוע?

אתה, אדוני רה"מ, אמרת הבוקר, כי חבר ממשלה שאינו מסכים עם החלטת הממשלה, צריך להוציא מסקנות. אבל אני לא אלך לכנסת לבקש אורכה לחוק זה, אם לא תהיה הודעה מוסמכת של האוצר על תאריך ביצוע חוק זה. האם זה לא קודם לחטיבת הביניים ולרפורמה? אלה הם הילדים המקופחים ביותר במדינת ישראל! והמדובר הוא, בסך-הכל על 25 - 30 אלף ילד, אך אין לזה עדיין ביטוי מספיק. ואני לא מבקש את הממשלה להכריע עתה בענין זה, אני מצוין זאת רק כדבר

שנחוץ לנו.

שר התיירות מ. קול:

מהו התקציב לכך?

שר העבודה מ. ברעם:

התקציב הוא בדיוק חצי מן הנדרש. היום, במקום 25 אלף, אנו מטפלים ב-12 אלף.

ואני רוצה לומר כמה מלים ביחס לשוק ההון - אני קורא בעתון כי הבנקים שלנו, אשר מדינת ישראל מקפחת אותם גורא, כבר לא מסייעים לנו גם בעניין הקטן הזה. קראתי השבוע מאמר של ד"ר להמן, שבעיני הוא מוסמך בהחלט, שמעביר את החלטת הממשלה על כך שאנו מקטינים במקצת את ההצמדה וכי זו תשואה מספקת אם נותנים לאדם 70% והוא אמר, כי 90% זה אפילו יותר מדי, כי יש מדינות שגם אין הצמדה כלל וכלל. ואנו יודעים מה כוחם של הבנקים, הם למעשה היועצים של כל המשקיעים.

שר הדתות י. רפאל:

הם גרמו לכל התסיסה הזו.

שר העבודה מ. ברעם:

ואם חס-וחלילה, אדוני שד האוצר, אנו לא נעמוד בזה, ובפרוש צריכה להיות הודעה כי זה לא מתייחס לרטרואקטיביות, מצבנו יהיה רע יותר מבחינת תחושתם של הבנקים. ומה שנוגע לשוק ההון, בפירוש יש לעמוד על תשלום מס של 1.5% אם אתה פודה את האגרות לפני הזמן. כשזה רק מסייע לשוק ההון.

כמו-כן יש לומר, כי אנו מעלים את מספר שעות העבודה ב-2-3 שעות נוספות בשבוע בכל הסקטורים בהם עובדים פחות מ-48 שעות, וכן יש לעבוד על שעות הוראה נוספות.

אני חושב שאין לנו שום סיבה לטעון נגד חברינו בהסתדרות. על-כל-פנים, לא שמעתי שמדברים בחומרה כזו כלפי הבנקים, כפי שמדברים כלפי ההסתדרות, למרות שהבנקים לא תמיד הולכים בקו של הממשלה. אבל ההסתדרות עומדת על תעסוקה מלאה, וכאן צריך ללכת בקו של ההסתדרות. זה תואם את הקו של המדינה, את הקו של המשק ושל יחסי העבודה.

שר התיירות מ. קול:

למה אם כן, הם לא מקבלים את המדיניות שלך?

שר העבודה מ. ברעם:

כי אותי הם לא אוהבים.

יחד עם זאת, יש דברים, שלגביהם צריך להתמודד עם ההסתדרות. אני לא מציע לעשות כל-כך הרבה בעניין החקיקה. אני למשל חושב, כי עניין ההצבעה מעוגן בכל חוזה עבודה ואינני חושב שזה טעון חקיקה נוספת. גם אינני מציע להרים דגל נגד תשלום עבור ילד ראשון ושני. מה אחם רוצים? זה סעיף המעוגן בכל חוזה עבודה. ואת מי אנו נקפח כאן? אנו נקפח את המשפחות הצעירות שרק עתה האיש השתחרר מהצבא והן נכנסות לחיים, יש להן צרות של משכנתא ודירה, מה

עוד שנותני העבודה משלמים עבור זה ביטוח.

שר התיירות מ. קול:

עוד לא קרה בהיסטוריה של העם היהודי שישלמו בעד

ילד ראשון!

שר העבודה מ. ברעם:

יש לי חדשות משבילך, ההחלטה על תשלום עבור ילד ראשון ושני התקבלה כאשר משה קול היה חבר הוועדה המרכזת של ההסתדרות, לא עכשיו ולא כשאני הייתי.

שר הדתות י. רפאל:

השאלה היא - האם צריך לשלם לכולם?

שר העבודה מ. ברעם:

אני לא מתנגד כי זה ייבחן. אני מדבר על רצפטים כלליים. סך הכל, אדוני שר האוצר, אני הולך איתך בכל, בתנאי אחד - שמירת התעסוקה. מדינת-ישראל תהיה נתונה בסכנה, לא בהורדת 2%-3% ברמת החיים, אלא אם חלילה-וחס תהיה אבטלה.

השר לקליטת העליה ש. רוזן:

לפני כן דיבר חשד ג. יעקבי והציג את עמדתם של חוגים אחראיים מסויימים, ואני רוצה להציג עמדת חוגים אחראיים, שלא רק מוכרים במפלגה, אלא יש להם גיבוי רב בהסתדרות.

שר התחבורה ג. יעקבי:

לא התכוונתי בכלל למפ"ם.

חשד לקליטת העליה ש. רוזן:

תן לי להתבטא.

קודם-כל, אינני חולק על הדיאגנוזה של שר האוצר, אלא להיפך, אי-אפשר להגזים בחומרת המצב בתחום הכלכלי. ואינני חולק על היעדים, שכן אולי היה צריך להציב יעדים יותר גדולים בהקטנת הגרעון. ואינני חולק על גד יעקבי שאמר, כי אי-אפשר לחשיג זאת בלי קונצנזוס לאומי. אני רק רוצה להגיד איך משיגים קונצנזוס לאומי, כאשר יש לי ויכוח על הדרכים ועל התרופות. ואני אומר - לא היתה די העזה לשד האוצר לגבות את אשר נחוץ. ואם לא נגבה אשר נחוץ, לא יעזור כלום, כשאין תשובה לתעסוקה, שלא לדבר על בטחון, ובוודאי לא לרווחה.

אני גם מקבל שאי-אפשר לעבור על התקרה של ההזרמה, כשאני מקבל תקרת הזרמה של 3 מיליארד לירות. כלומר, אין לנו ויכוח על זה. אני רק שואל - האם זה הקו הסופי ואי-אפשר היה לגבות יותר? ואני אומר - אפשר היה, ואם רוצים לענות על הבעיה, אז מוכרחים. אומרים לי כי זה 60% מסים, ועכשיו אתה אומר - 70%, כמה שלא תגיד, זה מגדיל עוד יותר את החלק שמשוחרר ממס. זה עוד יותר מחמיר את הסיטואציה בה ההון משוחרר ממס. בפרט ההון. גם אם אומרים כי כל אגרות החוב יקבלו 90% הצמדה, הרי אין לזה ביטוי בתקציב ואת ה-1.5% מס שהוטל על מוכרים לפני הזמן ועיסקות, אינני יודע כמה לירות זה יכניס. גם על זה אני מברך, אבל זו הצעה דקלרטיבית, טובה, אבל היא קטנה ולא משמעותית

מבחינת היקפה.

ואני רוצה לומר - אני בעד זה שנוריד ב-3% את רמת הצריכה לאיש. ואם יגיעו ל-4%, וגם הציבור יהיה מוכן להוריד 4% מרמת-החיים שלו, אם הוא יהיה משוכנע בכך, לא נשיג קונצנזוס אם הציבור לא ידע כי זה מתחלק שווה בשווה. ואפשר להסביר גם את החומרה במאזן התשלומים, כי אנו הולכים לדולר האחרון, ומחר יהיו 200 אלף מחוסרי עבודה, קיצוב וצנע - זאת אפשר להסביר לפועל ולפקיד, והוא יקבל זאת, אם הוא יהיה משוכנע כי נעשה זאת. אני הצעתי כבר 3 הצעות בשבוע שעבר והן נפלו. הצעתי כיצד אפשר לחלק את הנטל.

ראש הממשלה י. רבין:

נכון.

השר לקליטת העליה ש. רוזן:

ואני עוד רוצה להוסיף ולהציע הצעות. אני חושב שיכלו לעבור בבת-אחת, ל-70% הצמדה, והצעתי כי לניירות הישנים יתנו גם כן 70% הצמדה על היתרה. כי יכול להיות מצב בו לא נוכל להחזיר את החובות (ואני אומר זאת בפנים הממשלה).

שר האוצר י. רבינוביץ:

אבל זה יכול להגיע החוצה ואין צורך לומר זאת.

השר לקליטת העליה ש. רוזן:

אני אדם זהיר ועוד לא הבאתי לך נזק בדיבורי.
וזה יכול לקרות. אני הייתי מעלה על הדעת כי אנו נגיד: צריך להחזיר 5 מיליארד
חשנה, 25%, כאשר נאריך לעוד 5 שנים את ההלוואה.

שר הפנים י. בורג:

כמה אנשים יקנו אז אגרות חוב?

השר לקליטת העליה ש. רוזן:

לא תהיה להם ברירה. כמה דולרים שתורים יש?
נכון שהיהודים בורחים מזה ואני לא מציע זאת. אבל יכולה להיות סיטואציה שנגיע
לזה. אז הצענו לבטל אגרות חוב אנונימיות על-מנת לתפוס את ההון השחור, אבל למה
להרתע מההצמדה הזו, שיש לה תמיכה בנציבות מס-הכנסה?

הצעתי 10% מס רווחי אינפלציה על אגרות חוב.
הצענו לא 90% אלא 70% הצמדה, ואני רוצה להגיד לך כי 10% בלבד, בלי לפגוע
בקופות הגמל, היו נותנים לנו 300 מיליון לירות לשנה.

שר השיכון א. עופר:

רטרואקטיבית?

השר לקליטת העליה ש. רוזן:

לא רטרואקטיבית, מזמן הפדיון. אך זה נפל.

עכשיו אני אומר כי אני מציע שיעלו את המס השולי מ-60% ל-70%. אני הייתי מעלה לאלה המרוויחים מעל ל-10 אלפים לירות ל-70%, ואילו לאלה שמרוויחים מעל ל-15 אלף לירות ל-75%. זה יתן עוד 150-200 מיליון לירות ויתן מוראל שיתרום לקונצנזוס הגדול.

כמו-כן הייתי מציע - על כל רכוש, להטיל 4.5% מס רכוש. אתה יכול להחזיק רכוש באגרות חוב מעל למיליון לירות, ולא לשלם דבר. ולכן אני מציע שאדם כזה ישלם מדי שנה, 2% מס על רכושו הפינאנסי, אם הוא באגרות חוב ואם הוא במניות. זה לא הרבה, כי מי שיש לו אלף לירות, ישלם 20 לירות. האם עם זה נהרוס את השוק? האם זו הלאמה זוחלת?

דיברו פה על ילד ראשון ושני. אנו עשינו רפורמה פרוגרסיבית והחלפנו את הניכויים בזיכויים. גם קודם אנשים אלה קיבלו הנחה רבה יותר במס, אבל אם יוצע שמי שמשלם 50%-ו 60% מס-הכנסה, שלא ישלמו לו בעד 2 הילדים הראשונים, אני מסכים לזה.

שד האוצר י. רבינוביץ:

אם תעביר זאת בהסתדרות, אני בעד.

השר לקליטת העליה ש. רוזן:

לא על הכל יש לי הסכמה עם משל.

כאן הבאתי כמה דוגמאות שבעזרתן אפשר להוסיף 1.5-1 מיליארד לירות. אינני מדבר על 4 מיליארד לירות. אם יחליטו על 4 מיליארד, ההזרמה תגדל, אין לי ספק. אני לא מציע סתם הלאמה, אבל אני רוצה בעוד 1.5 מיליארד ממסים, זאת מחוץ ל-1.5 מיליארד של העמקת הגבייה. ואני יודע כי האוצר מתייחס לזה ברצינות, לכן הבאתי הצעות לאוצר. זוהי העליה היתידה במסים ישירים. כי כל היתר זה, או קיצוץ סובסידיות, הנופל על כל הצרכנים, ובמידה חזקה ביותר על הצרכן החלש, או מס ערך מוסף, אשר פוגע בראש ובראשונה בחלש. זהו המצב.

ואני רוצה להגיד מלה בענין הסובסידיות. כבר אין ויכוח בתוכנו כי אי-אפשר להעלות את הסובסידיות בלי הגבלה. אבל מי שאומר - סובסידיות לנצרך במקום למצרף, צריך לזכור כי העשירון הנמוך זוכה ל-75% על ידי הסובסידיות, ואילו העשירון העליון רק ל-3%, ומי שמבטל את הסובסידיות, מוריד את הכנסתו של העשירון התחתון ב-75% ואולי דוחף את העשירון השלישי להיות במצבו של העשירון השני. היום, אחרי כל המסים, משתאמר: עזרה לנצרך - כמה אחוז הוא יקבל? הסכמנו כי יהיו קריטריונים של עלות, אך עדיין לא הגענו להסכם עם ההסתדרות, כיצד נבצע זאת. אבל אני בעד זה, כי אחת יהיה בזכוז. עם זאת, אני רוצה להגיד כי קיצוץ חד-פעמי של 1.9 מיליארד לירות יהיה חמור מאוד. ואני ראיתי בטלוויזיה כיצד אברהם קושניר הציג בפני שד האוצר ב"מוקד", את כל הרחוב.

ראש הממשלה י. רבין:

הוא בחר את הרחוב שהוא רצה.

השר לקליטת העליה ש. רוזן:

אני רואה מה יהיו פני הרחוב אם מחיר הלבן והאשל יתיקרו בצורה דרסטית. רבותי, על זה יכול להעבר הקונצנזוס!

אני הייתי בעד 2 שעורים במס-ערך-מוסף, והייתי מעדיף כי מס הערך המוסף יעלה ב-1% נוסף במקום להביא לקיצוץ דרסטי בסובסידיות. כי זה מתחלק שווה על הכל, בו בזמן שאת הסובסידיות אנו נוריד בהדרגה.

עכשיו, אילו קיבלו את הצעותי ואילו היה כסף, הייתי רואה בגדר עדיפויות בהוצאות: - מלחמה בחוסר-העבודה האפשרי, אולי על-ידי תקציב פיתוח, על ידי בנייה ואולי גם על ידי הפעלת תקציב בטחון כך שיוכל לתת עבודה, במידה ותידרש, על-ידי הזמנות לתעשייה הצבאית והאזרחית. כי אם עומדים בפני פרספקטיבה של 8,000 איש שיפוטרו ממפעלי התעשייה הבטחונית, זו מכה יותר חמורה מאשר 20 אלף פועלים אשר יפוטרו מבנין, כי זה מתחלק אחרת, אלו פועלים אחרים, וזה פוגע בשאלה בסיסית מאד של ההסתדרות, ואני מאוד דואג לזה. זה דבר ראשון. כמו-כן אני גותן עדיפות ראשונה לפיתוח ליצוא. אם תגיד כי לפיתוח ליצוא נחוצ במקום 3.2 יותר, הייתי אומר כי זה קודם. אז אין על זה ויכוח.

בשורה שניה אני שם את שרותי הרווחה. כלומר, קודם שרותי פיתוח ואחר-כך שרותי רווחה. כאשר בפיתוח יש לתת עדיפויות למה שנותן פרי בטוח הקצר ולדחות מה שנותן פרי בטוח הארוך. אין ברירה אחרת. אם זה תעשייה, או חקלאות, או כל ענף אחר. כל זאת, חוץ מהפיתוח הקשור ברווחה. ואני רוצה לומר עוד: אם לא נלך בדרך זו, לא נגיע לקונצנזוס. לא יהיו לנו הישגים ונגיע לחוסר עבודה מעבר לרצוי והדבר הזה מסכן את מצבנו מאד.

עכשיו, אני רוצה לומר דבר מה על השכר ועל הצריכה. כאן דיבר על השכר ג. יעקבי.

שר התחבורה ג. יעקבי:

אני דיברתי על רמת-החיים, לא על השכר.

השר לקליטת העליה ש. רוזן:

אני אמרתי כי רמת הצריכה לאיש צריכה לרדת מ-5% ל-4% אם יחליטו על כך. אבל אינני יודע האם אפשר להקפיד את השכר לפועל בשנה הבאה, כי ההתייקרות החזוייה היא 25%, וגם כאשר משלמים 70% תוספת יוקר, זו כבר ירידה ב-8% וירידה נוספת ישנה כאשר הוא מקבל את תוספת היוקר באיחור. כמו-כן, אנו רוצים להטיל חלק משרותי הרווחה על הציבור, ואם הוא יצטרך לשלם לקופת-חולים כך וכך יותר...

שר המסחר והתעשייה ח. בר-לב:

זה מחושב כבר ב-25% התייקרות.

השר לקליטת העליה ש. רוזן:

לא, תסלח לי. אם שם-טוב לא יתן אישפוז ואם קופת-חולים לא תתן, ואם מהשכר הנומינאלי הוא יצטרך להוריד כך וכך אחוז לאישפוז ולהעלות את המסים...

ראש הממשלה י. רבין:

יש כאן ברירה אחת - או להעלות את מחיר התרופות, או שקופת חולים תתייעל יותר.

השר לקליטת העליה ש. רוזן:

אם תעלה את המחיר, אז השכר הנומינאלי ירד ב-12%. בשנה שעברה, הצריכה הממוצעת ירדה ב-3% והשכר הנומינאלי ירד מ-40% ל-37%. ואני רוצה כי 4 העשירונים התחתונים לא יצטרכו לשאת בהורדת ומת-החיים מעבר לאותם 4%. ולכן אני חושב שיהיה צורך בהעלאת השכר - ואני הרי בעד העלאת השכר ביצור.

בענין חוק עידוד השקעות הון, אני מציע כי נחליט על זה בוועדת השרים לענייני כלכלה, ואני בעד המגמה המסחמנת ובעד זה שלא יהיה מצב שהממשלה תשלם הצמדה מלאה. אני רק חושב שאם העלינו, יש להעלות לכל אזור ב-4%, ואז זה מגיע מ-8% ל-12%..

שר המסחר והתעשייה ח. בר-לב:

אם אתה מעלה ב-4%, זה 12%, 14% ו-16%.

השר לקליטת העליה ש. רוזן:

ושנית, אני מציע כי באזור ג' נהיה מאוד קפדניים באישור הלוואות פיתוח. לא ניתן אם אין הכרח, אלא כשהדבר מחוייב המציאות, כדאי, מחליף יבוא ועתיד דולרים - דבר זה צריך להדריך אותנו. זה גם תורם למאזן התשלומים.

אני רוצה לומר עוד בענין המשרד שלי - ובכן, השנה, כאשר עוד לא היה חוסר עבודה, וכאשר עוד דרושים 10 אלפים פועלים, אם כי רשומים כ-35 אלף בלתי-מועסקים, בשנה זו, עקב המצב הכלכלי, הבטחוני, המוראלי, עקב אי-הבהירות שישנה ועקב גזרות השלטון הסובייטי, העליה הצטמקה ל-20 אלף איש. ובמצב זה, אם לא תבוא ישועה משינוי המדיניות בבריה"מ, עם כל המאמצים שנעשה, אנו גיבשנו תקציב ל-20 אלף עולים ורורבה לעוד 10,000. ואינני יכול להגיד כי אני צופה ליותר, לצערי הרב. ואני מוכרת לציין בסיפוק, כי מוסכם עם שר האוצר, שהתקציב לא יהווה מיגבלה להיקף העליה ולתעסוקת העולים. ואנו מעסיקים כיום 5,500 עולים על חשבוננו.

שר התיירות מ. קול:

לכמה זמן?

השר לקליטת העליה ש. רוזן:

לשנה ושנתיים.

ראש הממשלה י. רבין:

אולי אפשר להעסיק אותם במשטרה?

השר לקליטת העליה ש. רוזן:

יש די עולים במשטרה.

ואנו עושים הסבה מקצועית - ויעיד על-כך שד העבודה, בהיקפים גדולים מאד, וגם בעלי מקצועות חופשיים - הלוואי והישראלים היו הולכים לזה כפי שהעולים הולכים לזה. יש עורכי-דין העובדים כפקידים, ומהנדסים שעובדים ליד המחרטה, בליית-ברירה וכטכנאים.

כמו-כן הוסכם עם שר האוצר כי לא תהיה מיגבלה בתחום הדיור ובתחום הסובסידיות לדיור לאלה שאין להם דירות.

אני מקבל את הערת שר האוצר ביחס לשיכון והיכולת לבנות 12 אלף התחלות חדשות. השנה זה לא יפגע, כי יש די דירות ברזרבה. אבל יש לנו עוד 5,000 דירות שכורות, ו-3,200 במרכז הארץ. כאשר כבר הורדנו את מספר הדירות השכורות מ-9,000 ל-5,000 ומוכרחים להוריד זאת עוד יותר. אבל מה יהיה בעוד שנתיים, אם נימצא בעליה גדולה? הממשלה צריכה לדעת, כי זה יהיה דבר די קשה. כעת אנו במצב שאנו מחזירים דירות למשדד השיכון.

דיברתי קודם על תעסוקה. יש בעיה של קליטת

מדענים.

ראש הממשלה י. רבין:

העברתי את ה"בייבי" אליך.

השר לקליטת העליה ש. רוזן:

אז קלטנו 400 מדענים, אבל יש עוד 700 שעובדים באופן זמני ואנו חייבים לקלוט אותם במשק. כי כל מדען שלא נקלט ויורד, יש לכך הדים קשים מאוד, כי רוב המדענים הם אנשים ידועים וכולטים מאד בעולם. ואנו לא קולטים עליה מארה"ב, כי אין לנו הצעות ותפקידים. לכן אנו צריכים לגבש תכניות כיצד לקלוט מדענים במגזר התעשייתי. כמו-כן יש מחסור במשרות במחקר בסיסי

ובאוניברסיטאות.

שר הדתות י. רפאל:

צריך לאסור על הפרופסורים לעבוד ב-2 משדות.

השר לקליטת העליה ש. רוזן:

אני מסכים לגמרי. אני רק אמרתי מה שסוכם ביחס למשרד הקליטה עם שר האוצר, על עקרונות. לא תרגמנו זאת למספרים. עם כל זאת, אני צריך להקפיד מחקר, מנגנון, מידע ופרסומת. זה טבעי. ואני צריך לרדת בקליטה חברתית מ-12 מיליון לירות ל-5 מיליון לירות, ואנו כבר לא מטפלים בגרוזינים, בבוכרים וביהודי קווקז, ואם לא נטפל בהם...

שר העבודה מ. ברעם:

הם יטפלו בנו.

השר לקליטת העליה ש. רוזן:

כבר היום הגענו לזה שעליית הבוכרים נפסקה, למרות שלא מגבילים את העליה משם, ועליית הגרוזינים קטנה למרות שלא מגבילים את העליה משם. אנו חייבים לדאוג שלא יקרה מה שקרה עם העליה מצפון אפריקה, משאחרי 25 שנה אנו מתלבטים עדיין בבעיות חברתיות. בחודש פברואר היה צריך להיות קונגרס בבריסל על יהדות בריה"מ. זו היתה צריכה להיות ועידה עם מגמות מאוד חיוביות, אך איימו עלי כי יבטלו את הוועידה אם לא ניתן להם תקציב והמדובר הוא במאה אלף לירות. ומבחינה הסברתית דבר כזה עשוי להביא נזק עצום.

יש לי תקציב קטן ואינני יכול להתחרות עם הענקים
פה ואינני יכול להרים את קולי. אבל אני אומר, כי זה על אחריות כולנו ואני
חושש כי זה ישפיע על העליה. העליה לא זועקת, היא רק לא באה.

השר י. גלילי:

משוך חזרה את הדוגמא הזו של הוועידה. יש לך

טובות יותר.

שר התיירות מ. קול:

אני מציע כי יהיו כולם כתבים צבאיים, אז הם

יקבלו משכורת טובה.

שר הסעד ז. המר:

קודם-כל, לפי הרגשתי, דווקא הדוגמא שלא נראית
לחברים פה, של הוועידה הזו, היא אולי מוכיחה כי לא הקושי במיסוי ולא הקיצוצים
ברמת-החיים הם אשר יפוררו את החברה ויעוררו הפגנות, אלא דווקא הרוח שאיננה
בקרב העם. והרוח הזו צריכה להתחיל דווקא בנו, בהנהגה שיושבת וצריכה להחליט
בענין. כי אם הוועידה להצלת יהודי בריה"מ לא תתקיים בגלל תקציב, ועידה שעריכה
להציל את אחיהם שנשארו שם, זו דוגמה לחוסר רוח בעם. והיו כאן הצעות לחזור
לרמת-החיים של 1972, והשר אוזן אף הציע לחזור לרמת החיים של 1949 - ולפי דעתי,
עם ישראל והנהגתו יכולים להחזיק מעמד בתנאים יותר קשים, אם הם ירצו, כאשר
הקושי שעומד בפנינו עתה הוא לתת את התחושה כי אכן זו שעת אמת, שעת חרום, שעת
סכנה לקיומנו - זאת על-מנת ליצור את הנכונות להסיק מסקנות מחשעה הזו. ויסלח לי
שר האוצר אם אביא דוגמא שרשמתי לי כאזרח - אני כאזרח, התרשמתי מכנותו וכוונתו
הרצינית של שר האוצר לגשת ברצינות לתיקון המשק, כפי שבאה לידי ביטוי בהופעתו

בתכנית "מוקד", והייתי אומר כי אתן לכך את ידי, אבל קשה היה להשתכנע בזה כשנתקלנו בנקודה של מימון המפלגות. אם כי זו הייתה נקודה שלמרות ששד האוצר הסתבך בה, אפשר היה לתקן בה את הרושם וזה לא היה נורא. אבל אם אנו רוצים ליצור אמון ואמונה בעם, היה רצוי שגם בתקציב נלך כנדרש ולא נתחלק לדברים צדדיים. לכן אני מסכים, באופן עקרוני, לתקציב הגג שזכר פה, עם המיגבלה לתקציב הבטחון...

(עד כאן רשמה ל.ד. מכאן מ.ה.)

קודם-כל כמה הערות לתקציב, שבחלקן הניכר הושמעו כבר ואני רוצה רק להוסיף גוון משלי. אני מבין שהקיצוץ איננו תכלית בפני עצמו אלא הוא ניצול של פסק זמן בשביל לצמוח אחר-כך. זאת אומרת, יש חלומות שאחר-כך יהיה יותר טוב, אבל אין לכך ביטוי בתכנית. אנחנו אומרים: נאכל פחות, אבל אין אנחנו אומרים נעבוד יותר. יש לפתור את בעיות מאזן התשלומים על-ידי אכילה פחותה ועל-ידי ייצור יותר גדול - ועניין הייצור עדיף, אבל צריך לזכור שעניין ההגבלה בצריכה הוא מוגבל, כי צריך נפט, וצריך בטחון, וצריך פיתוח וצריך ייבוא של דולרים. הצמצום בצריכה טוב עד לגבול מסויים, הוא טוב להורדת השומן מאדם שמן כדי שהאיש השמן לא יחלה, אבל אי-אפשר לגרום לכך שהוא יהיה שלד. האטה איננה מטרה אלא תכנית ביניים. תפקידו של האוצר להציע כיצד מכינים את השנתיים האלה, תוך האטה, לקראת הבאות. אם אנחנו מתיימרים להגדיל את הייצוא ב-10% בעתיד ואם זה נכון ש-50% של המכונות שלנו אינן בשימוש ואפשר לעשות יותר - אפשר להכין תכניות ממשיות כיצד עושים יותר.

כשאני מגיע לעניין הבטחון אני אומר כי כל משדד אפשר וצריך לייצל אותו, ובעניין הבטחון אביא דוגמה קטנה, שאולי נראית שולית, אבל יש בה כדי להראות את עניין התפיסה של עדיפות. בשבוע שעבר הוחלט בוועדת השרים להתיישבות על הקמת התנחלות במעלה גלבוע ב'.

השר י. גלילי :

זו האחזות נח"ל.

שר הסעד ז. המר :

נכון. אם יש עדיפויות מבחינה בטחונית, הרי עריך לעשות האחזות נחל בכוכב השחר, מפני שזה לא בישראל הקטנה, ואז זה לא הודחלות של התיישבות אלא זינוק ואני חושב שזה קודם, אבל אני חושש שבסופו של דבר יטענו שאין כסף להתנחלויות.

שר הבריאות ו. שם-טוב :

הדוגמאות שנתת על הבריאות טובות יותר.

שר הסעד ז. המר :

במה שנוגע לבטחון - צריך לדאוג למקרה שתפרוץ מלחמה וצריך לדאוג שנהיה חזקים ולא ניפגע. אם בכל דבר אחר יש זמן כדי ליעל - בבטחון אין זמן לכך שזא נחפס בלתי-מוכנים. אסור שירד הבטחון העצמי של הצבא מפני שיהיו פחות אימונים או שהכלים יהיו פחות טובים. אסור שהיכולת הצבאית תרד ואסור שהמוראל ירד.

אני מקבל את ההצעה ששר הבטחון ושר האוצר יביאו הצעה אבל צריך לזכור שהבטחון שונה מכל תחום אחר.

נדמה לי שנאמר שכל אחוז נוסף במס-ערך-מוסף הוא 600 מיליון לירות נטו. אינני יודע מה סיכם שד האוצר עם ההסתדרות. אל נשכח ש-10% במקום 6% הם עוד 2.5 מיליארד לירות בשביל הבטחון. זו דוגמה אחת של דרך שאפשר לומר שזה בשביל בטחון.

אשר להון: שמחתי על הכבדת היד על ההון השחור. אני תומך בזה גם עכשיו, אם כי אני יודע את הדברים רק מקריאה ושמיעה. אני מבין שהצעדים השפיעו, כלומר, שאנשים העוסקים בהון שחור מרגישים שאנחנו אוכפים ידינו עליהם והם צריכים למצוא פתרון.

אני יודע שלא מגיע פרס לאנשים המבריחים כסף. נציב מס-ההכנסה קרא שתי הודעות לציבור, שאחת מהן נתמלאה משום שהיתה סיבה לכך והאחרת לא נתמלאה. בשתי ההודעות נאמר שמי שרוצה לתקן שומות לא ייענש ומי שרוצה להצהיר על הון גם הוא לא ייענש. אף-על-פי-כן, כמעט ולא פניות של אנשים משום שלא היה להם חשש שאנחנו עולים עליהם, אבל עכשיו שעלינו עליהם יש מקום להכריז שהם לא ייענשו, כדי שהכסף לא יברח ולא יוברח לחוץ-לארץ כי חשוב שיהיו כאן יותר דולרים.

אשר לביטוח הלאומי. נדמה לי שיש מקום לבדוק מחדש גם את המספרים שהביא ראש הממשלה בנוגע לסקטור הערבי. אני למשל מקבל שהסקטור הערבי לא צריך לשאת בעול הבטחוני כמונו, אבל בעול הכלכלי צריך להיות חישוב שכל האזרחים ישאו בו. רצוי שמישהו יבדוק את המספרים שבמכלול הנושא של הביטוח הלאומי, הילדים הראשון והשני. כשאין אפשרות די בילד שלישי, ואולי אפילו להגדיל שם ולא להתחיל בילדים הראשון והשני.

אשר לסובסידיות. לא הבנתי ואינני מבין מדוע הסוציאליזם צריך לדאוג לחזק בשם החלש בשעה שלדעתי צריך לחת לנצטרך ולא למצור, ואז החלשים יקבלו את חלקם ומי שלא מגיע לו - לא יקבל.

השר לקליטת העליה ש. רוזן:

בסוציאליזם אין נצרכים.

ראש הממשלה י. רבין:

יש רק צרכנים.

שר הסעד ז. המר:

הצרה היא שבארץ יש נצרכים.

שר הבטחון ש. פרס:

בסוציאליזם אין לא נצרכים ולא מצרכים, כמו

ברוסיה.

שר התיירות מ. קול:

ברוסיה יש נצרכים לבתי-חולים.

שר הסעד ז. המר:

כבר אמרתי ואני אומר, שבמשרד שאני מטפל בו כחודש ימים אפשר לעשות יותר טוב בפחות כסף. במצב הנוכחי חובתנו לעשות כדי לסגור מה שלא צריך ולצמצם במקום שאפשר, אבל לא נכון לבוא ולומר: אם מקצצים - נתחיל מן הקשה. לדעתי, לא נכון להעמיד את מפעל ההזנה ולומר כי בזה תהיה הפגיעה. לדעתי יש אפשרויות אחרות: מוזיאונים ואופרה, וכל זה מצטבר בסופו של

דבר.

שר החינוך והתרבות א. ידלין:

כל מוסדות התרבות זה 25 מיליון לירות.

שר הסעד ז. המר:

אני יודע שכל שר יודע איך אפשר לייעל אצל השני, איך מורידים פה ושם. אבל כל אחד צריך ללמוד את עצמו איך להוריד ולצמצם אצלו. אני נתקלתי בכפילויות שעולות הרבה כסף ואיתוד שלהם היה עוזר. חשד יעקבי הזכיר את הסוכנות, וצריך לראות את העניין הזה. ילדים נשלחים לפנימיות על-ידי משרד הסעד, משרד החינוך, המוסד של פראייר ועליית הנוער. לכל אחד יש קריטריונים אחרים לתשלומים. אותו דבר אני יכול לומר על שורה של עשרה - שנים עשר דברים שעוסקים בהם ארבעה-חמישה משרדים תוך כדי תחרות. אינני אומר שאסור לעני לקבל משני משרדים, אבל לא מחמישה.

אשר למשרד הסעד ולצדק החברתי. אמרתי לעצמי שהצדק החברתי צריך לא רק להעשות אלא גם להראות. בכל מקום שמקצצים בתקציבים טוב יהיה שהממשלה תוכל לומר שהיא לא פגעה בשירות הסלקטיבי, שהיא לא פגעה בשכבה התחתונה, השכבה אשר מקבלת את הסעד דרך הצדק החברתי, זו השכבה הנמוכה ביותר. אמרתי שזו לא בעיה של אימפריה והצעת, בנסיבות הנוכחיות, להפריד בין הבטחת ההכנסה ובין השירותים. דווקא בשנה שבה, דמגוגית, יקומו וינצלו את התקופה, דווקא בתקופה שיהיה נוח, כי באין חזון ייפרע עם, טוב שהממשלה תגיד שהיא לא פגעה בשכבה זו.

אינני רוצה למנות כרוכל מה בדיוק יפגע ומה בדיוק יהיה. מכל-מקום, עם החוקים הממשלה צריכה להתמודד ועל החלשים היא צריכה להגן, כי אחרת נעמוד אתם בעימות יום יומי. כל ענין המצוקה צריך להיות נושא

שאינ פוגעים בו. ברוח זו אני תומך בגג של התקציב.

שר החקלאות ושר התקשורת א. אונן:

אני רוצה להתחיל בהודעת הבהרה לחברי שר החינוך הסוציאליסט שהציע לספוג כספים ממכירת קרקעות. שר החינוך הסוציאליסט הציע לשד החקלאות הסוציאליסט חניך בית"ר, בהתחלת השנה, לחפש דרכים לספוג סכום של מיליארד לירות. הטלנו את התפקיד על מר ארנון גפני ועל מר מאיר זורע והם הציעו לספוג 700 - 800 מיליון לירות. אבל ההצעה נשארה על הנייר מפני שאין מועמדים רבים לרכישת קרקעות. יש כאלה אשר מוכנים לקבל הלוואה אצל שר האוצר כדי לקנות את הקרקעות מן המינהל, אבל לא מצאנו רבים שיהיו מוכנים להוציא כסף ולקנות קרקעות בסכומים כאלה.

אני מתחיל בכך שאין ספק שאני תומך במדיניות אשר הוצעה על-ידי האוצר. אני חייב לחזור ולומר שכדי שנוכל להצליח להבהיר את המדיניות הזאת, שהיא קשה מאד - וצדק מי שאמר שקשה להפריז בתיאורי הקשיים של המצב - אין די בכך שנתחיל לדבר בשפה אחת ולהופיע כאיש אחד. זה לא יספיק אם לא תימצא הדרך איך לשחק את כלי התקשורת למיניהם הממלכתיים והלא-ממלכתיים, על-מנת שיסייעו לנו. עד כה הדברים האלה עובדים בכיוון הפוך. הזכירו כאן את השידור עם שר האוצר בתכנית "מוקד", אני לא ראיתי אותה אבל שמעתי שניסו לעלות עליו בשאלות צרדיות כדי להחריף את המצב.

שר התיירות מ. קול:

זה תפקידם.

שר החקלאות ושר התקשורת א. אונן:

השאלה אם המראיין מבין שעלול להיות מצב שלא יהיה כסף כדי שהוא יוכל להמשיך לעבוד בטלוויזיה. את זה צריך להבהיר.

לא פעם הצעתי ואני חוזר ומציע ומדגיש שאנחנו חייבים לחפש ולמצוא מוחות יהודיים טובים אשר יעזרו לנו ויסייעו לנו להביא לידיעת הציבור את המצב שאנחנו נתונים בו. אני סבור שכדי שנוכל לקבל סיוע רציני מהציבור הרחב, שהוא בעיקרו ציבור העובדים, עלינו לחזור ולקבל חלק מהצעותיו של השר רוזן.

השר לקליטת העליה ש. רוזן:

יש לי תמיכה מחניך בית"ר.

שר התיירות מ. קול:

חמיד הקצוות מתחברים.

שר הבטחון ש. פרס:

יוצא בית"ר - נכנס מפ"ס.

שר החקלאות ושר התקשורת א. און:

אני סבור שאחרת יהיה קשה לקבל את התמיכה של ציבור השכירים.

לא ברור לי מה פירוש העמקה של גביית המס. אני מניח שקשה להסביר מה זה, אבל חשוב שתהיה הרגשה שמוטל עול על כולם, ועלינו למצוא את הדרך לכך גם כשיש פגיעה באמינות. אין אמינות בנוגע למעב שאנחנו נתונים בו. שמענו גם היום וגם בישיבה הקודמת שמדברים על חקציב עם גרעון, מדברים על חכניות ואומרים שאם לא נלך בדרך זו - לא יהיו דולרים לקניית חיטה. אם זה המצב - צריך לגבות כספים רבים ככל האפשר. אם נכון שאחוז אחד במס ערך מוסף נותן 600 מיליון לירות נטו - אני בהחלט בעדו.

ראש הממשלה י. רבין:

עוד אין מס ערך מוסף. נראה איך זה יעבוד.

שר העבודה מ. ברעם:

זה יהיה בקרוב בכנסת.

שר החקלאות ושר התקשורת א. און:

אנחנו מדברים על חובות בסכומים ששחר לדבר עליהם. מה יהיה בעוד שנים, שלוש, חמש שנים? מה יהיו אז החובות של אוצר המדינה?

שר התיירות מ. קול:

אשכול המנוח נוהג היה לומר, שכשיבוא המשיח הוא יבקש עוד שנה לתשלום חובות.

ראש הממשלה י. רבין:

זו הערכה אופטימית.

שר החקלאות ושר התקשורת א. אוזן:

בגלל השנה המאוחרת אתיחס בקצרה לשנים-שלושה משרדים שאני אחראי עליהם. אני מנסה להציע ייעול בתוך שלושת המשרדים האלה. הדבר הראשון - איחוד המנגנון בין המחלקה להתיישבות של הסוכנות היהודית ומשרד החקלאות. איחוד כזה יכול להביא חסכון.

ברשותכם, אתחיל במשרד התקשורת. קודם-כל אני מבקש שנתחיל להתייחס למשרד הזה בכבוד המגיע לו, ומגיע לו מקום של כבוד בין המשרדים המכובדים ביותר. משרד התקשורת איננו רק משרד שירותי, כפי שהוא מצטייר בעיני הציבור, אלא הוא משרד כלכלי הנותן תמורה יפה מאד. אני חושב שאנחנו גורמים עוול למשרד הזה שאנחנו מתייחסים אליו כפי שאנחנו מתייחסים אליו, ושהציבור רואה אותו כפי שהוא רואה אותו. מצב זה פוגע גם בעובדים. אינני רוצה לומר בכך שכל עובדי משרד התקשורת הם צדיקים גמורים, אבל אין ספק שיש בו אנשים העוסקים בעבודה חלוצית. זה אחד המשרדים - והמספרים מדברים בעד עצמם - אשר תורם רבות לקופה הכללית של המדינה, גם במטבע מקומי וגם במטבע חוץ. ההכנסה במטבע חוץ תגיע השנה לכ-20 מיליון דולרים.

שר הבטחון ש. פרס:

יותר.

שר החקלאות ושר התקשורת א. און:

סכום נטו, לא יותר. אני מדבר על הכנסה נטו לאוצר המדינה, חוץ מלירות.

אני חושב שאי-אפשר לומר: מה יכול להיות? במצב הנוכחי, בשנה זו לא יתקינו טלפונים או יתקינו פחות טלפונים ואנשים יחכו עוד שנה-שנתיים. כאן מתעוררת שאלה פשוטה: עד מתי יכולה ממשלת ישראל לתבוע העלאות תעריפים - ובשטח זה של תעריפים אנחנו לא מן הזולים, להיפך, אנחנו בין המדינות היקרות וגם עכשיו מוצע לשוב ולהעלות תעריפים - עד מתי אפשר לתבוע העלאה של תעריפים בלי להעלות את רמת השירות. יש גבול לכל דבר.

נזדמן לי לטלפן מהמועצה האיזורית "תמר" לתל-אביב ומעיריית צפת לתל-אביב. מהמועצה האיזורית "תמר" קיבלתי את המשרד בתל-אביב רק בפעם החמישית.

שר המשטרה ש. הלל:

זה מגדיל את ההכנסה.

שר החקלאות ושר התקשורת א. און:

מזב דומה. אבל זה עולה למנוי פי חמישה. מצפת לתל-אביב -

שר התחבורה ג. יעקבי :

זה מגדיל את התפוקה הלאומית.

שר החקלאות ושר התקשורת א. אוזן :

אינני סבור שאנחנו רשאים להמשיך מצב זה לאורך ימים.

רבותי, המצב איננו כזה שמנוי זה או אחר יכול להמתיך להתקנת טלפון עוד שנה או שנתיים. יש מפעלים, בעיירות פיתוח, אשר בעליהם שואלים: כיצד אפשר לעבוד בלי טלפונים? אינני סבור שאנחנו יכולים להשיב במקרה כזה שימתינו עוד שנה-שנתיים.

שר המסחר והתעשייה ח. בר-לב :

אני לא דיברתי על מפעלים. דיברתי על הבן שלי ברעננה.

שר החקלאות ושר התקשורת א. אוזן :

הבן יכול לחכות.

שר הבטחון ש. פרס:

כמה ממתינים בתור?

שר החקלאות ושר התקשורת א. ארזן:

עוד מעט 200 אלף.

שר הפנים י. בורג:

משנת 1952 נאמתי אותו נאום. שאל ארזן, בשביל
מה צריך טלפון? בשביל לומר: אין לי עבודה?

שר החקלאות ושר התקשורת א. ארזן:

לבדיחה זה טוב, אבל עניינית זה רע מאוד. לצערי,
לא בונים אפילו מרכזיה אחת. כל מה שעושים תוך חודש וחצי זה למסור את כולן אבל
לא לאיש אותן. אנחנו מרחיקים לכת ונוקטים בעוד חכמה: האזרח משלם בעד התקנת
הטלפון חצי-שנה מראש, כמובן כדי לספוג כסף. יתר-על-כן, אם תוך שלושים ימים
מקבלת ההודעה הוא לא משלם - שמו נמחק מן הממתינים בתור.

הרחבתי את הדיבור בענייני התקשורת ולא בענייני
הרואר, כי מכתבים מגיעים, אם לא תוך 24 שעות הרי הם מגיעים תוך 48 שעות.

שר הבטחון ש. פרס:

אף-על-פי שיתמהמה בוא יבוא.

שר החקלאות ושר התקשורת א. און:

יכול להיות שצריך לשחרר את המדינה מההשקעה הזאת. אולי צריך לחפש ולנסות למצוא דרך לכך, שכסף להשקעות אלה יבוא מהחוץ. טלפון זה לא מים ואין הוא חייב להיות במסגרת אוצר המדינה, כתנאי שאוצר המדינה לא ייפגע. אני מודיע לממשלה, ואמרתי זאת לשר האוצר, שאני מתכוון, תוך החודשים הקרובים, להגיש לאוצר הצעה, והוא לא ייפגע.

שר התחבורה ג. יעקבי:

יש הצעה של ועדת הרצוג.

שר החקלאות ושר התקשורת א. און:

אני רוצה להגיש הצעה אחרת, שאני מקווה שהיא תשכנע ואשר תשחרר את אוצר המדינה מההוצאות הכבדות, כי אני חושש שבשנים הקרובות האוצר לא יוכל לעמוד בהשקעות.

אם השנה סוכם על 600 מיליון לירות, זה לא יספיק ל-50 אלף טלפונים. אפשר יהיה להתקין אמנם 45 אלף, אבל צריך לזכור שאנחנו חיים היום ממה שהשקיע השר שזעזע פרס, ובעוד שנה-שנתיים הרזובות האלה לא תהיינה ועוזי בנזימן יוכל לכתוב עוד מאמרים אבל זה לא יעזור.

לדעתי, מוכרחים לשחרר את אוצר המדינה מן הנטל הזה, אבל כפי שאמרתי, בתנאי שהאוצר לא ייפגע.

אשר למשרד החקלאות, בוודאי שנחם לב שבמסגרת ההצעות שהוצעו בתקציב למשרד החקלאות, בתקציב הרגיל ובתקציב הפיתוח, יש ירידה רצינית מאוד. כשראיתי זאת נתקפתי הרגשה שזה משרד ללא חשיבות. אני שצח לצייין שבשיחה עם שר האוצר, שהיתה ביום ששי, התברר שנפלה טעות בתקציב הרגיל והיא תוקנה.

שר המסחר והתעשייה ח. בר-לב:

אצלי התברר שנפלה טעות וזה עלה לי ב-90 מיליון לירות.

שר החקלאות ושר התקשורת א. און:

סוכם שהטעות תתוקן.

במה שנוגע לתקציב הפיתוח - אנחנו במצב יותר קשה. אני סבור שמדינת ישראל יכולה להיות גאה בחקלאות שלה ובחקלאים שלה. אני מצטער שהחקלאות היתה המיגזר היחיד בשנה הקודמת שהופיע כפי שהופיע במיגזר הכלכלי. כיום אנחנו במצב יותר קשה, כי עד כה החקלאות נהנתה ממילואי חוץ.

חשר י. גלילי:

ראיתי מכתב של שר החקלאות לחקלאים, שהוא מברך אותם על פעלם והישגיהם.

ראש הממשלה י. רבין :

זה התחום היחידי שהיה בו הישג.

שר החקלאות ושר התקשורת א. און :

אני מקווה שזה ימשיך להיות כך.

אני אומר שכיום קשה לנו מפני שהבנק העולמי הגיע למסקנה שישראל במיגזר הזה, בחקלאות, איננה בבחינת מדינה מתפתחת אלא מעצמה חקלאית.

נגיד בנק ישראל מ. זנבר :

זה לא שייך רק לחקלאות. לא רוצים לתת למדינת-ישראל.

ראש הממשלה י. רבין :

הגרעון שלנו במטבע חוץ הוא 200 אלף דולר. זו התקרה של ההכנסה פר-נפש שעד אליה הבנק העולמי נותן סיוע.

שר הדתות י. רפאל :

צריכה להיות פנקסנות כפולה.

שר החקלאות ושר התקשורת א. און:

ב-אף.איי.או. אומרים שאנחנו צריכים לשלם מסים כפולים.

שר התיירות מ. קול:

למה החשלומים לקוב מים שונים בין חקלאי לאזרח אחר?

שר החקלאות ושר התקשורת א. און:

החקלאי משלם 47 אגורות. לפי התחשיב שיש בנציבות המים, זה עוד יגיע אלי הביתה בסכום של לירה ואז תעמוד שאלה של ענפי חקלאות וזכות קיומם.

ראש הממשלה י. רבין:

יש להבדיל בין מים לגידולי ייצוא ובין מים למקלחת.

שר החקלאות ושר התקשורת א. און:

במשק שלי אני משלם סכום של 800-900 לירות לחורש.

שר התחבורה ג. יעקבי :

יש לך משק גדול.

שר החקלאות ושר התקשורת א. אונן :

נכון.

מכיוון שאנחנו ידידים עם שר החקלאות הגרמני...

שר התיירות מ. קול :

הוא ליברלי.

שר החקלאות ושר התקשורת א. אונן :

לא זו הסיבה. מכל מקום, הוא המליץ על הלוואה בשבילנו. גם בנק החקלאות הגרמני מוכן לתת הלוואה וזה נדון במשרד הכלכלה הגרמני. האוצר ואנחנו נשתדל להשיג את ההלוואה ואם המצב יהיה טוב ונקבל אותה - נמשיך בתכניות שלנו. מדובר על סכום של 100 מיליון מרקים. במקרה אחר - לא תהיה לי ברירה אלא לחזור לאוצר או לממשלה, כי אז ניאלץ לעצור את תכניות הייצוא.

אשר למים. אני רוצה שהממשלה תהיה מודעת לכך שענין המים הוזנת בצורה רצינית במשך הרבה שנים. אנחנו נמצאים במצב קשה ביותר. ואינני רוצה לדבר במלים יותר קשות.

בזמנו, לפני כשנה ומשהו, לפי דעתו של ראש הממשלה והצעתו של שר האוצר, מונחה ועדה, זו של ד"ר ארנון. היא הגישה הצעות. דובר: 700 מיליון לירות בשנה במשך עשור, לפי הנחירים של חשנה שעברה. אי-אפשר לחבוע זאת היום.

שר הבטחון ש. פרס:

מה זה היה נותן?

שר החקלאות ושר התקשורת א. און:

קשה לדבר על קובים של מים, כי מדובר על שימושים שונים וקשה לציין מספר של קובים. מכל-מקום, היום קשה להבוע את זה. אני מבקש לציין לשבח את האוצר אשר הכניס תוספת תקציב לחיפושי מים.

במשך עשר שנים, משנת 1962 עד 1973 התווספו לחקלאות 40 מיליון קובים של מים. שטח השלחין גדל ב-123%.

שר התחבורה ג. יעקבי:

המוביל הארצי נחנך בשנת 1964.

שר החקלאות ושר התקשורת א. און:

אבל היו גם קידוחים וגם דברים אחרים.

שנחי השלחין גדלו ב-123% כשבענפים השונים גדלה התפוקה ב-130%. יכול ההדרים עלה ב-32% לדונם ופירות שונים - ב-45%. התוצאה הזאת באה הודות לשיטות ההשקייה החדשות, השקייה בטפטוף. לאחרונה התחילו בהחדרת שכבת זפת באדמות החול, בעומק של 50-60 ס"מ, אין חלחול ומתקבל יכול כפול. לצערנו, נפסיק את המחקר הזה השנה.

שר הבטחון ש. פרס:

איוה מצב מזופת.

ראש הממשלה י. רבין:

אפילו זפת אין.

שר החקלאות ושר התקשורת א. ארזן:

לדעתי, אלה המים הזולים ביותר שאפשר ליצור.

אהיה אסיר תודה אם נצליח לגייס עוד 50-60 מיליון לירות לענין של שימוש יעיל במים. המשק העירוני הוא במצב חמור מאד והבזבוז שם לא נמדד. איש איננו יודע מה כמות הבזבוז.

ראש הממשלה י. רבין:

התרופה היא רק העלאת המחיר.

שר העבודה מ. ברעם:

יש דליפה מצנרת.

שר הפנים י. בורג:

יש דליפה מצנרת ויש דליפה מצנרת.

שר החקלאות ושר התקשורת א. און:

מכיוון שהזכרתי את המחקר, אני רוצה לספר לכם שכאשר היה כאן שר החקלאות האמריקאי, לפני זמן קצר, הוא רצה לראות בין היתר משק משפחתי אינטנסיבי. לקחתי אותו למושב שחר שבחבל לכיש, אל בחור יוצא הודו, המגדל פרחים. הוא שאל וחקר את הבחור בשאלות שתי וערב, וכאן המקום לציין שהוא לא רק שר אלא גם בעל מקצוע...

שר התחבורה ג. יעקבי:

כיצד ממנים אותו לתפקיד כזה?

שר החקלאות ושר התקשורת א. און:

אמר השר האמריקאי לבחור ההודי: אתה מפתח ומגדל ויש לך פרחים, מה יקרה אם ההולנדים, שיש להם הרבה כסף ויותר אפשרויות, יתחילו בפיתוח ויציפו את אירופה בפרחים שלהם, ממה תפרנס? ענה לו הבחור: זה נכון, והם גם יכולים לייבא הרבה אנשים לעבודה אבל דבר אחד אין להם: שמש. הוסיף השר לשאול: אם תרוויח עכשיו הרבה כסף, האם תקנה דירה בתל-אביב? הצביע הבחור על ביתו ועל המכונית שליד הבית ואמר: מה אעשה בתל-אביב. יש שם זיהום אוויר,

ואיפה אחנה את המכונית?

השר האמריקאי הודה לבחור שהקדיש מזמנו כדי להשיב לשאלותיו. השיב לו ההודי: אני מודה לך ולמדינה שלך. אחם עזרתם לנו גם בחקלאות ואני מקווה שתהיה לנו אפשרות להחזיר לכם בפרחים ולא בנפט מסריח. משם לקחתי את השר ל"סעד", שם יש השקיה אוטומטית אלקטרונית, המצאה ישראלית. יושב אדם בחדר ואחראי על ההשקיה. הוא שאל אם ההישגים הם של הקיבוץ ואם אמנם הם אינם עובדים בשבתות. אמרתי לו שגם בחגים, ולא רק בשבתות, אין הם עובדים.

אם חלילה תהיה חשנה בצורת, יהיה הכרח לקצץ בשנה הבאה במכסות המים ונוכח המצב שלנו פירוש הדבר קיצוץ בייצוא וכמובן מניעת ייבוא.

אשר לסובסידיות: לא פעם אמרתי שיש לקצץ בסובסידיות. אני מציע שנחיל להכין, החל מהחודש הבא, תכניות לקיצוץ הדרגתי במשך זמן ארוך, כדי לא לגרום להלם הן לצרכן והן ליצרן. הסובסידיה עוזרת לכל, גם ליצרן וגם לצרכן, ולכן אני לא בעד ביטול כבת-אחת, אלא ביטול הדרגתי במשך מספר חודשים. פרופסור ברונו מדבר על קיצוץ זוחל, וכך צריך להיות. צריך לקבוע מה המוצרים המסובסדים ומה אחוז הסובסידיה, באופן קבוע.

אשר להקציב הפיתוח: אני מבין שמתקבלת ההצעה שוועדת השרים תעסוק בזה.

ראש הממשלה י. רבין:

לא בזה אלא בחוק עידוד השקעות הון.

שר החקלאות ושר התקשורת א. און:

אם ועדת חשרים לענייני כלכלה או הממשלה יחליטו על כך, אני רוצה להגיש הצעה משלי. אינני מתנגד להצמדה אבל אני אומר שההצעה הזאת, כפי שהיא מובאת כאן, איננה יכולה להיות מתאימה לחקלאות, לא בצורה איזורית כפי שהיא מחולקת לשלושה חלקים. אני לא יכול להטיל על קיבוץ געש שבאיזור ג', במרכז הארץ, כמו על ישוב קיבוץ אפיקים, אם כי הוא באיזור מועדף. כאמור, אני בעד אבל אגיש הצעה שזהיה הצמדה ארצית.

שר המסחר והתעשייה ח. בר-לב:

אותו דבר בתעשייה. אתה יכול למצוא מפעל מצליח

באיזור א'.

שר החקלאות ושר התקשורת א. און:

בענין התעשייה, אתה נותן עדיפות לאיזור כדי שילכו לשם. החקלאי לא בחר במקום, הוא הובא לשם. שם הכתיבו לו את התנאים וימשיכו להכתיב לו תנאים, כי החקלאות היא מתוכננת ואנחנו קובעים מה יגדל. זה לא יכול להיות לפי איזורים אלא חייב להיות באופן ארצי.

אני רוצה להציע הצעה שלא תפגע בענין ותנאים לחקלאות. אני אציע הצעת חוק בענין זה.

אני רוצה לומר: אותו דבר לגבי ההון התוזר במטבע חוץ בדולרים. אני מבקש לציין את העובדה שהייצוא של החקלאות בסך-הכל הוא בין 80%-90% בענפים השונים. באבוקדו - מעל ל-90% מהיבול הם לייצוא; פרחים - 90%;

ירקות ופרי-הדר - בין 70% ל-80% ורק עודפים נשארים בשוק המקומי. אם יהיה צורך להחמוד בשוק האירופי עם המטבע של אותה מדינה, נוסף להמריצים של אותה מדינה - זה צריך להיות בלירות. אני מאמין שהדולרים של החקלאות מוזרמים בחזרה למדינה.

מכל מקום, אם תתקבל ההחלטה המוצעת - אני מבקש שהיא לא תחול על החקלאות.

אני מצטרף להערותיו של השר יעקבי בענין האישיות הבכירה ובענין ועדת המנכ"לים. הנימוקים של השר יעקבי נכונים. אני מציע למחוק ענין זה מהצעות ההחלטה.

ועוד סעיף אחד: הסעיף שהובא על-ידי בנק ישראל, שבפעם הקודמת הציעו אנשיו להעלות את הריבית על אשראי מכוון. היום אומרים שאין אשראי מכוון. אני מבין שלמנכ"ל בנק ישראל יש השפעה על נגיד הבנק. יש לקיים על כך שיחות ומשא-ומתן ואם יש חילוקי-דעות - להביא את הענין לפני הממשלה, בצורה מסודרת, ואם הממשלה תחליט - נקבל את הדין. אבל לבוא ולזרוק דברים כתוצאה מוויכוח - זו צורה של "חאפ" ואסור לנהוג כך. לכן אני מציע למחוק את הענין הזה מהצעות ההחלטה.

אני מגיע לענייני המחלקה להתיישבות. המחלקה להתיישבות. המחלקה להתיישבות מחולקת לשניים: יש המחלקה להתיישבות של הסוכנות ויש חטיבת ההתיישבות בהסתדרות הציונית.

במה שנוגע למחלקה להתיישבות - יש נפילה גדולה בהצעת התקציב. שר האוצר ייפגש עם גזבר הסוכנות וינסו למצוא פתרון. אני רוצה שתדעו שיש החלטת ממשלה, זאת אומרת החלטה של ועדת השרים להתיישבות, על חמישה ישובים פלוס שעה ישובים לקליטת עליה, ולכל אלה אין כסף בשנת התקציב הבאה. ביום ששי אמר שר האוצר שהוא מודע לענין והטיל על האנשים שלו לבוא בדברים עם המחלקה להתיישבות. אני רואה את המצב כולו. אשמח מאוד אם יהיה לזה כסף. בשלב

זה אין כסף לשנה הבאה.

בישיבת הממשלה שדנה בענין הדרוזים הודעתי שהיתה שיחה עם ראש הממשלה על הקמת מושב חקלאי לדרוזים, בחבל אשכול. היו ברכות להצעה הזאת.

ראש הממשלה י. רבין:

אין כיסוי בצ'ק.

שר החקלאות ושר התקשורת א. און:

נוכח ההתרגשות שיש לאחרונה בקרב הדרוזים, אני חושב שיהיה זה מן החכמה אם נקים להם משהו רציני כמו ישוב חקלאי של 300 משפחות שיעסקו בגידולים לייצוא.

ולבסוף, אני מציע, אם חברי הממשלה ירצו להרגיש רוח חדשה ורוחב לב, ודברים מרהיבי עין, לראות כיצד דולרים צומחים וגדלים, ואיך אנשים משנים פרצופם. אני מזמין את חברי הממשלה לחזות ולראות גידולים לייצוא.

שר הבטחון ש. פרס:

אתה חושב שדולרים ימשיכו לצמוח?

* * *

סגן ראש הממשלה ושר החוץ י. אלון:

סוכנות ידיעות צרפתית מסרה, שאלמוני מסר להם כי גוף המתקרא: "זרוע המהפכה הערבית" ביצע פעולה וביקש למסור זאת לאוסטרים. הם אומרים, שהתנועה לוחמת נגד קשר שמטרתו להביא להכרה בחוקיות הישות הציונית על אדמתם ולהגביר הפירוד, החולשה והסכסוך בעולם הערבי. ההודעה אומרת כי פעולת וינה היא פעולה של מתאה והסברה פוליטית. ניתנה הוראה לחברי הקבוצה להמנע מכל משא-ומתן. כל תכסיס או נסיון לבגידה או הטלת פירוד מצד השלטונות הנוגעים בדבר, תגדור תוצאות חמורות. אם דרישות הקבוצה לא יצאו אל הפועל, שלטונות אוסטריה יטלו על עצמם אחריות חמורה.

ידיעה שניה אומרת, כי הם דורשים שדיו אוסטריה ישדר כל שעתיים הודעה אנטי-ישראלית וששגריר לוב יבוא למו"מ ושיוכן מטוס שיטיס ללוב.

בידיעה ראשונה נאמר, כי בתוך הבנין נמצאים בין 30-60 בני ערובה. מסתבר כי גם שר הנפט הלובי שאיתו הם רוצים לדון, נמצא בין המשתתפים בכנס ובין בני הערובה.

עכשיו, בידיעה מאוחרת יותר נאמר כי 2 אוסטרים מקרב השומרים, הרוגים. אחד מבני הערובה נהרג, כנראה ממוצא כווייתי. אף שר נפט אחד לא נהרג. יש 3 פצועים, ביניהם אחד מהמחבלים. אומרים כי הפצוע הוא וונצואלי שצומד בראש הפעולה.

ראש הממשלה י. רבין :

זה ערבי מוונצואלה?

סגן ראש הממשלה ושר החוץ י. אלון :

לא, יש שם גם דרום אמריקני.

בהודעה מאוחרת יותר נאמר: שד הנפט הוונצואלי השתחרר ומסר דברים דומים להודעה. כן מסר הודעה בגנות הציונות, המשתרעת על 6 עמודים וכוללת גם התקפה על המשתתפים הערביים. ממשלת אוסטרליה פנתה לשר החוץ של אלג'יריה - בוטפליקה - וביקשה כי יבוא לווינה לתווך והוא הסכים וכנראה שהוא בדרך. כרגע מתנהל המו"מ עם המחבלים באמצעות מיופה-הכוח העיראקי. הם מסרו את דבריהם בכתב. קרייסקי עדיין לא הספיק לחזור לווינה, הוא בדרכו מהאלפים. ממשלת אוסטרליה עדיין לא פרסמה הודעה בעניין. הם נתנו אולטימטום שזמנו פג לפני שעה, לא ידוע על מה, שבו נאמר כי יוציאו להורג בני ערובה, לא ברור אם הם עשו כך.

בקיצור, הכוונה היא כי תתפרסם הודעה לגינוי הציונות והמשתתפים הערבים הנכשלים.

ראש הממשלה י. רבין :

אנו נחזור עתה לבעיות שלנו.

סגן ראש הממשלה ושר החוץ י. אלון:

אני מציע כי לא נתייחס לזה, לא בדיבורים ולא

בצורה אחרת.

ראש הממשלה י. רבין:

האוסטרים הסכימו לשדר הודעת המחבלים נגד הציונות וישראל. הארגון קורא עצמו "זרוע המהפכה הערבית", לא ידוע ולא מוכר לנו. ההודעות מכוונות נגד סעודיה, מצרים ועיראק. יש ספקולציה שהם מופעלים על-ידי הלובים אך פרט לעובדה שהם מתבקשים להתפנות ללוב אין לכך שום ידיעות נוספות. למעשה אין כמעט מגע עם האוסטרים, הם לא משתפים אותנו במידע. שום גורם ישראלי או יהודי לא נפגע.

(עד כאן רשמה מ.ה. מכאן ל.ד.)

שר המטרה ש. הלל:

אין כל ספק שאין מפלט מקיצוצים בתקציבים שלנו, וזאת משום שבמשך השנים האחרונות שמנו את הדגש על פיתוח ועליה ברמת-החיים ולא על מקורות לכיסוי האמצעים הדרושים להמשך. כך, שאם עכשיו יהיו קיצוצים מכאיבים ומפליגים, יכול להיות שזה משום שלא שקלנו מה כוחנו ומה אנו צריכים לפתח ולמה לתת עדיפויות בשנים עברו, דבר שיצר כמובן עיוותים. אם אני מסתכל על רשימת הדברים שיש לצמצם באופן דרסטי, אני חושב בלבי שלמען האמת, מלכתחילה לא היינו צריכים להתחיל, לדוגמה, עם בנייני האוניברסיטה העברית בהר-הצופים. חלק מהפרובלמות של הנפילה הגדולה הזו, משום שיותר מדי זמן לא חיפשנו מקורות פיתוח וכך הגענו לרמת פיתוח שבשום-פנים-ואופן לא היינו מסוגלים לקיימה וזו הבעיה.

ואני חושב, במידה מסויימת, עם כל חשיבות הפעולה הנמרצת והמבורכת של פיתוח הכבישים בארץ שהיא חשובה וטובה כשלעצמה, הרי שאינה עומדת במבחן יכולתנו לקיימה.

אני חושב, כי גם רמת הדיור עלתה מעבר למה שאנו יכולים לעמוד בה. אני מתכוון לגודל הדירות ולרמת הדיור הגבוהה, שהיא ללא כל פרופורציה ליכולת האוכלוסיה הזו להתקיים, כשהשיקול הוא לא לעצם קורת הגג. אם יש היום נפילה, זה משום שחשבנו כי כל המוסיף זה משובח. וכך מצאנו עצמנו במצב של הצורך לחשב, מה אפשר לא לעשות ומה אפשר לדחות, על-מנת לא לגרום נזק לאומי בצורה שאין לה תקנה.

ומדובר פה לא רק בחשקעות, אלא בשורה שלמה של תופעות ציבוריות, כולל שעות הקיץ. אני אף פעם לא הבנתי מדוע מדינה במצב כזה, עם כל המתיחויות והבעיות, רושמת לעצמה הישג של שגון קיץ, כאילו שבקיץ אי-אפשר לעבוד כמו בכל ימות השנה. כן, יש תופעה שהתעלמנו ממנה וזה עניין ריבוי המשרות, כשבאף משרה לא עושים את העבודה כשורה. אבל, כל תוספת משרה, זה אומר תוספת תקציב שאינו מוסיף לספירלה של הפיתוח הכלכלי, והיום הדבר הזה כמובן צריך לפגוע. אנו ביטלנו את הביגמיה בחיי האישות, אך לא הגענו לרמה כזו של ביטול הביגמיה במשרות, ומותר לאדם בארץ כי יהיו לו 2-3 משרות, וכל המרבה הרי זה משובח. והיו אף מקרים שעודדנו אנשים לקבל מספר בלתי-מוגבל כמעט של משרות, וככל שאדם היה בתפקיד יותר בכיר, הוא יכול היה להרשות זאת לעצמו בצורה יותר קיצונית.

ולכן, אני רוצה לומר, כי לאור המצב שקיים, אנו חייבים לפי דעתי, קודם-כל, לחפש דרכים להגדיל את ההכנסה מעבר למה שהציע האוצר. אין מיפלט מכך, לא לגופו של עניין ולא מבחינה מוראלית. ככל שנבזבז את ההזדמנויות לעשות את הצעדים הדרושים על-מנת להעמיד אותנו על הרגלים לתקופה ממושכת, המצב ילך וירע. ואני חושב שאנו כבר בזבזנו אווירה שנוצרה, ויש לנו הכשרון לעשות זאת, כי לפני שנה הלכנו לפיחות גדול, שמהר מאד שובש ובתקופה קצרה

ביותר גמרנו את פירותיו. אחר כך הלכנו לשיטה של הפיחותים הווחלים, ומהר מאד מצאנו את עצמנו זוחלים. לכן, יש לנקוט במדיניות דרסטית, כאשר יש במקביל לעשות הכל שהפגיעה בדברים החיוניים תהיה קטנה ככל האפשר, כי ככל שתהיה קטנה יותר, נוכל לעמוד במדיניות הכלכלית תקופה ארוכה יותר.

כמו-כן, אני חושב שיש הצדקה מוראלית וציבורית לאומית גם להטיל מלווה חובה שאין בו אלמנטים של שיעבוד לאוצר מבחינת ההצמדה לתוספת היוקר והריבית. אנו רשאים לצאת בדרישה של מלווה חובה, בסדר גודל של 1 מיליארד לירות, שיש בו להבטיח, מצד אחד, הכנסה שפחות מכבירה על האוצר, מאשר המלווה בתנאים שאנו נותנים. אנו צריכים לבחור לעצמנו - או ריבית, או הצמדה חלקית. לא יכול להיות מלווה חובה שתהיה בו, גם הצמדה מלאה וגם ריבית. במלווה הרגיל, אין מיפלט מלהבטיח גם הצמדה וגם ריבית, אבל במילווה החובה הצפויים, אל לנו להבטיח זאת. אינני רואה נפקא-מינה בין מה שהציע שר האוצר, כי מלווה החובה יילקח מתוך תשלומי החוזר של המלוות הקודמים, לבין שהוא יילקח ישירות. אני מעלה זאת כהצעה.

כמו-כן, אין שום הצדקה מוסרית שלא להעלות את תקרת מס-ההכנסה לבעלי הכנסות גבוהות. כי בתקופה זו, כשאנו באים בדרישות כל-כך רבות מהאוכלוסיה, אין סיבה שאנו נאמר כי אנו מבטיחים למי שהכנסתו גבוהה, הכנסה פנוייה גבוהה יותר מאשר היתה לפני כמה חודשים או מזה כמה חודשים ועד היום. כי תראו מה קורה בחודשים האחרונים - אנו מכבידים את העול ונלך ונכביד אותו עוד יותר על מרבית האוכלוסיה, בצורה ישירה ועקיפה, אבל לגבי חלק אחד של האוכלוסיה, שהכנסתו גבוהה מאד, אנו מזה כמה חודשים באים ואומרים: "קודם שילמתם יותר, בעתיד, תהיה לכם הכנסה פנוייה כפולה מאשר קודם לכן". עם כל הכבוד למה שעשינו בענין הרפורמה, לדעתי, אי-אפשר לעמוד בפני הציבור הרחב כאשר יש אוכלוסיה שההכנסה הפנוייה שלה תגדל מעל ומעבר. ואם אי-אפשר לעשות זאת לתקופה של שנה, אפשר לדעתי, לעשות זאת גם לתקופה של 2-3 שנים. זה מוצדק.

כמו-כן, יש לדעתי הצדקה לבחון את ענין התרומות לילד הראשון וחשני. אני חושב שיש פה מצב שהוא בכל-זאת מאפשר כי ייבחנו אלה שהכנסתם גבוהה ושאוהו המס עליה מוגבל. כי אנו למעשה נותנים להם כאן הכנסה פנויה, מבלי שהדבר הזה חיוני. ואם זה אינו חיוני, אז בתקופה זו של חרום, אנו צריכים לתת העדפה לדבר שהוא יותר חיובי ולא לתשלומים אוניברסליים. יש גם ללכת לתקופה של צמצום הסובסידיה הפנויה מבלי לפגוע באוכלוסיות החלשות.

כמו-כן, צריך לעשות כל דבר על-מנת לבטל את שעון הקיץ ויש לדבר על תוספת שעת עבודה, כפי שהוצע. ובסך-הכל יש לחפש הרבה מקורות הכנסה נוספים, על-מנת שלא נאלץ לפגוע בצורה כזו, שהפגיעה תחליש את כוחנו לבצע את המדיניות הכלכלית החדשה.

אני אומר עתה הערות מספר על התקציב שלי, ואחר כך על נושא הרווחה החברתית, שיכול להיות שניתן לו מכה קשה, בהיסח הדעת, אם לא נטפל בכך בצורה נכונה.

אני חושב שנעשה מישנה בדרך הכנת התקציב והגשתו. ומאחר והגשת תקציב אין זה דבר של מה בכך, הייתי מציע שלא לחזור על המישנה שנעשה, כי כל אחד מהשרים צריך להניח שפעם בשנה תהיה לו אפשרות לשבת עם האוצר ולדון על הנושאים שבהם הוא מטפל. כי ברגע שאין אפשרות לבחינה של ממש, כל הוויכוח הזה ריק מתוכן. ואני לא הייתי בין אלה שהוזמנו לשד האוצר, כי ידידי חשד ו. שם-טוב, לא כשר משטרה ולא כשר הממונה על הרווחה החברתית. ובישיבה הקודמת, תוך כדי קריאה מהירה לא הכנתי מה פה קורה ולא הצלחתי להבין כי בנוסף לצמצום של 700 משרות, יש צמצום של עוד כ-3% מהתקציב המתבטא בכמה מאות אנשים נוספים - וזו גם פגיעה בטעם הטוב וגם פגיעה ביכולתנו להתוות את המדיניות בצורה נכונה. וכאן אין לי מיפלט מאשר לקחת את תקציב 1975, ותקציב 1975 הוא תקציב שקוצץ 3 פעמים, ובפעם השנייה והשלישית היה ויכוח גדול מאוד על הצעת קיצוץ גדולה יותר, ולבסוף נקבעה ועדה משותפת עם האוצר, ויחד עם האוצר הגענו למסקנה מוסכמת כי אי-אפשר

לפגוע בתקציב בכל הסכום שהיה על דעת האוצר וסוכם על קיצוץ קטן יותר, כאשר משך כל זמן הכנת התקציב היו פגישות וויכוחים בנושא. כך שאני לוקח פה תקציב שעבר 3 קיצוצים במשך השנה ואני רוצה לבחון מה קרה מאז שהגשנו תקציב זה?

קודם-כל, נתווסף למשטרה בצורה מאוד משמעותית כל נושא בטחון הפנים - דבר שיש לו השלכה רבה על יכולתה של המשטרה לעשות את עבודתה. והרגישות שלנו לנושא ששמו "בטחון פנים", היא רבה מאוד, אבל היא עולה ויורדת. אם יש פיצוץ ברחוב יפו, המשטרה מוכנה לתת מיד את כל האמצעים, אלא כעבור כמה זמן, לאחר שהרוחות נרגעות, שוכחים את הבעיה.

ראש הממשלה י. רבין:

לא שוכחים, פלוגת משמר הגבול הועברה לירושלים,

בניגוד לדעת שר הבטחון.

שר המשטרה ש. הלל:

אדוני רה"מ, לפני כשנה, כאשר מינית את היועץ שלך לבדוק את ענין הטלת בטחון הפנים על משטרת ישראל, ההמלצה הראשונה שלו היתה - העברת כל פלוגות מג"ב...

ראש הממשלה י. רבין:

בינתיים עברו 3 מתוך 6 - הלוואי ובכל הדברים

היינו מתפקדים כך.

שר המשטרה ש. הלל:

אני לא בא לטעון כי לא עשינו את המוטל, אבל נתווספו דברים רבים יותר למשטרת ישראל. גם המשמר האזרחי, שזה דבר חיובי ממדרגה ראשונה, זה נטל נוסף. וכבר פרטתי כאן את בעיות הקשר העצומות העומדות בפנינו, וזה בהחלט נטל ובעיה קשה. ואין לי אלא להגיע למסקנה, כי התפקידים שהוטלו על המשטרה במשך השנה הזו, נותרו מאד מאד שעיבדנו את החקציב הראשוני. כאשר השנה, עומדות בפנינו בעיות לא רק של בטחון פנים, אלא גם של אלימות ופשעה. ולא שזעתי עדיין את סוף המחקרים של הפסיכולוגים והסוציולוגים על הסיבות, אבל אני יודע את הבעיות שאנו ניצבים בפניהן. אני יודע את כמויות הנשק הרבות המצויות בציבור ורק מגבירות את אפשרויות הפשיעה, ואני יודע על ריבוי מקרי העבריינות בתחום עברייני הצווארון הלבן - וזה לא עניין של מה בכך, כי התגברות על מקרים שכאלו זה אחד האמצעים להבראת המשק, אך הם גם מעמידים בפנינו את אחת הבעיות הקשות. ואני יודע על הפשיעות שהיו במשך השנה בנושא הסדר הציבורי והאלימות בתחומים החברתיים, הכלכליים והפוליטיים. אני לא רוצה לעסוק בסטטיסטיקות, וכבר הזכיר אהרון ידלין את האימרה, כי הסטטיסטיקה ידועה כמשרחת את כל הצדדים, החל ממדינאים לסוגיהם וכלה במרצים לסוגיהם. אני גם יודע, כי בכל תחומי הפשיעה, איננו יכולים להגיד כי אנו הגרועים בעולם, אבל אנו הפגיעים בעולם והרגישים בעולם. ואם יש רצח במגרש כדור-רגל ויש 13 הצעות לסדר-היום בכנסת, זה מראה את מידת הפגיעות שבה אנו מצויים! ומידת הפגיעות שבה אנו מצויים, אין לה ביטוי בסטטיסטיקה. ואם יש עניין במבשרת ירושלים, לא נעים, קשה, וקם בחור ועוזב את מבשרת ירושלים וחוזר לארה"ב - ששם רמת הפשיעה אינה מהנמוכות בעולם, וב"ג'רוזלם פוסט" מופיע מאמר גדול על העניין, אז אין לי ספק כי אנו ניצבים, מבחינתנו עכשיו, בפני אחת התקופות הקשות ביותר, כאשר העליה בפשיעה אינה מתבטאת רק במספר העבירות, אלא גם בסוגי העבירות. כאשר חומרתן והקושי לטפל בהן הפכו לאחד הדברים המכבידים ביותר. כי אם אקח כדוגמא מדריכה את נושא הרצח, אינני יודע האם יהיה סוף למקרים שכאלו בשנה הבאה או לא, אבל זה סיפור אחר לגמרי אם חיינו במשך השנים על מקרי רצח על רקע אמוציונלי, או על רקע של

כבוד המשפחה, לעומת המקרים בהם התחלנו להתקל בשנים האחרונות של מקרי רצח על רקע ביצוע עבירה, כמו שוד מזויין וכו'. כמו-כן אנו ניצבים עכשיו בפני תופעות של רצח על רקע חיסול חשבונות בקנה-מידה לא מבוטל. ואני מציין זאת, כי לא הכל משחק בסטטיסטיקות על כמויות הפשעים האלה וסוגיהם. כמו-כן אנו נמצאים בתקופה קשה של השתרשות הנושא "דמי חסות", ואם לא נוכל לעקור זאת מהר מאוד מהשורש, זה ישתרש בחברה שלנו וקשה יהיה לעקור את זה.

כמו-כן, אנו נמצאים בתקופה בה ישראל עלולה להיהפך למרכז סחר סמים ומקור סחר סמים.

ראש הממשלה י. רבין:

זו הכנסה במטבע זר.

שר המשטרה ש. הלל:

אבל זה לא הולך אלינו. ומה שמרגיז אותי לפעמים הוא, שאנו תופסים כמויות גדולות כשזה מתבטא בסכומים אדירים, במקום לנצל זאת אנו נאלצים לשרוף את זה.

ואני רוצה לומר, כי הקושי ההולך וגדל כיום הוא לגלות עבירות ולהיות מסוגלים להוכיח אותן, גם בשל הקושי של הבאת ראיות וגם בשל סוג הפשעים, בעיקר של בעלי הצווארון הלבן, ושל פושעים מועדים, הגונבים מיליונים ועשויים להביא את מיטב עורכי-הדין להגנתם.

ראש הממשלה י. רבין :

אתה מציין את הפשעים האלה ואת נושא ה"פרוטקשיון" וכו', כאשר אני לא רואה שום קשר בין תוספת 300 שוטרים לבין פתרון הבעיות הללו. פה צריך ללכת בשיטות אחרות ואולי לנקוט באמצעים שונים.

שר המשטרה ש. הלל :

אבל האמצעים שעליהם אתה מדבר הם אמצעים תקציביים שיש להם ביטוי בתקציב. כי כדי להלחם בתופעה של ה"פרוטקשיון" והברחות הסמים, צריך להקים רשת מודיעין המצריכה אמצעים וכספים בהיקף שלא ידענו כמותו. לענין האלימות ברחובות, אתה צריך הרבה יותר שוטרים ואנשי משמר הגבול, וכך לגבי כל אותן התופעות האחרות שאולי אי-אפשר למדוד אותן בסטטיסטיקה. בפירוש נראה, כי בתקופה הקרובה, משל התקציב המצומצם העומד לרשותנו, לא נוכל להזרים למשטרה אנשים בעלי יכולת פיזית ומקצועית, אשר יוכלו להסתובב בחוצות העיר ולטפל בתופעה בעודה באיבה.

ראש הממשלה י. רבין :

האם בזה שיסתובבו עוד 200 איש, תפתור את הבעיה?

שר המשטרה ש. הלל :

גם בדברים האלה וגם באחרים. כי יש בעיות של בתי-קולנוע ושל התנהגות פרועה ברחובות ובבתי-קפה ועוד שורה ארוכה של דברים דומים, ובשנה האחרונה כבר היינו עדים לגילויים של אלימות בתחום הפוליטי, הכלכלי ובתחום של ההפגנות הפרועות. ואביא לשם כך מכתבים שקיבלתי משני החינוך והתרבות ושני הבריאות, בהם אחת הבעיות של השר ידלין היא, האם איננו יכולים לתת

יותר אנשים למגרשי הכדורגל, כאשר הבעיה של שד הבריאות, לתת תוספת של שוטרים לחדרי המיון בשעות היום והלילה.

שד התיירות מ. קול:

במגרשי הכדורגל צריך הטוטו לכסות את הכל, יש שם

מיליונים.

שד המשטרה ש. הלל:

לא איכפת לי מאיפה יגייסו זאת, אבל לדברים האלה יש משמעות של קושי גדל והולך, ולאור הנסיון של השנה שעברה, עם התכניות הכלכליות כיום, אנו לא מצפים לרגיעה הולכת וגדלה, וענין קצא"א לא היה ענין חד-פעמי והגזרות הכלכליות בשנה הבאה לא יעברו ללא כל ויכוח.

ולכן, אדוני רה"מ, אני חושב, שבשנה הבאה בכל התחומים: הכלכלי, החברתי והפוליטי, אנו נצטרך להיות ערוכים יותר. כי אמנם כאשר היה העסק עם המפגינים בירושלים ובתל-אביב, זה היה אחד המבחנים של הדמוקרטיה, אך משנתקלנו בכך בסבסטיה, לא היתה לנו יכולת להתמודד עם זה, כפי שזה היה לו זה היה קורה בתחומי מדינת-ישראל. ואם אנו צפויים למבחנים קשים יותר מסוג זה, אני רוצה כי תרשמו לפניכם כי אנו במשטרה עומדים בשנה הבאה בפני בעיה עוד יותר קשה בתחומים אלה. ואני יודע שאומרים: "הנה, מטילים גם על משדדים אחרים ויש הצעה להטיל חלק גדול מהתשלומים על השירותים שמגישים משדד החינוך והתרבות ומשדד הבריאות על האזרח". אפשר להתווכח האם זה טוב או לא, אבל האם נתחיל לגבות כספים עבור פעולות המשטרה? יש תחום אחד שבו אנו מאפשרים תשלום עבורה בשבת, והוא התחום של מגרשי הכדורגל, ולמרות זאת, האנשים אינם הולכים לשם, כי הם נופלים מהרגליים. האם אני אגבה כסף עבור כל שדות? עבור כל קריאה טלפונית על תבילה חשודה ברחוב? כלומר, כל פתרון של קיום שדות תמורת תשלום, במקרה שלנו, הוא לא רלבנטי.

יש פתרונות אחרים שהוצעו כבר, שאמרו לצמצם. אנו לא יכולים לצמצם. כאשר מדברים על מע"ן ושיכון, הם יכולים לומר, כי הם מקבלים על עצמם שבשנה הבאה יסללו פחות קילומטרים כבישים ויבנו פחות דירות, אבל אנו איננו יכולים להחליט כי בשנה הבאה יהיו פחות בעיות של אלימות ופלישות לדירות - ולפנות משפחה אחת מדירה, אשר היא פלשה אליה, זו קריעת ים-סוף, גם מבחינת עצבים, גם מבחינת כוח וגם מבחינת שעות עבודה. וכן אנו לא יכולים להבטיח כי יבוצעו פחות עבירות בשנה הבאה. אנו לא יכולים לגבות תשלום עבור שרותים וכן לא יכולים לקצר את שעות החקירה במקרים של פשע. וכשאנו נמצאים במצב בו אנו צריכים לחקור מקרים כמו של יהושע בן-ציון, אתם אינכם יכולים לתאר לעצמכם כמה שעות של חקירה, משפטים, הופעות בבית-משפט וערעורים הוקדשו לכך, והרי זה לא תלוי בנו.

שד האוצר דורש לטפל בדולרים מוכרחים בשוק השחור - איך נעשה זאת בשנה הבאה, אם נצמצם את כוח האדם שצריך לעמוד לרשותנו.

יש מקום אחד שבו אפשר לצמצם, וזה בבתי-הסוהר. ואני לא מעלה לגביהם שום דרישה. אני רק רוצה לספר לכם, כי בעניין זה אנשי הצלב האדום ואנשינו עובדים בכפיפה אחת. והיה פה קולין ליגר, שבא לכתוב מאמר על הנעשה בארץ בעקבות ספרה של פיליפיה לנגר, שעשה לנו שדות רע מאוד. ואנשי הצלב האדום באו לבדוק את המצב (והם בדוח"ות שלהם עוזרים לנו להלחם בשונאינו) לגבי האסירים מהשטחים, והם לא התעצלו, נכנסו לתאים ומדדו אותם, ספרו את האנשים ומדדו את רוחב כתפיהם, ולבסוף דיווחו לי כי זה בלתי-אפשרי, שהאנשים באופן סימולטני, ישנו כולם על הרצפה, האחד ליד השני, בצפיפות כזו, וזה נגד המקובל.

שד המסחר והתעשייה ח. בר-לב:

האם הם לא ישנים בקומות, האחד מעל השני?

שר הדתות י. רפאל:

אתה נותן להם יותר מדי אוכל.

שר המשטרה ש. הלל:

יש בית-סוהר, שבו יש 260 אסירים שנדונו כמה פעמים למאסר עולם. להם אין מה להפסיד, וכשיש צורך להכניס לתוכם סוהרים, זו סכנת נפשות. אינני יודע איך אני נוטל על עצמי את האחריות הזו. ואני לא בא לדבר על תקציב הפיתוח, אם כי יש בעיות חמורות מאוד של בתי-המאסר לקטינים ולפני כמה ימים ישבנו עם שר הסעד ושר המשפטים על ביטול חוק הכנסת באשר לבתי-מאסר לקטינים והורדת הגיל. ואני לא מדבר על זה עכשיו ולא על השקעות ופיתוח, אלא על כך, שאין להעלות על הדעת שאנו הולכים בשנה הבאה לקראת שנה שכל התופעות שאנו נדרשים לטפל בהן תהיינה פחותות, מצומצמות או שנוכל לטפל בהן בצורה חמורה פחות. ואני כמובן דורש, בתכנית שלפנינו, כי תהיה לנו אפשרות בשנה הבאה להגדיל את כוח-האדם, ובצדק, כי אנו בפיגור של שנים. יש חיילי חובה אשר צריך לתת למשמר הגבול בשל משימות מסויימות, ואתה יודע כי אנו לא מקבלים אותם. חסרים לנו בחקן 298 חיילי-חובה. ואני אומר לחברי, כי אם הצבא יגיד שהוא צריך את האנשים האלה לטנקים, אנו נסתדר בלעדיהם, אבל בינתיים זה לא כך, וזה תקן שמקובל ונקבע בינינו לבין משרד הבטחון. אותו הדבר לגבי בנות חיכ"ה, נקבע בחקן בינינו לבין משרד הבטחון כי נקבל 229, אך התקן אינו מלא. לגבי הג"א - לא זו בלבד שלא מממשים את אשר נקבע, אלא שצריכה להיות בקרוב ישיבה משותפת עם אנשי משרד הבטחון בענין, כי הם דורשים לצמצם את התקן.

ואני חשבתי בלבי כי בשנה הבאה נלך להגדלה גדולה מאוד של כוח-אדם, במשמר הגבול למשל, כדי שהם יטפלו בצורה רצינית יותר בנושא בטחון פנים וכל נושאי האלימות. והנסיון שהיה לנו בתל-אביב ובירושלים, נותן לי בטחון שזה עשוי לתרום לשינוי פני החברה הישראלית. ואם נלך לקראת שנה של קצת

חוסר עבודה, משכורים יסיימו את הצבא, האם מוטב שיהיו מובטלים ויקבלו מענק אבטלה וישתתפו בהפגנות, או מוטב שאנו נקלוט אותם, הם יקבלו משכורת ולא ישתתפו בהפגנות? ואנו הרי דיברנו על-כך שצריך לעשות הסבה מקצועית לאנשים - והנה במשטרה, אין לי כל צורך בהכשרה מקצועית ואני יכול לקלוט אותם במינימום השקעה.

כאשר עסקנו בקצא"א, אדוני רה"מ, שר האוצר אמר: למה אין לך סירות על-מנת לתפוס אותם בים?". ואני אמרתי, כי אין לי, משום שאין לי תקציב. והוא אמר - "תגיד כמה כסף אתה רוצה ויהיו לך סירות"! עבר חודש מאז שהענין נגמר ונגמר גם ענין הסירות.

אבל כשעסקנו בענין זה, למדנו גם שעור חשוב על האבטלה הסמוייה, ואז החברר לנו כי האנשים בקצא"א עובדים 92 שעות בחודש וכולן במסגרת שעות נוספות.

ראש הממשלה י. רבין:

שם זו שערוריה.

שר המשטרה ש. הלל:

הסתבר כי בא אדם לעבוד 3-4 ימים רצופים ויש לו אחר כך 26 ימים חופשיים, כאשר עבור 92 השעות שהוא מבלה במתקן, הוא מקבל תוספת של שעות נוספות, עבודת לילה ואש"ל.

ראש הממשלה י. רבין:

בנמל אשדוד זה לא יותר טוב.

שר המשטרה ש. הלל:

ואני שמעתי על כך, כי כשאחא מכניס מיכון לנמלים, זה רק מגדיל את הפרמיה ולא מצמצם את כוח-האדם. ולכן חשבתי לתומי, שאם אבוא לממשלה ואומר, שאם תתנו לי אפשרות לגייס כל חודש מאה איש במסגרת האנשים שהמשטרה צריכה לקלוט, תוכל המשטרה להתמודד עם הכעיה של רשות הנמלים וגם לפתור את בעיית האבטלה. ובמשטרה אין שעות קיץ, וחורף, ולילה ובוקר, וחשבתי כי יש לזה הצדקה.

הייתי יכול להבין, לוא היו באים ואומרים, כי אין להגדיל את התקציב שנקבע ל-1975, נכון שלא הייתי מקבל זאת, הייתי נלחם, אבל הייתי מורח את הדברים לתקופה ארוכה יותר ונערך למשוך את הדברים יותר ולעבור את התקופה הזו. אבל משבא אלי שר האוצר ומביא לי תכנית צמצום במשטרה של אלף משרות, איך אני אצא לאנשי? וחשופים אינם מאורגנים באיגוד מקצועי, הם לא יכולים לשבות או להפגין. אם יגידו לידלין, להכניס 41 תלמידים לכיתה, או המורים ישבתו, כי יש להם תקנים והם לא יהיו מוכנים להכנס לכתות בנות 41 תלמידים. אבל חשופים אינם מאוגדים באיגוד מקצועי ואיש לא שואל מה הם אוהבים. אבל הם בני-אדם והם יכולים לא לצאת לארוע, וגם הם יכולים להיות עייפים ועצבניים. ועד עכשיו, אדוני רה"מ, לא גמרתי את התביעות המשפטיות על הנזקים שהיו בעת פיזור ההפגנות ליד הכנסת, ופה אני צריך להחמק על כל מכה חזקה יותר או פחות. אז כשאני בא ואומר להם, כי אנו עושים כמיטב יכולתנו ומגבירים את כוח החיל אני נראה אחרת מאשר כשאני בא ואומר, כי הוחלט לא קיצוץ נוסף בתקציב ובמשרות. ואני, בענין זה, לא אוכל להופיע בצורה מלוכדת, לא כלפי החיל ולא כלפי הציבור. והרגוני הרוג, אך אינני יכול להבין מדוע בתקופה הזו, כאשר מצפים לכמה מאות מובטלים, למה לא לאפשר לי לקחת ולהביא למשטרה גברים טובים ומעולים. ולמה רוצים ממני, כי מתוך אנשי המשטרה, יצאו אנשים לרחובות להפגין כמובטלים.

כשבאתי אליכם ואמרתי לכם כי מערכת הקשר שלי מתמוטטת, ואמרו לי לדחות זאת לעוד 5 שנים - לזה אני יכול להסכים, אבל לבוא ולומר לי, כי אנביל את עצמי בגיוס כוח האדם ואצמצם תקנים מאושרים - לזה אינני יכול להסכים.

לענין הרווחה החברתית - לוא היו שפע תקציבים, לא היתה בעיה של קדימויות ולא של סדרי עדיפויות, כי יש הכל. אבל הבעיה מתחילה להיות אקוטית, כאשר אתה נמצא בפני קיצוצים. לכן אני חושב שיש חשיבות שנאמר, כי כל דבר כזה ייבדק באופן יסודי, על אתריות ועדת חשדים אשר מוכנה לזה. ואתה היית בישיבת הוועדה בה נתקבלה החלטה להטיל על משרד האוצר, המשרדים האחרים ועל הלשכה של היועץ לענייני רווחה במשרד רה"מ, לבדוק את הדברים לפני חלוקת התקציב, לשם קביעת סדרי עדיפויות בין המשרדים, ובתוך המשרדים. ומאחר וזה הוטל על היועץ, הייתי במצב מאושר ולא הייתי צריך לדעת מה קורה. יש לציין כי באוצר היו הרבה מאוד הדלפות על כל-מיני דברים שיש בהם אספקטים של ספקולציות, אבל בתחום זה דווקא, הצליחו לשמור על סוד כמוס ולהביא זאת ברגע האחרון. ואני רוצה לעצט, במשפט אחד, מה אמר רה"מ באותה הישיבה.

ראש הממשלה י. רבין :

עוד לא מאוחר לעשות זאת.

שר המשטרה ש. הלל :

אם לא מאוחר, אני שמח, ואני רוצה כי תנתן אפשרות לוועדת חשדים למלא חובתה ולקבוע סדרי קדימויות. אך אם ייאמר כי הכל קבוע... קבוע...

שר האוצר י. רבינוביץ:

בתוך המשרדים, עם כולם וביניהם, אפשר לעשות זאת. ואני הודעתי לכולם, כי במצב שאנו שרויים בו היום, הם בתוכם יכולים לעשות כל-מיני שינויים, אבל את סכום הגג, אני לא אשנה.

שר המשטרה ש. הלל:

אני לא אגזול יותר מזמנכם. אם נושא הקדימויות אכן ייקבע, בסופו של דבר הכל יהיה משורה.

כאשר לנושא המשטרה - מה שנעשה בתחום זה אינו מתקבל על הדעת. כתבתי על כך לרה"מ ואני אעלה זאת כאן. אני חושב שהשאלה נוגעת לחיים ומוות וזו אחריות ציבורית ממדרגה ראשונה. את התכנית הזו אני מוכן לקבל, ואני מוכן להזמין את אנשי המשטרה שיציגו את הבעיות, כי אני חושש שאנו נגרסם לפגיעה מוראלית בחיל הזה, שהוא לא בין המפונקים, אבל הוא בין הטובים, ונגרסם לפגיעה בציבוריות וברחוב שלא נוכל לתקן אותה אחר כך שנים רבות. וכל הבעיות אשר צצות כבר היום, אם לא נחמודר איתן עכשיו, אחר כך יהיה קשה מאד להתמודד איתן.

שר הדתות י. רפאל:

אני רואה בדיון הזה מהדורה שניה של הדיון הכלכלי שניהלנו רק לפני שבועות מספר ותכליתו זהה, אלא שיש הבדל אחד, והוא שהדיון הקודם היה יותר מעניין ואילו האחרון קצת יותר רדוד. הייתי רוצה גם להגיד, שאינני מוצא בהצעה של שר האוצר שלפנינו לא בתכנית הכלכלית, והוא הדין גם בהצעת החקציב, השפעה ממשית של הדיון הקודם, ואינני משלה את עצמי כי הדיון היום ישפיע בדבר של ממש, ביחוד, שאנו למעשה אחרי הסיכום.

אף-על-פי-כן, אני רוצה להעיר מספר הערות. אני לא בעל מקצוע ולא כלכלן ואצביע בעד התכנית ובעד הצעת החקציב. אני משבח את מאמצי שר האוצר ועוזריו להביא לפנינו תקציב עם גרעון מוקטן. אחרי כל אלה, בין הדברים המרכזיים שמניתי לעצמי, יש 6 דברים מרכזיים שמנחים את התכנית הזו - והתכנית הזו בנוייה בעיקר על חישובי מומחים. ואמנם ייתכן שיש בה נסיון לצמצם את הצריכה במידה מסויימת - ואני רואה בכך מגמה חיובית מאוד, ולשמור איך שהוא על מאזן התשלומים - זו בוודאי מגמה חיובית מאוד, אולם אני מוצא בתכנית הזו 2 ליקויים יסודיים:

- א. לדעתי, המהפכה הזו של שר האוצר אינה די מהפכנית.
 - ב. היא לפי דעתי מומחית יתר על המידה, וספק אם תושגנה המטרות המצומצמות והחשובות כשלעצמן, שר האוצר, בדרך זו.
- אני מפקפק, אדוני שר האוצר, האם הגיעה השעה לקיים את המשק שלנו על יסוד מומחיות מקצועית. כל מה שנעשה עד עכשיו במדינת ישראל, ולפניה, נעשה לא על בסיס של חישובים מדוייקים ותחזיות של מומחים.

השר י. גלילי:

כל פעם תוסיף את המלה "בלבד", זה יועיל.

ראש הממשלה י. רבין:

ותראה לאן שהגענו.

שר הדתות י. רפאל:

אני חושב שהגענו יפה מאוד. והיו גם אז מומחים. אני מנסיוני, יכול לספר לכם אילו עצות של מומחים היו בזמנים האלה, אך אחרי כל ישיבת תאום שהיתה בין הסוכנות לממשלה, היה מומחה אחד גדול קם ואומר - "אל תשמעו להם".

וכך נדמה לי, כי עם קבלת תוכנית זאת (ואני כבר הודעתי כי אצביע בעדה) הייתי רוצה שנדע כי אנו מפסיקים לפתח את הארץ: מאיטם את תהליך ההתיישבות, גורמים לאבטלה, פוגעים בפוטנציאל העלייה ואולי מחבלים גם בכושר הייצור המיוחד שלנו - ומכל הדברים האלה (מלבד מה ששמענו היום בענין תקציב הבטחון) אני מתרשם יותר מכל מהאפשרות שנפגע במפעלים מיוחדים, שהושקעו בהם מאמצים גדולים על-מנת לפתח אותם, וכאשר נרצה לחדש את פעילותם, לא רק שכסף לא יהיה לנו, אלא גם אנשים, כי הם יברחו מאיתנו.

כמו-כן, אינני רואה שאנו מציבים השנה ובשנים הקרובות, איזה שהוא אתגר בפני עצמנו ובפני יהדות התפוצות, וזאת דווקא בשנה של ההתעוררות הציונית כביכול, ולא דווקא "כביכול". ואני רוצה להגיד: מבין עשרות הישובים שתכננו, או עיר אחת גדולה בגליל, באותה המסגרת של האיכלוס הגדול - איפה אנו מציבים לעצמנו איזו שהיא מטרה מרכזית שלמענה כדאי לפעול ולסבול, כי אנו מטילים הרבה מאוד עול וסבל על האוכלוסיה. דבר זה חסר לי.

הדבר היחיד שנשאר עתה, אלו הם הקצבאות והתשלומים שעשולים לשכות הסעד והביטוח הלאומי. אנו מביאים על ידי כך למצב, בו מבין אלה אשר מקבלים את הקצבאות הללו, יש כאלו אשר יכולים לעבוד ואשר מנצלים כל מיני אמתלות על-מנת שלא להגיע לשוק העבודה ולקבל את כספי הקיצבה...

שר השיכון א. עופר:

ואני אכן רוצה לומר כי ה"משקם", שהיה המוסד היחיד אשר החזיק והעסיק אנשים אלו, נמצא היום במצב שאיש לא בא לעבוד בו.

שר הדתות י. רפאל:

אנו מעודדים בטלה ובריחה מעבודה. והבטלה הזו עוד תגדל עם האבטלה הצפויה. אנו גם חוללים להיות עם עובד ובחברה שלנו, הדבר הגרוע ביותר אשר יכול לקרות לנו, זה אם נגיע למצב של חוסר עבודה. ואני רואה בזה סכנה גדולה ביותר, אפילו סכנה גדולה מזו שצפויה לנו מבחוץ. אני מתגעגע לעתים לימים של עבודות יזומות, אל אותה תופעה שאשכול המנוח לחם למענה, בה זקנים היו מגרדים את הכבישים ומקבלים עבור זה תשלום, במקום לתת להם קצבאות מבלי שיעשו דבר. כי היה בזה יסוד חינוכי גדול מאוד. עתה אנו מרגילים את האנשים לקבל תשלום ללא עבודה. ולכן, חברי הממשלה, אני מזהיר בפני האבטלה המתוכננת. המדינה מסוגלת לעמוד בכל מבחן, אבל ספק אם היא תעמוד במבחן של חוסר עבודה. ואנו כבר רואים מהם פני החברה היום.

אני מאמץ את ידי שר האוצר להגיע לידי הבנה עם ההסתדרות ואני מייעץ לו לא להסתבך בצעדים העלולים לשבש את היחסים עם ההסתדרות. גם עם ההסתדרות קשה אך בלעדיה לא נוכל לעמוד במשימות.

אני מוכן לתת את ידי להטלת עול יותר כבד על עשירים, מתעשרים, ספקולנטים ובעלי ההון. לא יהיה כל אסון אם ניקח משאו מבעלי ההון - והם רבים מאוד, ואנו עדיין מקלים ידנו אתם. ואני מוכן לכל הצעה שנגמטה גיוס כסף לצרכי הבטחון, השירותים החיוניים והמשך בנין הארץ. ומשום-כך, אני תומך בהעלאת האגרות והתשלומים ואינני נרתע מכל ההצהרות של חברינו במפ"ם, אלא שאני רוצה להגיד להם: המעמסה שעלינו להעמיד על הציבור היא גדולה מאוד. לשם כך

אנו זקוקים לממשלה יותר רחבה עם גב ציבורי ופרלמנטרי רחב יותר, אך דווקא מפ"ם, בענין הזה, היא בולמת. אני בעד מעמסה על הציבור, אבל הממשלה צריכה גיבוי ציבורי יותר גדול. אני בעד פרס לפועלי הייצור, על ידי בונוס, או אולי בדרך אחרת, ובלבד שלא תגורר לשרותים. אני בעד קיצוץ הסובסידיות והגדלת המסים העירוניים, והייתי בעד זה עוד בפעם הקודמת, כי המסים העירוניים הם נמוכים ביותר תמורת השרותים אשר הרשויות המוניציפאליות נותנות.

ואני מסכים שיש אולי לבדוק אפשרויות של העברת מפעלים ופונקציות לידיים פרטיות, כמו למשל הדואר.

ואני חוזר ואומר, כי הציבור נכון לקבל תוספת עול, אם תהיה לו הרגשה כי אין אפלייה בענין זה. יש להכביד את היד על ההון השחור והשוק השחור - ואני מבין יפה מאוד מה שאמר חשד הלל - אבל הורדת רמת-החיים בלבד לעת כזו, יש בה בריחה, אלא אם כן, יחד עם זאת, אפשר יהיה בכוח ותעוזה לבלום את ההתעשרות הקלה שעוד קיימת ולצמצמה באופן דרסטי. וכן לצמצם באופן דרסטי את רווחי השיווק, רווחי החברות ורווחי הבנקים.

ואני גם רוצה להגיד כי אני בעד צמצום דרסטי של מנגנון הממשלה, ואם נחליט על כך, ידעו המשרדים והשרים הממונים, כי עליהם לבנות מנגנון שיוכל לבצע זאת ולעמוד בקיצוצים - ואין כל צורך ב"אישיות" מבחוץ לשם כך. אבל זה צריך לחול גם על הרשויות המוניציפליות, הסוכנות היהודית, החברות הממשלתיות, הבנקים ועוד.

אני אומר שצריך למנוע משרות כפולות, בעיקר בתחום האקדמאי, כי אנו במצב כזה, בו איננו יכולים לקלוט את אנשי המדע שבאים אלינו. וכשאנו הולכים לאבטלה, איזו הצדקה יש ל-2-3 משרות לאיש, מה עוד שכך הוא במילא אינו ממלא את תפקידו כראוי, בשום מקום.

אפשר ללא ספק למנוע בזבז על ידי איחוד גביות ואיחוד פונקציות. ואני מציע לממשלה לבטל 50% מצי המכונות הממשלתיות. לא יקרה שום דבר, פרט לאלה שבתוקף תפקידם...

(עד כאן רשעה ל.ד. מכאן מ.ה.)

לא יקרה שום דבר, פרט לאלה שהם בדואר וכו'. האם יקרה אסון אם יבטלו את המכונות של הפקידות והמנגנון. כל שר שיכול בעצמו לנהוג יכול לשמש דוגמה בכך שיותר על נהג. נהג עולה כ-40 אלף לירות, ואולי אפילו יותר, לשנה.

שר הבריאות ו. שם-טוב:

אני מסכים שנחליט לוותר על נהגים.

שר הדתות י. רפאל:

אני בעד זה.

אני חושב שצריך להנהיג קיצוב בדלק, לחשבית את הרכב הפרטי ליומיים בשבוע. לא יקרה שום אסון. נוסעים יותר מדי, יש אלפי משפחות שיש להן שתי מכונות במשפחה ואינני יודע אם הן לא על חשבון הממשלה. צריך להכפיל ולשלוש את המסים בייבוא מותרות, כולל בשר. אני בעד צמצום דראסטי של שעות השידור. פתאום החליטו אנשי הטלוויזיה לשדר עד חצות, למי זה נחוץ? מה זה מוסיף? זה שעמום גדול, זה לא חסר לאיש. האם אחם יודעים כמה כסף עולה שעת שידור? כל תכנית אווילית זה ענין של עשרות אלפי לירות. אני בעד בדיקה יסודית של ענייני החינוך הגבוה. אני חושב שקפצנו מעל ליכולת שלנו ומעל לצורך האובייקטיבי. בנו מה שבנו ויש 100 מיליון לבנייה נוספת.

שר החינוך והתרבות א. ידלין:

זו לא לבנייה, זו התחייבות על העבר.

שר הדתות י. רפאל:

אני בעד בדיקה מחודשת של ענייני הביטוח הלאומי. אני בעד שישלמו רק לעניים שיש להם הרבה ילדים. אנחנו לא עושים די בגביית מסים בקרב אוכלוסיית המיעוטים אשר הולכת ומתעשרת, ואמר זאת גם ראש הממשלה. אם ניטול על עצמנו עול כבד ויהיו אתגרים לאומיים גדולים - אפשר לבוא בדרישות גדולות ליהדות העולם.

לא אמרתי את הדברים לצרכי ביקורת. כל אחד נחקל בדברים אשר כואבים לו. כולנו רוצים דבר אחד, ללא ביקורת, אבל בכל-זאת צריך לשקול גם הערות כאלה, אולי יש משהו בהן ולא לעבור עליהן ללא כלום.

אעשה אתנחתא במה שנוגע לבעיות הגדולות. בפולין היה מנהיג ציוני גדול, ד"ר ליאו רייך, אשר האוזנר הכיר אותו. משהיו בחירות לפרלמנט ולציונים היתה זכות בחירה, הוא היה מסתובב בעיירות ומדבר על בעיות העולם ומשצריך היה להגיע לתכלית היה אומר: כיצד אני עובר מבעיות הקוסמוס לחנות הקטנה שלי. אם כן, כמה מלים על "החנות" הקטנה שלי. אני רוצה שהממשלה תשיב על הבעיות. היה רצוי שראש הממשלה ינהיג שפעם בשנה יהיה דיון על כל משרד. יש אחריות קולקטיבית כביכול, אם כן צריך שנדע את המתרחש במשרדים השונים.

ראש הממשלה י. רבין:

אם לא יבקשו לקיים דיון מדיני, כל יום שני וכל יום חמישי, אפשר יהיה להגיע לזה.

שר הדתות י. רפאל:

עלינו לזכור שצוהר זה עשה בפועל חשנה את צעדי הראשונים לבנין שירותי דת כשירותים ממלכתיים כשבמשך עשרים-ושבע שנים פרנס את עבודתו מפירוים בלבד. התחלנו להתקדם קצת ולעורר אמון בציבור הרחב, התחלה של אמון בקרב הציבור הרחב הנזקק לשירותים אלה, למעשה כל הציבור על כל גווניו, כי אין איש שלא נזקק לשירותים אלה והטענות היו מרובות. הסיכום המוצע על ידי שר האוצר בהצעת התקציב מדבר על קיצוצים. אני מסכים להקפאה ריאלית. אינני רוצה שום גידול. הסכמתי ואני מסכים להקטנת המנגנון. אני נוטל על עצמי לא להתחיל חשנה בבניית בתי-כנסת, פרט למקומות חדשים שאין בהם בתי-כנסת.

שר השיכון א. עופר:

הם לא בתקציב שלך.

שר הדתות י. רפאל:

לא מקוואות חדשות. לא גדר לכית-קברות, לא שום מבנה חדש על אף המצב המביש בו נמצאים בתי-הדין, שמלבד בשני מקומות הם נמצאים בדירות מבישות. חשנה לא יתוקן המצב. אינני מדבר על הצלת מקומות קדושים מחורפתם, שדם בעיני לא פחות חשובים מאשר מוזיאונים. למוזיאונים בוודאי יימצא כסף, אבל למה שאני מדבר עליו - לא. אני מוותר על זה חשנה. לא בניינים חדשים לשיבות, זולת המשך של בניינים שכבר הושקעו בהם כספים רבים. אני מוותר על

שיפור מצב הדיור של משרדי, שחלק ממנו נמצא בדירת מרתף והוא מפורז בדירות רבות על פני כל העיר. כל זה בתנאי שהגבלות חלות על הכל, שיש הרגשה של שוחדות בכל, אז אני מוכן לעמוד גם בזה. אני משלים עם הקפאת התקציב של המועצות הדתיות בצמידות לאחוז המבוטל שבתקציב הרשויות המוניציפליות. על כל אלה אין לי טענות. על דבר אחד לא אוכל לוותר: לא אוכל לקבל על עצמי אחריות לרעב של ילדי ישראל משום שהם לומדים בישיבות. רובם של הילדים הללו בפנימיות הם ילדים משכבות המצוקה. אני מבקש שהדבר הזה ייבדק על-ידי יושב-ראש הוועדה לענייני רווחה, הם אינם מובאים בחשבון בתכניות השונות. אנחנו משתתפים, להחזקת ילד בפנימיה, בסכום של 70 לירות לחודש. אינני מבקש הגדלה, אני מבקש רק התייקרות.

השר לקליטת העליה ש. רוזן:

בתקציב יש התייקרות.

שר הדתות י. רפאל:

אינני רוצה לעשות עכשיו חשואות, אבל יש לי טענות קשות מאוד. חשבתי שבטווח של כמה שנים יתוקן המצב. אינני רוצה להשוות כמה עולה תלמיד במחלקה הומניסטית באוניברסיטה, כמה משלמים בעד תלמיד באוניברסיטה וכמה משלמים בעד תלמיד בישיבה. אני מבקש רק את ההתייקרות המלאה. האם מי שבא מחוץ-לארץ הוא בכל מקרה מיוחס?

שר הבטחון ש. פרס:

על כמה ילדים מדובר?

שר הדתות י. רפאל:

כ-30 אלף ילדים בפנימיות, בישיבות המקצועיות, התיכוניות, בישיבות ההסדר בגבולות ובאולפניות.

שר החינוך והתרבות א. ידלין:

משדד החינוך מחזיק את הילדים בגיל בית-ספר תיכון.

שר הדתות י. רפאל:

אני מדבר על פנימיות, מה שמזלמים זה בעד שכל לימוד. אני מדבר על החשתתפות בפנימיה, זה גופל רק עלינו.

שר החינוך והתרבות א. ידלין:

יש עזרה לפנימיות ויש קרנות.

שר הדתות י. רפאל:

אין שום עזרה.

שר החינוך והתרבות א. ידלין:

אני לא מדבר על מבוגרים.

שר הדתות י. רפאל:

אני מדבר על מבוגרים, ישיבות תיכוניות וישיבות מקצועיות. נוכח המפולת האיומה שבחינוך, אני סבור שזה אי אשר מציל את ילדי ישראל. אין שום מוסד חינוכי אחר אשר מציל במידה כזו. אני לא מוצא את תלמידי הישיבות לא בין הסוטים למיניהם, לא בין הרוצחים, לא בין הנרקומנים ולא בין אחרים מסוגים אלה. תראו באיזה תנאים פועלות הישיבות המקצועיות. אני מתבייש שמדינת ישראל יכולה להשלים עם מצב כזה.

שר השיכון א. עופר:

יש ישיבות מפוארות רבות.

שר הדתות י. רפאל:

כל אלה לא נבנו מכאן.

חלכו לקריית נוער, זה המוסד המפואר ביותר שיש, תראו את הילדים ומאין הם באים. אנחנו משתתפים ב-70 לירות לחודש לילד.

שר החינוך והתרבות א. ידלין:

גם משרד העבודה משתתף.

שר הדתות י. רפאל:

אני מדבר על הפנימיה.

שר התחבורה ג. יעקבי:

כולם סופרים את הילדים ולפי זה יש כ-5 מיליון

ילדים.

שר הדתות י. רפאל:

יש לי כרטסת עם כל שם. זה עסק כאן, לעומת
הרשימות שאנחנו מאורגנים ובקיאים בהן, והלא אנחנו בקיאים בעריכת רשימות. יש
לנו רשימה מעודכנת כזו.

יש כמה דברים המחוייבים על פי החוק, למשל:
נתקבלה החלטה בקשר לפסולי חיתון - זה עולה כסף, איפה הוא? יש עניין הרה-ארגון
בהתאם ליועץ המשפטי לממשלה, זה עניין של רבע מיליון לירות. אתם מחייבים אותי.
הבטחון מחייב שליד בתי-הדין יעמדו נוטרים, בגלל סקנדלים הקורים שם, זה עניין
של 400 אלף לירות תוספת. אמרתי שאני מוותר. יש בעיה גדולה מאד שמטרידה אותנו
ומפילה חללים בתוכנו. אתם אינכם יודעים את ההשתוללות של המסיון בארץ, אין חוק
בנושא זה ומה שאנחנו עושים זה רק בדרך קונסטרוקטיבית כלשהי. הבעיה הזאת
מחריפה יותר ויותר דוקא עם החרפת המצב בארץ. אתם מבקשים ממני אחריות בקשר
לעבודת בתי-הדין, ויש הרבה טענות בשאלות הגיור. אני חייב להקים לפחות עוד
בית-דין. כותבים שיש 20 אלף תיקים נעצרים. אני מבקש עוד בית-דין, עוד בית
דין אחד.

שר השיכון א. עופר:

את מי יש לגייר עכשיו?

שר הדתות י. רפאל:

יש.

אני סבור שאנחנו חייבים להיטיב את השירותים הדתיים בקרב אוכלוסיית המיעוטים. השנה השגנו קצת וזה השתלם. ההשקעה הזאת תשתלם.

התקציב שלי אינני מגיע לתקציבו של אגף התרבות במשרד החינוך והתרבות. אינני רוצה להתערב אם צריך לתת או לא צריך לתת לאופרה. אתה רוצה לתת - תן, אין לזה הרבה ערך. אינני רוצה לדבר על התיאטרון הקאמרי אשר מציג הצגות אשכ"יות.

שר העבודה מ. ברעם:

האם ראית?

שר הדתות י. רפאל:

לא, קראתי בעתון. עוד לראות את זה?

בתקציב קטן כשלי אין לי איפה לספוג. אני מקווה שבדברים הקטנים שהעליתי תהיה הבנה באוצר. אני סבור שאין בכך כדי לפגוע בפסיק בצורך להעלות תקרות ולא להעלות רצפות. אלה דברים קטנים.

עם כל הערעורים וההשגות אני תומך בתכנית הזאת כצעד קדימה, ואולי היא תביא למשהו.

שד התיירות מ. קול:

אני תומך במגמה של ההצעות של שד האוצר. אני חי בהרגשה שאנחנו הולכים לזמנים עוד יותר קשים. אני רואה לנגד עיני את הדיון בשנה הבאה, כשהממשלה האמריקאית תיתן פחות כסף. אינני מאמין גם שנקבל סכומים כל-כך גדולים. בעיות הבטחון תהיינה חמורות, כמו תמיד, ואנחנו ננהל את הוויכוח הזה במצב יותר טראגי מאשר היום. לכן, אינני רואה לנגד עיני שיפור המצב. בינתיים אני רואה מצב יותר חמור בעתיד, כי עד כה אנחנו חיים לא לפי מה שהעם בישראל משתכר ומרוויח, אלא אנחנו חיים ברמת-חיים לא מציאותית בחשוואה למה שאנחנו מרוויחים. מצב כזה לא יכול להימשך.

כאמור, אני תומך בהצעות באופן כללי אם כי יש לי ספקות אם ההצעות האלה, אם המסגרת הזאת תחזיק מעמד. זה מה שמכביד עלי מאד. אני חושש שיביאו תקציב נוסף בשנה הבאה כשם שמביאים בשנה זו וזה בשעה שאינני רואה לנגד עיני את הכסף מהחסכון הפנימי במדינה, נוכח המשבר שנוצר לגבי האגרות. ברור שהדיבורים בנושא זה הויקו מאד. אני לא מתנגד להצעות בדבר 1.5%.

ראש הממשלה י. רבין:

הממשלה קיבלה החלטה שלא יהיה שינוי.

שר התיירות מ. קול:

הדיבורים כיום מביאים לכך שהציבור איננו מאמין. אני שמח שהפסיקו לדבר על כך שהממשלה תשים את ידה על החשבונות של מטבע חוץ, כי התחילו לדבר על כך גם כן והתחלתי לחשוש שיתחילו להוציא פקדונות. יש משבר אמון עמוק מאד ובל נתעלם מכך, ובעניינים אלה, כאשר מתחילים לדבר במשך חודשים שיטילו מס כזה ומס כזה והממשלה מכריזה כל פעם דברים אחרים, אין כדי להשקיט. לכן, יש לי ספק אם הסכום שמדובר בו אמנם יכנס ואם לא יהיה חור בהכנסה שבחקציב. לעומת זאת, אינני בטוח אם הקיצוצים בהוצאות אמנם יתמשכו.

אני אצביע בעד, אבל בלב כבד, כי אני לא רואה דרך אחרת. אנחנו חיים במצוקה שעלולה להיות גדולה יותר, יש אמנם משבר אבל עדיין אין תודעה שמוכרחים לשנות דברים. אני סבור, למשל, שמס-ערך-מוסף צריך היה להתחיל לגבות מזמן. בזמנו דובר על 1 בינואר, עכשיו מדברים על חודש אפריל.

ראש הממשלה י. רבין:

אם נהיה מוכנים לזה.

שר התיירות מ. קול:

דיברו גם על 1 בינואר של השנה שעברה.

שאלתי את שר האוצר אם ההכנה הטכנית היא שגרמה לדחייה, או הוויכוחים עם מר משל והוועדה המרכזת. אינני יודע, אולי שני הדברים גם יחד גרמו לדחייה. לפי דעתי, צריך להטיל מס ערך מוסף בשיעור של 10%. זה נחוץ לנו, זה הכרחי. אנחנו צריכים לומר זאת, כי עד עכשיו אינני שומע מה ההצעה. דנים על התקציב והאוצר איננו אומר מה ההצעה שלו, הוא בוחן ובודק ועדיין

אין לו סיכום אלא יש משא-ומתן עם ההסתדרות. אני בעד שיתוף-פעולה עם ההסתדרות, הוא חשוב מאד, אבל אני חושב שהעם שלנו עם מבוגר ורשאי לדעת את האמת שאנחנו נמצאים בה; והאמת, לצערי, קשה מאד. העובדה שהתכנית הזאת איננה מבטיחה צמיחה כלכלית היא מרכאה מאד.

ראש הממשלה י. רבין:

יש צמיחה בטחונית, זה בסדר.

שר התיירות מ. קול:

זה המצב הטראגי שלנו. התקציב הבטחוני יהיה יותר גבוה, החובות יהיו גבוהים והסכומים לפעולה יהיו יותר קטנים, וזה חמור ביותר.

ראש הממשלה י. רבין:

אתה צודק.

שר התיירות מ. קול:

אם אנחנו רוצים לרתום את העם היהודי שיעמוד אתנו בשעת מצוקה, אנחנו צריכים להקרין על העם היהודי, אבל לצערי אין מציון הקרנה על העם היהודי.

המשבר בעליה הוא הדבר החמור ביותר שיכול להיות. הגענו לפחות מ-20 אלף עולים. ישראל איננה מושכת. אני שואל אם ההחלטות של ה"וועידה לאחדות ירושלים" ישארו בבחינת פיסת נייר ולא יותר, או שהם יהיו יותר מזה. אנחנו עומדים על פרשת דרכים.

הוזכר כאן הענין של הכנסות מקרקעות. אינני מקבל את דבריו של שר החקלאות ביחס לקרקעות. אני מרשה לעצמי לחשוד בכשדים, כי הענין נדחה בגלל סיבות אידיאולוגיות. כן גם מימוש נכסים. אני מציע שהאוצר ימציא דו"ח על החברות הממשלתיות, ממה אפשר להשתחרר ומה אפשר למכור.

מוכרת לבוא שינוי ביחסי העבודה במדינה. ההמשך של השביתות וחוסר הסכם עם ההסתדרות בענין זה הוא מצב המערער את האמון גם בתוך המדינה וגם בחוץ.

לאחרונה ביקרתי ב-11 ערים בחוץ-לארץ. היהודים נענו ונתנו יותר אבל גם שאלו ואמרו: אתה מדבר על תקופת חירום ועל סולידריות, אבל איך זה שאחם מרשים לעצמכם להפסיד בגלל שביתות. עניתי ואמרתי, שאנחנו מדינה דמוקרטית, אבל האמינו לי שלא הייתי משוכנע ממה שאמרתי. אמרתי את הדברים מחוסר ברירה. בענין זה אנחנו מוכרחים להחדיר לתודעה את התחושה שמוכרח לבוא שינוי ושאי-אפשר להמשיך לחיות כמו שאנחנו חיים ואי-אפשר להמשיך לשבות, ואי-אפשר לנהוג כפי שאנחנו נוהגים בהרבה שטחים.

אני יודע שיש אידיאולוגיות ויש דברים מוצהרים. אני סבור שאת אלה אפשר לדחות לתקופה של שנתיים-שלוש ובמשך תקופה מוגבלת אפשר לומר: אנחנו לא מכריעים עכשיו בשאלה האידיאולוגית, זו תקופת חירום.

אם מדובר על צמיחה כלכלית - אני רוצה השקעות בארץ אבל לדעתי, בריבית המוצעת פה, יש לי ספק אם תהיינה השקעות. קראתי היום בעתון ששר האוצר אמר בוועדה המרכזת, ששנת 1975 היתה השנה הגדולה ביותר במה שנוגע להשקעות בתעשייה.

שר האוצר י. רבינוביץ:

זה נכון.

שר התיירות מ. קול:

אני מבקש לבדוק כמה השקעות מחוץ-לארץ היו. אני יודע כמה היו. היו תשלומים עקב הפיחותים על דברים שהחייבו עליהם. אבל מי משקיע? רוב ההשקעות הן השקעות ציבוריות של חברות הסתדרותיות וממשלתיות. לא איכפת לי שישלמו יותר ריבית, אבל יש דברים שאי-אפשר לאכוף אותם.

ההצעות של השר בר-לב בענין זה נראות לי, אם כי הוא לא מייצג את התעשיינים, אבל אם רוצים השקעות וצמיחה - צריך לראות את הדברים באופן מציאותי.

(עד כאן רשמה מ.ה. מכאן ל.ד.)

עכשיו, אני תומך במגמה שהובאה בנייר לגבי שיתוף עובדים במועצות מנהלים, ואני מתפלל על הדברים שהביע שר התחבורה. בארצות אירופה, גרמניה ושבדיה, זה דבר שפועל ומביא תוצאות טובות. אילו ב"אל-על" היו יושבים הנציגים של הוועדים ויודעים את הבעיות הקשות של החברה, אולי לא היינו מגיעים לקשיים הקיימים היום בחברה. לכן אני חושב שהמגמה היא מצויינת.

שר הפנים י. בורג:

מה זה הועיל בחברת החשמל?

שר התיירות מ. קול:

שם הם היו בהנהלה ולא במועצת המנהלים, וכשהעובדים הם בהנהלה זה הדבר הגרוע ביותר, כי אז הם עובדים לצד השני של המיתרס.

שר התחבורה ג. יעקבי:

לא התנגדתי לשיתוף של עובדים במועצת המנהלים, רק אמרתי שאין להחליט על כך בסיטונות וטוטאלית.

שר התיירות מ. קול:

אנו צריכים לראות זאת בעין יפה. זה חלק ממערכת יחסי העבודה, שיכול להשפיע לחיוב כתוצאה משיתוף העובדים באחריות. ובעולם המחקרם זה מקובל מאוד היום ופועל יפה. אולי בענין זה יש "KLASSENKAMPE", אבל זה לא מפריע לי.

עכשיו, אני מסכים בענין האבטלה. אני חושב כי ענין האבטלה הוא מסוכן מאוד למדינת ישראל. אם יש עכשיו 20 אלף עולים, הרי אם תהיה אבטלה, לא תהיה עליה כלל והמשבר יהיה חמור עוד יותר.

יום לפי נסיעתי מניו-יורק, שם הייתי בחודש האחרון, קראתי דו"ח של האוצר האומר, כי בחודש האחרון יש ירידה גדולה יותר מעליה. אנו, איננו מפרנסים את העם היהודי בידיעות מעודדות. לכן אני רואה את ענין האבטלה במדינה כשלנו, אשר רוצה למשוך אליה עולים, כדבר חמור מאוד. בענין הזה, אני מסכים עם ההסתדרות ועם כל החברים שדיברו פה. הסטיסטיקה שקיימת היום אינה מבטאה את המצב. המספרים האלה אינם בעלי משמעות. היום חסרים עובדים

במדינת-ישראל, כאשר לעומת זאת, יש אבטלה בהרבה מאוד ארצות חזקות בעולם.

מה שנחוץ לנו זו התודעה כי יש צורך לשנות דברים גם במדינת-ישראל, גם אצלנו ואנו רשאים לדרוש זאת גם מהיהודים בעולם.

אני מסכים עם מה שאמר שר התחבורה וגם שר החקלאות לגבי מינוי ועדה או "אישיות" מבחוץ - אין בזה שום צמצום, זו רק ביורוקרטיה נוספת. מספיק עם הביורוקרטיה. אם הנציב אינו טוב, נפטר אותו. אין לנו כל צורך ליצור מנגנונים נוספים וגם לא ועדות. אפשר למצוא דרך לשיתוף פעולה בין הנציבות והמשרדים, לכן אני מסכים כי הדברים האלה מיותרים, מכבידים ורק מסבכים.

עכשיו, מלים אחדות לגבי המשרד שאני אחראי עליו, משרד התיירות. שר האוצר מדבר על כך, ובצדק, כי מרכז העניין הוא הגברת היצוא ושיפור מאזן התשלומים. המשרד הקטן שאני ממונה עליו, עובד בשביל יצוא ותורם לשיפור מאזן התשלומים.

ראש הממשלה י. רבין:

מה היתה ההכנסה מתיירות בשנה שעברה?

שר התיירות מ. קול:

250 מיליון דולר. וזה ערך מוסף גבוה למרות התחרות של השוק העזר. והשנה אני חושב שההכנסה תהיה גבוהה יותר, למרות הבעיות בשוק העזר, כי כשהפרש הוא בין 7 לירות בבנק ל-10 לירות בשוק העזר, זו צרה צרורה. כי על יד כל בתי-המלון עומדים ספרים ויש בעיות רבות בעניין. ואני באמת רוצה לשבת עם אנשי האוצר ולבדוק כיצד אפשר לטפל בבעיה הזו.

שר הדתות י. רפאל:

האם מהתיירות הנוצרית נשאר איזה שהוא דולר?

שר התיירות מ. קול:

מהתיירות שבאה בקבוצות או מקבלים את הכסף, כי הסוכן מוכרח להכניס את הכסף בדולרים, אחת המלונאי אינו מקבל את התמריץ. הבעיה היא עם הבודדים.

זה ערך מוסף של 79%, שהוא ערך מוסף גבוה ביותר, אך אנו יכולים בעניין הזה להגיע להרבה יותר. וכיוון שבכנס האחרון נוצרה הסיסמא של "עליה לרגל" - אני רוצה לומר, כי אם לא תהיה הגדרה מהירה של הממשלה לגבי מדיניות התעופה, מצבנו יהיה חמור ביותר. כי המדיניות היום מייקרת את הטיסה ב-3/4 ואם ב-1972 הגיע מספר התיירים לישראל מארה"ב ל-280 אלף, הרי השנה מספר התיירים הוא רק 200 אלף. כי הטיסה היא בערך 2/3 ממחיר החבילה, ובמחירי הטיסה כיום, המצב אינו יכול להמשך. אני משוכנע בזה. בדקתי זאת היטב. כשהייתי בארה"ב גם נשאלתי על-כך. לא רציתי להכנס לזה ואמרתי כי הממשלה תחליט. אבל בכל מקום שהייתי שאלו אותי - איך אני רואה את הדברים וכך יצא, שכשעסקתי בבונדס, עסקתי גם בתיירות. כי אפשר לבוא ליהודים ולומר, כי הסולידריות שלהם עם ישראל המותקפת על-ידי כל העולם, לא יכולה להיות רק בענידת הכפתור "אני ציוני", אלא צריכה להיות גם על ידי קניית בונדס ו"עליה לרגל" - מבלי לדאוג לתנאים מתאימים. ואני אמרתי להם, כי החרם על מכסיקו אינו מעניין אותי, אלא שיסעו לירושלים ויבקרו בירושלים, כי להחרים את מכסיקו ולנסוע במקום זאת להוואי, אין בכך משום תשובה. ואפשר על ידי כך להגיע לסכומים גדולים יותר בהכנסות מהתיירות.

אנו לא בונים בתי-מלון חדשים, ולמעשה כבר בשנה שעברה עצרנו את הבנייה, אבל ספיר המנוח אמר לי לפני מותו: "אני כבר למדתי לדעת כי תיירות זה לא רק מלונות, אלא יש צורך להשקיע בתשתית ופיתחנו את אזורי הארץ השונים, ואף גרמנו בכך לפיזור אוכלוסיה. כבר הסברתי פעם למר שירן את האבסורד של החיים בישראל ואורח המחשבה - אנו פיתחנו את אזור ים המלח, יש שם מלונות יפים ותפוסה מלאה. גם באזור אילת יש 2,200 חדר ולאור המשבר עם צינור הנפט והמשבר בתמנע, התפוסה הטובה מהווה מקור פרנסה מרכזי. כמו-כן פיתחנו את תל-אביב, "אתרים", את יפו העתיקה, את ימין-משה ומקומות אחרים בירושלים, וכן את טבריה, שעתה היא מלאה כל חודשי השנה ואילו פעם היו באים לשם רק בחורף. אבל מה קורה? כאשר יזם בונה בית-מלון ומשקיע, הוא מקבל הלוואה באזור פיתוח א' של 66%, בלי הצמדה ובריבית של 6.5%, כפי שניתנה בשעתו, ובנוסף לזה מענק של 20%. כאשר על פי רוב ההלוואה הזו, אחרי כמה פיתוחים, זו כמעט מתנה. אמנם זה משרת את העניין, את התיירות. ועתה יש בארץ 22 אלף חדר ויש למה לבוא לישראל, וכל זה טוב ויפה, אבל כשאני צריך באזור ים-המלח, או אילת, לפתח ולהשקיע עוד 1 מיליון לירות בדברים חיוניים, לזה אין תקציב. והאבסורד הוא, שבמצב אחר, כשהוא מקבל 25 מיליון לירות, זה בסדר, זה לפי החוק, אבל אני אני יכול לאשר עוד 1 מיליון לירות, כאשר יש צורך לפתח איזה דבר בתשתית, והנשמה שלי יוצאת, כי זה צריך לבוא כבר מתקציב הפיתוח. ולאחר מאמצים רבים הצלחנו להביא חולי פסוריאזיס לים המלח, אך כשהיינו צריכים לבנות בשבילם סולאריום סגור, בו יוכלו להתפשט ערומים ולקבל קרני שמש, וזה היה צריך לעלות 300 אלף לירות, אז היה לי על כך ויכוח קשה מאוד עד ששכנעתי את מר שירן. אותו הדבר לגבי קידוח נוסף שיש בו צורך שם, כי הקידוח של מי הגופרית בעין-בוקק הולך ומתייבש, ואותו הדבר לגבי הלגונה באילת. כשאנחנו זקוקים לכסף בשביל תשתית, אתה חי בעולם אחר. כי אנו בנינו בתי-מלון, אבל צריך לפתח את האזורים, ולשם פיתוח האזורים היינו צריכים להקים חברות, וכך הקמנו את חברת פיתוח ים-המלח, חברת פיתוח אילת, חברת פיתוח מזרח ירושלים וימין-משה וחברת "אתרים" ליפו העתיקה. כל החברות האלה, במענקים אפסיים, עשו עבודה גדולה מאוד באשר לפיתוח התשתית של התיירות, אך אני צריך להתווכח כל יום עם האוצר הרוצה לחסל חברות אלה. וכאן גם כתוב: "ויעשה לביצוע שינוי ארגוני במערך חברות הפיתוח של משרד התיירות".

אני למשל, לא שמעתי שהאוצר יבוא בהצעה לבטל את הפטור של שחרור ממס-הכנסה ל-30 שנה ל"חברה לישראל א'" ול"חברה לישראל ב'". מדוע מלון "פלאזה" בירושלים, שהוא של "החברה לישראל" צריך להיות פטור ממס-הכנסה ואילו מלונות אחרים בירושלים צריכים לשלם מס-הכנסה? האם נתנו את הפטור הזה בשביל מלונות, הרי נתנו אותו בשביל השקעות בנפט, בשביל פיתוח הפטרו-כימיה. מדוע האוצר לא משנה בדברים האלה? מדוע הוא לא עושה דבר בענין המיכליות שעומדות, או כאשר לקן צינור הנפט? הרי הולכים שם לאיבוד עשרות מיליונים! אך על מי האוצר מתלבש? על החברות הקטנות, שבכל אחת מהן עובדים 2 עובדים, אך שעושות רבות למען הארץ. דבר זה הוכנס לנייר! לא ראיתי שום דבר בנייר לגבי הדגים הגדולים! בשעתו אמר לי חשר רוזן, כי הוא הצביע בעד ההצעות לשחרר את "החברה לישראל ב'" ממס-הכנסה כי כפו עליו.

חשר לקליטת העליה ש. רוזן:

נכון.

שר התיירות מ. קול:

יש אצלנו נוסחה לתת כבוד לעשירים, לתת כבוד לחברות הגדולות שמפסידות עשרות מיליונים. הייתה למשל חברת בת של "מקורות" שעבדה בקבלנות והייתה בתחרות עם כל החברות הקבלניות, ועבדה הרבה והפסידה מיליונים, מדוע? כי היא יכולה להרשות לעצמה להפסיד כסף, מדוע לא? המדינה משלמת. ואני לא ראיתי בנייר הזה שום דבר בענין הזה, והענין ידוע. מה שכן מופיע, זה שינוי מצב החברות האלה של משרד התיירות, כדי לחסוך 5-6 עובדים. יש דברים שהם ענין של פרופורציה.

ועוד אני רוצה לומר - אדוני רה"מ - מדברים יום-יום על מאמץ למען היצוא ושיפור מאזן התשלומים. אם יש משרד עם מנגנון קטן אשר עובד רק בשביל יצוא וממלא תפקיד חשוב בענין, זה משרד התיירות. והוא עושה גם הרבה ליצירות קשרים של יהודים וגויים עם מדינת-ישראל. חשנה, בפעם הראשונה, באו לישראל 100 אלף קתולים. יצרנו קשרים עם הרבה גופים נוצריים, פיתחנו את העליה לרגל ופיתחנו את הקשרים עם מדינת-ישראל, גם של היהודים. ולא תהיה עליה מהמערב, אם מישו לא יבוא קודם למדינת ישראל כתייר, לראות אותה. היהודים מהווים 50% מהתיירים, כאשר הנוצרים מהווים 40%, ועוד 10% הם תיירים מאסיה ואחרים. ואני צריך להפסיד זמן על כל-מיני ויכוחים על דברים עקרוניים. תראו מה חברת "אתרים" עשעה ביפו העתיקה, והתחילו לעשות זאת כבר בימי רבינוביץ. אך אצלנו לא יודעים לתת כבוד לעבודה, ואנו עושים עבודה גדולה מאוד. אך משואלים את שר האוצר בטלויזיה, האם נחנך משרד התיירות, אז הוא אומר שזה ענין של קואליציה. האם אני רציתי את משרד התיירות? אני יכולתי לקבל דבר אחר. אין בפרוגרמה של ל"ע שום דבר לגבי התיירות. אני הצעתי את עצמי למשרד החינוך והתרבות, כי הייתי 19 שנה בעליית הנוער ויש לי נסיון בחינוך. אך אמרו לי לקחת את התיירות, משום שאנו במצב קשה וזה ענף חשוב שיש לפתחו. עכשיו בא שר האוצר ואומר כי המשרד הזה קיים בגלל קואליציה.

אם אחם רוצים שאעמוד ביחד אחכם כלפי העם, אז בואו נעמוד ביחד, ואל תאמר, כי דברים קיימים בגלל שכפו אותם עליך. כשנכנסתי למשרד הזה ב-1976, התכוונתי בכלל כי יתנו לי את משרד הסעד או משרד הבריאות, בשל נסיוני בעליית הנוער, כי רציתי לעסוק בסעד סוציאלי, אך ספיר ואשכול המנוחים אמרו לי, כי תיירות זה דבר חשוב ושקח את המשרד הזה ואפתח אותו. אין כל צורך לומר כי אני נסבל משום שיש קואליציה. תודה רבה!

השר י. גלילי :

אחרי הדברים המסעירים של ידידי משה קול, אני חוזר לכמה הערות חזרות ואפורות, אף על פי שגם בהן יש נימה ליורית. שכן אני כתבתי לשר האוצר: "לידידי שר האוצר, מפי שר החקלאות למדתי כי בדיון עמו לא הבהרת את עמדתך בנושא התקציבים להתיישבות החדשה. בדיון משותף שבו השתתפתי, הבטחת תשובה "כעבור שבועיים", שחלפו, עברו. שמא תשכילני בהבהרת עמדתך? כוונתי לישיבה זו". ושר האוצר סבור שאי-אפשר שלא לסיים את הנושא בנימה ידידותית ועל כן הוא השיב לי: "לא הבהרתי ישראל, שכן הייתי נתון ביון מעשי המרכבה. הערב אצביע אישור תקרתו של התקציב, ובתוך מסגרתו עוד יהום הסער. שלך בידדות, יהושע".

שר הפנים י. בורג :

זאת הוא הבטיח ל-20 שדים.

השר י. גלילי :

לאחר שהתברר לי כי הבטחה מעין זו והתחייבות מעין זו ניתנה גם לשדים אחרים, אני אמנם עניתי לו ש"עוד נראה פנים". אני רוצה שיהיה ברור, כי אינני מתאר שאנו יכולים לאשר תקציב, אפילו בתקרה שהונמכה, בתקרה שהוצעה לנו על-ידי שר האוצר, מבלי שיובטח אחד המרכיבים המאפיינים את הסעיף הציוני של התקציב - ואני חוזר ומקפיד ואומר "אחד המרכיבים", שכן אני משוכנע שכל מה שצחק את המדינה וגורם לעלות החברה ולכוח המשיכה של הארץ הוא "ציוני" במהותו. אבל ללא ספק, אינני משער, שאנו יכולים לאשר תקציב שאין בו אבטחה של התיישבות חדשה.

אני רוצה גם להזכיר לכם, שהיתה בניהון ישיבה של ועדת חשרים, שקיבלה בענין זה מסקנות כלכליות מוחשיות. אמנם אלו מסקנות שלא היה בהם כיסוי כספי ולא יוזמה של תקציב, אלא בסיס להתדיינות עם האוצר. בכלל זה, יש לפחות כ-18 ישובים, בדרגות שונות, שיש בהם כבר התחלות כל שהן עם נח"ל וגרעינים. בכלל זה יש ישובי עולים (וזה מתקשר עם "הוועידה לאחדות ירושלים"). ואני רוצה שיהיה ברור, על דעת הממשלה, כי אנו צריכים לגזור על הממשלה את הנתח שהוקצב להתיישבות החדשה, ראש לכל, לגבי דברים שיש לגביהם החלטה ואין לגביהם ספקות מבחינה מדינית, וכן גם לגבי דברים שצריך להכריע בהם. כשנראה לי שמה שסיפר לנו ראש הממשלה היום, בראשית הישיבה, אינו מצביע על שום מהלכים דמונסטרטיביים ונסיון התגרות, אבל צריך להדהר באזנינו כאזהרה וחומרה המחייבת שיקול דעת. וככל שאנו מתכוונים לשבץ ישובים במרחבים אלה ואחרים, הזמן הפוליטי דוחק בנו, כאשר הדבר הזה גם חשוב מבחינת חלקה של הנשמה היתרה שבתקציב ומבחינת ערכו החינוכי והציבורי.

הערה:

הערה שניה - נראה לי כי הישיבה הזו, עם כל רצינותה, היתה בה גם מועקה, לא בלבד משום שהיא נתארכה, אלא מפני שכשאתה הקשבת לדברי שר הבריאות, שר המשטרה, שר החינוך - ואיני מונה את כל שאר החברים - הומחש לך לאילו קיצוצים בבסיס החברה אנו הולכים, והומחשה לך גם מידת ההעזה שהיתה בהופעת שר האוצר וחבריו, בהניחם על השולחן הצעה שכזו. יחד עם זאת, קשה לי לשער שחלק מן הדברים שאותם הציגו פה החברים, ישארו ללא תשובה. ואני אומר זאת, לא מפני שאני מציע עכשיו להעלות את התקרה (ואינני בא להכביד על שר האוצר בהצעות להעלות את התקרה), אלא כדי להגיד שהכרחית בחינה של חלוקת התקציב מחדש. כי אינני מעלה על דעתי שאנו יכולים לבוא אל הציבור שלנו, בלי לפחות לתת תשובה חלקית לחלק מהדברים שציגו פה החברים. ואני יודע כי הבחינה הזו הובטחה, אבל ההערכה שלי מכוונת גם לזה שאני חושב, שאין ברירה מאשר לנסות לגלות מקורות להכנסה נוספת, אם אמנם אנו מקבלים על עצמנו את כל החומרות שייווצרו על ידי התקציב הזה - ועוד לא נכנסנו לסתרי הדיון בתקציב הבטחון - נראה לי כי מותר לנו

להעיו בהיטלים על ההון ועל בעלי היכולת, ואינני יודע אם תהיה הזדמנות נאותה יותר לכך מאשר ההזדמנות הזו.

אני הערתי בפעם הקודמת, כי אינני מאושר, מבחינה מטודית, מהדרך בה נכנסנו לדיון זה בציבור. נראה לי, ואולי עוד לא מאוחר, שיש לנסות להציג נושא זה בהארה של כורת לאומי ליטול את עצמנו בידיים ולהצדיק זאת במידה גדולה יותר של מאמץ אישי.

אני משבח את שר האוצר על המאמצים שהוא משקיע בהדברות עם ההסתדרות, באשר אנו חייבים לקבל את ההכרעות עם ההסתדרות, מראש, או בדיעבד, ולהעריך את שיתוף הפעולה של ההסתדרות וקשריה בקרב מרבית הציבור. זה דבר בעל ערך, ואני מציע כי נטיל על האוצר (נאשר את תקרת התקציב היום) להביא לנו תוך זמן קצוב, תוספת הכנסה מאותן המקורות שפה נרמז עליהם. ואני לא מדבר על מקורות טמירים, אלא בהצעות השונות נרמזו על מקורות שונים וכמה חברים הביעו חמיכה בזה, כמו בחינת אפשרויות של מיסוי על ההון הפינאנסי ונכסים פינאנסיים. אשר ש. רוזן הציע 2% מס רכש שנתי על נכסים פינאנסיים. ישנה הצעה להעלות את תקרת מס-ההכנסה על הכנסות גבוהות של למעלה מ-10,000 - 12,000 לירות. נזכר כאן הנושא של בדיקת מס-הון נטו. ועוד לפני זמן קצר נראה היה שגם ההצעות שהביא האוצר היו בלתי-אפשריות. ואני זוכר, כי לפני זמן לא רב סיפר לי ראש הממשלה, כי הוא שמוע מאחד המומחים, שאחת הדרכים להתגבר על ההון השחור היא לבטל את האגרות למוכ"ז. אך כל המומחים האחרים אומרים כי זה בלתי-אפשרי. והנה זכינו וזה מובא על ידי שר האוצר אלינו.

מר א. גפני:

לעתיד.

חשד י. גלילי :

לפחות לעתיד. אני סבור כי לביטול האנונימיות של אגרות החוב הגענו מתוך כוונה. לכן אני חושב שמוצדק לבדוק מחדש הצעות כאלו ולהטיל על האוצר להביא לנו את תוצאות הבדיקה תוך זמן קצוב.

שר התיירות מ. קול :

בעברית יש אימרה: "תפסת מרובה - לא תפסת".

חשד י. גלילי :

אפשר לא לתפוס גם אם לא תופסים מרובה. את ההון העשור לא תופסים כבר הרבה שנים, והרבה שנים מסבירים המומחים כי זה לא בגדר של תפיסה, ומה שהביא היום האוצר, לא הובא במשך שנים, מתוך אותם הסברים שאי-אפשר לתפוס.

אני האזנתי יפה מאוד לדברים של חשרים הלל, אוזן ורפאל, ויש לי הרגשה שבזמן הקרוב הדבר הכרחי ומותר וזה יעזור בתביעות מהשכבות הרחבות ומהחלשים יותר.

הערה :

ונה נוגעת לאבטלה, ניווד עובדים והסבה מקצועית. אני חושש שמכה ממאירה, גדולה יותר מאשר האבטלה, לא יכולה להיות למדינה הזו, בעת הזו. זה לא ימי סיוע ולא הימים שהמובטלים רקדו הורה ברחובות. פה מתאימה המלה "לכרסם", כי האבטלה יכולה לכרסם את עמוד השדרה של המדינה.

אני הייתי מבקש מכל החברים שיושבים סביב השולחן הזה ושגשגיים יותר משנה ברזי התקציב, הסיבה והתולדה - לנסות להצביע, מה ישנו בהצעת התקציב הזה שעשוי להסתיים באבטלה, על-מנת שאנו יחד נסתום זאת. אינני חושב שאנו יכולים לקבל על עצמנו אחריות על שעורי אבטלה שיכולים לפגוע באופן חמור ביותר במוראל המדינה. אבטלה מזה, מילואים מזה, תופעות ירידה וצמצום העליה - אלה הן תופעות שבהתחברותן יחד, אינני רואה סכנה גדולה מזו. אבל דווקא משום כך, אני חושב שצריך לחשוב ביתר רצינות (ואינני מתרשם כי קיבלו הצעות) איך לפעול ברמת הענף, או המפעל בצורה מוחשית, או איך לטפל בנושא ניידות העובדים וההסבה המקצועית, על-מנת להגשים את היעדים המרכזיים של התכנית הזו: יצוא, ייצור וכו'. ובענין זה, שיתוף הפעולה עם ההסתדרות הוא חיוני. ואני מחשיב דבר זה עד כדי כך, שאני חושב שנושא זה ראוי לדיון מיוחד בממשלה: איך אנו הולכים לנושא של ניידות עובדים והסבה מקצועית בהקשר להוצאות הכרוכות בתכנית שהוגשה לנו על-ידי האוצר ברמה הקונקרטית, הענפית והמפעלית.

שר האוצר י. רבינוביץ:

אני רוצה בקצרה לומר: נכון הוא שהדיון הוא קשה. היה קשה היום והרבה בליסטראות שולחו לעבר האוצר, שר האוצר וחבריו. ואני רוצה להיות זהיר ולא לפגוע בדברי, אם כי היו דברים שנשמעו כאן, שחרו לי. כי כשמדברים על צמיחה כלכלית, תנופה, פיתוח, לפעמים יש לי הרגשה שאלה הם דיבורים, שהחברים הרוצים בזה, או המבטאים את הדברים האלה, אינם יודעים מה קורה מסביבם. וכאן חשבה הבנה אלמנטרית על מה שקורה עמנו. איך נכנסתי אני לתפקיד שצריך להגביל, אינני יודע, כי תמיד הייתי איש פיתוח. אבל מסביב לשולחן הזה צריך להבין מה קורה. ואין כל צורך בקרטיקריזם. הרי היתה מלחמה כבדה. אחרי מלחמת-ששת-הימים הוצאות הבטחון חזרו לרמתם. אבל אחרי מלחמת יום הכיפורים, בשנים 1974/73, 1976/75, הגענו להוצאות בטחון אדירות. כאשר משהו קרה גם בעולם, והמשק שלנו הוא משק משולב ושזור בכל הריקנה העולמית. אנו אחרי מלחמת יום הכיפורים היינו זקוקים מיד בשנה הראשונה, לתוספת של כ-3 מיליארד דולרים

נוספים על נפט שהתייקר, על מזון שהתייקר ועל הוצאות בטחוניות מעבר למה שהאמריקאים נותנים לנו על תשלום תוספת חובות. רבותי, אתם אינכם מבינים מה קרה לנו! ואני רק יכול לשבח את המדינה הזו, שהצילה באמצעים שנקטה, את המדינה הזו מהחמוטטות. כי לא היה צריך לקחת הרבה זמן, עד 3-4-5 חודשים כשהיינו עומדים בפני רבע מליון מחוסרי עבודה ב-1974. אני יושב והכל סוער בי. ואנו חייבים לעבור את התקופה הזו כדי להגיע לצמיחה מחודשת, אם ההאטה הזו לא תיכשל. כי אחרי הכל, המטרה היא, לחזור ככל האפשר מהר לצמיחה כפי שהורגלנו אליה.

אנו עומדים עכשיו ב-7.5 מיליארד דולר חוב, ונגיע בסוף 1976 ל-9 מיליארד דולרים חוב חיצוני, כאשר בסוף 1973 היה קרוב ל-5.5 מיליארד. ואני רוצה שתבינו מה הוטל עלינו, אילו מעמסים כבדים מזומנים עלינו, ובאילו מצבים אנו יכולים להיות בשנה הבאה, אם האמריקאים לא יתנו לנו או שלא נצליח להשיג יבוא הון. ואני רק יכול לשבח את מאמציו של העם היהודי, אבל אתה יכול לעמוד במצב שלא תוכל להביא חצי מיליארד דולרים יבוא, ופירוש הדבר קטסטרופה. לכן, אין מנוס, אלא לנסות בשנתיים החמורות האלה להכנס למסגרת.

אני שמעתי את השד ו. שם-טוב וצר לי. שדים בממשלת ישראל חייבים לראות את החמונה. תאמינו לי כי התקציבים או המסגרות היו יכולים להיות הרבה יותר חמורים, ובהרבה דברים, אני לא צד. וכשאני לוקח את החשבון שעל צריכה בטחונית (בסעיף 17) אנו מוציאים 33.7 מיליארד עם הכל, ועל הצריכה האזרחית, כלומר, מה שכל המשדדים יחד מוציאים, סך הכל 6.5 מיליארד. (בלי תשלומי העברה - מר א. גפני). אני רוצה שנבין את המספרים המדהימים הללו. הצריכה הבטחונית היא 33.7 מיליארד, ואילו הצריכה האזרחית של כל הממשלה יחד, בלי תשלומי העברה, ותשלומי חובות של 18 מיליארד לירות, וסובסידיות לרשויות המקומיות, רק פרופר, הצריכה האזרחית של הממשלה ומשדדיה, המדובר הוא ב-6.5 מיליארד. ואילו הצריכה הבטחונית, עם התמיכה האמריקאית היא 33 מיליארד. אלו מספרים אדירים!

אני רוצה שנבין, שכל הוויכוח הזה, כואב לכל שר, ואני יודע שכואב לו. כואב לו גם מה שמתרחש עכשיו במדינה, במשך השנה וחצי האחרונות, עם כל הקונבולסיות שהממשלה הזו נוקטת כדי להכניס את צורת החיים שלנו למסגרת אחרת כדי שלא נתמוטט. וכל פריצה של המסגרת הזו, לדעתי, תביא אותנו להדרדרות, שאין לדעתי מנוס ממנה. אין לדעתי מנוס מאבטלה וערעור חברתי חמור ביותר. ואני רק יכול לשבח את הממשלה הזו, שלאחר המלחמה הכבדה, ולאחר הוצאות הבטחון שלנו, שלא קטנו כמו אחרי מלחמת-ששת-הימים, אלא הם באותה רמה ועוד עולים, על שאנו כך החזקנו את העניינים.

כל פריצת המסגרת הזו, לאחר שבחנו אותה, זו הזרמה של כסף, והזרמה של כסף במצב בו המשק נתון, לדעתי, זו הליכה להתמוטטות. כי עוד 1 מיליארד לירות זו עליה נוספת של המחירים והגדלה נוספת של החוב. כאשר מה שעלינו מאיים זה ענין הדולרים ומטבע החוץ. כל פריצת המסגרת הזו, כל הזרמת כספים, בסופו של דבר תגרום לאזילת הדולרים, כאשר זה מתחיל בהגברת הצריכה, הגברת היבוא ואזילת הרזרבה.

כעת, היה לי ויכוח עם השר ו. שם-טוב וסיכמנו דברים יחד. הרמתי עיני או לא, או הסתכלתי במספרים שלו, זה לא משנה, היה לנו ויכוח מר ולבסוף שנינו סיכמנו שאנו הולכים לקופת-חולים. והשר ו. שם-טוב, אפילו בהיקף העצום שאנו בונים - וזה לא מספיק, אני יודע מה שעובר עליך, ומה שיעבור עליך עוד שנים רבות בתחומים הללו. ואני יודע מה זה אישפוז במדינת ישראל. ובתוך כל הלחץ בו אנו נמצאים, לעומת 338 מיליון, מקבל השר ו. שם-טוב 452 מיליון. חסרים לו 50 מיליון לפיתוח ולגידול, לעומת התקציבים האחרים, וסכום כזה אפשר בהחלט לגלגל. וכשהחברים שלי אמרו, כי יש להפסיק בניית בתי-חולים, אני אמרתי לו בישיבה לא להפסיק בניית בתי-חולים, אלא רק שיפרוס זאת על עוד כמה שנים. מכאן שהנאום הפטטי הזה נגד האוצר ושר האוצר היה מיותר.

אני גם יודע מה קורה במשטרה. אבל גם אמרתי לשד ש. הלל, כי אני בעד זה שאנו נקבע את כוח-האדם שלו ברמה של היום עד 1 באפריל 1977, כלומר, למשך שנה ורבע.

שד המשטרה ש. הלל:

כלומר, שנקצץ כבר מעמסיו.

שד האוצר י. רבינוביץ:

אני לא רוצה לקצץ דבר. אני רק נותן דוגמאות. אני אמרתי לנסות לקבוע את כוח האדם במשטרה ברמה של עמסיו. זה לא אומר לקצץ דבר. ומשגעות ההצעה היא שזקן כוח-אדם במשטרה היה גבוה ב-700 איש ממה שהיה באפריל השנה, ואינני רוצה להכנס יותר לפרטים.

אני היום מציע, כי אנו נאשר את הגג ולא נעבור אותו. ואני רוצה לומר עוד מספר מלים ובזה לסכם. חברים, היעד כפי שהסברתי אותו בישיבה לפני שבוע, זה העיקר. בבטחון היינו צריכים לעלות בגרעון מ-3.7 מיליארד ל-4.1 מיליארד - במאות מיליוני דולרים - אז אם האמריקאים נותנים, זה טוב, אבל אם חס-וחלילה אתה צריך ללכת ללוות זאת, אוי ואבוי לנו. אני יודע מה זה מאה או מאה וחמישים מיליון דולר ללוות ובאילו סכנות אנו יכולים לעמוד. אז אמרנו מה היעד שלנו, וכי אנו רוצים לרדת בגרעון שלנו ב-300 מיליון דולר במשך 3 שנים - מ-3.7 מיליארד ל-2.8 מיליארד; וזה בשבילנו הדבר העליון ברגע זה. ומי שאומר לי: "לצמוח" ולהוציא כסף בדולרים, אני יודע מה זה אומר! אני יודע מה שסוגר עלינו. אלה היעדים שלנו כפי שהצגנו אותם, ואנו צריכים לעשות שני דברים על-מנת להשיג אותם, ובזה למעשה מחמצת המדיניות הכלכלית שלנו על כל השלכותיה על החקציב ועל התנהגות הציבור: להביא ל-10% לפחות של גידול ריאלי ביצוא, להקטין ב-3% את הצריכה הפרטית לנפש, את רמת-החיים. כל היתר משולב בתוך היעד

הזה.

אז אומרים לי כי אפשר לקחת עוד כספים.

אחד מחברינו הידועים, כתב פתק לחבר ממשלה אחר, צעיר. האיש שכתב את הפתק הוא איש בנק ואקרא את הפתק בלי שמות: "אנו מודיעים כי הבורסה נמצאת במצב של חמוטטות..." ואותו איש בנק אמר בטלפון לחבר הממשלה, - ואותו איש הוא ידיד שלנו ואיש מפלגה - "כי אין להטיל את מט המחזור בשוק ניירות הערך (זה שאנו החלטנו עליו) מכיוון שיש סכנה שגם בעלי חעודות הנאמנות יתחילו לברוח מניירות הערך". חברים, כל הדיבור הזה יכול להביא אותנו לאסון בארץ. אפילו אם יצא מה שכאן אנו מדברים, זה עשוי להביא אותנו מהר מאוד לאסון, כי האנשים יתחילו לברוח ממה שיש להם בניירות ערך.

שר המסחר והתעשייה ח. בר-לב:

אולי על-ידי זה הבנקים רוצים ללמד אותנו לקח.

יכול להיות?

שר האוצר י. רבינוביץ:

חברים, כל הדיבור הזה בתכניות החסכון הוא מסוכן, כי אנו עוד חיים במדינה דמוקרטית ואיננו שולטים על התנהגותם של האנשים ופחדיהם. ואנו מקבלים, בכל-זאת, מהמקור הזה מיליארדים רבים, שבלעדיהם נהיה חייבים להטיל מסים ולקצץ בתקציבים. אפשר להטיל מחדש מלווה חובה ומחדש להתחיל להתגלגל באותו מעגל ולהביא את הציבור להלאמות, להדרדרות בלתי-נסבלת ולחיים של שקר. אפשר להביא לכך שוב את הציבור. לדעתי, ניצלנו מזה על ידי הרפורמה שעוד נתן אותותיה. חברים, אנו צריכים להבין את הבעיות כולן. ואני בעד זה שהממשלה היום תרגיע את השוק ותאמר, שמדיניות הממשלה כפי שאנו הצגנו אותה על השולחן, היא כפי שהוחלט עליה בשבוע שעבר, ושלא יחולו שינויים לגבי אגרות החוב הקיימות

שנמכרו בעבר בתנאי הצמדה מלאה. יש לנו הסכם שהולכים עם הציבור החוסך ועם האמון שיש לו ולא נעלה עליהם.

ואני רוצה לומר עוד מלה אחת. חברים, אנו חייבים להביא לכמה מפנים. לדעתי, ב-18 החודשים האלה עשינו דברים בעוז. אנו בנינו את הרפורמה בתוספת היוקר, בשער המטבע, במיסוי הישיר ובמס ערך מוסף שבעוד כמה חודשים ייכנס לתוקפו, כי הכנסת כבר גומרת לדון בו. ואחת הבעיות של המשק שלנו - וכאן אני עם גד יעקבי - שאסור לנו לדבר על שירותים בצורה כללית. יש שירותים שחיוניים לנו, כמו ספנות, תיירות, אל-על. אבל כשאני לוקח את המספרים, קשה לי להבין מה קורה במדינת ישראל במשך שנים רבות, כשבשנים האלה שלאחר מלחמת יום הכיפורים, המצב עוד החמיר, ללא שער. כי לוא היו לנו מקורות מהם יכולנו לקבל כסף כמו שהיה לפני מלחמת-יום הכיפורים ויכולנו ללוות כספים, יכולנו לעמוד במצב של העלאת רמת-החיים. אבל אנו אף-פעם לא התגברנו על רמת-החיים שלנו. תמיד לווינו. אך נסה להשיג עכשיו מאה מיליון דולר אצל מישהו, מחוץ לעזרה האמריקאית, מאה וחמישים מיליון דולר... ואז, כשאני לוקח את המספרים ורואה מה קורה אצלנו בתחום מבנה התעסוקה, אני רואה כי ארץ-ישראל נמצאת במקום ראשון בעולם מבחינת המועסקים בשירותים הממלכתיים והציבוריים. (וכן במקום ראשון בענפים פינאנסיים ועסקיים) וזה כולל ממשלה, עיריות, סוכנות. כאשר אם נבחן בארצות אחרות לעומת ישראל, הרי בארה"ב, מתוך 1,000 מועסקים 106 עובדים בשירותים הללו; בגרמניה מתוך 1,000 מועסקים 168 עובדים בשירותים הללו, ובisrael, מתוך 1,000 מועסקים 261 עובדים בשירותים הללו (לא כולל בטחון). אני רוצה שתבינו מה המספרים האלה אומרים. אם רוצים לעמוד על חוליו של המשק, אלה הם שני המספרים העיקריים.

שר התחבורה ג. יעקבי:

בגרמניה, משנת 1955 עד שנת 1973, עלה אחוז המועסקים בשירותים מ-32% ל-45%. באוסטריה - מ-29% ל-42%, בשוודיה מ-38% ל-63%, כשאחוז המועסקים בבטחון הוא 4%.

שר הבטחון ש. פרס:

השאלה היא מה מחשבים.

שר האוצר י. רבינוביץ:

אני רוצה לסכם. בשבילנו ההבנה עם ההסתדרות בשנתיים הגורליות הללו היא חיונית, הכרחית. מכל מקום, עם כל הוויכוחים שיש לנו - ויש לנו ויכוחים רבים מאוד - לא היינו יכולים לעבור את השנה וחצי הזו באמצעים החריפים שנקטנו, בלי ההסתדרות, ולא נוכל להבא לעבור את השנתיים הבאות ולא לשנות דברים ללא הבנה עם ההסתדרות. ואנו זקוקים להסתדרות חזקה, כי השנה הקרובה תהיה חמורה יותר מאשר שנת 1975. ואני מדבר על קונטרקט עם ההסתדרות. כי אנו מגיעים למצב שאם לא נוכל לשנות בנוהגי העבודה כמה דברים שהיו מקודשים ב-27 שנות קיומה של המדינה, אנו ניכשל. ואנו פרסנו זאת על השולחן.

ואני רוצה לסכם ולומר - המטרה היא לצמוח. והממשלה הזו, בזמנה בוודאי, אך גם כתוצאה מעבודה שנעשתה על ידי ממשלות אחרות, השיגה שני דברים בלתי-רגילים, גם עם האמריקאים וגם עם השוק המשותף. אך ניצול הדברים האלה, זה כבר דבר התלוי בנו, במשרדים הכלכליים, במשרד המסחר והתעשייה, בתעשיינים שלנו ובאוצר. ויש בשני ההסכמים הללו מכשיר שיאפשר לנו להתחיל לצמוח בעוד שנה, בעוד שנתיים. אנו עומדים בתקופה חריפה מאוד, חמורה מאוד, ועדיין איננו יודעים את התנהגות הציבור ותגובתו לאחר שהתקציב שלנו יאושר ונוכל להתחיל לבצע אותו, אבל הציבור חייב להתחיל לחיות עם תקווה, הוא חייב לראות את האור, וחייב לדעת שלאחר שנה-שנתיים, לאחר מה שנטיל עליו ולמרות העומס הזה, יש תקווה לחזור לצמיחה מחודשת והעלאת רמת-החיים מחדש.

אני מבקש שהחברים יתחילו לאשר את התכנית עם שורת ההצעות שביקשנו. על השולחן ישנה חמצית ההצעות שמסרנו לרה"מ. היו כמה חשגות של חברים ואני מוכן להפגש עם חברי הממשלה ולברר אותן.

שר התיירות מ. קול:

אז לא נצביע על הנייר הזה, רק על התקרה.

שר הפנים י. בורג:

יש לי הצעה לסדר. ובכן, אני מניח שההצעות, שהן לפחות בין 10 ל-20, כל אחת צריכה, אם לא לדיון בנפרד, לפחות להצבעה בנפרד. אני מציע כי ההצבעה הזו תהיה, בלי ויכוח, בפעם הבאה, על כל סעיף לחוד, כי יש סעיפים שונים, וכי נפריד בין התקרה לבין ההצעות השונות שהן בשטחים שונים, ושכל אחת מהן ראוייה לדיון ולא רק לבעד או נגד.

יש הצעה אחת שהיא על דעת החברים ועל דעת השעון, שאני הצעתי, אך לא קיבלתי דיווח כל שהוא על ההערות שלי ועל ההצעות שהעלתי כאן ובפגישה שלי עם שר האוצר - ושר האוצר הסתכל על הניירות - אך בכל זאת לא נתן לי תשובה. לכן אני מבקש להצביע על ההצעה שלי האומרת: "הממשלה מחליטה כי היקף השתתפויות הממשלה בתקציבים המוניציפליים ייקבע לאחר בירור בפורום משותף של משרדי הפנים והאוצר ונציגות השלטון המקומי". ואני מדבר בשם מערכת ממלכתית שמנהלת את החיים להרבה אזרחים, ולכן אני מציע להצביע על זה. אין זו הצעה מפלגתית, אלא הצעה מעשית.

ראש הממשלה י. רבין:

לפני שניגשים להצבעות, לא אומר את דעתי, כי זה מאוחר, אבל אני רוצה להזכיר כי קיימות 3 בעיות:

1. מאזן התשלומים.
2. היכולת לקיים מינימום שירותים, באמת מינימום.
3. ענין התקרה.

לי יש דעה, אך כרגע לא אכנס לענין לפני שנביא את תקציב הבטחון, אבל אני חושב שאם נתמיד בהליכה בקו הנוכחי, מתוך ערעור האיוון בין הבטחון, החובות והמערכת החברתית, יהיה לנו אמנם בטחון חזק, אך בשנת 1977 נכרע ברוך, פוליטית, אם לא נעשה שני דברים: נעשה לצמצום בפער במאזן התשלומים ונביא לצמצום האינפלציה. שאם לא כן, נהיה עצומים יותר בצד הצבאי, יהיו לנו יותר טנקים ויותר נשק, אך נצטרך לכרוע ברוך בפני ארה"ב. וצריך להחליט היכן הסיכונים יותר גדולים באחד משלושת התחומים: פוליטית, בטחונית או כלכלית-חברתית? ואנו נגיע לזה משנגיע לדיון בענין הבטחון.

לכן, אני רוצה להחליט היום החלטה אחת, והיא על גובה התקרה. אני מציע לדחות כל החלטה בענין תוספת מקורות, וכן כל דיבור, כי אפילו הצעת השר גלילי להטיל על האוצר למצוא עוד מקורות, עשויה להביא מחר לזעזוע מוחלט בבורסה. כי עוד מקורות, זה או עוד מס רטרואקטיבית על אגרות חוב, או על ההון נטו (ועל זה כבר החליטה הממשלה ואין כל צורך לקבל עוד החלטה), או הטלת מסים לפי הצעת רוזן, ומי שרוצה להביא מחר למהומה בכל המערכת הפינאנסית, בבקשה. כאשר כל החלטה היום לא תהיה ברורה, גם בענין גובה התקציבים השונים וגם בענין אישור ההצעות לכיסוי גובה התקציב, והיא עשויה להביא לדברים חמורים

מאוד.

דבר שני, כאשר להחלטה פנימית - לי יש דעה, אני חושב שחצי מיליארד לירות לשטחים, זה מוגזם ולא מוצדק. ואני רוצה לבדוק מדוע אי-אפשר לתבוע מיסוי יותר רציני ממיליון ערבים. ואם בזה נחסוך 250 מיליון לירות, זה יכול לענות לנו על מספר בעיות חברתיות.

בענין ביטול חינוך חובה חיגם בכיתה ט' - לי זה נראה חמור.

יש כמה דברים שאמר שר המשטרה - כל הדברים האלה מסתובבים בין 100 מיליון לירות ל-200 מיליון לירות.

אני לא נכנס לענין חוק עידוד השקעות הון היום ואינני מציע כי הממשלה תקבל היום החלטה.

אבל הדבר שלדעתי הממשלה חייבת לקבוע היום, זו התקרה להוצאות. כמובן, שמשנודון בענין תקציב הבטחון, נצטרך לבחון את הדברים שוב. אך ההחלטה צריכה לכלול היום את התקרה, ההזרמה והמקורות לכיסוי כפי שהוצעו על ידי האוצר.

וסעיף שני בהחלטה - שרה"מ, שר הבטחון ושר האוצר יבחנו את ענין תקציב הבטחון ויביאו את מסקנותיהם לישיבת הממשלה, כפי שהוחלט.

שר הפנים י. בורג:

אני מציע לשלב את הצעתי.

ראש הממשלה י. רבין :

בבקשה! אבל אי-אפשר לקבוע פורמולה. אנו

מחליטים :

על אידיאולוגיה כרגע ולא מה זה אומר מבחינה כספית ועל חשבון מה. אי-אפשר להחליט כרגע על הצעה שאיננו מבינים מה משמעותה מבחינה כספית.

שר הבריאות ו. שם-טוב :

היות ופרטתי כמה נושאים קריטיים, אני מבקש לקחת

אותם בחשבון.

ראש הממשלה י. רבין :

אני כבר אמרתי כי בתוך המסגרת שעליה נחליט,

האוצר יושב במשך השבוע ולשבוע הבא יביא הצעה מפורטת, שלמה.

באשר לענין השטחים, כשהיתה בידינו אבו-רודס,

היתה הצדקה לתת חצי מיליארד לירות. היום אין כבר אבו-רודס, אז אינני מתרגש מכך שבשטחים יגבו יותר מס. אינני מבין מדוע פה צריך לשקול הורדת חינוך חובה חינם בכיתה ט' ולתת בשטחים חינוך תיכון חינם. אין שום חוק בינלאומי המחייב אותנו לכך. והאיוון בין ההשקעה להנאה מהשטחים, במושגים כספיים הוא, שאנו מסבסדים את השטחים.

שר המסחר והתעשייה ח. בר-לב :

ואחת הסיבות שאנו מסרבים להטיל עליהם מכסים ומסים, בניגוד לתעשיה המקומית היא, שמדי שנה רמת המס הולכת ומשתווה. כי עד היום יצרנים ישראליים טוענים, שמהגדה מציפים את השוק בחצץ ובנעלי גומי וכו', כאשר שכר העבודה שם הוא נמוך יותר והמסים אצלנו הם יותר גבוהים. ואילו אנו אומרים כי מדי שנה שכר העבודה שם עולה והמיסוי עולה. וזה בהחלט מחזק את הדעה שיש להעלות גם שם את המסים.

ראש הממשלה י. רבין:

אני אינני מסכם דברים בלתי-בדוקים, אבל אינני רואה דבר זה כקדוש, מה עוד שגמרנו כבר עם אבו-רודס. לכן אני אומר כי נחליט על התקרה, גובה ההזרמה ומקורות המיסוי. באשר לענין הבטחון, יכול להיות שבשבוע הבא נאמר בענין הבטחון, כי הממשלות היא כזו וכזו, על חשבון תקציב משרדים אחרים, אינני יודע. אבל מה שקשור היום בתקציב האזרחי, זה סוף פסוק.

שר השיכון א. עופר:

אני רוצה שעם סעיף ב' יהיה גם סעיף ג' - להסמיך את שר האוצר לסכם עם כל אחד את פרטי תקציב המשרדים.

שר האוצר י. רבינוביץ:

אנו נתנו לרה"מ תיקון להצעה האומרת:

א. לאשר את קווי המדיניות הכלכלית שהוצגה על-ידי שר האוצר.

ב. הסכום הכולל של תקציב המדינה לשנת הכספים 1976 יהיה 84,250,000,000 לירות. הגרעון המתוכנן לא יעלה על 2,700,000,000 לירות.

ג. שר האוצר יביא לאישור הממשלה, תוך שבוע ימים, את הצעתו לחלוקת תקציב המסגרת ותקציב הבטחון יובא...

ראש הממשלה י. רבין:

ההצעה שבידי אומרת: לאשר את קווי המדיניות הכלכלית שהוצגו על ידי שר האוצר...

שר החקלאות ושר התקשורת א. ארז:

אבל אי-אפשר לאשר זאת כאשר יש לנו חששות על כך.

שר התחבורה ג. יעקבי:

על זה דיברנו כל הערב, בשביל מה דיברנו.

שר השיכון א. עופר:

בקווים הכלליים יש החלטות על 15 אלף יחידות שאני מקבל, אבל אני רוצה שיוכיחו שזה קיים. אני רוצה לדעת מה אני משחרר.

ראש הממשלה י. רבין:

אני מציע לומר:

א. "לאשר את קווי המדיניות הכלכלית שהוצגו על-ידי שר האוצר".

אנו בכך לא ביקשנו אישור לנייר.

שר האוצר י. רבינוביץ:

אני מסכים.

ראש הממשלה י. רבין:

אשר לחשגות שהועלו, יהיה דיון, אבל את המגמות אפשר לאשר, בלי להכנס לפרטים.

שר העבודה מ. ברעם:

למה לא לאשר מקסימום תקציב ההזרמה והודעה על הבטחון. אני מציע לקבל את הצעת האוצר שקובעים את מקסימום התקציב.

שר האוצר י. רבינוביץ:

אנו הנחנו על השולחן שורה שלמה של דברים שנוגעים לנו ולהסתדרות. היו חשגות של כמה חברים, ואני מציע כי בשבוע הבא, לאחר שושב עם החברים, נביא נייר מתוקן.

שר הדתות י. רפאל:

האם סעיף ג' יתקבל לפי נוסח זה?

מר א. גפני:

יש תיקון לנוסח.

שר הדתות י. רפאל:

אני נגד התיקון.

ראש הממשלה י. רבין:

אולי אציע תיקון שכזה:

"א. לאשר את מגמות המדיניות הכלכלית שהוצגו על ידי שר האוצר",

כי המושג "מגמות" הוא יותר כוללני. סעיף ב' יהיה כלשוננו.

בסעיף ג', אני מציע להכניס את ענין הבטחון כדבר נפרד. גם בנימוק שיכולה להיות לו השלכה על המסגרת. בסעיף ג' ייאמר: "רה"מ, שר הבטחון ושר האוצר יביאו הצעה לתקציב הבטחון לאישור הממשלה".

השר ג. האוזנר:

ואם נשאל, האם זה כלול בתקרה או לא?

ראש הממשלה י. רבין:

אני לא מציע להכנס לזה. לא כולם צריכים להשיב על זה. ייאמר: "יש הצעת מסגרת ותקציב בטחון".

שר התיירות מ. קול:

אני מציע: "רה"מ, שר הבטחון ושר האוצר, יביאו הצעה לאישור הממשלה לגבי תקציב הבטחון".

ראש הממשלה י. רבין:

בסדר.

השר ג. האוזנר:

אם התקרה לא קובעת, אפשר יהיה לפרוץ אותה.

ראש הממשלה י. רבין:

איש לא אמר כי התקרה אינה קובעת. למה לך

להעלות זאת?

השר ג. האוזנר:

הציבור יעלה זאת.

ראש הממשלה י. רבין:

הוא יקבל תשובה בשבוע הבא.

אני מוכן להעמיד היום להצבעה, אם מקבלים היום
החלטה, לפני שנעשה בדיקה יותר מפורטת, שגם שלא יקרה, תקציב הבטחון ייכלל
בתקרה. האם אתם מקבלים זאת?

תשובה:

לא.

ראש הממשלה י. רבין:

לכן אנו מציעים את הסעיפים כפי שנוסחו, עם
התיקונים שהוצעו עתה, כאשר זה לא אומר חריגה מהתקרה.

השר ג. האוזנר:

אני מציע, שאם אנו לא מסוגלים כעת להחליט כי
תקציב הבטחון נכלל בתקרה, שלא נחליט על כך. כי אין טעם שאנו נחליט על התקרה
היום, ובשבוע הבא נחליט על תקרה אחרת. אין שום טעם בדבר.

ראש הממשלה י. רבין :

יכול להיות שלא נחליט על תקרה אחרת, אלא נביא הצעה של גידול בתקציב הבטחון וקיצוץ נוסף במשרדים.

שר הסעד ז. המר :

או תוספת הכנסה.

ראש הממשלה י. רבין :

אינני אומר זאת. אם הממשלה היום יוצאת בלי החלטה, אנו עושים דבר חמור, שכן אז הכל פרוץ.

שר האוצר י. רבינוביץ :

זה צריך להיות ברור שאנו מחליטים על תקרה שהיא כוללת הכל.

ראש הממשלה י. רבין :

למה לך להכנס לזה כעת, מחליטים על תקרה, זה הכל. אני רוצה להבהיר את ההצעה. יש הצעה א', ב', ג', ד', אני מציע להשאיר את ד' בנוסח של ג'.

שר האוצר י. רבינוביץ :

האם אני אשב עם כל השדים?

ראש הממשלה י. רבין :

אני מציע כי לשדים תהיה אפשרות להפגש איתך פעם

נוספת.

השר לקליטת העליה ש. רוזן :

אני מבקש להעמיד להצבעה את הצעותי.

שר התחבורה ג. יעקבי :

כאשר נאמר: "לאשר את מגמות המדיניות הכלכלית שהוצגו על-ידי שר האוצר", האם הפרשנות היא שבכך מאשרים את כל ההצעות?

ראש הממשלה י. רבין :

לא, גייר מפורט יותר, לאחר בדיקה, יובא לאישור הממשלה בישיבת הממשלה הבאה. היום היו פה ויכוחים על מגמות, לא על תקציבים והשגות. גר סבור כחלק מההשגות, שאנו מקבלים חלק מהסעיפים שלא נוגעים ישירות לענין התקציב, כמו מגמות פיתוח וייעול הממשלה. לכן אני מפריד בין המגמות הכלכליות לבין וריאציות או נושאים בתוכן, עמתייחסים לנושאים בתוך הנייר המפורט. ואני רוצה להבהיר, שאנו לא מבקשים עכשיו אישור לגייר המפורט שהוגש על ידי האוצר. כי במשך השבוע יקיים האוצר דיונים עם השדים ויכול להיות שיהיו הצעות אלטרנטיביות.

שר האוצר י. רבינוביץ:

אני מבין כי הסעיף האומר: "קווי הפעולה שהותוו על-ידי שר האוצר בנושאי התעסוקה, פיריון עבודה ושכר, ישמשו בסיס לניהול מו"מ עם ההסתדרות הכללית של העובדים ועם לשכת התיאום של ארגוני המעסיקים לצורך גיבוש תכנית מקיפה בנושאים אלה".

שר התחבורה ג. יעקבי:

לי היו 6 הצעות נוספות שאינן נכללות בנייר

האוצר.

שר האוצר י. רבינוביץ:

אני מבין כי למה שהצענו, אתה לא מתנגד. אם אתה רוצה להוסיף, אז נשב בשבוע הבא ונוסיף.

ראש הממשלה י. רבין:

אני לא זוכר שהשר ג. יעקבי התנגד למה שהוצע,

אלא חבע להוסיף.

השר ג. האוזנר:

גם אני ביקשתי להוסיף.

ראש הממשלה י. רבין :

לכן, אם אין עוררין על מה שכאן הוצע, נאשר זאת, זה לא סוגר את הפתח לתוספות של הצעות בישיבה הבאה. ואני מבקש מכל המשלימים לנסח את הצעותיהם לישיבה הבאה כהצעות להחלטה.

שר החקלאות ושר התקשורת א. ארז :

אינני יכול לקבל את ההצעה של חוק לעידוד השקעות

הון.

ראש הממשלה י. רבין :

לא מחליטים היום על זה.

אני מבקש להצביע סעיף, סעיף.

שר הפנים י. בורג :

אני נגד סעיף ב' ובעד כל שלושת האחרים, אז אל

תעשה מזה סנדרויץ.

ראש הממשלה י. רבין :

לכולם ברורים מה הם חמשת הסעיפים? האם יש הצעות שנוגדות מהותית את ההצעות הללו?

בנוסף לכך היו 2 הצעות של רוזן האומרות:

- א. יוטל מס רכוש שנתי בשיעור של 2% על כל הנכסים הפיננסיים.
 ב. יועלה השיעור השולי של מס-הכנסה של בעלי ההכנסות מעבר לעשרת אלפים לירות לחודש מ-60% ל-70% ומעבר לחמישה עשר אלף לחודש ל-75%.

מי בעד סעיף א' בהצעת השר רוזן, ירים ידו?

8 בעד

9 נגד

שר הבטחון ש. פרס:

לפי דעתי, על דבר כזה מוכרח להיות דיון, זה לא משחק ילדים. אולי אנו יכולים עוד להוריד הון מהענין. לפני שאני מצביע על זה, אני רוצה לשמוע את דעת שר האוצר.

שר האוצר י. רבינוביץ:

אמרתי כי לדעתי זה אסון.

שד הבטחון ש. פרס:

זו סכנת נפשות להצביע כך. זה מחייב דיון. גם בענין מט-ההכנסה - עכשיו היתה ועדת בן-שחר, הכנסת דנה, הממשלה החליטה, איך אפשר להצביע על זה בצורה כזו?

שד הבריאות ו. שם-טוב:

אני טוען כי ועדת בן-שחר הציעה 10%.

שד הבטחון ש. פרס:

אני לא מתווכח. אני רק טוען נגד צורת ההצבעה. אינני יודע האם אני בעד או נגד.

שד הבריאות ו. שם-טוב:

זה לא בחטף, דנו על זה יום שלם.

שד הבטחון ש. פרס:

אנו דנו על אלף נושאים. לכן אני כשר מבקש לדחות את ההצבעה על כך לשבוע ימים.

שד האוצר י. רבינוביץ:

אני נגד.

ראש הממשלה י. רבין:

מי בעד הסעיף השני בהצעה להחלטה של חשד ש. רוזן, האומר: "יועלה השיעור השולי של מס-הכנסה של בעלי ההכנסה מעבר לעשרת אלפים לירות לחודש מ-60% ל-70% ומעבר לחמישה עשר אלף לירות לחודש ל-75%".

שר הפנים י. בורג:

אני רוצה להציע הצעת נגד - שעל כל שינוי במס-הכנסה יוחלט בדיון נפרד.

שר האוצר י. רבינוביץ:

עכשיו קיבלנו את הרפורמה, אין מה להוריד זאת.

ראש הממשלה י. רבין:

מי בעד סעיף ב', כאמור, בהצעה להחלטה של ש. רוזן?

7 בעד

11 נגד

גמרנו את הענין ואני מבקש לא להביא זאת יותר להצבעה, כי מביאים זאת כל שני וחמישי.

שר הבריאות ו. שם-טוב:

אף פעם לא הבאנו זאת, זו הפעם הראשונה, בדיון על התקציב, שאני יכול להציע הצעה כזו. אין לי הודמנויות אחרות מתאימות.

שר הבטחון ש. פרס:

זה מחייב דיון נפרד.

ראש הממשלה י. רבין:

גמרנו, היתה הצבעה וההצעות לא נתקבלו. מה שאני רוצה להציע, שהצעת התקרה לא תכלול היום את סעיף הבטחון.

שר המשטרה ש. הלל:

התקרה מופיעה פה בסעיף ב', כאשר רה"מ בעצמו אמר

כי יש כבר סיכומים.

ראש הממשלה י. רבין:

לא נכון, אמרתי כי ענין הבטחון עוד יידון.

שר המשטרה ש. הלל:

יש כמה סיכומים, שיכול להיות שלגביהם צריך למצוא פתרון זה או אחר. במסגרת כזו, אני חושב שמוטב אולי לאשר רזרבה לאוצר ולאשר במקום 84.25 מיליארד, 85 מיליארד. או 84.5 מיליארד. ואז אנו יודעים כי

ישנה אפשרות, ברזרבה, לגלגל כל-מיני דברים.

ראש הממשלה י. רבין:

סעיף ג' לא יושפע מ-100 או 200 מיליון לירות

כפי שאתה מציע.

שר הפנים י. בורג:

אני חושב, שגם מנקודת מבט רה"מ, אם יש לי כוונת
מה להצביע נגד סעיף ב', ההגיון הממלכתי לא יכול להדריך אותי להצביע נגד כל 5
הסעיפים כמכלול.

ראש הממשלה י. רבין:

אתה מצביע על-מנת לקבל היום את תקרת התקציב.
לכן אנו נצביע היום על: האם לקבל או לא לקבל את התקרה?

השר ג. האוזנר:

אני מציע לשמוע את שר האוצר.

ראש הממשלה י. רבין:

אני לא רוצה לשמוע.

מי בעד קביעת התקרה היום בקונטקסט ההצעה כפי

שהיא מוצעת?

13 בעד

1 נגד

מי מציע תקרה אחרת ממה שמוצע בסעיף זה?

שר המטורה ש. הלל:

אני מציע שאנו נגדיל את התקרה ל-84.5 מיליארד, מבלי להכנס לשום פירוט, ויהיה הדבר הזה כדורבה.

שר האוצר י. רבינוביץ:

אני נגד.

שר המטורה ש. הלל:

אני מציע רבע מיליארד דורבה בידי שר האוצר

ורה"מ.

ראש הממשלה י. רבין :

רבותי, ההצעה שהגיש שר המשטרה היא הגדלה ל-84.5

מיליארד, מי בעדה?

4 בעד

מי בעד 5 סעיפי ההצעה להחלטה?

14 בעד

נגד אין.

השר ו. שם-טוב נמנע

עכשיו לענין חוק עידוד השקעות הון.

שר האוצר י. רבינוביץ :

ואת הסעיף לגבי הריבית.

שר התחבורה ג. יעקבי :

אני חוזר ואומר, כי כל ההצעות המפורטות וכל העניינים הקשורים לפירון עבודה והסכמי העבודה, טעונים אישור מחדש לקראת אישורם בישיבת הממשלה הבאה.

בישיבת הממשלה הבאה על האוצר להביא שורת הצעות

מפורטות בסעיפים הללו.

שר התיירות מ. קול:

האוצר לא רוצה לדבר איתך.

ראש הממשלה י. רבין:

אנו סיכמנו זאת בסעיף ד'.

שר המסחר והתעשייה ח. בר-לב:

אני מבקש להעיר הערה בענין הלוואות הפיתוח. אני מבין שאיש מחברי הממשלה לא העיר על הצעת ההחלטה בנוסח כפי שהיא מופיעה בסעיף זה, על היקף ההשקעות, על תקרת הריבית, על שיעורי ההשקעות ועל החלוקה לאזורים. אני מבקש שהעקרון הכתוב פה והמדבר על תנאי מימון ועל הלוואות פיתוח בכל ענפי המשק - יישמר. אם הממשלה תחליט על קריטריונים שונים לענפים שונים וההחלטה תתקבל פה אחד, תתקבל פה אחד, אבל אני מוכן שלגבי התעשייה לא תהיה החלטה. כאשר לגבי הענפים האחרים, נשכח ונדבר מתי שהוא בעתיד. לכן הייתי מבקש, כי שר החקלאות יביא השגותיו לישיבה הבאה ונדרון על הענין הזה בעת ובעונה אחת.

שר האוצר י. רבינוביץ:

לא יקרה דבר אם הענין יירחה לשבוע, כתנאי שנודיע כי לא מאשרים מהיום הלוואות בתנאים הישנים.

שר המסחר והתעשייה ח. בר-לב:

אם כן, אני מבקש כי התחולה תהיה על כל הענפים,

כפי שזכר.

השר י. גלילי:

יש לי הצעה לסדר. אנו החלטנו הבוקר או הערב את אשר החלטנו. שר האוצר שמע את דברי חברי הממשלה והשגותיהם, לאו דווקא בענייני משדריהם. באשר להשגות השדים בענייני משדריהם, הוא יבוא בדברים עם השדים כפי שכתוב פה. באשר לדברים האחרים הכלליים, הנוגעים לקווי המדיניות הכלכלית, שמעת השגות. אם אתה מתחשב בהן, תביא הצעה מתוקנת. אם ההצעה המתוקנת לא תניח את דעת החברים, הם יביאו הצעות נגדיות ויצביעו.

שר האוצר י. רבינוביץ:

יש לי כאן הצעה לעתונות שאני מוכרח לקרוא

בפניכם ולגמור זאת:

"מדיניות הממשלה בענין אגרות החוב הצמודות היא כפי שהוחלט עליה בישיבת הממשלה ביום 14.12.1975.

לא יחולו שינויים כלשהם לגבי אגרות החוב הקיימות שנמכרו בעבר כתנאי הצמדה מלאה.

אין כל בסיס לשמועות המופצות בדבר פגיעה אפשרית או צפויה באגרות החוב הקיימות".

ראש הממשלה י. רבין :

הממשלה כבר החליטה על זה, אתה רוצה שהיא

תחליט על זה שוב?

שר האוצר י. רבינוביץ :

זו תהיה הודעה של מזכיר הממשלה.

שר השיכון א. עופר :

צריך להגיד כי הממשלה הכריעה בעניין הזה.

מ ח ל י ט י ם :

- א. הממשלה מאשרת את מגמות המדיניות הכלכלית שהוצגו על-ידי שר האוצר.
- ב. הסכום הכולל של תקציב המדינה לשנת הכספים 1976 יהיה 84,250,000,000 לירות. הגרעון המתוכנן לא יעלה על 2,700,000,000 לירות.
- ג. ראש הממשלה, שר האוצר ושר הבטחון יביאו לאישור הממשלה הצעה לגבי תקציב הבטחון.
- ד) שר האוצר יביא לאישור הממשלה בשיבתה הקרובה את הצעתו הסופית לחלוקת התקציב למשרדי הממשלה השונים.

(ה) קווי הפעולה שהותוו על-ידי שר האוצר בנושאי תעסוקה, פיריון עבודה ושכר, ישמשו בסיס לניהול משא-ומתן עם ההסתדרות הכללית של העובדים ועם לשכת התיאום של ארגוני המעסיקים לצורך גיבוש תכנית מקיפה בנושאים אלה.

(8 קולות נגד 9 בעד ההצעה להטיל מס-רכוש שנתי בשיעור של 2% על כל הנכסים הפיננסיים;

7 קולות נגד 11 בעד ההצעה להעלות חשיעור השולי של מס-הכנסה של בעלי הכנסה מעבר ל-10,000 לירות לחודש מ-60% ל-70% ומעבר ל-15,000 לירות לחודש ל-75%;

4 קולות בעד ההצעה להגדיל את תקרת התקציב לסך 84,500,000,000 לירות).

290. הרחבת שטח מחנה מסעדה לצרכים צבאיים

שר הבטחון ש. פרס:

אני מבקש מחברי הממשלה. דה"מ ואני סיכמנו על החזמת 9 דונם לצרכי גדר בצפון.

./. .

291. הצטרפות לאמנה בדבר שימורם של אוצרות החי בדרום-מזרח האוקיינוס האטלנטי

ראש הממשלה י. רבין :

אלה הם דברים הנוגעים לענייני דייג. אני מכין

כי זה מאושר.

מחליטים :

א. לאשר הצטרפות המדינה לאמנה בדבר שימורם של אוצרות החי בדרום-מזרח האוקיינוס האטלנטי.

ב. לייפות את כוחו של שר החוץ לבצע החלטה זו.

(נוסח האמנה נמצא במזכירות הממשלה).

292. מינוי לשירות החוץ

סגן ראש הממשלה ושר החוץ י. אלון :

אני מבקש לאשר את מינויו של יעקב שמעוני לתפקיד

שגריר ישראל בברן.

ראש הממשלה י. רבין :

אני מבין כי העניין מאושר.

מ. ח. ל. י. ט. י. מ. :

לאשר את מינויו של יעקב שמעוני לתפקיד שגריר ישראל בברן.

* * *

ראש הממשלה י. רבין :

מחר יש הצבעת אי-אמון בממשלה. ההצעה היא של רק"ח. הליכוד עוד לא החליט מה הוא עושה. המדובר באי-אמון נגד הקצנת מדיניות הממשלה וגזל העמלים. השר ג. האוזנר יענה בשם הממשלה. הישיבה תתחיל ב-16:00 ותימשך כשעה, אחרי זה ידונו במס-ערך מוסף.

הישיבה ננעלת.